ABDULRAZAK GURNAH

Kumdan Yürek

ÇEVİREN MEHMET DENİZ ÖCAL
ÖNSÖZ BARIŞ ÖZKUL

ABDULRAZAK GURNAH • **Kumdan Yürek**

Gravel Heart

İletişim Yayınları 3058 • Dünya Edebiyatı 280
ISBN-13: 978-975-05-3066-8

1-3. Baskı 2021, İstanbul
4. Baskı 2022, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYAN Barış Özkul
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Emmanuel Ekong Ekefrey, "Kararlılık", 1999
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ABDULRAZAK GURNAH

Kumdan Yürek

Gravel Heart

ÇEVİREN

Mehmet Deniz Öcal

BARIŞ ÖZKUL'UN ÖNSÖZÜYLE

ABDULRAZAK GURNAH 1948'de Doğu Afrika kıyısındaki Zanzibar'da doğdu. Anadili, Afrika'da seksen milyon kişinin konuştuğu Svahili'dir. İlköğrenimini İngiliz okullarında tamamladı, çocukluğunda gittiği Kuran kursunda Arapça öğrendi. Gençliğinde Zanzibar Ayaklanması'na (1964) ve sonrasında kurulan sosyalist rejimin çalkantılı yıllarına tanıklık etti. 1968'de İngiltere'ye gitti. Yükseköğrenimini Kent Üniversitesi'nde tamamladı. Doktora tezinde (1982) kolonyal söylemin Doğu Afrika, Karayip ve Hindistan edebiyatındaki izdüşümlerini analiz etti. İhtisasını postkolonyal edebiyat alanında yaptı. Halihazırda Kent Üniversitesi'nde emeritus profesör olarak İngiliz edebiyatı ve postkolonyal edebiyat dersleri veriyor. İlk romanı *Memory of Departure*'da (Ayrılışın Hatırası, 1987) Afrika'da geçen gençlik yıllarının ardından ülkeyi terk eden Hassan karakterinin hafızasında yer etmiş Afrika imgesini postkolonyal dönemin kimlik sorunları ışığında inceledi. İkinci romanı *Pilgrim's Way* (Hac Yolu, 1988) ismini Winchester şehrini Canterbury'deki Thomas Beckett mabedine bağlayan yoldan alır. Daha iyi bir yaşam umuduyla İngiltere'ye gelen Tanzanyalı Davud, karşılaştığı göçmen karşıtı tutumlardan dolayı paranoyaklaşır ve çareyi Tanzanya'daki geçmişini tamamen silmekte arar. *Dottie*'de (1990), Dottie Badoara Fatma Balfour karakteri üzerinden benzer bir yabancılaşma sorunu tartışılır. Fatma Balfour'un melez kimliği; ırk ve etnisite sorununun göçmen ve sürgün karakterlerdeki travmatik etkilerinin yakıcı bir simgesidir. *Cennet*'te (1994) Gurnah, Yakup'un oğlu Yusuf'un Kuran'da anlatılan hikâyesini 1900-1914 döneminin Doğu Afrika'sına uyarlar. Kolonyal söylemin Afrika'ya dair klişeleri kölelik, tarihin çarpıtılması, İslâmofobi gibi meseleler üstünden ele alınırken Yusuf'un bireysel hikâyesi bir yandan kolonyalizmin öte yandan despotizmin eleştirisine açılan ikili bir işlev görür. *Deniz Kenarında* (2001), emperyal pedagojinin Afrika'nın yerli geleneklerine tesirinin doğurduğu verimli paradoksları konu eder. Salih Ömer, Kuran eğitimi almaktan duyduğu geleneksel kıvanç ile kolonyal eğitimin kazandırdığı dünya bilgisi arasında bocalarken yeni Afrika'ya özgü çelişkiler ete kemiğe bürünür. *Son Hediye* (2011), 1996'da yayımlanan *Sessizliğe Hayranlık* (2018) ile birlikte bir nehir roman anlatısıdır. *Sessizliğe Hayranlık*'ın isimsiz anlatıcısı ülkesini terk eden bir Zanzibarlı muhaliftir; Britanya'ya yerleşip evlendikten sonra öğretmenlik yapar. Hayatının en istikrarlı görünen döneminde bireysel tarihini yazmaya karar verdiğinde, aslında hiç de istikrarlı olmayan, kayıp ve kırılgan bir bastırılmış benlikle yüzleşmek zorunda kalır. *Son Hediye*'de ise Gurnah, bu isimsiz anlatıcısının hikâyesini kültürel farklılıkları, belleğe kazınmış tarifsiz acıları kateden bir anlatıya doğru genişletir. *Kumdan Yürek* (2017) ise Shakespeare'in *Kısasa Kısas*'ını modern bir Afrika dramıyla, yürek yakıcı bir ayrılık hikâyesiyle buluşturur. Gurnah'ın hakikat anlayışı, gerek kolonyal dönemin karamsar ve toptancı tasvirlerini gerekse milliyetçi şovenizmi reddeden bir sahici kimlik arayışına dayanır. Gurnah, romanları dışında, Salman Rushdie, Anthony Burgess, Joseph Conrad, Vidiadhar Surajprasad Naipaul, Zoe Vicomb gibi yazarlar hakkında edebiyat eleştirileri yazdı ve eleştirel kitaplar hazırladı. Son olarak 2021 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

ÖNSÖZ
BARIŞ ÖZKUL

Abdulrazak Gurnah'ın en beğenilen romanlarından biri olarak 2017'de Booker kısa listesine giren *Kumdan Yürek* (*Gravel Heart*) Shakespeare'in *Measure for Measure* (*Kısasa Kısas*) adlı oyunundan yapılmış bir adaptasyondur. Hem edebi türler (tiyatrodan romana) hem de kıtalar arası (Afrika'dan Avrupa'ya) bir güzergâhta Shakespeare'in oyununu yeniden yorumlayan Gurnah'ın adaptasyonu, *Kısasa Kısas*'a yapılmış açık göndermelerle doludur. Romanın ismi (*Gravel Heart*) doğrudan Shakespeare'in oyunundan alınmıştır: "Unfit to live or die. O, gravel heart" ("Ne yaşamaya ne de ölmeye uygun! Ah, kumdan yürek!").

Kumdan Yürek'in kahramanı Salim, *Kısasa Kısas*'ın kahramanının aksine büsbütün aciz bir karakter değildir. Keskin bir gözlemcidir; küçük yaştan itibaren etrafında olup bitenleri dikkatle izleyip hafızasına kaydeder ve kendisinden saklanan aile sırrını merak eder. Babasının evden ayrılması normal bir durum değildir. Evden uzakta sürdüğü yeni hayat ise Salim için utanç vericidir: "Onun bu uyuşuk ve sefil hallerinden utanıyordum çünkü yedi yaşındayken bile utanmayı biliyordum. İnsanların ona bakışlarını kendime yediremiyordum. Babam hiç iz bırakmadan, sonsuza kadar yok olsun

istiyordum" (s. 43). Babasının durup durup "kulağını kalbine yakın tut" gibi şairane laflar etmesinin de bir hikmeti olduğunu düşünür Salim ve bu yüzden her yanına gidişinde ondan aile sırrıyla ilgili bir açıklama bekler. Salim'in kaderini belirleyen aile dramı son kertede onun kontrolünde olmayan güçler tarafından belirlenir. Salim, ailesinin sırrına ortak olmaktan ziyade tutsaktır. Klasik anlamda *trajik* bir karakter değildir o; kendi hataları, *hamartia*'sı yüzünden mutsuzluğa mahkûm edilmemiştir. "Tanrı"lar onun kaderini önceden çizmiştir.

Kumdan Yürek'in tanrıları geleneksel Zanzibar toplumuna özgü iktidar ilişkileridir ve Salim'in ailesinin kaderi bu ilişkilerin nasıl suiistimal edildiğinin acı bir örneğidir. Salim, babasını radikal bir kararla ailesinden uzaklaşmaya ve münzevi bir hayat sürmeye yönelten sırrı Zanzibar'dan çok uzakta, İngiltere'de bir süre vakit geçirdikten sonra öğrenir. Uzak bir mesafeden gerçeğin daha ayan olması Shakespeare'in *Kısasa Kısas*'ıyla kurulmuş bir başka koşutluktur: Viyana Dükü, vekili Lord Angelo'nun sadakatini sınamak istediği için uzun bir yolculuğa çıkıp şehrin yönetimini Angelo'ya bırakır. Angelo ahlâklı ve iyiliksever biri olarak tanınsa da Dük'ün bu konuda şüpheleri vardır, o yüzden aslında şehri terk etmemiştir, tebdil kılıkla bir manastırda saklanmaktadır. Meydanı boş bulan Angelo bir yığın ahlâksızlık ve zulüm yaparak gerçek yüzünü gösterir ve Dük sonunda onu suçüstü yakalar. Salim de Zanzibar'dan İngiltere'ye gitse de aklı daima aile sırrındadır ve en sonunda ailesinin yıkımına yol açan ahlâksızlığı öğrenip bir aydınlanma yaşar. Zanzibar'ın da zalim Lord Angeloları vardır.

* * *

Kumdan Yürek, modern bir Shakespeare adaptasyonu olduğu gibi Gurnah'ın romanlarındaki alışılageldik izlekleri de devam ettirir. Kolonyal geçmişin sebep olduğu kimlik buhranı Salim'in temel açmazlarından biridir. Salim, Britanya'da sosyal adaletsizliklerin görünür olmadığı bir güvenli liman ararken bir etnik kimlik

bunalımı yaşar: "Bütün dünyanın yolu bir şekilde Londra'ya düşüyor," dedim. "İngilizler rahatını bozmadık millet bırakmamışlar, kimin elinde iyi bir şey varsa alıp götürmüşler, şimdi pejmürde zenciler ve Türklerden bir takım bunlardan pay almaya geliyor" (s. 282).

Ayrıca Zanzibar'daki aile felaketinin bir benzerini Londra'da yaşar ve unuttuğu sandığı şeyleri yeniden hatırlar. Âşık olduğu Hintli kızla ilişkisi. Salim'in derisinin renginden dolayı biter. Aile, kızlarının bir zenciyle evlenmesini istemez: "Afrikalı bir zenciyle yaşadığımı ve gelip beni ikna etmesi gerektiğini söylemiş... O kelimeyi çok rahat kullanıyorlardı: Kibar da olsa zenci zencidir. Ben dinin sorun olur sanmıştım... Çok özür dilerim. Senden ayrılmak zorundayım" (s. 170). Londra'da bir nevi babasının hikâyesini tekrar yaşayan Salim, onun gibi münzevi bir hayat sürmeye, sürekli evsiz kalmaya ve yer değiştirmeye başlar.

Her şeye rağmen Salim'i hayata bağlayan, seneler içinde geliştirdiği bir özelliği vardır: Edebiyat sevgisi ve hikâye anlatma tutkusu. İngiltere'de dayısı Amir'in zoruyla gittiği işletme bölümünü yarıda bırakıp edebiyata yönelir ve bu kararından ötürü evden kovulur (yozlaşmış Lord Angelolar edebiyattan ve hikâyelerin gücünden her daim korkarlar). Salim, Brighton'da edebiyat okumaya başlayınca mektuplarını daha güzel yazmaya ve ailesinin sırrına iyice yaklaşmaya başlar. Sonlara doğru ona aile sırrını açıklayan babasına "Eski *Shakespeare: Tüm Eserleri* kitabın duruyor mu?" (s. 284) diye sorması, hikâye anlatıcılığının –Gurnah'ın diğer romanlarında olduğu gibi– kuşaktan kuşağa devrolan bir direniş ve varoluş imkânı olduğuna yönelik bir anıştırmadır.

Kumdan Yürek; Margaret Atwood, Tom Stoppard, Gillian Flynn gibi yazarların giderek popülerleştirdiği Shakespeare adaptasyonlarının başarılı bir örneği. Bunun yanında, insanın içine işleyen, yürek parçalayıcı bir hikâyesi var.

"Aşkın başlangıcı şükretmektir.
Sonrası maşukun kapasitesine, yani faziletine bağlıdır."

– Ebû Saîd Ahmed b. Îsâ el-Harrâz,
Kitâbu's-Sıdk (Doğruluk Kitabı) (899)

Birinci Kısım

1

Pamuk Şekerin Sopası

Babam beni istememiş. Bunu oldukça genç yaşta fark ettim; mahrum kaldığım şeyi anlamama uzun, mahrum kalmamın sebebini anlamama ise çok uzun zaman vardı. Bazı bakımlardan anlamamak bir lütuftu. Daha ileri yaşlarda fark etseydim bununla yaşamanın daha iyi bir yolunu bulabilirdim ama muhtemelen bu yol taklit yapmak ve nefret etmek olurdu. İlgilenmiyormuş gibi yapabilir, babamın arkasından öfkeyle atıp tutabilir ve her şeyin onun suçu olduğunu, o olmasa bambaşka bir hayatım olabileceğini haykırabilirdim. Sinirle düşünürken baba sevgisi olmadan büyümenin özel bir yanı olmadığı sonucuna varabilirdim. Belki olmaması daha bile iyidir. Babalarla uğraşmak hep kolay değildir, hele kendileri de babalarından sevgi görmemişlerse. O zaman bildikleri her şey onlara babaların kendi düzenleri olması gerektiğini anlatır, öyle ya da böyle. Ayrıca herkes gibi babaların da hayatın işleyişine ayak uydurmaları, kendilerini idare etmeleri ve ayakta tutmaları gerekir. Sırf buna bile güçlerinin zar zor yettiği çok zaman olmalı, gölgelerinde bir şekilde büyüyen çocuğa sevgi göstermek şöyle dursun.

Hep böyle değildi, hatırlıyorum. Babamla aynı küçük odada otururken bile buz gibi bir sessizliği aramıza set gibi çekmediği, benimle güldüğü, yuvarlanıp saçımı okşadığı bir zamanı da hatırlıyorum. Bu anılarda sözcükler ya da sesler yok, saplantıyla sakladığım bir hazine gibi. *Böyle olmadığı* zaman ben çok küçükken, muhtemelen bebekken olmalı, zira ben babamı bildim bileli sessiz sedasız bir adamdır. Bebekler yamru yumru kafalarında çok anı biriktirebilir, bunlar yaş ilerledikçe sorun olur ama her şeyi doğru hatırladıkları kesin değildir. Saçımı okşama anısını kendimi rahatlatmak için uydurduğumu, anılarımın bir kısmının bana ait olmadığını düşündüğüm zamanlar oldu. Anılarımı kafama bana iyi davranan, hem benim hayatımdaki hem kendi hayatlarındaki boşlukları doldurmaya çalışan insanların soktuğunu düşündüğüm oldu. Bezgin günlerimizin düzenliliğini ve dramatikliğini abartan, başımıza gelenlerin ta başından belli olduğuna inanmayı tercih eden insanlar tarafından.

Bu aşamaya geldiğimde kendim hakkında bir şey bilip bilmediğimi merak etmeye başladım çünkü çocukken nasıl olduğum hakkında bildiğim her şeyi başkalarından duymuş olmam çok muhtemeldi. Bazen iki kişi farklı şeyler ortaya atardı, ben de daha çok ısrar edene inanmak zorunda kalırdım. Kimi zaman da istediğim küçüklük halini seçme şansını bana bırakırlardı.

Suçluluktan doğan bu duygular bazen abes bir ısrarcılığa varırdı, babamla evimizin kapısının önünde durduğumuzu, birazdan yumulacağım pembe pamuk şekerin sopasını tuttuğunu çok net hatırlıyorum. O anın öncesinde ya da sonrasında ne olduğunu bilmiyorum, günün olaylarından kopuk tek bir an olarak hatırlıyorum sadece. Bunu nasıl uydurmuş olabilirim ki? Gerçek olup olmadığından emin olamıyordum sadece. Babam nefesini toparlamaya çalışarak bana bakıp gülüyordu, bu onun gülüşüydü. Sanki gülmeyi hiç

kesemeyecek gibiydi, kollarını kaburgalarına bastırıp ayakta kalmaya çalışıyordu. Artık duyamadığım bir şey söylüyordu. Belki benimle değil oradaki başka biriyle konuşuyordur. Belki o neşeli, gülen haliyle anneme bir şey anlatıyordur.

Sanırım karnımın biraz altına kadar gelen küçük bir yelek giyiyordum, altımda ise hiçbir şey yoktu. Bundan emindim, neredeyse kesindi. Yani muhtemelen yelekten başka bir şey giymediğim. O kıyafetle fotoğraflarımı gördüm; tropik bölgelerin erkek çocuklarının standart kıyafetiyle, sokağın ortasında kayıtsızca duruyorum. Kızların böyle gezmesine izin verilmezdi, bir kaza olup iffetlerine, namuslarına bir şey olmasından korkulurdu. Tabii olacağı varsa kıyafetleri bile kızları koruyamazdı. Evet, o fotoğrafı bir kere gördüğüme eminim. Bulanık, tam netleşmemiş, muhtemelen kutu tipi kamerayla çekilmiş fotoğraf. Üç-dört yaşlarındaki yerli çocuk acınası bir uysallıkla kameraya bakıyor. Muhtemelen hafif bir paniğe kapılmışımdır. Ürkek bir çocuktum ve bana doğrultulmuş bir kamera beni korkuturdu. Solmuş fotoğraftan yüzüm seçilmiyordu, beni tanımayan biri fotoğraftakinin ben olduğumu bile anlayamazdı. Baskının solgunluğundan ne dizimdeki çizikler, ne kolumdaki böcek ısırıkları ne de burnumdan akan sümük görünüyordu. Bacaklarımın arasındaki küçük çıkıntı ise ortadaydı, daha kesilip biçilmemişti. En fazla dört yaşında olsam gerek; dört yaşından sonra küçük Abdul'un yakında sarığını kaybedeceği hakkındaki şakalar çocukları korkutmaya, yaklaşan sünnetlerinden dehşete kapılmalarına sebep olurdu. Yaşlı bir kadının çocuğun testislerini eline alıp ürpermiş, etkilenmiş taklidi yapması da komikliğini yitirir, dalga geçildiğini hissettirmeye başlardı.

Hatta beş yaşından küçük olduğuma eminim çünkü o yıl, Kuran kursuna başlamamdan bir süre önce babam ve annemle taksiye binmiştik. Taksiye binmek nadir bir olaydı

ve annem beni iyice heyecanlandırırdı, vardığımızda yapacağımız pikniği anlata anlata bitirememişti: Vitumbua, katlesi, sambusa...[1] Giderken taksi hastanede durmuştu, babam "Hemen girip çıkacağız," demişti. Elini tutup peşinden binaya girmiştim. Ben daha ne olduğunu anlamadan küçük Abdul'un sarığı gitmişti, gezimiz ise acı, ihanet ve hayal kırıklığı dolu bir kâbusa dönmüştü. Sırtımdan bıçaklanmıştım. Günlerce annem, babam ve komşularımız koca gülümsemelerle yanıma gelirken bacaklarımı açıp bir örtü sardığım penisimi şifalı havaya bırakarak oturmak zorunda kalmıştım. *Abddalla kichawa wazi.*[2]

O gün yaşanan ihanet ve travmadan kısa süre sonra Kuran kursuna yazıldım. Kursa giderken baldırlarıma kadar gelen bir kanzu[3] giyiyor ve kofya[4] takıyordum ve ellerim oğlanların ellerinin kaydığı yere kaymasın diye mutlaka bir şort giyiyordum. Çıplaklığımı örtmeyi öğrendikten, özellikle küçük Abdul yontulduktan sonra zaten vücudumu eski rahatlığımla açamıyordum; üstüme bir hırka alıp asla kapının eşiğinde oturmuyordum. Dolayısıyla babam Masud bana pamuk şeker verirken dört yaşlarında olduğum kesindi. O anın hissini yıllarca tenimde hissettim.

O eşik doğduğum evin, tüm çocukluğumu geçirdiğim, başka seçeneğim olmadığı için terk ettiğim evin eşiğiydi. Evimden uzak geçirdiğim yıllarda evin her santimini hayal ettim. Yalancı bir nostalji midir, acı veren sıla özlemi midir bilmiyorum ama yıllarca o odalarda yürüyüp kokularını solumaya devam ettim. Kapıdan mutfağa giriliyordu; ne bir priz, ne elektrikli fırın ne de bir lavabo vardı. Basit, eski model bir mutfaktı. Antik bir havası olsa da duvarların-

---

1 Bölgesel Afrika yemekleri.

2 (Svahili) Küçük Abdul anıt olmuş.

3 Afrika'da erkeklerin giydiği uzun bir entari.

4 Afrika'da erkeklerin taktığı bir çeşit şapka.

da kömür isi izleri vardı. Annem mutfağı bir canavarın ağzına benzetirdi. Üstüne kaç kat kireç attıysak da o is gri rengini alttan alttan belli ederdi. Kapıya en yakın köşede bulaşıkları ve çamaşırları yıkamak için bir musluk vardı, musluğun altındaki zavallı beton üstüne günbegün akan suyun kuvvetiyle çukurlaşmış, parçalanmıştı. Kapının solunda üzerindeki nebat kokusu asla çıkmayan bir halı vardı; yemeğimizi burada yerdik ve annem misafirlerini burada ağırlardı. Erkek misafirler annem evdeyken içeri girmezdi, en azından annem gençken ya da en azından *tüm* erkek misafirler girmezdi. Ben küçükken düzenimiz buydu, sonradan halının yerini bir masa ve birkaç sandalye aldı, mutfaktaki çok şey yerini daha modern ve daha temiz alternatiflere bıraktı.

Bir kapı bu geniş odayı evin geri kalanından ayırırdı, evimizin derinlikleri iki oda, kısa bir koridor ve bir banyodan oluşuyordu. Odalardan büyük olanında annemler ve ben uyuyorduk. Çok sevdiğim büyük bir karyolam vardı. Aşağı yukarı oynayan bir paneli vardı, cibinliği örtüp paneli kaldırdığımda havada süzülen görünmez bir gemideymişim gibi hissederdim. Cibinliğin altında uyurken hissettiğim emniyet hissini hiç unutmam. Annem meşgul olduğunda, beni ayakaltında istemediğinde beni hep karyolama koyardı çünkü orada güvende hissettiğimi bilirdi. Bazen beni koymasını ve paneli kaldırmasını ben isterdim; saatlerce, kendime ait gizli odamda, tüm tehlikelerden uzakmışım gibi yapardım. On yaşına geldiğimde hâlâ rahat rahat yatabiliyordum, sonradan aynı karyolayı kardeşim Munira kullandı.

Diğer odada Amir dayım uyurdu. Koridorun ucunda küçük arka bahçemize açılan bir kapı vardı. Bahçemiz ancak bir çamaşır ipi germeye yetecek kadardı. Bahçe duvarı arkamızdaki evin bahçesiyle ortaktı. Komşumuz annesiyle yaşayan sessiz sakin bir adamdı. O kadar sessizdi ki uzun süre adını öğrenemedik çünkü kimse ne adamla konuşuyordu

ne hakkında bir şey duyuyordu. Annesi evden hiç çıkmazdı. Hasta mıydı, dışarıyı mı sevmezdi, çıkmaktan mı korkardı bilmiyorum. Evlerinde elektrik yoktu ve içerisi o kadar karanlıktı ki ikram olarak bir tabak erik götürdüğümde (o zamanlar erik çok az bulunurdu) kadının yüzünü zar zor seçebilmiştim. Bahçelerinden neredeyse hiç ses gelmezdi, en fazla adamın hafifçe öksürmesi ya da bir tavanın tıngırtısı. Gece tuvalete kalkmam gerektiğinde gözlerimi açmadan, el yordamıyla banyoyu bulmaya çalışırdım. Gece vakti arka kapıya hiç bakmamıştım bile ama kısık gaz lambasının ışığında süzülen bir gölge hayal etmekten kendimi alamazdım.

Evin önünde kaldırım ya da bahçe yoktu, o yüzden sokaktan gelen misafirler doğruca eve girerdi. Kapıyı açık bıraktığımız sıcak günlerde hafif bir esinti kapıdaki perdeyi tembel bir yelken gibi içeri uçururdu. Güneşin altında, o eşikte elimde pamuk şeker sopasıyla oturduğuma göre babamla ayağımızı yola koymuş olmalıydık, tabii bacaklarım yola yetişecek kadar uzunsa. Muhtemelen oradan hayatın akıp gidişini izliyorduk. Sessiz sedasız bir yoldu, ancak iki bisiklet yan yana gidebilirdi, o da dikkatlilerse. Bizim evle karşıdaki evin teneke çatıları neredeyse birbirine değip bir alacakaranlık kamarası yaratıyordu. Burası havayı serin tutuyordu, yarattığı kapalılık ve mahremiyet hissi yoldan geçen yabancıları korkuturdu. Tepemizden sarkan çatıların arasından güneş her gün kısa bir süre evin önündeki merdivenlere vururdu, pamuk şekerin çubuğuyla oturduğumuz an da bu süre içindeydi.

Bu yollardan araba geçemezdi, yollar da arabalar için tasarlanmamıştı zaten. Bu sokaklar insanlar ayaklarını sürüyerek ya da vurarak geçsin, geçerken omuzları sürtünsün, sesleri bir mırıltı olsun; kibarlık sözleri, küfürleri ve seslenmeleri yankılansın diye yapılmıştı. Bir şey taşınacaksa el arabalarıyla ya da insan gücüyle taşınırdı. İyi bir yol gibi düz de

değildi; geniş döşeme taşlarıyla kaplıydı ama zaman, trafik ve üzerlerinden akan yağmur suyu taşları aşındırmıştı. Bazen, geç saatlerde döşeme taşlarından gelen sert nal sesleri sokağa tehditkâr bir hava verirdi. Bizim evi geçtikten biraz sonra sağa, az sonra tekrar sağa dönerdi. Şehre giden geniş yollar haricinde tüm yollarımız birkaç metrede bir kıvrılır, insanların yaşamına uyum gösterirdi. Kasabanın bizim yaşadığımız kısmında malikâneler, avlular, duvarlı bahçeler yoktu ve insanlar daha küçük hayatlar yaşardı. Ben çocukken, sokaklar sessiz ve boşken, şimdiki pis ve kalabalık hallerini almadan önce böyleydi.

Karşı komşularımız Mahsen ile Bi Maryam da bizimki kadar küçük bir evde yaşarlardı; kapılarımız karşı karşıyaydı. Herkes onlara Mahsen ile Bi Maryam derdi, başka bir unvanları yoktu. Mahsen belediye binasında odacıydı. Kısa ve çelimsiz bir adamdı, çocukken kendisiyle uğraşanın çok olduğu kesindi. İşine odacılık deniyordu ama aslında odacıdan fazlasıydı, memurlar ve kâtipler ne isterse o işe koşardı. Şu dosyayı getir, birini dışarı çıkar, soğuk bir içecek al, sigara al, çörek al, markete git, vantilatörü tamire götür... Ofis hayatının belirsiz yoğunluğu.

Memurlarla kâtiplerden bazılarının yaşı Mahsen'in dörtte biri anca ederdi ama Mahsen hiç şikâyet etmezdi. Her zaman ılımlı, ağırbaşlı, güleç bir adamdı; kibarlığı ve hürmeti her zaman sonsuzdu. İşten eve dönerken herkesle selamlaşırdı. Gözlerinin buluştuğu herkese, cinsiyetleri, yaşları ve yakınlıklarına göre, bir gülümseme, bir el sallama ya da el sıkışma düşerdi. Bundan sonra karşısındakinin ve ailesinin sağlık durumunu sorar, yolda öğrendiği bir şey varsa onu paylaşırdı. Her sabah şafakta kalkar ve sabah namazına camiye giderdi, sabah namazına giden çok az olurdu. Beş namazın hiçbirini de kaçırmazdı, imanını gizli tutmak istiyormuş gibi hep kenarda köşede bir yerde namaz kılardı. Bu kadar müte-

vazı olmasa kendisine muhakkak gösterişçi damgası yapıştırılırdı. Çoğu yetişkinin tepeden bakıp şüpheyle yaklaştığı, onları sevmiyormuş ya da onlardan bir hinlik bekliyormuş gibi konuştuğu çocuklara karşı bile saygılıydı. Kimse Mahsen hakkında kötü tek bir söz söylemezdi, sadece bazı düşüncesiz insanlar tüm tahtalarının yerinde olup olmadığını yüksek sesle sorgulardı.

Karısı Bi Maryam ise gizliliğe kocası kadar önem vermezdi ve çoğu bakımdan Mahsen'den farklıydı. Azimli, şüpheci ve hırçındı. Kocasının hürmetkârlığına ve cömertliğine dikkat çekmek için hiçbir fırsatı kaçırmazdı, sanki kimsenin şüphesi varmış gibi. Fırsatını bulduğu anda, "İmanlı adam," derdi. "Rabbimizin sevgili kulu. Bakın Rabbim nasıl güzel sıfat ve sıhhat bahşetmiş. Vakti gelince o mükâfatını alacak, siz kıskanadurun."

Bölgedeki kafelere çörek ve poğaça yaparak para kazanırdı. Her zaman her konuda söyleyecek bir şeyi vardı ve bunları tüm komşuları ve sokaktan geçenlerin duyabileceği yüksek bir sesle dile getirirdi. Herkesin derdine bir tavsiyesi, seyahat planı hakkında bir fikri vardı. Balık kızartmayı ve bir evlilik teklifinin sonucunun ne olacağını en iyi o bilirdi. Çocuklar Bi Maryam bir iş verir diye evinin önünden koşarak geçerdi. Mahsen ile Bi Maryam'ın çocukları yoktu. Bi Maryam'ın en büyük korkusu yanlış anlaşılmaktı ve herkesin isteyerek ve kötü niyetle kendisini yanlış anladığını düşünürdü. Sesi ve sözleri Mahsen'in sinirine herkesinki kadar dokunmuyor gibi görünüyordu. Babam Mahsen'in muhtemelen çoktan sağır kaldığını ve onu duyamadığını söylerdi, diğerleri ise bu durumu Mahsen'in evliya olmasına yorardı. Bazıları Bi Maryam'ın iksir yapmayı bildiğini düşünür ve ondan korkardı, annem ise böyle şeylere kulak asmazdı. Onun korktuğu Bi Maryam'ın kavgacı, kötü niyetli halleriydi.

Yıllarca, işler ters gidene kadar, babam Masud, Gulioni'deki Sular İdaresi'nde kâtip yardımcısı olarak çalıştı. Saygın ve güvenli bir işi vardı, sırtını devlete dayamıştı. Ben o zamanları hatırlamıyorum, hayatının bu kısmını sonradan dinledim. Benim hatırladığım zamanlarda pazarda bir standda çalışıyordu. Hiçbir şey yapmazdı, odasında öylece otururdu. Uzun süre ters gidenin ne olduğunu anlamadım, bir süre sonra da sormayı bıraktım. Bilmediğim çok şey vardı.

* * *

Babamın babası öğretmenmiş, Muallim Yahya. Onunla hiç tanışmadım çünkü ben doğmadan önce çalışmaya Körfez'e gitmiş ama bir fotoğrafını gördüm. Sonradan okula başladığımda müdürün odasında öğretmenlerin grup fotoğraflarında da kendisini çok gördüm. Her yıl bir fotoğraf çektirmişlerdi ve fotoğraflar duvarlardan birinin büyük kısmını kaplıyordu. Bu geleneği birkaç yıl önce bırakmış olacaklardı ki son yıllara ait fotoğraf yoktu. Fotoğraflarda ne müdür ne de ben öğrenciyken görev yapan öğretmenlerden biri vardı. Efsanevi bir geçmişe bir bakış atmak gibiydi: Beyaz gömleklerinin veya kanzularının önünü iliklemiş, ceketli, abus adamlar. Muhtemelen o zamana kadar çoğu ölmüştü. Bazıları devrim sırasında öldürülmüştü ancak ben fotoğrafta hangileri olduğunu gösteremezdim. O zamanlar bazı öğretmenlerimizin öldürüldüğünü sadece kulaktan dolma bilgilerden bilirdik. Müdür de aynı okulda okumuştu ve Muallim Yahya'dan ders almıştı. Dedemi bana o gösterdi.

"Deden bu işte. Çoğu zaman katı bir adamdı," dedi. Bir öğretmeni tanımlarken "katı," hatta "sert" kelimesinin bile bir iltifat olarak kullanıldığını biliyordum. Katı olmayan öğretmenler zayıf sayılırdı ve öğrencilerin eziyetlerine maruz kalırdı. Öğrencilere attığı bakışlar ve sinirlendiğinde onları parçalayacak gibi parmaklarını kıvırmasından ötürü öğ-

renciler ona arkasından Muallim Chui[5] dermiş. Elini pençe yapma hareketi o kadar komikmiş ki çocuklar gülmemekte zorlanırmış ama kendilerini tutarlarmış çünkü öğretmenleri sinirlendiğinde çok korkutucu olurmuş. Müdür o bakışlarla pençe hareketini yapınca ben de güldüm. Müdür sakince, "Ama eğer yanlış bir şey yaptıysan ve sana öyle baktığını görürsen altına yapacakmış gibi hissederdin," dedi. Otoritesini geri kazanmak için vahşi bir tavır sergiliyordu. "O zamanlar öğretmenler bizi dövmekten çekinmezdi. O bakışı gördün mü ensene bir tokat yiyeceğini anlardın ki bizi çok daha kötü döven öğretmenlerimiz vardı. Siz bize göre çok şımarık bir nesilsiniz."

Şehre bir bisiklet gezisi hakkında bir öykü yazmıştım, müdür beni öyküm için kutlamak üzere odasına çağırmıştı. Öykünün konusu İngilizce kitabımızdandı: Yaz tatilinde ne yaptınız? Sorunun altında bize fikir vermesi için bir resim vardı. Bir oğlan bir de kız çocuğu sahilde bir topun peşinden koşuyordu, kızın sarı saçları arkasında dalgalanıyordu, kısa sarı saçlı ve kolsuz bluzlu yetişkin bir kadın da gülümseyerek onları izliyordu. Aynı sayfada bir resim daha vardı, orada iki başka çocuk ya da belki aynı çocuklar vardı, bu sefer rüzgâr yüzlerine esiyordu, bir binanın önünde oyun oynuyorlardı. Arka planda ağaçlar, bir değirmen, bir eşek ve birkaç tavuk vardı. Yaz tatilinde ne yapmışız... Sanki biz ders kitaplarındaki çocuklar gibiymişiz, koşunca saçımız dalgalanıyormuş, yazları yazlığımıza ya da dedemizin çiftliğine gidiyormuşuz, değirmenin yanındaki eski evde maceralar yaşıyormuşuz gibi. Yaz tatili devlet okulları kapanıyor demekti, Kuran kursuna ve Allah'ın sözlerine ara vermek yoktu. Tabii bayramlar, mevlitler ve yatak döşek hasta olduğumuz günler hariç. Baş ağrısı, karın ağrısı, soyulmuş diz gibi bahaneler yeterli sayılmıyordu, tabii kanama durmuyor-

5 (Svahili) Leopar.

sa onun tartışması olmazdı. Normal günlerde sabah okula, öğleden sonra Kuran kursuna giderdik. Okul tatillerinde ise tüm gün Kuran kursuna giderdik, bukle bukle saçlarımızın uçuşmadığı deniz kenarına ya da dedemizin değirmen olmayan, rüzgârın da saçımızı uçurmadığı çiftliğine değil.

Kuran kursunda diğer çocukların çoğundan daha çok ilerleme kaydetmiştim ve şehre bisiklet gezisi hakkındaki öykümü yazdığımda kursu bitirmiştim. Yırtmıştım yani Kuran'ı baştan sona iki kere hocayı tatmin edecek şekilde okumayı başarmıştım. Hoca yıllardır her sayfayı tekrar tekrar okumamı dinlemiş, telaffuzumu düzeltmiş ve bazı ayetleri duraksamadan okuyabilene kadar tekrar ettirmişti. Kuran kursunu bitirdikten sonra Kuran'ı baştan sona doğru tonlamayla, söylediğimden çok bir şey anlamadan okuyabiliyordum. Hikâyeleri biliyordum. Hikâyeleri seviyordum çünkü hikâyelere gelince hocalar peygamberimizin çalışmalarını ve zaferlerini anlatıyordu. Msikiti Barza'daki Kuran kursumuzdaki hocalardan biri muhteşem bir hikâye anlatıcısıydı. O ayağa kalktığı zaman kitaplarımızı rahleye koymamızı söylerlerdi çünkü o günler önemli bir dinî olayı anardık. O ayağa kalktıktan sonra öğrencileri susturmak için başka bir şey demeye gerek kalmazdı. Peygamberimizin doğuşunu, miraca yükselişini, Medine'ye girişini anlatırdı. Mekke'de koyun güden yetim çocuğa bir melek indiği, göğsünü açıp kalbini yeni yağmış karla temizlediği hikâyeyi seviyordum. Çocukken o hikâyeyi defalarca dinlemiştim ve her defasında içimi heyecanla dolduruyordu, karla temizlenen bir kalp. Melek karı kar bulutlarından getirmiş olmalıydı çünkü Mekke'nin yamaçlarında kar bulabileceğini sanmıyordum.

Peki Kuran kursundan kaçmayı beceren gençler yaz tatilinde ne yapardı? Belli bir şey yapmazlardı. Geç yatarlardı, uzun günü sokaklarda dolaşarak geçirirlerdi, dedikodu yaparlardı, kart oynarlardı ya da yüzmeye giderlerdi. Yüzme-

ye gitmeleri deniz kenarına gitmekle aynı etkiyi yaratmazdı zira sahil eve birkaç dakikalık mesafedeydi. Kimse yazmaya değecek bir şey yapmamıştı, yaptıysa da yaptıkları şey muhtemelen yasaktı ve bir kompozisyona yazılamazdı. Ancak benden istenen yaz tatilimi anlatmamdı, bu görevin saçmalığını açıklamam değil. Ben de bisikletle şehre gittiğim bir hikâye uydurdum, bana gölge olan ağaçlara isim verdim, kaybolduğumda bana yolu tarif eden çocuğu ve konuştuğum ama adını öğrenemeden kaybolan kızı tarif ettim ve denize ulaştığımda kumların ne kadar beyaz olduğunu anlattım.

Öğretmen öyküyü beğenip müdüre göstermiş, müdür de herkes görsün diye panoya asmak üzere en güzel yazımla bir daha yazmamı istedi (okulda daktilomuz yoktu). Müdürün odasına bunun için gitmiştim, öyküm için övülmek üzere. Müdür övgüleri bittikten sonra, zevkle sırıtıp gitmek istediğimi belli eden hareketler yapacağıma sabırla beklediğimi fark edince bana veda hediyesi verir gibi bir fotoğraf gösterdi. Bunu da al ve git. Fotoğrafta babamın babası Muallim Yahya oturan meslektaşlarının arkasında, bir sıranın sonunda ayakta duruyordu. Uzun, sıska, görmüş geçirmiş gibi görünen bir adamdı ve kameraya poz vermekten çok işkence çekiyor gibi bakıyordu. Belki de bazen babama olduğu gibi onun da o sırada başı ağrıyordu. Annem babamın baş ağrılarını babasından aldığını, onun bu ağrılardan çok çektiğini söylerdi. Kanzusunun üzerine ceket giymişti, devlet okulunda çalıştığını belli ediyordu. Babam Muallim Yahya'ya hiç benzemiyordu, ne tanıştığım ne bir fotoğrafını gördüğüm annesine çekmiş olmalıydı.

O zamanlar iffetli kadınlar fotoğraf çektirmezdi, başka adamlar sıfatlarını görürse kocalarının onuru lekelenirdi. Ancak fotoğraf çektirmek istememenin tek sebebi bu korku değildi, zira bazı erkekler de fotoğrafların varlıklarından bir

parçayı söküp kâğıda hapsedeceğinden korkarlardı. Ben çocukken bile, Muallim Yahya'nın zamanı çoktan geçmiş olmasına rağmen, seyahat gemileriyle gelen turistlerden biri sokaklarda fotoğraf makinesiyle geziyorsa herkes turistin fotoğraf çekmeye yelteneceği ânı bekler, o an gelince de bir kargaşa içinde onu korkutan sesler çıkararak fotoğraf çekmesine engel olurdu. Turistin arkasından, ruhlarını kaybetmekten korkanlarla böyle hurafelere gülenler arasında bir tartışma çıkardı. Böyle sebeplerden ötürü babamın annesini hiç görmemiştim ve ona çekip çekmediğinden emin olamıyordum. Muallim Yahya'nın fotoğrafını görünce ise vücudumun ve cildimin ona biraz benzediğini düşünmüştüm. Bunu doğrulamak hoşuma gitmişti, babamın sessizliğinin aramıza girdiği olaylarla ve insanlarla aramda bir bağlantı gibiydi.

Müdürün odasındaki fotoğrafın altındaki tarih Aralık 1963 idi, yani devrimden önceki okul yılının sonu. Muallim Yahya bundan kısa süre sonra işini kaybetmişti, bu yüzden çalışmaya Dubai'ye gitmişti. Ailenin geri kalanı; karısı ve iki kızı da onunla gitmişti ama babam geride kalmıştı. Ben oradayken hiçbiri geri gelmedi, bir ziyarete bile. Müdürün odasında gördüğüm fotoğraf dışında babamın ailesinin neye benzediği hakkında en ufak fikrim yoktu. Çok gençken, olması gerektiğini de düşünmedim. Annem ve babam benim için dünyalara bedeldi ve anlattıkları kısa hikâyeler, içindeki insanlar uzak görünse de bana yetiyordu.

* * *

Annemin ailesini daha iyi biliyordum. Annemin adı Saida'ydı ve ailesi vaktiyle gayet iyi durumdaydı. Zengin denemezdi ama çiftçilik yapacakları bir araziyi ve mahkemenin yakınlarında bir evi idare edecek durumları vardı. Annemin çocukluğunda şehrin o kısmında asiller, sultanın idaresine bağlı insanlar yaşarmış. Duvarlı bahçeleri ile şehirden izo-

le bir hayatları varmış. Bir de deniz kenarındaki devasa Arap evlerinde yaşayan Avrupalı memurlar varmış. Törensel imparatorluk görevlerini beyaz üniformalarla yapar, kıyafetlerini madalyalarla ve tüyler taktıkları güneş kasklarıyla süslerlermiş. Fatihler gibi sağlam kınlarda taşıdıkları kılıçlarla kendilerine sahte tanrısal unvanlar verir ve aristokrat taklidi yaparlarmış. Asillerin iki türlüsü de kendilerini doğal yetenekli zannedermiş, asil yaratıldıklarını ve hükmetme hakkıyla birlikte yükünün de omuzlarına doğuştan yüklendiğini düşünürlermiş.

Annemin babası Ahmed Musa İbrahim iyi eğitimli, gezmiş görmüş bir adammış, bu asilzade oyunlarına zaman ayırmazmış. Adaletten, özgürlükten ve kişisel tatminden bahsetmeyi tercih edermiş. Zamanı gelince bu sözlerinin bedelini ödemiş. Uganda'daki Makerere Üniversitesi'nde iki sene, İskoçya'daki Edinburgh Üniversitesi'nde ise bir sene okumuş ve kamu sağlığı bölümünden mezun olmuş. Bu iki okuldaki eğitimi arasında birkaç hafta Kahire'ye gidip Amerikan Üniversitesi'nde eğitim fakültesinde okuyan bir arkadaşını ziyaret etmiş. Sonra Londra'ya gitmeden Beyrut'a uğramış, ardından üç hafta İstanbul'da kalmış. Kampala ve Edinburgh'daki üç senesi ve diğer güzel şehirlerde geçirdiği sürede kazandığı muazzam cazibe ve sofistike hava ile gezileri sırasında gördüğü ünlü manzaralardan birini anlatmaya başladığında herkes suspus olurmuş. En azından annem öyle anlatmıştı, onun sözleri hep çok saygı görürmüş. Evlerine kısa mesafede olan Sağlık Bakanlığı'nın laboratuvarlarında çalışırmış. Esas çalışması sıtmanın kökünü kazımak üzerineymiş ama kolera ve dizanteri kontrol projelerinde de rol almış; numuneleri analiz edip seminerlere katılmış. Bazı insanlar ona "doktor bey" der ve rahatsızlıklarını danışırmış ama o güler ve sıçan yakalama dairesinde çalıştığını; fıtıklardan, hemoroidlerden, göğüs ağrılarından ve ateşten anlamadığını söylermiş.

Onun da bir fotoğrafını görmüştüm. Sağlık Bakanlığı binasının önünde çekilmiş, makam araçlarının park edildiği park alanının yanında. Beyaz bir takım elbise giymiş, ceketinin orta düğmesini iliklemiş ve kırmızı bir fes takmış. Sağ ayağını sol ayağının önüne atmış, dikkati kahverengi ayakkabılarına çekiyor. Sağ kolunu da kapının önündeki, herkesin bildiği nim ağacına yaslamış. Arkasında uzaktan, binanın yanından geçen yolu gölgeleyen, kocaman bir tavuskuşu ağacı görünüyor. Gösterişli, neşeli bir poz veriyor, dünyanın en büyük şehirlerinden bazılarına; Kahire'ye, Beyrut'a, İstanbul'a gitmiş, Londra ve Edinburgh'ya da gidecek, kozmopolit bir gezgin gibi duruyor. Fes, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nde kaldırılmış ve 1950'lerde yoz paşalar ve beylerin ve yenilmiş Arap ulusalcılığının sembolü haline geldiği başka yerlerde (Mısır, Irak, Tunus) de kalkacak olabilirdi ama bu haber henüz annemin babasına varmamış olsa gerekti, en azından fotoğrafın çekildiği sırada. Ona göre fes hâlâ sofistike İslâm modernizminin bir sembolüydü, Ortaçağ'dan kalma türbandan daha laik ve pratikti. Beyaz takım elbise ise biraz belirsizdi. Takım elbiseyle, sandal giyilen bir kültürde kahverengi ayakkabı giymesi gibi, Avrupa'ya bir selam veriyordu. Ancak takım elbise beyazdı, mütevazılıkla giyildiğinde saygının, duanın, haccın, saflığın ve bağlılığın rengiydi. Abartılı bir şekilde bacak bacak üstüne atmamış olması ve tombul yüzündeki, "Acaba giyinmem çok mu aşırı oldu?" diye soran kendinden emin olmayan yarım gülümsemesi sayesinde fotoğrafta kibirli ya da gösteriş düşkünü görünmüyordu.

Ahmed Musa İbrahim sömürgecilik karşıtı bir aydınlar grubunun sınırlarında gezinirmiş. Bu grupta onun gibi kendini dünyaya bağlı hisseden Mısırlı devlet adamı (fesi de buradan geliyor) Saad Zağlul Paşa'yı, Gandhi ile Nehru'yu, Tunuslu isyancı Habib Burgiba'yı ve Mareşal Tito'yu, farklı si-

yasi renklerden gelen emperyalist zorbalara boyun eğmeyen, ulusalcı liderleri bilen insanlar varmış. Saida'nın babasının aralarına girmek istediği sömürgecilik karşıtı aydınlar da takdir ettikleri ulusalcılar gibi modern olmak istiyormuş. Hayatları hakkında İngilizlerin bunaltıcı varlığı ve tepeden bakan, sahte dinci ve kibirli kendilerini tutma tavırları olmadan karar alabilmek istiyorlarmış. Saida'nın babası gibi onlarla iş yapanlar, fazla mütevazı tavırlarının ardında, özellikle onun gibi itaat ve cehalet dolu kaderlerine karşı çıkmış, *fazla eğitimli yerlilere* yönelik bir burnu büyüklük ve kibir yattığını bilirmiş. Onları pekâlâ biliyormuş. Yerlilerin babu[6] hikâyelerine ve kamu sağlığı okumaya çalışıp başarısız olan İmparator Seth gibi modernliğe öykünmelerine gülerlermiş, sonra da hükmetmeyi kendi seçtikleri tebaalarına tevazu gösterdikleri için kendilerini kutlarlarmış. Başka ne seçenekleri varmış ki? Kontrol ve tehdit üzerine kurulu yöntemleri yüzlerine vurulduğunda... Zaman zaman nazik olmanın yolu acımasızlıktan geçermiş.

"Kimse İngilizlere buraya gelmeleri için yalvarmadı," dermiş annemin babası. "Geldiler çünkü açgözlüler ve dünyayı varlıklarıyla doldurmadan edemiyorlar."

1950'lerde bir sömürge bölgesi böyle şeyler söylenecek yer değilmiş tabii. İngiliz otoriteler orayı baskı ve cezalandırmayla fethettiklerini unutmuş ve dile getirilen her eleştiriyi halkı galeyana getirme teşebbüsü olarak görmeye başlamışlar. İmparatorluk böyle lafları çok severmiş ("halkı galeyana getirme") ama artık neredeyse çok geçmiş. Halkı galeyana getirme, meşru hükümet, kurulu otorite... Gitme zamanları gelmiş. Gecenin geç saatlerine kadar süren toplantılar, kahvelerde bağrışmalar, aktivistlerin nefret ve alayla konuştuğu gösteriler, siyasi hatlar tekrar çizilirken farklı taraflarda kalan dostlar olmuş. İngiliz memurlar kalabalıkların

6 (Svahili) Dede.

kükreyen sesi karşısında ürküp kabuklarına çekilirken, mabeberunun[7] ve yardakçılarının gitmesine az kaldığını anlamakta olan halk kutlama havasındaymış.

Durum buyken Saida'nın babasının siyasete bulaşması da kaçınılmazmış. Bağımsızlığın kazanılmasından birkaç yıl önce işini bırakmış çünkü hem sömürge devletinin çöküşünü planlayıp hem onlara çalışamıyormuş. Görev yerindeki insanlar, gayet anlaşılır şekilde, bunu yapmasını yasaklıyormuş ve karşı gelmesi halinde onu hapse yollayacaklarını söylüyormuş. O da arazisine dönüp sebze yetiştirmeye başlamış. Daha doğrusu bu zor işi yapacak başkalarını işe almış, ellerini beline dayayıp onlara emir yağdırmış. Ailesine hep kendi görevinin önemini anlatırmış, o orada olmasa işçilerin en yakın ağacın altında uyumaya çekileceğini ve işin duracağını söylermiş. "En büyük sorunumuz disiplinsiz olmamız," dermiş.

Diğer siyasi partilerden birine resmî bir unvan almadan danışmanlık yapmaya başlamış. İnsanları oy vermeye yönlendirme ve okuma yazma dersi faaliyetlerinde aktif rol oynamış. Partiye bağış yapmış, bölgesel toplantılarda bağış toplamak için konuşmalar yapmış, miting organizasyonlarına katılmış, mitingler haliyle sömürge düzenine karşı gelmiş ve siyasi rakiplerini tahrik etmiş. Herkes onu bir aktivist olarak tanıyormuş ve ileride bir bakanlıkta bir işe yerleştirileceği konuşulmaya başlanmış. Ancak işin sonu siyasi yoldaşlarıyla hayal ettikleri gibi olmamış. Yaptığı her şeyi yanlış taraf için yaptığından devrim sırasında öldürülmüş.

Annem bunların hepsini bizzat yaşamıştı, babası ondan alındığında on dört yaşındaydı. Babasından bahsederken sesine hep bir ciddiyet çökerdi. Babasından duyduğu hikâyeleri neredeyse hiç anlatmazdı, bir tatilde başlarından geçen komik bir olaydan, mesela ayağı takılıp bir kâse meyve sa-

7 (Svahili) Aslan. İngiltere armasındaki üç aslana gönderme yapılıyor.

latasını pantolonuna dökmesinden, pahalı bir şekerliği yere düşürmesinden, arabasını geri vitese takıp arkadaki arabaya toslamasından bahsetmezdi. Fotoğraftaki tombul yüzlü adamı çok nadiren görürdüm. Mohammad Abdel Wahab şarkılarına eşlik ederken sesini nasıl onunkine benzetirmiş, radyoda Elvis Presley çalarken hayalî bir gitar çalıp nasıl *rock'n'roll* şarkıcısı gibi hareket edermiş, Kral gibi kalçalarını sallayıp topukları üzerinde dönermiş. Ama annem babasından daha çok bir kişilik olarak bahsederdi; siyasi faaliyetlerini, cömertliğini, jilet gibi ütülü pamuk ceketlerini, ne kadar saygın olduğunu anlatırdı. Onun için tuttuğu yas o kadar derindi ki günlük, sıradan anılarını yok sayıp onu bir trajedi figürüne dönüştürmüştü.

Tutuklandığı günü birkaç kere anlattı. Ayaklanma haberi onlara ulaştığında babasına evine silahlı adamlar ya da askerler yaklaşırsa, ki diğer tarafın bilinen bir destekçisi olduğu için yaklaşacakları neredeyse kesinmiş, bağırmaması ve çığlık atmaması söylenmiş. Onun dışında herkes kendilerini içerideki odaya kilitleyecekmiş çünkü saldırı ve şiddet dedikoduları dolaşıyormuş ve karısı ve çocuklarının hakarete ya da saldırıya uğramasını istemiyormuş. Böyle şeyler yapanlar en kötü şekilde yanlış yönlendirilmiş kişilermiş ama iki tarafta da istenmediği kadar isterik varmış zaten. Geldiklerinle onlarla konuşacakmış, sonra hep birlikte ortalığın durulmasını bekleyeceklermiş. Dışarıda bir cipin durduğunu duyduklarında Saida ve kardeşi Amir talimatlara uyup odaya kaçmış ama anneleri kocasının yanından ayrılmayı reddetmiş ve babalarının ısrar edecek zamanı yokmuş.

Askerlerin kapıyı silahlarının kabzasıyla çaldığını duymuşlar ama sonra bağrışma sesi gelmemiş. Babalarının istediği gibi sadece mırıltılar duyulmuş. Anneleri sonradan tüm askerlerin adını bildiğini söylemiş ve unutmamaları için isimleri onlara da ezberletmiş. Annem isimleri bana

da söyledi ama ben unutmaya çalıştım. Konuşmalar bir yere varmamış. Galiplerin aklında ne kadar şiddet olduğunu ve şiddetin ne kadar çabuk daha fazla şiddet doğurduğunu fark edememişler. Devrimciler babalarını götürmüş. Ne onu bir daha görmüşler, ne cesedi eve ulaşmış ne de ölümü resmen ilan edilmiş. Yok olmuş. Annem, "Tarif edemem," derdi. Hikâyenin burasına geldiğinde biraz dururdu. Arazilerine ve evlerine devlet el koymuş, devrimde rol oynayan bağnazın ya da piyonun birine ya da metresine ya da kuzenine verilmiş. Evlerine el konulduğu radyodan duyurulmuş ve el konulan tüm evlerin derhal boşaltılması emredilmiş. Anneleri bazı insanlar gibi bu emre karşı gelecek ya da direnecek kadar cesur değilmiş. Anneannelerinin yanına taşınmışlar, çantalarına dolduramadıkları her şeyi geride bırakmışlar. Anneanneleri aslında annelerinin teyzesiymiş ama bu anlama gelen bir kelime yokmuş, ancak tarif edebiliyorlarmış. O yüzden anneanneleri, Bibileri olmuş.

Annem, "O zamanlar nasıldı hayal edemezsin," der, sonra yine de anlatmaya çalışırdı. "Dehşeti hayal edemezsin. Tutuklamalar, ölümler, aşağılamalar... Yeni ayaklanma, yeni ferman dedikodularıyla, yeni kederli haberlerle insanlar birbirini deli ediyordu. Yine de hayal etmeyi denemelisin. Vahşet ile aramızda sözcüklerden başka bir şey yok, o yüzden tek seçeneğimiz hayal etmeyi denemek."

O ilk haftalarda tüm hayatlarının o panikle geçeceğinden eminlermiş, başka türlüsünü hayal edemiyorlarmış. Silahlı adamlara itaatkâr, zararsız acınası insanlar olduklarını ve en ufak bir isyan ya da ayaklanma düşünceleri olmadığını göstermek için ellerinden geleni yapıyorlarmış. Onları dert etmelerine gerek yokmuş, yeni efendilerine dert ya da yük olmayı asla istemezlermiş. Uzun sürmüş ama zamanla yaşamları o dehşetin içinde çekilir bir hale gelmiş. Başta sokaktaki tehlikelerden korkup hep evde kalmışlar, sadece Bibi kom-

şularını kontrol etmeye ve sahibini tanıdığı bir markete erzak almaya çıkıyormuş. Herkes onun yaşlı, deli kadının biri olduğunu ve bir tehlike arz etmediğini görebiliyormuş. Dışarı daha sık çıkmaya başladıklarında sokakların ne kadar farklı ve sessiz olduğunu görmüşler. Bazı evler boşmuş, bazılarında yeni insanlar yaşıyormuş, daha önce görmedikleri üniformalar giyen silahlı adamlar sokak köşelerinde dikiliyor ya da istedikleri dükkâna girip istediklerini alıyormuş. Kimseyle göz göze gelmemeyi, kimseyi tahrik etmemeyi, gözleri önünde işlenen vahşetlere bakmamayı öğrenmişler.

"Bir süre sonra sanki olanlar öyle değilmiş, ne olduğunu söylersen sen abartıyormuşsun gibi oldu," derdi annem. "Biz konuşmayı kesince olaylar daha da uzak gelmeye başladı, bir yerden sonra gerçekliğini yitirdi, düşünmesi bile imkânsız oldu. Biz de kendimize ileri bakma, ölenleri unutma vaktinin geldiğini, hatırlamanın bedeline değmeyeceğini söyledik. Biz onları bıraktık ama onlar bizi bırakmadı.

Bibimiz Kikwajuni'de yaşıyordu. Evinin avlusu aynı zamanda mutfaktı, tıpkı bizimki gibi ama daha küçüktü ve karanlık bir mağara gibiydi. Susamlı ekmek yapıp satardı, öylesine alıştığı için ekmeğini odun ateşinde pişirirdi. Ateşin dumanı duvarları karartırdı, Bibi'nin kendisi de küçük, kara görünümlü bir kadındı, duman onu da karartıp kurutmuş gibiydi. Ekmeği ünlüydü, belki odun ateşindendir. Müşterileri annelerinin yolladığı çocuklar olurdu, öğlenden akşama kadar eve gelip giden çocukların ardı arkası kesilmezdi çünkü Bibi ekmeği o saatlerde yapardı. Hepsi devamlı müşterisiydi, Bibi hepsini tanır, annelerinin ve kardeşlerinin nasıl olduğunu sorardı. İşini eski usul yapardı; parasını saymadan alırdı, fiyatlarınaa zam yapmazdı, yüklü siparişlere indirim yapardı, evde hasta bir çocuk varsa fazladan bir-iki ekmek koyardı ve bir şekilde hepimizi yaşatacak kadar para kazanırdı.

Evin mutfağı dışında hep birlikte uyuduğumuz tek bir odası vardı. Tuvalet evin arkasındaki küçük, duvarlı bahçedeydi. Bibi odunlarını da burada, yerden yüksek bir platformda tutardı çünkü aralarına akrep saklanmasından korkardı, sanki akrepler yüksekten korkarmış gibi. Nasıl da korkardı akreplerden! Çocukken sadece bir kere akrep görmüş, yerden aldığı bir kıyafetten düşüp hemen duvardaki bir çatlağa girmiş. O günden sonra bir gözü hep akreplerde olmuş, akreplerin doğaüstü can yakıcı güçleri olduğuna inanmış.

Babamı götürdükleri zaman ona gittiğimizde bizi tek kelime etmeden kabul etti ve elinden geldiği kadar rahat ettirmeye çalıştı. Tek akrabalarının biz olduğunu söyledi, bir kere de değil, tekrar tekrar. Dul kalalı on üç yıl, oğlunu kaybedeli ise on yıl olmuştu. Annem kız kardeşinin kızıydı ve kardeşinin yokluğunda anneme annelik etmişti. Bunları hep söylerdi ama zorlamazdı, ısrar etmezdi ve sesi hep bir şekilde teskin edici ve rahatlatıcı gelirdi. Annem Bibi'ye şükrederdi. 'O bir kadın değil, melek vallahi,' derdi. Bibi başımıza gelen illetlerden şikâyet etmememizi tembihlerdi. Bizden daha bilge birisi hepsinin manasını biliyordu, bize düşen 'Elhamdülillah,' demek ve elimizden geleni yapmaktı. Biz hıçkırırken o sessiz sessiz ağlardı, yerde yıkanalım diye su ısıtırdı. Yatağını bize verir, kendi yerde yatardı. Yatağın içindeki hindistancevizi lifleri topak topak ve eskiydi, oda da küçük ve sıkışıktı ama bize verebileceği bu kadardı ve hiç yoktan iyiydi. Kardeşim bizim için çok fazla çalıştığını söylediğinde Bibi onu iyice paylamıştı, kendi işine bakmasını söylemişti. 'Hiçbir çocuk anne sevgisinden mahrum kalmamalı.' Her sabah yemeklerimiz ve ekmekleri için gerekli malzemeleri almaya çıkardı. Dünya olduğundan daha güzel bir yermiş gibi yaşayan kısa, sıska, yorulmak bilmez yaşlı bir kadındı. Birisi ona selam vermeden ya da iyi bir dilekte bulunmadan bir sokaktan diğerine gidemezdi.

Bir süre sonra annem Bibi'ye yük olmamızdan rahatsız olmaya başladı. Annem birine bu kadar bağımlı olmaya alışkın değildi; hayatı boyunca ailesi ve gülüşmelerle yaşamıştı, etrafında uşakları olmuştu, onu seven kocası tarafından şımartılmış, hep şefkat görmüştü. Hep üst kattaki odasında uyuyan, uyurken açık pencereden hafif bir rüzgâr esen annem şimdi sıkışık bir odada kalıyor, burada kendisiyle çocuklarının temizliğini bile doğru düzgün yapamıyordu. Alışık değildi. Yattığı ipli yatağın hindistancevizi lifleri arasında gezen böcekler kanımızı emiyordu. Böcekleri ezdiğimizde açık yara gibi, çürümüş et gibi kokardı. Uyuduğumuz oda ter ve duman kokardı, bazı geceler huzursuzluktan ve yerde yatan Bibi'nin horlamalarından annemin gözüne hiç uyku girmezdi. Ama onun için en büyük sorun karanlık ve böcek dolu tuvaleti kullanmaktı. Oradaki her şeyden nasıl tiksindiğini bize fısıldayarak anlatır ama Bibi'ye sakın söylemememizi tembihlerdi. Bir şeyleri iyileştirmek istiyordu ama yapamıyordu. Elinden bir şey gelmemesi ona faydasız hissettiriyordu. Mutfakta elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışıyordu ama eli yatkın değildi ve çoğu zaman Bibi'ye ayak bağı olduğuyla kalıyordu, onun rutin hareketlerini sorularla ve önerilerle bölüp duruyordu. Dumana dayanamıyordu ve ekmek yapmaya gelince Bibi'nin ne sabrına ne de yeteneğine sahipti.

Sonunda gözaltından salıverilen bir adamdan babamın öldüğünü kesin olarak öğrendik. Adam bir ara Bibi'nin yanına gelmiş ve fısıldayarak babamın öldüğünü olaya tanık olan birinden duyduğunu söylemiş, tanık olayı kendi gözleriyle gördüğüne yemin ediyormuş. Babamızın ölümünü gören adamın *olaydan* mı yoksa ona yapılanlardan mı bahsettiğini bilmiyorduk ama Bibi'nin söylediği bu kadardı. Biz de daha fazla soru sormadık çünkü bunları dinlemek annemi kedere gark ediyordu. Bize sarılıp saatlerce ağladı, biz de ağladık.

Sonra durup birbirimize bakıyor ve tekrar ağlamaya başlıyorduk, ağlayacak gücümüz kalmayana kadar tekrar tekrar böyle devam ettik. Sonraki birkaç gün boyunca annem sadece yas tuttu, sessiz sessiz ağladı, parçalanmış ve tükenmişti, aslında haftalardır bildiği şeye bir türlü inanamıyordu. Derken bir gün, gözleri şişmiş, vücudu perişanlık ve yorgunluktan çökmüş halde ne yapmayı planladığını duyurdu. En başından umutsuz bir plandı.

Olayın kendisini bu denli çaresiz bir kurban haline getirmesinden ve zorbalıklarını kesmenin ya da hafifletmenin bir yolunu bulamamaktan utanç duyuyordu. Günlerdir ağlamaktan sesi boğuk ve çatlak çıkıyordu. Tüm hayatını bir eli yağda bir eli balda yaşamıştı ve şimdi bir işe yaramıyor, durumla başa çıkamıyordu; beceriksiz, köşesine sinmiş bir enkazdan başka bir şey değildi. Hepsi böyle hissediyordu; bir itiraz, bir ayaklanma arzusu hissedemeyecek kadar zavallı olmaktan utanıyorlardı, bu gaddarca yanlışlara nasıl karşı çıkacaklarını bilmiyorlardı ve tek yapabildikleri kendi aralarında, seslerini yükseltmeden mırıldanmaktı. Binlerce insan gitmek zorunda kaldı çünkü ne işleri ne paraları vardı, sahile daha yakın bir mahallede ya da okyanus ötesinde yaşayan bir kardeşin, kuzenin yanına sığınmaktan başka çıkar yol göremiyorlardı. Annem de onlara katılacak, önceden Mombasa'ya ya da daha uzaklara giden akrabalarının yardımıyla bir şey yapmaya çalışacaktı. Zaman kargaşa zamanıydı, hayatları birbirlerinden koparılmıştı ve hayatta kalmak için bir şekilde aldırmamaları gerekiyordu. Çocuklarını bıraktığı için kahrolduğunu söyledi... O sözler ağzından çıktığında benim de kalbim paramparça oldu. Bizi bırakmanın düşüncesi bile hayatında yaptığı her şeyden daha kötü hissettiriyordu onu ama ömrünü bir yük olarak geçiremezdi. Gidip bir şeyler yapmaya çalışacak, sonra çocuklarını da yanına aldıracaktı. Çok uzun sürmeyecekti, birkaç ay son-

ra tekrar birlikte olacaklardı. Günlerce böyle konuştu. Bibi böyle konuşmaların beyhude olduğuna dair birkaç şey söylemiş olabilir ama annem asla. Bibi, 'Hayatta ne olacağı belli olmaz, şimdi kendini ve çocuklarını korumaya bak,' demiş olabilir ama annem dinlemedi. Mırıldandı, yemeğimizi yedirdi ve banyo suyumuzu ısıttı.

Ama annem umutsuz planı uygulamaya koyamadan, gitme hazırlıkları tekrar tekrar konuşmaların ve ne olursa olsun çocuklarını unutmayacağına yeminler etmenin ötesine bile geçemeden, birden hasta oldu. Dışından düşman bir kuvvet ona karşı çıkmış gibiydi. Bahçede bir taburede oturmuştu, öğle yemeğinde yiyeceğimiz manyok yemeği için hindistancevizi rendeliyordu, mutfakta üstlendiği birkaç görevden biriydi bu. Bir anda ağır bir darbe yemiş gibi sırtıyla geri yaslandı ve nefes almak için debelenmeye başladı. Sola doğru eğilmeye başladı, ne direnebiliyor ne yardım çağırabiliyordu. Onu öyle bulduk; tabureden düşmek üzere ve nefes alamaz halde. Ne olduğunu anladığını sanmıyorum çünkü onu bulmamızdan sonra bilincini kaybetti, kaybetmediyse de biz anlayamıyorduk çünkü anlayabileceğimiz bir kelime bile söyleyemiyordu. Alnından baktık, ateşi yoktu; yediği bir şey de olamazdı çünkü şey yoktu, şeyinde bir şey yoktu yani...

Annem eliyle arkasını gösterdi ama o sözcükleri söylemedi.

Evde sadece Bibi ve biz çocuklar vardık, hiçbirimiz bu işlerden anlamazdık. Annem bilincini kaybetmişti, tüm vücuduyla sarsılıyordu ve bizim tek yapabileceğimiz onu hastaneye götürmekti. Takside bir yanına Bibi, bir yanına Amir ile ben geçtik, bir yana eğilmesi bir şeyi değiştirecekmiş gibi onu dik tutmaya çalışıyorduk. Uzak değildi ama taksiyi hastanenin bahçe kapısından içeri almadılar o yüzden annemi elimizden geldiği kadar yürütmeye çalıştık, hiçbir şey söylemeden tüm yükünü sırtlanıp yürümeye devam ettik.

Önce acil servise gittik ama konuşacak kimseyi bulamadık. Çalışan tek bir hemşire vardı, o da Bibi ne olduğunu açıklamaya çalışırken hiç istifini bozmadan, sanki birisi onunla konuşmuyormuş gibi yanımızdan geçti gitti. *Bir hemşire* nasıl öyle davranır anlamıyorum. Hemşire geri gelmeyince doktorun gelmesini bekleyen düzinelerce hastaya katıldık. Bir süre taş bir banka oturup herkes gibi, hiçbir şey söylemeden bekledik, titreyip inleyen annemizi dik tutmaya çalıştık. Geniş bir odaydı ve tüm kapıları açıktı ama hastalık ve atık kokusu odadan çıkmıyordu. Her yaştan insan vardı; gözleri kapalı yaşlı bir kadın muhtemelen kızı olan daha genç bir kadına yaslanmıştı, annesinin kollarında susmak bilmeden ağlayan bir bebek vardı, gözleri enfeksiyon kapıp şişmişti. Gözle görülür bir dertleri olmayan genç kızlar vardı, bizimki gibi fakir ülkelerde yaşayan insanların boğuştuğu binbir çeşit hastalıktan birine yakalanmış bir sürü insan vardı.

Erkek bir hademe vardı, Bibi sıkıntımızı anlatmak için yanına gittiğinde onu tek kelime etmeden, elinin tersiyle kovdu. Kimsenin derdini anlatmasına izin vermiyordu, yanına yaklaşanların yüzüne bile bakmıyordu, eliyle herkesin oturduğu beton bankları gösteriyordu. Emrini hemen yerine getirmeyip direnenleri birkaç sert sözle uyarıyordu, hasta yakınları da bitkin bir ifadeyle banklara dönüyordu. Sonra camdan bir odacığa girdi, yüzünde rahatsız olduğunu belli eden bir ifade vardı. Önündeki kâğıtları karıştırıyor, yardımcı olamadığı insanlardan saklanıyordu. Öğleden sonra oldu, hâlâ doktor gelmemişti. Hademe herkese evlerine gitmelerini, bir aspirin alıp ertesi gün geri gelmelerini söyledi. Hasta kabul saatleri bitmişti, odayı kapatacaktı. Görevli doktor da hasta olmuştu herhalde. 'Evinize gidin, yapacak bir şey yok, yarın yine gelin. Doktor yarın gelir. Kapatıyorum.'

Bibi bir taksi buldu, annemi eve getirdik. Gece boyunca nefes alıp bir şey söylemek için çabalamaya devam etti ama

ancak bir anda yükselen hırlamalar ve bir kelimeyi andıran, anlaşılmaz inlemeler çıkarabildi. Ertesi sabah nefes almak öyle bir işkence haline gelmişti ki onu yerinden oynatamıyorduk, cevap vermeye kalkarsa diye onunla konuşmaya cesaret edemiyorduk, yanından ayrılamıyorduk, onu dinlemeye de dayanamıyorduk. Birkaç saat sonra öldü. Nefes alamaz oldu. Kalbi durdu. Ben on dört yaşındaydım, Amir on yaşındaydı. Annemin acısının son bulduğuna seviniyordum. Kulağa korkunç gelebilir ama bittiğinde rahatlamıştım.

Annem öldükten sonra elimde hiç fotoğrafı olmadığını fark ettim. Eski evimizde çok şey bırakmıştık ve geri istemeye korkuyorduk: kıyafetler, mobilyalar, saatler, kitaplar, fotoğraflar... Günler geçtikçe annemin yüzünü unutacağımdan korkmaya başladım. Gözlerim ona odaklanamıyordu ve annemin yüzü gittikçe daha belirsiz bir hal aldı. Yaklaştığımda annem yüzünü hafifçe çeviriyor, benden saklıyordu. Çünkü yaşarken ona gerçekten bakmamıştım, yüzünü sonsuza kadar hatırlamak ister gibi bakmamıştım, nefes almak için çırpınırken elini tutmamıştım ve onu sevmem gerektiği gibi sevmemiştim. Bunu düşündükçe panik ve utanç tüm vücudumu sarıyordu ama haftalar geçtikçe annemin yüzü yavaş yavaş bana geri geldi. Bazen gözlerindeki bir parıltı ya da yüzü gölgelerle dolarken gülümsemesinin şekli. Detaylar yavaş yavaş tekrar su yüzüne çıktı ve bir süre her gece uyumadan önce aklımda o görüntüyü canlandırdım, kendini benden tekrar saklarsa diye. Hâlâ bazı geceler o yüzü çağırıyorum, gelecek mi diye görmek için."

2

Baba Gittikten Sonra

Saida ile Masud, annemle babamın adları bunlardı. İkisi de öğrenciyken partinin gençlik kolu toplantısında tanışmışlar. Bunu anneme babamla nasıl tanıştıklarını anlatması için yalvararak öğrendim, o ise sessizliğini bozmadan oturuyordu. "Hadi anne, zor bir şey sormuyorum ki," diye ısrar etmiştim. Tanışmalarını anlatmaya yanaşmaması genel olarak babamla kendisinden ve eski zamanlarından bahsetmeyi sevmediği içindi. Sonunda gençlik kolunun düzenlediği bir etkinlik olduğunu söyledi. "O zamanlar herkes yakamıza yapışıyordu, inşaatlarda gönüllü çalışmaya, her sabah başkanı öven şarkılar söylemeye, mitinglere katılmaya zorluyordu. Bildiğin zorbalıktı." Ama babamla kendisi hakkında bir şey söylemiyordu, yıllarca böyle gitti. Ona doğrudan sorular soruyordum, bazen cevap verirdi ama onlara ilişkin detayları sorarsam söylemezdi.

Evlendiklerinde babamın yirmi bir, annemin yirmi yaşında olduğunu biliyordum, geleneklerimize göre çok genç sayılmazlardı. İki yıl sonra, Bibi öldükten birkaç gün sonra da ben doğmuşum. O öldükten sonra Amir dayım da yanımıza

taşınmış. Sonunda hayatımın ilk dönemlerinin ana karakterleriyle aynı sahneye çıkmıştım ama parçası olduğum olayları anlamama daha çok vardı. Amir dayım krallığımızın prensiydi ve büyürken ona hayrandım. Bana şakalar yapardı, küçük hediyeler verirdi ve transistörlü radyosuyla oynamama izin verirdi. Tabağımda yiyemediğim yağlı bir et parçası, böbrek dilimi ya da yoğurt olduğunda anneme çaktırmadan kendi tabağına alırdı. Ama ona hayran olmamın sebebi annemle babamın da öyle olmasıydı, onların neden hayran olduğunu bilmiyorum.

Babam büyüyünce tanıdığım babadan farklı bir adamdı ama akıcı bir şekilde anlatabileceğim anılar toplamak için çok küçüktüm. Sadece bir şekilde daha nazik olduğunu, o içten gülüşünü ve başka küçük şeyleri hatırlıyorum: kucağında oturmam, bir sarılma, bir masal, beni dinlerken gözlerindeki bakış. Beş yaşındayken beni Kuran kursunun ilk gününe kim götürdü hatırlamıyorum. Babamın götürdüğünü tahmin ediyorum çünkü gidebilecek yaşa gelir gelmez başlamam için çok heyecanlıydı. İlk gün harfleri öğrendiğimizi çok net hatırlıyorum, harfleri bana annem zaten öğretmişti. *Elif, be, te, se, cim.* O gün, şimdi oradaymışım gibi gözümün önünde. Yedi yaşındayken, devlet okulunun ilk günü beni götüren kesinlikle babamdı ve ilk testimiz alfabeyi tersten, Z'den başlayarak okumaktı. Bunun amacı harfleri okumayı öğrenmeden sadece sıralarını ezberleyerek hile yapanları ortaya çıkarmaktı. Ama annem bana Latin alfabesini de öğretmişti, o yüzden okulun ilk günü mutlu bir gün olarak geçti.

Okulda mutluydum. Okula başladığım sene annem bir devlet dairesinde işe başladı, Amir dayımın bir arkadaşı da Şangani'de turistler için Mercan Otel diye bir otel açtı ve sosyal aktivitelerle ilgilenme işini dayıma verdi. O dönem, benzeri görülmemiş bir turist akınının başlangıcıydı. Rayına tam olarak oturması biraz daha sürdü ama başlangıcı o

zamandı. Hükümet döviz yönetmeliğinin şartlarını hafifletti ve zengin ülkelerden insanlar harap haldeki küçük adamızı görmeye geldi. O sene yedi yaşındaydım, babamın bizi terk ettiği seneydi.

Gittiği ânı önce anlayamadım. Yedi yaşındaki aklımın karmaşası oldukça derin ve ilgi çekici olacak ki hayatlarımızda önemli bir değişiklik olduğunu anlamam biraz uzun sürdü. Annemlerle aynı odada yatıyordum, o yüzden yokluğunu hemen fark ettim ama anneme sorduğumda babamın birkaç günlüğüne gittiğini söyledi. Bu, takip eden yıllarda annemin bana söyleyeceği önemli yalanlar dizisinin ilkiydi ama yedi yaşındayken ona inanmamak için bir sebebim yoktu. Yetişkinlerin oldum olası hiç anlamadığım işlerinden biridir deyip geçtim. Bazen sinsice aramıza sızan, huzursuzluk ve afallamayı maskeleyen gizem havasını anlamıyordum. Amir dayım da kısa bir süreliğine gitmişti ama babam gitmeden birkaç gün önce geri gelmişti.

O kafa karışıklığıyla babamın yokluğunun manasını anlayamadım, ta ki artık bizimle yaşamadığını idrak edene kadar. Günlerce bu fikir beni kalbimi küt küt attıracak şekilde korkuttu, evden çok uzakta, yabancıların olduğu bir kalabalıkta babamın elini bırakmış ya da iskelenin demirliklerinden siyah-yeşil suya düşmüş ve çığlıklarımı babama duyuramıyor gibiydim. Beni bulup eve götüremediği için korktuğunu ve sinirlendiğini hayal ettim. O yaşlarda endişelerimi böyle imgelerle düşünürdüm ve terk edilme imgelerim bunlardı: bir kalabalıkta kaybolmak ya da iskeleden siyah-yeşil suya düşüp sessizce batmak.

Sonraki günlerde anneme babamın nerede olduğunu sorduğumda birkaç günlüğüne gittiğini söylemeye devam etti. Birkaç gün sayılabilecek sürenin sonuna geldiğimizde babamın artık bizi istemediğini söyledi. Uzun bir süre bu konuyu konuşmak istemediğini belli eden bir sesle söyledi bu-

nu. Sinirli değildi ama sesi hem keskin hem de mesafeliydi; gözleri her an yaşlarla da dolabilecek, öfkeyle de patlayabilecek bir şekilde parlıyordu. Ben de soru sormak istemedim ama sordum. Tekrar tekrar sordum ve annem hiç öfke patlaması yaşamadı. Yaşadığı çok nadir olurdu ve o zamanlardan nefret ederdim. Çok çirkin şeyler söylerdi. Babamı olduğu yerde ziyaret edip edemeyeceğimi sorduğumda "Hayır," dedi. "Hiçbirimizi görmek istemiyor. Belki bir gün." Sonunda babamın bizi neden istemediğini sorduğumda ona vurmuşum gibi nefesini çekmeye ya da ellerini yumruk yapıp sırtını dönmeye, bana bakmayı ya da cevap vermeyi reddetmeye başladı. Bunu ne kadar yaptı bilmiyorum ama bana çok uzun bir süre gibi geldi. Annemin mutsuzluğu o zaman başladı.

Sonradan babamın Mwenbeladu'da bir dükkânın arkasında bir oda kiraladığını öğrendim. Dükkânın sahibi Khamis diye bir adamdı, babamın baba tarafından uzak bir akrabasıydı. Annem babama yıllarca her gün bir sepet yemek götürdü. Her gün, Anayasa İşleri Bakanlığı'ndaki işinden dönerdi, öğle yemeğimizi yapar ve kavurucu öğleden sonra güneşinin altında Mwembeladu'ya yürüyüp babamın payını götürürdü. Amir dayım önce götürmemesini söyledi ama annem dikkate almadı, sadece birkaç kere kardeşine acı ve iğrenme dolu bir ifadeyle baktı, bir kere de sinirle işine karışmamasını söyledi. O gün de daha sonra da bağrışmalı kavgaları oldu. Sonradan dükkânın arkasındaki odaya sepet götürmek benim işim oldu. Ama bu yıllar sonraydı, o zamana kadar babam bana olan bütün ilgisini yitirmişti. Annemin sevgisinden mahrum kaldığında hiçbir şey için de arzusu kalmamış gibi görünüyordu.

Babam artık Gulioni'deki Sular İdaresi'nde çalışmıyordu, kovulmuştu. Artık bir devlet dairesinde kâtip değildi. Günde birkaç saat çalıştığı pazar standındaki mallardan aldığı

payla yaşıyordu. Her sabah pazara gidiyor, akşam olduktan hemen sonra dükkâna dönüyordu. Saçı ve sakalı çalı gibi oldu, sonra ikisinde de beyazlar belirip yüzünü daha karanlık göstermeye başladı. O sırada otuz yaşlarındaydı ve genç yüzündeki yaşlanma belirtileri yüzünden insanlar ona bakıyordu. Bazıları nasıl bir keder çektiğini merak etmiş olmalıydı, çoğu kişi ise zaten biliyordu. Birisi onunla konuşmadıkça ağzını açmıyordu; kalabalıklardan başı eğik, boş bakışlarla geçiyordu, kimseyi görmek istemiyordu. Onun bu uyuşuk ve sefil hallerinden utanıyordum çünkü yedi yaşındayken bile utanmayı biliyordum. İnsanların ona bakışlarını kendime yediremiyordum. Babam hiç iz bırakmadan, sonsuza kadar yok olsun istiyordum. O zamanlar bile, yemeğini götürdüğümde benimle neredeyse hiç konuşmazdı, ne yapıyorum ne hissediyorum diye sormazdı. Bazen hasta olduğunu düşünürdüm. Amir dayım babamın ne yapıyorsa kendine yaptığını, endişelenmeme gerek olmadığını söyledi. Kesinlikle endişeye mahal yoktu.

Babam gittikten hemen sonra Amir dayım iş değiştirdi, Mercan Oteli'nden Dışişleri Bakanlığı'na geçti, hep istediği iş buydu. Otele başlamadan önce birkaç yıl bir seyahat acentesinde çalışmıştı. O yılların dünyayı keşfetme isteğini artırdığını söylerdi. Gezmek, dünyayı görmek ve tecrübelerini insanların ilerlemesine katkıda bulunmak için kullanmak istiyordu. Hayali buydu. Amir dayım böyle büyük laflar etmeye bayılırdı. Evde olduğunda tüm evi sesiyle, kahkahasıyla ve meşgaleleriyle doldururdu. Birlikte çalıştığı önemli insanları, onun tarzını nasıl takdir ettiklerini, katıldığı toplantıları, orada tanıştığı yeni insanları anlatırdı. Bir gün kendisinin de büyük bir adam, bir elçi, bir bakan olacağını söylerdi.

Bu yıllarda evimiz daha rahat olmuştu. Amir dayım daha rahat bir mahallede daha büyük bir eve taşınmak istiyordu. Sürekli, "Kirayı sizden almayacağım ki," derdi ama annem

sözünü kesip konuyu değiştirirdi. "Burada iyiyim," derdi. Bazen bana bakarlardı, ben de evimizde rahat olduğumu söylerdim çünkü duymak istediklerinin bu olduğunu düşünürdüm. Neden bahsettiklerini anlamam çok uzun sürdü.

Devlet yaşadığımız bölgedeki yolların çoğunu düzeltmişti. Modern apartmanları genişlemiş, parlak yolların yanına dikmek yerine eski, yıkık dökük, küçük evleri yıkıp onların yerine diktiler. Bu apartmanlar çeşitli parlak renklere boyandı. Şehrin her tarafına, hatta köylere bile apartmanlar dikildi, köylerdeki apartmanlar küçük evlerin yanında korkutucu bir havayla yükseliyordu. Elektrik kesintileri olurdu, o zamanlar yollar karanlığa gömülürdü. Pompalar da çalışmazdı, basınç suyu üst katlara çıkaramadığı için sular da kesilirdi ve apartmanlarda yaşayan insanlar sıcak havada tıkanan tuvaletlerinin kokusundan şikâyet ederdi. Bizimki de dâhil, bazı sokaklar açıklıklarda değildi ve birbirine dolaşmış yolların arasında kalırdı. Annemle Amir dayımın yaşadığımız yer hakkında kavga ettiklerini duyardım bazen: "Burası çok gürültülü, üst kattaki geveze komşu her şeye karışıyor, o kadın herkesin işine burnunu sokuyor, bu ev gecekondu, her gün şu çirkin binalara bakmak zorunda kalıyorum." Amir dayım evimize sık sık gecekondu derdi. Başka şeyler yüzünden de kavga ederlerdi; para hakkında, babamın yemek sepeti hakkında... Amir dayım bazen hışımla evden çıkardı, bize bakmadan alaycı şeyler söylerdi. Yakında kendi evine taşınacağını ama o zamana kadar en azından mutfağı elden geçirebileceğimizi söylerdi. Evimize bir sürü insan gelip mutfağa elektrikli ocak, gömme dolap, lavabo, tezgâh, bulaşık makinesi, camlara tel, tavana vantilatör taktılar, bir de derin dondurucu aldık. Amir dayım anneme, "Şimdi bize ekmekler, kekler yapabilirsin, patatesli et yemeği pişirebilirsin," diye takılıyordu, annemin yemek yapmaktan nefret ettiğini bilirdi. Bunlar otelde çalıştığı günlerde yediği yemeklerdi. An-

nem masaya yeşil muz ya da, yine, körili pilav getirdiğinde dayım bazen patatesli et yemeğini heyecanla anlatırdı. Amir dayım hep şakalar yapardı.

Artık iki yatak odamızda da havalandırma vardı ve Amir dayım odasına renkli televizyon almıştı. Televizyonun sesi evin içinde çok yüksek çıkıyordu, bütün odalardan duyuluyordu. Amir dayım eve gelir gelmez düzgün çalışıyor mu diye görmek için televizyonu açardı çünkü televizyon bazen bozulurdu. O zaman sinirlenir ve düzelene kadar televizyonu kurcalardı, buna rağmen televizyonun günlerce düzelmediği olurdu. Düzeltemediği zaman televizyonu kuran elektrikçiye söver ve onu aramaya giderdi. Sonunda başka bir elektrikçiyle dönerdi, elektrikçi antenin düzgün takılmadığını söylerdi ama bu dayımın televizyon ıstırabına çözüm olmazdı. Bu zamanlar o kadar köpürürdü ki yumruğunu televizyona sallayıp onu öldüreceğini söylerdi ama bence bunu biraz da bizi güldürmek için yapıyordu.

Hâlâ annemle aynı odada, bir karyolada yatıyordum ama Amir dayım bana takılıp bunun çok uzun sürmeyeceğini çünkü yakında kendi evine çıkacağını, o zaman bir yetişkin gibi kendi odamda uyuyacağımı söylerdi. Bu fikirlerden hoşlanmadığımı biliyordu. Annemle aynı odada, karyolada uyumayı seviyordum ve keyfi yerinde olduğu zaman bana anlattığı hikâyeleri de seviyordum. Ayrıca Amir dayımın gitmesini istemiyordum.

Dayım sürekli ev içinde volta atardı, yerinde sallanırdı, uzun süre oturamazdı, bacaklarını açıp kapatıp dururdu, ayaklarını titretirdi. Bunları yapması gerektiğini söylerdi. Oturup bir duvara bakamazdı. Kapısını açıp müzik çalardı, televizyon izlerdi ya da hâlâ gençken çaldığı gruptaymış gibi gitar çalıp yüksek sesle şarkı söylerdi. Planlarından birini anlatırdı, annemle ya da benimle dalga geçerdi; güler, sataşır, eğlenirdi. Bu yüzden ertesi yıl evden gittiğinde annemle

üstümüze beklenmedik bir sessizlik çöktü. Tam olarak nereye ve neden gittiğini anlamak için çok küçüktüm ama o bana tekrar tekrar açıkladı. Dublin Üniversitesi'ne, üç yıllık bir Uluslararası İlişkiler programına gidiyordu, annemle bana bu programın geleceğin kıdemli diplomatları için olduğunu söylemişti. "Dublin Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Programı" sözleri aklımda uzun süre kaldı, anlamlarını bilmememe rağmen.

"Çok prestijli bir program," dedi. "Öyle herkesi kabul etmiyorlar. Avrupa hükümetleri çok cömert bir burs veriyor. Burs nedir biliyor musun? Maaş gibi, ama daha şık olanı. Latince kelime. Latince nedir biliyor musun? Prestijli üniversitelerde konuşulan antik bir dil. Bu programa sadece en iyi kişiler seçiliyor, Amir dayın gibi. Böyle programlar neden var biliyor musun? Karakter ve tarz sahibi insanlar hızlıca zirveye varabilsin diye."

Amir dayım programı kazandığı gibi İrlanda'ya gitti, gitmek için çok hevesliydi. İşlerini kendi usulünce yapmayı sevdiğini söylerdi. Altı aylık bir dil kursuna katılmayı planlıyordu, o sırada bir yandan da İrlanda hayatına alışacaktı. Aslında dil kursuna ihtiyacı olmadığını söylüyordu ama kurs aldığı bursa dâhildi, gitmekten zarar gelmezdi. Bursunu varır varmaz alabilecekti.

Amir dayım diplomatlık eğitimi almaya Dublin'e gittiğinde annemin odasından çıktım. Kendimi bildim bileli annemlerin büyük odasının bir ucunda, karyolada uyuyordum. Annemlerin mahremiyeti için odanın ortasında bir perde vardı. Babam gittikten sonra annemle odayı paylaştığımız dönemde düzenimiz tam oturmamıştı, annem bazen perdeyi çekmeyi unuturdu. Amir dayım taşınınca onun odasına geçtim. Annem dayımın televizyonunu attı, çöp olduğunu ve sürekli tamir parasına değmediğini söyledi. Bir süre sonra yeni bir televizyon aldık. Annem televizyonu ken-

di odasına aldı çünkü bir çocuğun odasında televizyon olmasının münasip olmadığını söyledi. İstediğim zaman onun odasına gidip izleyebiliyordum ama annem çizgi filmleri pek sevmiyordu ve ben izlediğim zaman sesini kıstırıyordu, ilk fırsatta da beni yataktan kovuyordu. Haberleri ve uzun elbiseli kadınlarla kocaman masalarda oturan adamların oynadığı, malikâne gibi evlerde ve pırıl pırıl, uzun arabalarda geçen dizileri seviyordu. Dizilerine sıkıcı dediğimde ciddiye almazsam daha eğlenceli geleceğini söylerdi. Dizilerin eğlenceli tarafını göremiyordum çünkü insanların ne dediğini anlamıyordum ve annem dizi boyunca konuşuyordu, o olsa olayları nasıl yazacağını anlatıp kendi zekâsına kıkırdıyordu. Bazen diziyi sesi tamamen kapatıp oynatır ve ekranda olan biten hakkında kendi komik hikâyesini anlatırdı.

Kendi odama çıktığımda kapımı kapatmaktan hoşlanmazdım. İçeride çok yalnız hissediyordum. Duvarın yukarısında dışarı, sokağa bakan bir pencere vardı ama geceleri pencereyi kapatırdım çünkü karanlık içeri dolup beni korkutuyordu. Annemle aynı odada uyumayı özlüyordum; bazen kendi kendine şarkı söylemesini ya da geçmişten, anlatmaya dayanabildiği zamanlardan bahsetmesini özlüyordum. Yalnız olmaktan şikâyet ettiğimde, "Büyümen lazım artık ağlama dokuz yaşına geldin artık bebek değilsin," derdi. Işığı kapattığım anda yorganı başıma kadar çekerdim, böylece geceden gelen korkunç sesleri duymazdım. Güneş ışığı tekrar odaya dolana kadar cibinliğin güvenli sınırlarından asla çıkmazdım. Korkum azaldıkça bu düzende değişiklikler yaptım, özellikle kitapları baştan sona okumayı öğrendiğimde. O zaman daha uzun süre ayakta kalmaya ve korktuğumu unutmaya başladım. Biraz daha büyüdüğümde o kadar geç saatlere kadar kitap okumaya başladım ki annem kapımı çalıp ışığı kapatmamı söyler oldu. Kaynağı belirsiz gece seslerinden duyduğum korku geçmemişti, herkesin böyle hissettiğini fark etmiyordum.

Ya kendi odama çıktığım sırada ya da hemen sonrasında, arkamızdaki evdeki komşumuz kadın öldü, kısa süre sonra oğlu da kayboldu. Adam balıkçıydı, kimileri her zamanki gibi teknesiyle tek başına denize açıldığını ve bir daha geri dönmediğini söyledi. Evleri birkaç sene boş kaldı, sonra bir döküntüye döndü. Daha sonra, başka yerlerde yaşayınca bizim evin yankı yapmadığını anladım, yumuşak duvarlarımız sesleri yutuyordu.

On bir yaşında günlük öğle yemeği sepetini götürmeye başladım. Babam gideli yıllar olmuştu ve ben artık acı çekmeden onu düşünebiliyordum. Sokaklarda pespaye ve miskin haliyle dolaşması bunu kolaylaştırıyordu. Bizi terk ettiğinde çok küçüktüm ve sokakta ona selam verdiğimde o kadar sessiz ve mesafeli kalıyordu ki artık beni tanıdığından bile emin olamıyordum. Tek bildiğim benimle tüm ilişiğini kesmek istediğiydi. Ondan korkuyordum çünkü ne yapacağı belli olmayan, aklını kaybetmiş birine benziyordu. Bu yüzden annem yemek sepetini benim götürmemi istediğinde utanç gözyaşlarımı tutamadım ve götürmek istemediğimi çünkü babamdan korktuğumu söyledim. Annemin bana kızmasını, bazen kapıldığı beklenmedik öfkeyle bana bağırmasını bekledim ama bağırmadı. Kendini kontrol etmek için çabaladığını görebiliyordum. Beni karşısına oturtup babamdan asla korkmamam gerektiğini çünkü onun sahip olduğum tek baba olduğunu açıkladı. Ağlamam bitince yüzümü silip sepeti götürmemi ve babama sağlık dilememi söyledi. Ben onun sahip olduğum tek baba olmasının niçin ondan korkmama engel olması gerektiğini anlamadım ama annemin çabasının ardındaki iyi niyeti anladığım için endişemi bastırmak için elimden geleni yaptım.

Ertesi gün sepeti dükkânın sahibi Khamis'e verdim. Yavaş hareket eden, sessiz bir adamdı, adımı yumuşakça söyledi, sepeti alıp bana, "Hujambo," dedi. "Salim, nasılsın? Babanı

görmeye geldin herhalde." Babamın orada olmamasını, sepeti bırakıp gidebileceğimi ummuştum ama oradaydı, Khamis babamı oğlunu görmeye çağırdı. Babam geldiğinde yüzüne bakamadım ve ancak mırıldanarak selam verebildim. Sepeti alıp teşekkür etti ve eve götürmem için dünden kalan boş sepeti verdi. Bir mahkûma yemek götürmek gibiydi. Yıllarca her gün babama sepet verip evvelsi günün sepetini almaya gittim, hep odasındaydı. Bir süre sonra alıştım ve birkaç ay içinde ondan korktuğuma inanamaz oldum çünkü gözlerine baktığımda sadece yeis ve yenilgi görüyordum.

Televizyonu kendi odasına almasına karşılık annem babamın eski kitap kutularından birini kendi odama almama izin verdi. Bir sürü kitap vardı. Annem okumaya pek meraklı değildi ama benim okumamın iyi olduğunu düşünüyordu. Okumak kadar önemli bir şey daha yoktur dedi, ileride elimden kitap bırakmaz olduğumda ise biraz azaltmamı öğütledi. Gece tuvalete kalkıp ışığımın açık olduğunu görünce, bir de ertesi gün okul varsa kapıma vurup bağırarak uyumamı söylerdi. Resimsiz, tamamen yazılı kitapları baştan sonra okumayı öğrendiğimde on yaşındaydım, *Fırtına Kabileleri* diye bir kitap olduğunu hatırlıyorum. Babamın kitaplarındandı; ormanlarda, dağlarda, mağaralarda yaşayan kabileleri, İngiltere'den gelen iyi bir isyancı onlara krallarının ne kadar adaletsiz ve acımasız olduğunu anlatınca despot orman kralına isyan etmelerini anlatıyordu. Şimdi düşününce, hikâye muhtemelen Asya'da bir yerde geçiyor olmalı çünkü güzel bir prenses vardı ve Afrika ormanlarında geçen bir hikâyede güzel prensesler olmazdı. Bazen bilmediğim ya da çok uzun sözcükler olduğu için, bazen de akışı takip edemediğim için hepsini anlamamıştım ama yine de her sayfasını okumuştum. O günden sonra kitap üstüne kitaba başladım. Bütün kutuyu okumam epey zaman aldı ve içindeki her kitabı okumadım bile. Gizem romanlarını, Western

hikâyelerini ve *alfu-leila-uleila*[1] hikâyelerini okumayı daha kolay buluyordum. Sonra anneme gidip bir sonraki kutuyu istedim, böyle böyle sonunda beş kutuyu da odama aldım.

Bir gün babamın kitaplarından birini yemek sepetine koydum. Yıllar içinde yeterince okuduğuma karar verdiğim kitapları teker teker ona taşıdım. Bazılarını veda etmeden önce tekrar tekrar okudum, özellikle Western hikâyelerini ve gizem romanlarını. *Mor Bilgenin Avcıları*'nı geri vermeden önce altı kere okudum, o zaman bile elim kitabı babama vermeye gitmiyordu. Bazı kitaplardan hiç ayrılmadım çünkü beni hiç sıkmadılar: Lamb'in *Shakespeare'den Hikâyeler*'i, Firdevsi'nin *Şahname*'si ve *Bin Bir Gece Masalları*. Bir cinin tavan arasına hapsettiği genç gelini bulan saf oduncunun hikâyesi; oduncunun geline âşık olması, onu kurtarmaya çalışması ve cinin intikamını alması yıllarca aklımdan çıkmadı. Bir süre sonra sepeti dükkâna değil, doğrudan babamın odasına koymaya başladığımda babam içeri gelip onunla biraz oturmama izin verdi. İçeride kitaplarını kıymetli eşyalar gibi, bir meyve kasasının üzerinde üst üste dizdiğini gördüm.

Bu arada Amir dayım Dublin'den zaferle döndü. Geldiğinde yanında kız arkadaşı Asha yengem vardı, o da Suffolk'ta üniversiteye hazırlanıyordu. Eski başbakanın kızıydı ve Amir dayımla ilişkisi daha Dublin'e gitmeden başlamıştı. Tatillerde dayımı sık sık ziyaret etmişti, birlikte Londra'ya, Paris'e, Madrid'e gitmişlerdi. Artık sözlülerdi. Dayımın kalacağı yer ayarlanmıştı, annem, "Hanım ayarlamış," demişti hatta. Daha dönmeden bir daire tutmuşlardı çünkü dediğine göre eski evinde eşyalarına yer yoktu.

"Yeni akrabaları büyük insanlar," demişti annem alaycı bir edayla, alay etse de etmese de doğru söylüyordu.

Düğün gittikçe yaklaşıyordu ve yeni çiftin bir gecekonduya çıkması söz konusu bile değildi. Annem ensesi kalın ak-

---

1 Binbir Gece Masalları.

rabalarımızın bizden böyle bahsettiğini söylüyordu, ben ise evimize Amir dayımdan başka kimsenin gecekondu dediğini duymamıştım. Tuttukları dairede çok kısa bir süre kalacaklardı çünkü dayım düğünden kısa süre sonra diplomatik görevle başka bir yere tayin edilecekti. Birkaç günde bir bizi görmeye gelirdi, bir kere Asha yengemin yeni beyaz Toyota Corolla'sıyla gelmişti. O gün çok kalmamıştı çünkü arabayı biraz uzağa park etmişti ve orada ne kadar güvende olduğundan emin olamıyordu. Gittikten sonra annem, "Resmî plakalı arabaya dokunmaya kim cesaret eder? Bize yeni arabasını göstermeye geldi sadece," demişti.

Avrupa'da geçirdiği zaman âdeta Amir dayımın şıklığına şıklık katmış, karakterini ve karizmasını parlatmıştı. Belki annemin yeni akrabalarımıza karşı alaycılığından etkilenmişimdir ama ben de Amir dayımdan eskisi kadar büyülenmiyordum, büyüsüne direndiğimi hissediyordum. Belki de büyüdüğümdendir. (Neredeyse on üç yaşına gelmiştim!) O farklı bir yöne gidiyordu. Kontrol edemediği tiklerini kontrol altına almaya başlamıştı. Hareketleri daha sakindi, onu beğenen ve takdir eden gözlerin hep üzerinde olduğunu bilen biri gibi hareket ediyordu. Gülüşü değişmişti; daha kontrollü, kendini tutarak gülüyordu. Arada eski şakacı yönü gün yüzüne çıktığında Amir dayım bize hınzırca gülümserdi, sanki kullandığı kaba dilden alınmamızı istemediğini belli etmeye çalışır gibi. Ama büyüsüne tamamen karşı koyuyor da değildim. Getirdiği hediyeler benim için çok kıymetliydi, arkasında kalın harflerle UCD yazan, kısa kollu bir forma getirmişti, her fırsatta giydiğim için birkaç ayda solup sökülmeye başladı. Avrupa'da gezerken çektiği fotoğrafları çok severdim, dayım da keyfi yerinde olduğu zaman albümünü bana gösterirdi: Brüksel'de bir açık hava kafesinde otururken, Asha yengem ile Eyfel Kulesi'nin önünde, Madrid'de bir parkta taş aslanların önünde, Regent's Park Hayva-

nat Bahçesi'nde gezerken, Thames Nehri'nde bir korkuluğa dayanmış... Amir dayım ile Asha yengemin olması bu yerleri benim gözümde daha gerçek kılıyor, televizyondaki şehir manzaralarından ayırıyordu.

Düğünleri büyük bir etkinlik oldu, davetliler arasında bakanlar, elçiler ve askerî üniformalı adamlar, yanlarında elleri mücevherlerinde dolaşan eşleri vardı. Kutlama eski başbakanın, Asha yengemin babasının özel bahçesine kurulan bir çadırda yapıldı. Annem konuşmalar yapılırken yüksek mevkili insanlarla oturmaya ikna oldu, Amir dayım bana siyah pantolon giymemi ve kravat takmamı söylemişti. Sonra etrafta dolaşmaya gittim, arazinin büyüklüğü ve resmen yoktan var ettikleri dinginlik havası için harcanmış olan emek karşısında ağzım açık kaldı. Asha yengemle evlendikten kısa süre sonra Amir dayım Bombay Konsolosluğu'na üç yıllık bir göreve gitti. Hindistan'a taşınmadan önce bana bir bisiklet hediye etti, onun hakkındaki şüphelerim katıksız minnettarlığa dönüştü.

Kardeşim Munira doğduğunda orta ikiye gidiyordum. Artık içinde bulunduğumuz durumu daha iyi anlıyordum. Annem bana hayatında olup bitenleri anlatmamıştı, Amir dayım da hiç çaktırmamıştı. Aile dışından kimse de bir şey dememişti, takılma amaçlı olarak bile. Sadece bir kere bir şey olmuştu ama ben parçaları birleştirmiştim. Babamın utanç verici bir olayla bağlantısı olduğunu ve bundan bahsetmemenin daha iyi olduğunu anlıyordum. Bu yasağa kolayca alışmıştım çünkü durumdan bağımsız olarak ben de annemle babamdan utanıyordum. Etrafımı sükut sarıyordu ve ben geçmişte olmuş, bahsedilmeyen olaylarla ilgili soru sormamayı yadırgamıyordum. Noktaları birleştirmem biraz uzun sürdü çünkü çok zeki olmayan, dünyayla bağları zayıf, anca kitap okuyan bir çocuktum. Kimse bana dünyanın çirkin yüzünü görmeyi öğretmemişti ve ben her şeyi aptal gibi görüyor, hiçbir şeyi anlamıyordum.

Her gün bisikletimle Mwembeladu'ya gidiyor, babamı görüyordum. Eve gelir gelmez onun sepetini alıp geri çıkıyor, sonra dönüp kendi yemeğimi yiyordum. Artık dükkânın önünde onun gelmesini beklemiyor, doğrudan arkaya gidiyordum, babamın odasına gitmeden Khamis'in karısına selam veriyordum. Babam sabahları pazardaki standına gitmek dışında odasından pek çıkmıyordu. Çok satış yapmasa da gerekli olunca yardım ediyordu ve bazen erkenden çıkıp odasına dönüyordu. Her cumartesi ona temiz kıyafet ve çarşaf götürüyordum, o yemeğini yerken çarşaflarını değiştiriyordum. İzin verirse. Bazen yatağa yaklaşmamamı söylerdi, ben de çarşafları değiştirmek için ertesi günü ya da sonraki günü beklerdim. Günlük ziyaretlerim pek uzun sürmezdi, çoğu zaman dönüp kendi yemeğimi yemek için acelem olurdu zaten. Sepeti babamın üstüne pek bir şey koymadığı; bazen kitap okuduğu, söküklerini diktiği ya da kollarını kavuşturup pencereden dışarı baktığı masaya bırakırdım. Sonra boş tabakların olduğu sepeti alır, nasıl olduğunu, bir ihtiyacı olup olmadığını sorardım. Bir şey söyleyecek mi diye biraz beklerdim, bazen konuşurdu, bazen konuşmazdı. Bazen, "Elhamdülillah iyiyim," derdi. Sonra dükkânın önüne geçer, Khamis'e veda eder ve bisikletimle eve dönerdim. Bunları her gün yapardım.

O zaman on dört yaşındaydım, o yaşta insan kendini büyümüş ve bilge hissedebilir, oysa dünyadan haberi yoktur ve zekâ sandığı şey aslında sadece tevazudan uzak, erken edinilmiş bir sezidir, işlerinin kendiliğinden yolunda gitmesi gibi. Babamın kendisini sessizlik ve delirmeye iten bir aşağılanmaya boyun eğmiş, karaktersiz, yenilmiş bir adam gibi gördüğünü düşünüyordum. Ya aklını ya cesaretini kaybetmişti ve kimse söylememiş olsa da ben nedenini bildiğimi düşünüyordum. Babamın utandığını, kendini mahcup ve işe yaramaz biri gibi hissettiğini ve benim kadar kendisini de rezil et-

tiğini düşünüyordum. Annemin bazı akşamlar başka bir adamı görmeye çıktığını ve birkaç sokak ötede bir arabadan indiğini de biliyordum. Bu ziyaretlerden utandığını ve hayatındaki mutsuzlukla ilgili bir şey olduğunu tahmin ediyordum. Dışarıdan geldiğinde bazen benimle saatlerce konuşmazdı.

Munira aramıza katılmadan bir sene kadar önce olan biteni anladığımda okulda ve sokakta insanların benimle dalga geçmesini bekledim, benim yaşımdaki çocukların böyle bir kötülük fırsatına karşı koyamayacağından emindim. Ama sadece bir kere oldu, bir çocuk annemin bana aldığı ayakkabılarla dalga geçerken fısıldayarak ayakkabıları annemin arkadaşının mı hediye ettiğini sordu. Hediyenin bu adamdan gelmiş olabileceğini hiç düşünmemişim. Bunu söyleyen çocuk benden büyüktü, neredeyse yetişkin sayılırdı ve dalga geçerken yüzünde tahrik edici bir sırıtış vardı, benden bir tepki alıp beni dövmek istiyordu. Çocuğa arkamı döndüm ve fısıldadığı şeyi duymamış gibi yaptım, arkamdan gelen gülüşmeleri ve tahrikleri duymazdan geldim. Babamın oğlu olarak ben de utancımı içime atıp oradan uzaklaştım. O ayakkabıları bir daha giymedim. Annem Munira'nın gelmesinden kısa süre önceye kadar adamın ne varlığından ne adından bahsetti. Artık karnı şişmeye başlamıştı, o saatten sonra söylemesine gerek yoktu zaten.

Bir eli karnında, "Adı Hakim," dedi. "Bebeğin babası. Asha'nın kardeşi. Kimden bahsettiğimi anladın mı? Bazen televizyona çıkıyor."

Bir şey söylemedim. Adamın adını söylerken yüzünde beliren gülümsemeye dayanamıyordum. Adamı haberlerde gördüğünde de aynı şekilde gülümserdi ve görmeye gittiği adamın o olduğunu ilk kez o an anladım. O günden sonra adam televizyona çıktığında başımı çevirdim. Adını söylediğinde o inatçı adam gözlerimin önüne geliyordu. Ona dokunduğunda "Habibi" diyor muydu?

"Anladın mı kimden bahsettiğimi? Amir ile Asha'nın düğününde görmüştün."

Başımı salladım. Onu görmüştüm, onunla tanışmamıştım. Sessizliğimin anneme çektirdiği acıyı yüzünde görebiliyordum. Onu iyi hissettirmek, konuşmayı ilerletmek için başımı salladım. Adamı, gelinle damat ve önemli davetlilerine ayrılan podyumda ifadesiz bir yüzle otururken görmüştüm. Annem de orada oturmuştu, çok güzel görünüyordu. İnmek için yalvarmıştı ama Amir dayım izin vermemişti. O zaman annemle adamı bilmiyordum. Etrafımdaki saf güç kokusunu içime çekmekle meşguldüm.

"Sayın Bakanımız," dedim, annem alaycılığıma gülümseyerek cevap verdi, ona takılıyormuşum gibi yaptı.

Şişmiş karnını okşayarak tekrar, "Baba o," dedi, yine farkında olmadan gülümsüyordu. Bana çirkin bir ahlâksızlık gibi görünen şeyden o oldukça memnun görünüyordu. "Onunla tanışmanı istiyorum, nazik davranmanı istiyorum."

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Birden çok çaresiz, çok mutsuz göründü.

"Bana evlenme teklif etti," dedi uzun bir sessizlikten sonra.

"Neden seninle evlenmek istiyor? Zaten evli değil mi?" diye sordum.

"İkinci karısı olayım diye. İkinci karısı olmamı istiyor," dedi.

"Neden ikinci bir karı istiyor?" diye sordum.

"O kadar alışılmadık bir şey değil. Bebeği görmek istiyor. Bebeğin bir babası olsun istiyor," dedi. "Ben de 'Olmaz, ben evliyim,' dedim."

"O zaman neden bebeğini doğuruyorsun?"

Annem başını sallayıp bakışlarını kaçırdı. İkimiz de aptallık ediyorduk çünkü o açık konuşmuyordu ben de sinirimi saklayamıyordum. Söylediklerine verdiğim karşılıktan

memnun olmadığını görebiliyordum ama benden başka ne bekleyebilirdi bilmiyordum.

"Evli olduğunu söylediğinde ne dedi?" diye sordum. "O sırada öğrenmedi herhalde."

Omuzlarını silkti, beni yatıştırmayı reddediyordu. "Seninle bu halde konuşamayacağım," dedi.

"'Çaresine bakarız,' demedi mi? Büyük adam, neden şimdiden bakmadı ki?" diye sordum. "Bu kadar zaman neden bir çözüm bulmadı?"

Tekrar omuzlarını silkti ve sorularım ona ıstırap çektiriyormuş gibi gözlerini kapadı.

"Babamla sen ne yaşadınız?"

Annem gözlerini açıp bana baktı. Bu soruyu daha önce hiç böyle, bu kadar doğrudan, bu kadar onaylamaz ve suçlar bir edayla sormamıştım. Babam ben çok küçükken gitmişti ve annemle ben onun yokluğundan tartışma çıkarmadan bahsetmenin bir yolunu bulmuştuk. Ne zaman ayrıntıları öğrenmek istesem ya konuyu değiştirir ya da beni duymazdan gelirdi, ben de onu incitmek ya da kızdırmak istemediğim için ısrar etmezdim. Bizi terk ettiği için hep babamı suçlamıştım, bu kadar utanç içinde yaşadığına göre utanç verici bir şey yaptığını varsaymıştım. Bu yüzden soruyu hiç bu kadar ısrarcı, bir cevap talep eden bir şekilde sormamıştım. Biraz düşündü, sonra başını salladı. Bana bir şey söylemeyeceğini anlamıştım. Bir şekilde duymaya ihtiyacım olan kelimeleri söyleyemediğini biliyordum. "Sana nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Çok kötü. Ona acı çektirdim, o da acısını bir nevi inanca dönüştürdü. Yaptıklarımı düzeltemem," dedi.

"Bu adam babama çektirdiğin acının bir parçası mıydı?" dedim.

"Ona adam deme. Evet, öyleydi," dedi annem.

"Babam bizi bu adam yüzünden mi terk etti?"

Annem yine başını salladı, bir şey söylemedi. "Benim yaptıklarım yüzünden gitti," dedi sonunda ve devam etmeye niyeti olmadığını gördüm, ısrar etsem bile başka bir şey demeyecekti. Konuşmak çok acı veriyordu, devam edeceğine, bu konuyu ısrarla uzattığım diğer gecelerde yaptığı gibi, kendisini odasına kapatıp ağlardı. Bunu yapmasına dayanamazdım. "Yaptığımı düzeltemem. Hayatını mahvedeceğini bilmiyordum," dedi.

"Babam seni hâlâ sevdiği için mi bu kadar üzgün?" diye sordum.

Annem bana bakıp gülümsedi, insanların nefret potansiyeli karşısındaki saflığım onu eğlendirmiş olacaktı. "Çok soru soruyorsun. Sanmıyorum. Belki sevdiğini sandığı kişi ona hayal kırıklığı ve utanç getirdiği için üzgündür. Anlıyor musun? Ondan sonra da hayatını mahvetmeyi seçti."

Titredim, yalanla karışık bir hikâye dinliyordum. Annem bana yalan söylediği ya da evde olmamasıyla ilgili yarım bir hikâye anlattığında böyle olurdu. "Neden yaptın?" diye sordum, annemin alnını elinin tersiyle silip yüzünü çevirmesini izledim.

Munira geldikten sonra söz dinlemez ve baş edilmez oldum. Annem beni her çağırdığında cevap vermemeye ve beni azarladığında sırtımı dönüp gitmeye başladım. Onu itici bulduğum ve yanında olmaya dayanamadığım zamanlar oldu. Onu hor gören tavırlarımı hiç saklamadım. Eve gelir gelmez hep odama kapandım ve onunla karşılaşmamaya çalıştım, ya ders çalıştım ya da kitap okudum. Beni bir şey almaya yolladığında saatlerce gelmedim, bazen bilerek yanlış şeyi aldım ya da hiçbir şey almadan geri geldim, hiçbir açıklama yapmadan parasını geri verdim ve o arkamdan öfkeyle bağırırken dönüp gittim. Bir keresinde beni Munira'nın maması için süt tozu almaya yollamıştı, bir kutu böcek ilacıyla dönmüştüm. Sanırım bardak o gün taştı. O gün bana öyle bağır-

dı ki Munira çığlık atmaya başladı, ben de bir şey demeden geri çıktım ve süt aldım.

Ancak bu beni durdurmadı, hatta itaatsizliğimi ergenliğin verdiği huysuzluk ve kötülük ile daha da artırdım. Ertesi gün beni ekmek almaya kafeye yolladı, kırk dakika sonra almak için ta Darajani'ye gittiğim bir kutu düğmeyle döndüm. Evde türlü sabotajlar yapıyordum. Buzdolabını mahvettim, yeni televizyonun anten kablosunu kestim ve annemin sevgilisinden bir hediye olduğundan şüphelendiğim her şeyi ya sakladım ya çaldım. Munira'ya alınan tüm pahalı oyuncakları kırmayı planlıyordum çünkü kaynakları belliydi ama elim varmadı. Kendimi bu yok etme davasına adadığım için beni de şaşırtan bir şekilde, Munira'nın bizimle olmasını sevdiğimi fark ettim, oysa sevmeyeceğimi düşünüyordum. Onu tutmayı, kendi içindeki bütünlüğünü ve tombul çaresizliğini seviyordum. Bu yüzden sadece hayatta kalmak için fazla çirkin olduğuna kanaat getirdiğim tek oyuncağı kurban ettim.

Bu yıkım manzarası karşısında annem önce şaşırdı ve benden makul olmamı rica etti, sonra ise her hafta başka bir şey kırıldığında ya da kaybolduğunda sesini bile çıkarmamaya başladı. Bir gün annem adamın eve geleceğini söyledi, bütün günü dışarıda geçirdim, kasabanın kilometrelerce dışında yürüdüm durdum, gece yorgun bitkin döndüm. Ona söyleyemezdim ama sürekli üzerinde taşıdığı, gözle görülür matem havası içime dert oluyordu, asık suratlı o adamın annemle samimi olduğunu ve zavallı babamla alay ettiğini düşünmek beni çok üzüyordu. Bir daha adamın eve gelmesine izin vermedi, en azından bildiğim kadarıyla.

Munira geldikten birkaç ay sonra annem odasına bir telefon bağlattı. Sevgilisi olan adam arayıp bebeği sorabilsin diye olduğunu tahmin ettim. Kabloları kesme ve mekanizmayı parçalama fırsatı için aceleci davranmadım ama önünde sonunda yapacağımdan emindim. Sonra telefonun tiz sesini

evin bazı noktalarında duyabildiğimi keşfettim, kapı kapalı olsa bile. Bazen Munira'nın ağladığını ve annemin onu yatıştırdığını bile duyabiliyordum. Eskiden o kadar sessiz yaşıyorduk ki sesin odadan odaya ulaştığını fark etmemiştim. Televizyonu da duyardım ama annem tek başına pek televizyon izlemiyordu, izlediğinde de sesini kısıyordu.

Anlamam çok uzun sürmedi. Ses, çerçeveli Mumbai silueti resminin arkasından geliyordu, Amir dayım seyahat acentesinde çalıştığı zamanlarda getirmişti bunu. Resmi indirmemiştim çünkü odamdaki tek çerçeveli resim oydu ve ön plandaki koyun uzanmasını seviyordum. Resmin altında, yerde daha önce görmediğim, açıla açıla sonuna gelmiş bir kalem vardı. Resmi çekince yaklaşık bir santimetre çapında bir delik buldum, kalem de buradan düşmüş olmalıydı. Eskiden bir elektrik kablosunun geçmiş olabileceği bir deliğe benziyordu. Kalem tam deliğe sığacak boydaydı. Kalemi çıkarıp deliğe gözümü dayayınca annemin yatağının tam göz hizamda olduğunu gördüm. O sırada odasında değildi, o yüzden kalemi geri koyup resmi duvara astım. Bu delikten Amir dayımın annemle babamı izlediğini hemen anladım.

Ben çocukken ve Amir dayım bizimle yaşarken ona bayılırdım. Çocukluğumun ilk günlerinden beri oradaydı, hep birilerine sataşır, güler, insanlar hakkında ağza alınmayacak şeyler söylerdi. Küçük olduğum o günlerde bana asla bir şeyi *yapmamamı* söylemedi, bazen annem beni azarladığında arkasından bana göz kırpardı. Dünyada ne olup bittiğini bilirdi; şarkıları, filmleri, futbolcuları, neyin sevilip neyin sevilmeyeceğini bilirdi. Çocukken Amir dayım bana korkusuz ve zeki görünürdü. Sonra okumaya ve diplomat olarak farklı yerlere seyahat etmeye başlayınca gözümde gösterişli, efsanevi bir figüre dönüştü. Gittiği her yerden bana bir şey getirirdi, o egzotik yerlerden bir hatıra: Miami'den bir gömlek, Stockholm'den bir dijital saat, Londra'dan krallık bayraklı

bir kupa... Babamın her gün bir sepet yemek götürdüğüm, sessiz, acılı, bakımsız adam değil de Amir dayım olmasını dilediğim olurdu bazen. Bunu istemek beni babama layık olmayan, kıymet bilmez, adi bir çocuk gibi, bir hain gibi hissettiriyordu ama yine de istemeden edemiyordum.

Büyüdükçe dayıma olan hayranlığım yok olmasa da azaldı ama duvardaki deliği bulduğum gün ilk şüphelerimin ortaya çıktığı gündü. Çok çirkin, sinsice bir harekete benziyordu. Belki ileride kendisi bulur da benim yaptığımı zanneder diye deliği anneme söylemeyi düşündüm ama söylemedim. Hiç delikten bakmaya cesaret edemedim ama bazen, geceleri annemle Munira'nın seslerini duymak istediğimde ışığımı kapatıp deliğin tahta tıpasını çıkarırdım. Dinlemeye çalışmıyordum. Dayımın benim için yaptığı planı böyle öğrendim.

Amir dayım birkaç heyecan verici seneden sonra Londra elçiliğinde kıdemli bir diplomat oldu. Asha yengemle iki çocukları olmuştu ve ailecek yine düzenli ziyaretlerinden birine gelmişlerdi. Amir dayım kilo almıştı ve hareketleri daha temkinliydi, onun konumundaki bir adam için gayet normal bir durumdu. Bazen tavrında korkutucu bir şey, yüksek enerjisi ve şen gülüşüyle sakladığı bir sertlik olurdu. Eski yerinde duramaz hali kalmamıştı. Eskiden bacaklarını açıp kapatıp dururdu, yukarıdaki bacağı kendi aklı varmış gibi yerinde hoplardı ama şimdi bacaklarını uzun süreler boyunca sabit tutabiliyordu, çok nadiren birkaç saniyelik titreme nöbetlerine giriyordu.

Geldiklerinde Asha yengemin evinde kalıyorlardı ama Amir dayım bağlantılarını kullanarak eski aile evlerini geri almıştı. Sayın Bakanımızın da muhakkak bir etkisi olmuştu. Amir dayım evin tamiratı ve dekorasyonunun sürdüğünü, bir dahaki gelişlerinde orada kalacaklarını söyledi. Annem evde eski eşyalarından olup olmadığını sorunca Amir dayım ona küçümseyerek baktı ve evde çerçöpten başka bir şey ol-

madığını söyledi. Annem yine de annesiyle babasının mutlu olacağını söyledi.

Amir dayım bizi birkaç günde bir ziyaret etti, bazen Asha yengem de geldi ama çok sık değil. Geldiğinde genelde çocuklarından ve Londra'daki hayatlarından bahsetti, çocukluğunun olgunluğunu ve hayatlarının zorluğunu, şıklığını anlattı, Londra'da hayatları telaşlı, muhteşem ve pahalıydı. Geldiğinde susmak bilmedi, sanki bu şeyleri dinlemek istediğimizi biliyormuş, o anlatırken gözlerimizi faltaşı gibi açıp konforlu hayatlarını dinliyormuşuz gibi. Evimizde yatak odaları ya da giriş odasındaki yemek masası dışında oturacak rahat bir yer yoktu. Masada oturduk, Asha yengem sandalyesinde geri yaslanıp bilezikli kolunu havada sallaya sallaya, neşeli bir sesle konuştu.

Bir akşam Amir dayım tek başına geldi, ablasıyla konuşmaya gelmişti. Konuşmak istediğini kapıdan girer girmez duyurdu, kısaca ve istemsizce gibi görünen bir ifadeyle bana baktı, konuşmaya geldiği konunun ciddiyeti yüzünden somurtuyordu. O bakış, konuşacağı konunun benimle alakalı olduğunu o kadar belli ediyordu ki Amir dayım hoş geldin çayını içerken kendimden beklenmeyecek bir kararlılıkla odama gittim, ışığı kapadım ve kulağımı deliğe dayayıp dinlemek için beklemeye başladım. Gizli konuşmak istiyorlarsa girişteki odada oturmak yerine annemin odasına geçeceklerini tahmin ettim, yoksa ben konuşmalarını basabilirdim.

Her şeyi duyamadım. Amir dayımın sesi gür geliyordu ama annemin dediklerinden çok bir şey anlamadım. Sesi çok pesti, dediklerinin yarısını ya mırıldanıyor ya benim göremediğim bir el hareketiyle tamamlıyordu ama duyduğum kadarından meseleyi anlayabildim. Amir dayım beni Londra'ya götüreceğini söylüyordu. Çalışkan, zeki bir çocuk olduğumu ve kendimi burada heba etmemem gerektiğini söyledi ama okulumu bitirip sınavlarımı geçene kadar plandan

bana bahsetmeyeceklerdi. Nasıl olsa köşeyi döndüğümü düşünüp çalışmayı bırakmamı istemiyorlardı. Annem çok minnettardı ama parasını karşılayabileceğinden emin değildi. Beni ta oralara gönderip kendi paramı kazanmamı beklemek haksızlık olurdu.

"Tabii biraz başının çaresine bakması gerekecek," dedi dayım. "Amacımız da o ya. Dünyada kendine bakmayı öğrensin. Herkes ne yapıyor sanıyorsun? Ben buralara gelmek için ne yaptım sanıyorsun? Dublin'de yaşarken yazları inşaatlarda, fabrikalarda çalıştım, yemek diye haftalarca cips ve kıyma yedim. Tabii elimi ayağımı tamamen çekmeyeceğim. Evimizde yer var, elçiliğin verdiği para bir kişiye daha bakmaya yeter de artar. İlk çocuğumuz doğduğunda onun için bir birikim hesabı, bir sigorta poliçesi açtım. Çocuklarımızın eğitimi için oraya para yatırıyorum, bu aralar biraz daha yatırdım, onun eğitiminin de bir kısmını karşılayabilir. Yarı zamanlı işe girmesi gerekecek, tatile gitmiyor. Ayrıca muhtemelen bir süre seni ziyaret edecek parası olmayacak, o yüzden onu yollarsan bir süre görmemeye de hazırlıklı olman gerek."

Bana uzun bir sessizlik gibi gelen, belki alçak sesle konuştukları bir süre sonra tekrar Amir dayımın sesini duydum. "Hayır, hayır, öyle değil. Hem yıllar önce sen benim için neler yaptın, borcumu ödüyorum gibi düşün. Kendin de gayet iyi iş çıkarıyorsun ayrıca." Bunu dedikten sonra yüksek sesle güldü. Annemin cevabını duyamadım. "Önemli değil, benimle Londra'ya gelsin. Burada canını sıktığını biliyorum, sorun çıkarıyor, çocuk sıkılıyor. Burada kalırsa önünde sonunda kötü işlere bulaşacak. Hem o zayıf iradesiz adamdan uzaklaşması, yeni bir başlangıç yapması iyi olur. Her gün onu görmeye gitmesinden hoşlanmıyorum."

Annem, "Onu düşündüğün için teşekkür ederim," dedi. "Eminim sana sonsuza kadar minnettar kalacak, benim gibi."

Aklıma ilk gelen düşünceler heyecandan ziyade rahatsızlık vericiydi. Amir dayımla Asha yengemin Londra'daki yaşamı öve öve bitirememeleri bana komik geliyordu ve onlarla yaşamaya gitme fikrini itici buluyordum. "Ay buraların sıcağı da hiç çekilmiyor, musluk suyu içiliyor mu, tavuk amma sertmiş, bu ekmeği yiyemiyorum, öf sinekler, Londra'da hiç sinek olmuyor." Bunları söyleyen genelde Asha yengemdi ama Amir dayım da yanında oturuyordu ve söylediklerinden hiç rahatsız olmuş gibi görünmüyordu, bazen yengemin dediklerini destekleyen aşağılayıcı ya da tepeden bakan bir şey ekliyordu. Ayrıca Amir dayımın daha önce babamdan öyle bahsettiğini hiç duymamıştım; "iradesiz adam". Elbette çoğu kişinin babamı böyle gördüğünü biliyordum ama kimsenin onu bu kadar açıkça yerdiğini duymamıştım, öte yandan nedense bu beni şaşırtmamıştı da. Amir dayım kadar gezmiş görmüş birinin benim kalbi kırık babam gibi kararsız birini başka türlü görmesini beklemezdim.

Ondan neden ayrılmam gerektiğini anlamıyordum. Babam beni istemiyordu, yüzümü görmek istediğinden bile emin değildim. Ona öğle yemeğini götürüyor, kirli bulaşıklarını taşıyor ve bazen o eski kıyafetlerini dikerken yanına oturuyor ve ne istersem onu anlatıyordum. Ne anlattığım pek önemli değildi, babam neredeyse hiç soru sormaz ya da yorumda bulunmazdı. Bazen beklediğimden biraz daha uzun süre bana bakardı, anlattıklarımın bir ayrıntısını kavramaya çalışır gibi. Bazen de, anlatılmaz bir şekilde, beni şaşırtan bir memnuniyetle bana gülümserdi. Bazen de tam anlamadığım şeyler söyleyiverirdi. Bazen kafasının bomboş olduğunu düşünürdüm. Sokakta karşılaştığımızda her zaman konuşmazdık.

Amir dayım nadiren de olsa babamdan bahsettiğinde ona sadece Masud derdi ve kırıcı bir şey söylemezdi. O delikten duyduğum şey, karşısındakinin de kendisiyle hemfikir ol-

masının verdiği özgürlükle söylenmişti, böylece Amir dayımın babam hakkındaki asıl fikrini öğrendim ve babam bu kanaati kendine bakmayarak kendi kendine hak etmiş olsa da onu savunmak istediğimi fark ettim.

Okulu bitirdiğimde ve annem Londra'ya gitme teklifini bana sunduğunda Amir dayımın bunu neden yaptığını sordum, o da dayımın beni oğlu gibi gördüğünü söyledi. Annemin dayıma ne yapmasının karşılığı olarak dayımın borcunu ödediğini sormadım. Amir dayımın öyle dediğini bilmemem gerekiyordu. Davet sonunda geldiğinde tüm şüphelerim kayboldu; gidip dünyanın geri kalanını görmek, şaşaalı Londra yaşamını tecrübe etmek için sabırsızlandığımı fark ettim. O günden sonra gitme hazırlıklarım bir süreliğine diğer tüm duyguların ve endişelerin önüne geçti.

Annemin sevgilisinin kiraladığı bir daireye taşınmayı düşündüğünü biliyordum. Munira üç yaşına gelmişti; babası onu daha sık görmek istiyordu ve daha geniş bir eve çıkmalarında ısrar ediyordu. "Kızının bir barakada büyümesini istemiyor," dedim anneme, onu incitmek için. Benim yüzümden tereddüt ediyordu. Adını ağzıma bile almadığım *o adamla* hiçbir ilişkim olmamasını istediğimi ve taşınırsak olay çıkaracağımı biliyordu. Artık kırıp dökmeyi bırakmıştım ama sevgilisine karşı düşmanlığım tüm şiddetiyle devam ediyordu, belki de annem tekrar elime geçeni kırmaya başlayacağımdan, yeni dairede yapacak yeni bir kötülük bulacağımdan korkuyordu. Kısacası gideceğimi biliyordum ve Londra teklifi sonunda geldiğinde o masal şehrine gidip ne yapabileceğimi görmeyi seve seve kabul ettim. Ne zarar gelebilirdi ki?

Babamı görmeye son gidişim temmuzun son cumasıydı. Sadece kırk yaşındaydı ama daha yaşlı, ihtiyarlamış gibi görünüyordu. O öğleden sonra gideceğimi söyledim, babam bir süre hareketsiz durduktan sonra bana döndü. Uzun, dü-

şünceli bir şekilde baktı bana, bakışının sonlarına doğru yeşil gözlerinde bir parıltı görür gibi oldum. Ne demekti bu? Keyif mi? O uzun anın sonunda bir şey mi anlamıştı? Rahatsız ediciydi. Yaşlı babamın aklından neler geçiyordu? Üzüntü olabileceği aklıma bile gelmedi. Ona Londra'dan daha önce bahsetmiştim ama çok dikkate almamıştı. "Bugün, bu öğleden sonra," dediğimde bana o uzun, düşünceli bakışıyla döndü.

Bana hissettirdiği rahatsızlığı görmezden gelerek, "Amir dayımlarla yaşamaya Londra'ya gidiyorum," dedim. "Beni çağırdı, orada okula gönderecek. İkisi de yanlarına gelmemi istedi. Londra, düşünebiliyor musun?"

Babam yavaşça başını salladı, dediklerimi ya da kendisinin bir şey demesi gerekip gerekmediğini düşünüyor gibiydi. Bakışlarımız yakından geçerken bir an birbirlerine değdi ve ben bu temasın yoğunluğuyla hafifçe titredim. Gözleri orada değişmiş gibi bakıyordu. "Geri dönmeyeceksin," dedi. Sonra içini çekip yere baktı ve kendi kendine konuşur gibi, yavaşça ama emin bir sesle devam etti. "Beni dinle. Karanlıkta gözünü aç ve haline şükret. Zihnindeki karanlık köşelerden korkma yoksa öfken gözünü kör eder."

"Nasıl yani?" diye sordum. Babam bazen anlaşılmaz şeyler söylerdi, tutarsız şiirler gibi. Bunların genelde okuduğu bir şeylerden alıntı olduğunu anlamam epey uzun sürdü. Babasının eski yazılarını ve notlarını okumaya başlamıştı, benden onları depoladığı sandıktan getirmemi isterdi. Bu dediğinin de onlardan biri olup olmadığını merak ettim. Cevap vermeyince, "Kim yazmış bunu?" diye sordum tekrar.

"Kimse yazmamış. Aklıma geldi," dedi sonunda. "Şükret, şükretmek sevginin başlangıcıdır. Bunu Ebû Saîd Ahmed İbn Îsâ el-Harrâz demiş."

Bu bir alıntı mıydı, babamın uydurması mıydı emin olamıyordum. Babam bu Ahmed ibn Halas el Halas el-Eduvi ya

da adı her neyseden bahsettiğinde onun gerçek biri mi olduğunu yoksa babamın ezberlediği ağdalı sözlerle hava mı attığını kestiremezdim.

"Tekrar söyler misin?" diye sordum, başını kaldırıp tekrar etti: Şükret, şükretmek sevginin başlangıcıdır. Tekrar etmesini istemek aynı şekilde söyleyebilecek mi diye görmek için yaptığım bir numaraydı ama harfi harfine aynı şekilde söyledi. Ancak tekrar etmesi söylediklerini daha iyi anlamamı sağlamadı.

"Yaşlı babamın söylediği bir şeydi," diye devam etti. "Beni dinle. Ben hiçbir yere gitmedim ama sen seyahatlerin sırasında kulağını kalbine yakın tut."

Bu bizim standartlarımızda bir konuşma sayılırdı ama babamın ne demek istediğini anlamıyordum. Başıma geleceklere dair bir uyarı mıydı yoksa köklerimi unutmamam için genel bir hatırlatma mı? Bilgelik miydi? Bir sınav mıydı yoksa boşuna mı geveliyordu? Düşünmese miydim? Çekimser bir şekilde gülümsedim, babamın istediği anlama yorabileceği bir ifadem vardı. Babamın tekrar bana dönüp başını sallamasını, gülümsemesinin yüzüne yayılmasını izledim. Kafasını sallaması anlamadığımı bildiği anlamına geliyordu ama açıklamayacaktı. İşte böyle anlarda aklını yitirmediğinden emin oluyordum ve onu tutup, "Kes şunu, mağlup olmuş gibi davranmayı kes. Gel işe koyulalım, umut dolu şeylerden bahsedelim," demek istiyordum. "Neden kendini bu kadar ezdiriyorsun? Gençken kurduğun hayalleri anlat bana. Gel baba, her kaderi göğüsleyecek yüreğimizle bir yürüyüşe çıkalım. Demir ağaçlarının altındaki esinti günün bu saatinde çok güzeldir." Ama demedim çünkü babamın mutsuzluğu yıllar içinde katılaşmıştı, artık sessizliği geçilmez bir kabuktu, ben ise çok gençtim ve o kabuğu kıracak özgüvenim yoktu. Gizemli hali, uyuşukluğu, kendine bakmaması bir açıdan beni hayrete düşürüyordu ve onu bu kaderine

boyun eğmiş hale soktuğuna göre annemin sevgisini kaybetmenin yaşattığı hayal kırıklığının ne kadar büyük olduğunu düşünüyordum. Sonra, gözlerimin önünde, babam gözlerini yere çevirdi ve saklanma köşesine çekildi. Gitmek üzere ayağa kalktığımda çekinerek omzuma dokundu.

Dükkândan çıkmadan önce veda etmek üzere Khamis'in karısını aradım, eğilip beni yanağımdan öptü. Buraya geliş gidişlerimde onunla fazla konuşmazdım, öpmesi beni şaşırttı.

"Kendine iyi bak, sen inşallah geri dönene kadar biz de ona bakarız. Hiç yük olmaz," dedi.

Khamis'in elini sıktım ve bisikletimle uzaklaşırken el salladım, bundan böyle mahkûmu besleyemeyecektim. Ben gittikten sonra yemeğini kim getirecekti bilmiyordum. Hayatımın bu bölümünün bitmesinin verdiği rahatlama hissiyle bisikletimi sürerken, yaklaşan seyahatin yarattığı endişe ve heyecan tekrar ortaya çıktı. Yapmayı unutmamam gereken şeyleri ve kaçınmam gereken şeylerin listesini düşünmeye başladım. Babam gibi ben de hiç yurtdışına çıkmamıştım.

Ayrılmadan önce annem, "Geri geleceksin, geleceğini biliyorum. Sadece beni çok bekletme. Sık sık yaz, tamam mı?" dedi.

"Sana her gün yazacağım," dedim ve abartılı sözüme gülümsemesini izledim.

O öğleden sonra bir Addis Ababa uçağıyla Londra'ya uçtum, sonra bu uçuştan aklımda çok az şey kaldı. Her şeyin yabancılığı bana fazla gelmişti; uçak kabininin içi, altımda uzanan toprak, bulutların üzerinde olma fikri... Aptalca bir şey yapmamak için çok geriliyordum. Çok büyük bir olay yaşamak üzere olduğumu hissediyordum ve bu değirmenin öğüteceği masumlardan sadece biri olduğumdan haberim yoktu.

Ben gittikten iki yıl sonra babamın hiç tanışmadığım babası, Muallim Yahya geri döndü. Yetmiş yaşındaydı ve Du-

bai'den sonra taşındığı Kuala Lumpur'da yaşıyordu. Emekli hoca aklını yitirdiği dedikodularını duyduğu oğlunu almaya gelmişti. Babası seyahat ve uçuş belgelerini hazırlarken, dükkâna bir berber getirip saçını sakalını şekle sokarken, ona yeni kıyafetler alırken ve son gün taksiyle gelip onu yıllarca aşk yüzünden kasvetli bir yalnızlık ve her şeyden kopmuşluk içinde yaşadığı odadan alırken babam hiç itiraz etmemiş. Kuala Lumpur'a uçtukları sırada babamın gözlerinin de benimki gibi yaşlandığını tahmin ediyorum.

İkinci Kısım

3

Sana Her Gün Yazacağım

Londra'ya Amir dayımla yaşamaya gittiğimde dayım işletme okumamı istiyordu. Tıp okumaya ne notlarımın ne yeteneğimin yeteceğini söylemişti, doktorluğun gerektirdiği deha ve meslek bilinci bende yoktu, tabii ailede bir doktor olması hoş olurdu. Hepimiz bir şekilde daha zeki hissederdik. Amir dayım bunları şaka yaptığını belli eden bir sırıtışla söylemişti.

"Zaten tıp eğitimi çok uzun, o kadar süre destekleyemem seni," dedi. "Çok para. Hukuk nasıl olur? Gerçi avukat olarak mesleğine başlaman yine çok uzun sürer. Hukuk fakültesinden çıktığın gibi avukat olunmuyor. Ayrıca avukatların sırf para için olmadık yerde fitne çıkardıkları yönünde bir önyargım var. Eski kafalılık ediyorum ama bir yerde çizgiyi çekmen gerekiyor. İşletme öyle mi ama? İşletme hem saygın hem esnek. Üstelik okurken çalışabilirsin, tecrübe kazandıkça niteliklerin artar, bir yandan da para biriktirirsin. Senin durumunda alınacak en iyi karar vallahi, hem dünyanın istediğin yerinde çalışırsın çünkü işletmenin dili her yerde aynıdır: Para! Kariyer imkânlarını düşünsene: Muhasebeci-

lik, idarecilik, mali müşavirlik, hepsi de deli gibi para kazanıyor. Anlaştık mı o zaman?"

Ona edebiyat okumak istediğimi söylemek korkaklık olacak gibiydi, ayrıca o sırada ne kadar istediğimden de emin değildim belki. Londra'ya gidene kadar babamın kitaplarının çoğunu bitirmiştim, okul kütüphanesinin hatırı sayılır bir kısmını elden geçirmiştim, arkadaşlarımla bir kitap değiş tokuş ağı kurmuştum ve kendimi müstakbel bir edebiyat öğrencisi olmaya yeterli görüyordum. "Bir Yunan Vazosuna"dan (*Duyulmuş ezgiler güzeldir, duyulmamışları daha güzeldir*), "Çimen Yaprakları"ndan ve "Ertelenen Bir Rüya"dan (*Ertelenen bir rüya ne olur?/Kuruyup gider mi/Güneşte kalmış bir kuru üzüm gibi?*) alıntı yapabiliyordum. Sürüsüyle okuduğum gizem ve macera kitaplarının yanında *David Copperfield*'ı, *Anna Karenina*'yı, *Başka Bir Ülke*'yi, *Parçalanma*'yı, *Mistik Masör*'ü ve daha birçok kitabı okumuştum. Londra'ya geldiğimde ne kadar yetersiz olduğumu, okuyacak ve çalışacak ne kadar çok şey olduğunu fark ettim. Bunların zaten önemi yoktu çünkü bunu fark ettiğimde olan olmuştu ve benim fikrimin bir önemi kalmamıştı. Amir dayım benim için başka planlar yapmıştı ve hayatıma vermeyi tercih edeceğim yönü söyleyecek cesaretim yoktu. Beni Londra'ya o getirdiğine göre geleceğime de onun karar vermesi mantıklı görünüyordu. Ona engel olmak nankörlük olurdu.

Geldiğimde ne kadar sevindiklerini görmek beni duygulandırdı. İkisinin de yüzleri gülümsemekten parlıyordu ve Asha yengem benimle kabuğunu kırmaya çalışan, mahcup kardeşiymişim gibi konuşuyordu. "Burası artık senin de evin," dedi. Her şeyi bir seferde sindiremedim, çok fazla şey oluyordu ama evin büyüklüğünü ve pahalı mobilyaları görünce kötü bir memnuniyet hissettim. Ev elçiliğe ait olsa da herkes böyle bir evde yaşamıyordu. Asha yengem beni yu-

karı, odamı göstermeye çıkarırken bana hoş geldin demek için hızlıca sarıldı ve bir sır paylaşıyormuşuz gibi gülümsedi. Odam lükstü; geniş bir yatak, tabut gibi derin bir gardırop, büyük bir masa, çekmeceli bir dolap, bir kitaplık, rahat bir okuma koltuğu vardı, üstelik ortada bir halı serecek kadar boş alan vardı. Benim geldiğim yerde bu oda kadar evlerde koca aileler yaşardı. Bunu anneme yazacağım ilk mektuba eklemek üzere aklıma kaydettim. Yola çıkmadan hemen önce aldığım bavulum halının üzerinde küçük ve dandik görünüyordu, kartondan bir kutu gibi. Yalnız kalınca yatağa oturdum, odaya göz gezdirdim, karanlık pencereye ve akrobat lambalı tertemiz masaya baktım ve gülümsedim. Gördüğüm harika şeyleri bu masaya oturup sana yazacağım anne, cahil olduğum düşüncesinin beni hiçbir şeyden caydırmasına izin vermeyeceğim. Bu kararlılığın aklımın bir köşesinde oluşmaya başlayan panik hissini bastırmasına izin verdim. Burada ne yapıyordum?

Ertesi gün pazardı, sabah Amir dayım annemi aradı ve konuşmam için telefonu bana verdi. Beni sakin bir hareketle yanına çağırdı ama heyecandan yerinde duramadığını gözlerinden anlıyordum. Birkaç saniye kendimden emin olmayan bir sesle mırıldanmamı dinledikten sonra (daha önce hiç telefonda konuşmamıştım ve sahibinden ayrı bir ses olması beni anında rahatsız etmişti) dayım ahizeyi benden aldı ve gelişimi anneme tüm detaylarıyla anlattı, tüm klişeleri sayıp havaalanındaki ne yapacağımı bilemez halime güldü. Telefonu kapattıktan sonra odamın rahat olup olmadığımı sordu ve ben mırıldanarak minnettarlığımı dile getirirken dikkatle dinledi. O sabah hayatımda ilk defa çatal bıçak gördüm. Yaptıklarını taklit edebilmek için önce onların yemesini bekledim ama çevirdiğim numarayı anladılar. Amir dayım şaşkınlığıma güldü, Asha yengemse gülümsemesini bastırmaya çalıştı. Gülüşmelere sekiz yaşındaki, Eddie ismi-

ni kullanan Ahmed ve yedi yaşındaki, Kady ismini kullanan Khadija bile katıldı. Ben de güldüm çünkü benim gibi birinin Avrupa hayatına intikalinde yaşanacak böyle anların kaçınılmaz şekilde komik olacağını biliyordum.

Amir dayım gülmeyi kestikten sonra, "Çatal bıçakla yemek yemek ne anlama geliyor anlıyor musun?" diye sordu. "Avrupalı şaklabanın biri olup kendi kültürünü unutmak demek değil. Eskiden bazı insanlar kaşık kullanmanın Hıristiyanlığa ilk adım olduğuna inanırmış. Öyle değil, amaç hiçbir şeyi geride bırakmak değil. Bunun amacı yemeği bir zevk, rafine bir şey olarak görmek." Dayım bunu söyledikten sonra sert bir şekilde başını öne salladı, ben de onu onaylayarak başımı sallayana kadar bekledi.

Kısa sürede, birkaç günde, Amir dayımın gülüşlerinin ve sataşmalarının arkasında itaat ve hazır bir tebessüm bekleyen bir ton olduğunu ve şakalaşırken aniden çatık kaşlı olabildiğini fark ettim. Böyle anlarda Asha yengemin bile şık halleri kayboluyor, neşesi azalıyordu. "Neyin var beyefendi?" derdi. Amir dayım huysuzluğundan vazgeçmeye niyetliyse sakin zamanlara döndüğümüzü belirten ufak bir şaka yapardı, henüz hazır değilse ise ona bakmadan elinin bir hareketiyle terslerdi ve sinirini bozan şey düzelip denge tekrar kurulana kadar sinirli bakışlar atmaya devam ederdi. Karşısındakini korkutmaya yönelik bir taktikti ve onunla göz göze geldiğimde hemen başımı eğmemi sağlardı.

Eğitim hazırlıklarımı onu memnun edecek şekilde bitirdikten sonra Amir dayım beni kıyafet alışverişi yapmaya, Debenhams'a götürdü, Marks & Spencer'ı tercih eden Asha yengem de gönülsüzce bizimle geldi. Dayım yanımda getirdiğim kıyafetlerin soğuk havalar için oldukça elverişsiz olduğunu söylemişti. Pamuk gömlekler ve terilen pantolonlar; ne düşünüyordum? Bunlarla kıçın donar! Amir dayım Londra'da gördüklerimin olabildiğince azını anlamamı, her

şeyin bana açıklanmasına ve birinin benim için kararlarımı almasına ihtiyacım olmasını tercih ederdi. Hiçbir konuda benim fikrim alınmazdı. Bana çeneme kadar gelen, boynumu sımsıkı saran, kalın, mavi bir süveter ile kanvas gibi kalın bir kumaştan mavi bir yağmurluk aldılar. Yağmurluk, altına giyeceğim kalın kıyafetlere uyması için iki beden büyüktü. İki uzun kollu, mavi gömlek aldılar; ucuz ve parlak görünüyorlardı ve çok kayganlardı. Son olarak da bir çift açık mavi eldiven, mavi çoraplar, mavi bir atkı ve koyu renk iç çamaşırları aldılar. Asha yengem maviyi severdi. Dükkânda dolaşırken kıyafetler hakkında tartıştılar, kıyafetleri üzerime tuttular, renkler hakkında tartışıp maviyi seçtiler ve kararlarını bana kısaca da olsa açıkladılar.

İlk birkaç ay her gün ben okula gitmeden önce Asha yengem giysilerimi kontrol etti, hava nasıl olursa olsun. Yengem üstümü kontrol ederken soğuğa alışkın olmadığımı ve kendime iyi bakmazsam üşüteceğimi söylerdi, sonra bana kim bakacaktı? Burası Londra'ydı ve dayımlar çalışan bir aileydi. İlk birkaç ay sürekli kontrolden geçtiğim için giyimime dikkat etmekten başka seçeneğim yoktu. Süveter beni bunaltıyordu, yağmurluk çok büyüktü ve kaldırımda yanımdan geçen dev boylu İngilizlerden birinin çöpe attığı bir şeyi giyiyormuşum gibi hissettiriyordu. Evden çıkar çıkmaz eldivenlerimle atkımı çıkarıp çantama tıkıyordum. Ben okutup giydirdikleri akrabalarıydım, o yüzden bana almak istedikleri kıyafetleri de onların seçmesi gayet makul görünüyordu. Ancak bunu ne kadar doğrudan yaptıklarına şaşırmadan edemedim. Böyle bir şeyle karşılaşacağımı öngörmüştüm ama benden bu kadar hürmet ve itaat bekleyeceklerini tahmin etmemiştim. Bana evlerini açtıkları için minnettardım ve benim adıma karar almayı kendilerine hak görmelerini o kadar da çekilmez bulmuyordum ama daha az utandırıcı kıyafetler seçmeme izin vermelerini isterdim. O yağmurluğu

uzun süre eskitemeyeceğimi ve değiştiremeyeceğimi biliyordum, en azından Amir dayımla Asha yengemin misafiri olduğum süre boyunca. Onlara bağımlılığımın bir nişanesi gibi hissettiriyordu. Belki de ne giyersem giyeyim beni utandırırdı, utancım kıyafetlerimden daha derinlere uzanıyordu. Kıyafetlerden çok etrafımı saran tuhaf havanın dayanılmaz yükü beni rahatsız ediyordu.

Eylülün üçüncü haftası, Londra'ya gelişimden ve gerekli her şeyimi almamızdan üç hafta sonra, okula başladım. Oraya korkarak ve titreyerek gittim, Londra'dan ödüm kopuyordu. Sokaklar kafamı karıştırıyordu. Her köşeden taksiler, otobüsler ve arabaların çıkması yüreğimi hoplatıyordu. İnsan ve araç trafiğinin yoğunluğu yön duygumu bulandırıyor, beni paniğe gark ediyordu. Bu kadar endişeli olmak gururumu kırıyordu. Şehir benden nefret ediyormuş gibi, adasındaki yıkık dökük evinin toz toprağı içinden cesur, açgözlü ve çalımlı olmayanların hayatta kalamadığı bu yere gelmiş, istenmeyen bir çocuk gibi hissediyordum.

* * *

Amir dayımla Asha yengemin masalsı Londra hayatı beklediğimden hareketli çıktı, ben de herkes gibi koşuşturmaya katılmak zorundaydım. Bu hayat bana annemle yıllarca nasıl yaşadığımı, gece gündüz birbirimizin yoluna çıkmadan ne kadar sessizce yaşadığımızı düşündürdü. Üstüne bir de sıla hasreti eklenince muhtemelen eski hayatım aklımda daha da sakin canlanıyordu. Çok az tartışırdık, hatta ben sevgilisi hakkındaki hislerimi etrafı yıkıp dökerek göstermeye başlayana kadar hiç tartışmazdık ama tartışsak bile bir şekilde çözerdik. O benim kıracağımı düşündüğü şeyleri saklamaya ya da kilitlemeye, evdeki gerekli eşyaları öfkemden kaçırmaya başladı, ben de eşyaların peşinden gidecek kadar hırslı değildim. Zaten öfkemi uzun süre içimde tutamıyordum ve bir

süre sonra huysuzluk ettiğimi hissediyor, onu ihanetleri ve yalanları için cezalandırıyordum. Amir dayımla Asha yengemin hareketli yaşamlarını annemle paylaşırken annemin yanında rahatımın ne kadar yerinde olduğunu ve onu özlediğimi düşündüm.

Sevgili Anne,

Salam una bada ya salamu, umarım sen ve kardeşim Munira iyisinizdir. Umarım birkaç gün önce yolladığım mektup elinize geçmiştir. Zarfa Hyde Park'ın bir dergiden kestiğim bir fotoğrafını koyuyorum. Ben henüz oraya gitmedim ama buraya çok uzak değilmiş, yakında gideceğiz sanırım. Hava sıcakken bu fotoğraftaki gibi görünüyor, ben de öyle görüneceği günleri iple çekiyorum.

Aylardan ekim, okula geçen hafta başladım. Havanın soğuk olması dışında her şey mükemmel. Bu sabah bacaklarımda bir krampla uyandım ve dışarıda dişlerimin takırdamasını durduramıyorum. Eskiden dişlerin takırdamasını şaka zannederdim ama gerçekmiş, cidden takırdıyor ve kontrol edemiyorsun. Ne yapsan takır takır takır.

Londra dünyanın her yerinden insanlarla dolu. Böyle olmasını beklemiyordum; Hintliler, Araplar, Afrikalılar, Çinliler, Avrupalıların hepsi nereden bilmiyorum ama hepsi İngiliz değil. Bunları daha birkaç sokak yürüyerek gördüm ve burası kocaman bir şehir. Çift katlı otobüsler geçerken içerideki insanların yüzlerini görebiliyorsun, çocuk ansiklopedisindeki Dünya Halkları maddesindeki illüstrasyonlardan biri gibi. Gittiğin her yerde kalabalıkların arasından geçmen ve eşyalarına sahip çıkman gerekiyor. Belki Hyde Park'ta gerekmez, orası çok geniş görünüyor ama geri kalan her yer böyle.

Okula neredeyse her gün yürüyerek gidiyorum. Hem sokak korkum geçsin diye hem tercih ettiğim için. Yürüyerek

yol kırk dakika sürüyor ama otobüslerdeki ya da metrodaki insanlarla sıkış tepiş gitmekten iyidir. Dürüst olmak gerekirse sanırım insanlarla o kadar sıkışık ortamda olmaktan korkuyorum. Metro o kadar kalabalık oluyor ki nefes alamıyor gibi oluyorum. Yeraltından giden trenler! Ne kadar geri kalmışız! Yol çok uzun değil ve yürümek daha huzurlu. Şehrin ne kadar büyük olduğunu aklın almaz. Eskiden okula gitmem on dakika sürerdi, hatırlıyor musun? Endişelenme, sürekli Londra'nın ne kadar büyüleyici olduğunu anlatan malum kişilere dönüşmeyeceğim. Amir dayımla Asha yengem selam söylüyor. Bana çok iyi bakıyorlar ve evimdeymiş gibi hissettiriyorlar. Seni ve babamı çok düşünüyorum. Ona yemek sepetini kim götürüyor?

Sevgiler,

Salim.

Sabırsızlıklarını kafaya takmamaya çalıştım. Başlarda Asha yengem bana hep misafirleri gibi davrandı, tartışmalarda Amir dayıma karşı benim ya da çocukların tarafını tuttu. Bu durum sadece birkaç hafta sürdü. O haftalardan sonra bana nasıl davranacağını kestiremez oldum. Bazen adımı bağırarak seslenirdi, ne yapıyorsam işimi bırakıp hemen yanına koşardım, yoksa beni saygısızlıkla suçlayabilirdi. Bu ses tonuna ya da bağrışlara, emredici sözlere ve kendi suçum olmayan şeyler için suçlanmaya alışkın değildim. Bana verdiği işleri derhal yapmazsam, "Bu evde hizmetçin mi var sanıyorsun?" derdi. Bazen benimle kardeşiymişim gibi inanılmaz bir şefkatle konuşurdu. Başka zamanlarsa tembel bir hizmetçiymişim gibi konuşurdu ya da çocuklarla bir anlaşmazlık yaşadığımda beni dikkatsiz bir bakıcıymışım gibi azarlardı. Sonra bir süre çok darılmış gibi benimle hiç konuşmazdı.

Belki varlığım amcamla yengemin düzenini bozmuştu, rahatlarını kaçırmıştı. İkisi de en ufak aksilikte tüm dünya on-

lara karşıymış gibi gücenmiş bir edayla konuşurdu. Tabii sürekli böyle değillerdi, ben de elimden geldiği kadar uyum sağlamaya çalışırdım. Kendime hep minnettarlığımı göstermem gerektiğini hatırlatırdım. Okula her gün gittim ve tüm derslerime girdim. Gerektiği zaman çocuklarla ilgilendim, istedikleri zaman sütlerini ve bisküvilerini verdim, anne babaları dışarı çıktığı zaman bakıcılıklarını yaptım. Sofistike çocuklardı, maceralı ve doyurucu hayatlar yaşayacaklarını biliyorlardı.

Güneşli bir hafta sonu Hyde Park'a yürüdük, yaşadığımız yere beklediğimden de yakın çıktı. Ben çocuklarla kovalamaca oynarken Asha yengem bizi gülümseyerek izledi ve komik hallerimize gülüp alkışlayarak katıldı, Amir dayım da fotoğraflarımızı çekti. Anneme göndermek için benim parkta oturduğum, daha sakin göründüğüm birkaç fotoğrafımı da çekti: Genç adam burada her şeyin dünyanın en ünlüsü olduğu Londra'daki Hyde Park'ta ailesiyle iyi vakit geçiriyor. Birkaç gün sonra fotoğraflar geldiğinde Amir dayım sessizce oturduğum fotoğraflara bakıp kaşlarını çattı, hepsinde yüzümde geniş bir gülümseme vardı.

"Gülüşün fotoğrafta ne tarz bırakmış ne kişilik," dedi. "Şapşala benziyorsun. Niye öyle gülümsüyorsun?"

"Bilmem. Fotoğraf makinesinin önüne geçince geriliyorum galiba," dedim.

Amir dayım bana inanamayan gözlerle baktı. "Çocuk gibi konuşma," dedi.

"Birisi bana fotoğraf kamerası doğrultunca öyle gülümsüyorum," dedim.

"Gülümsemiyorsun, sırıtıyorsun," dedi Amir dayım "Bir daha fotoğrafını çektiğimde daha kendine hâkim poz ver. Dişlerin değil, kişiliğin öne çıksın."

Çok geçmemişti ki bir güneşli gün daha geldi, bu sefer dayım kitaplarımı verandadaki masaya yaymamı ve gülüm-

semeden, sıkı sıkı çalışırken bir fotoğrafımı çekmek istedi. Amir dayım böyle görünmemi istiyordu. Anneme beni bu şekle soktuğunu göstermek istiyordu.

Birkaç hafta sonra bir süpermarkette bir gündüz işi buldum ve raflara mal dizip yer silmekten beklemediğim kadar zevk aldığımı fark ettim. Evdeki boğucu ortamdan kaçıp benden çok şeyin beklenmediği bir yere geldiğim için böyle hissediyordum ama bunu hemen anlamadım. Raflara dizdiğim mallardan bazılarının ne olduğunu bilmiyordum bile. Her şey çok yeniydi, bazıları şaşırtıcıydı ama yabancılık hissi beklenmedik bir şekilde tanıdık geliyordu. Farklı şeylerin ne işe yaradığını öğrendikçe, "Ne iyi fikir," diyordum. İşe kendim gidiyordum ve akşam geç saatte kendim dönüyordum; yollara alışıyordum, otobüse yetişiyordum, yaşamayı öğreniyordum. İlk maaşımı aldığımda kısa bir süre işin ne kadar yorucu olduğunu unuttum. Yaptığım iş karşılığında para almak! Doyum olmaz bir özgürlük hissiydi, çok garipti, sanki artık kendi hayatım varmış gibiydi. Tatillerde bir depoda, sonra bir çamaşırhanede çalıştım; Amir dayımla Asha yengeme bana verdikleri şansı hak ettiğimi göstermek için bir göçmen işçiye dönüştüm.

Aralıkta kar yağdı.

> Sevgili Anne,
> Bugün buzun üzerinde durdum. Sabah kalktığımda ortalığa derin bir sessizlik hâkimdi, pencereye gidip arka bahçeye bakınca her şeyin değişmiş olduğunu gördüm. Mahalledeki tüm çatılar karla kaplıydı ve her yer tertemiz görünüyordu. Aklıma Mekke'deki bayırda inip, çoban çocuğun kalbini karla yıkayan melek geldi. Kaldırımlar da karla kaplıydı; başta üzerinde yürümek güzeldi, ayağımın altında kütürdediğini hissediyordum ve neredeyse hiç ses çıkarmıyordu ama insanlar yürüdükçe ve arabalar geçtikçe kar pis-

> lendi, tehlikeli hale geldi, Ama buzun üzerinde durduğum ilk ânı hiç unutmayacağım. Hava o kadar temizdi ki nefes almak daha kolaydı. Sanırım geldiğimden beri en mutlu olduğum gün bugündü.

Devamını getiremediğim için bu mektubu göndermedim, tekrar başına oturduğumda ise o anki hislerim gitmişti. Amir dayım arka bahçede karların içinde bir fotoğrafımı çekti, arkasına "Buzun üzerinde durdum," yazıp o fotoğrafı gönderdim. Kendime spiralli bir defter aldım, kâğıtlar sayfa çizgisinin yanından delikliydi. Bu benim mektup yazma defterimdi, çekmecemde saklı tutuyordum. Düşüncemin akışını takip edemediğim, çok açık konuştuğum, evimi çok özlediğim ya da çok mutsuz olduğum için göndermediğim bir sürü mektup birikti. Göndermediğim mektupları defterde tuttum, böylece defter yalnızlık ve keyifsizlik anlarımın toplandığı bir yere dönüştü, bazen bu ruh hallerine isteyerek giriyordum. Bir gün mektup yazdığım sırada Amir dayım odama geldi ve defteri yeterince çabuk kapatamayarak kendimi de şaşırttım. Mektubu elimden kapıp dalga geçer bir sesle okumaya başladı. Mahrem bir şey okuduğunu fark etmiş olacak ki defteri bana geri verdi. "Yazmak akıllıca değildir," dedi, onaylamaz bir sesle, azarlar gibi. "Yazdığını geri alamazsın."

Londra'da yaşamayı, kalabalıklardan ve kabalıktan korkmamayı, her şeyi merak etmemeyi, düşman bakışlar karşısında çaresiz hissetmemeyi ve gittiğim her yere kararlı adımlarla gitmeyi öğrendim. Soğuğa ve çamura alıştım, okuldaki burnu havada, bana acıyan ve başarısız olmamı bekleyen gözlerle bakan öğrencilerle baş etmeyi öğrendim. Londra'da kimsenin birbirini anlamadığı dil kargaşasına da alıştım, tanımlık kullanmadan ya da yanlış kipleri kullana kullana İngilizceyle de başa çıkmayı öğrendim. Şehirdeki insan karna-

valına katılmaya çalışıyordum ama katılamıyordum. Sokakların geceleri sessiz ve boş kalmasından korkuyordum, işten eve olabildiğince çabuk dönüyordum, karşımdan gelen birilerini gördüğüm anda karşı kaldırıma geçiyordum. Hiç beklenmedik arkadaşlar edindim: Ailesi Kıbrıslı olan Reşat hep müstehcen şeyler anlatır, beni çok güldürürdü; Sierra Leoneli Mahmud'a biz kısaca Mood derdik, yüzünden gülümsemesi hiç eksik olmazdı. Okuldan arkadaşlarımdı bunlar. Okuldan ve işten sonraki zamanımı Amir dayımla Asha yengeme ayırıyordum. Arkadaşlarım bana bu konuda çok sataşırdı, babamın büyükelçi olduğunu, Holland Park'ta yaşadığını ve üçüncü dünyadan gelen fakirlerle oynamama izin vermediğini söylerlerdi. Amir dayımın ne babam ne de büyükelçi olduğunu söyledim ama dinlemediler. Reşat kendini önemli sanan büyükelçi rolüne girerdi, dizlerini kaldıra kaldıra yürür, Londra gecekondularındaki mülteci ayaktakımına ağza alınmayacak şeyler söylerdi.

"Seni uyuşturucu satıcısı bir pezevenk yapmak için uğraşmaktan vazgeçmezlerse alayını Göçmenlik Bürosu'na ihbar edeceğim," diye bağırırdı, göbeğini çıkarıp dudaklarını büzerdi.

Reşat'a o kadar gülerdim ki kafasında bir-iki eksik tahta olduğunu düşünürdüm. Bazen Mood'un arkadaşlarından Kertenkele de bize katılırdı. Metraj ölçümü gibi bir bölüm okuyordu. Bölümünden de, başka şeylerden de pek bahsetmezdi. Yüzü genelde ifadesiz, gülümsedi gülümseyecek bir halde olurdu ama Reşat'ın manik büyükelçi taklidine o bile dayanamazdı. Mood Kertenkele'nin gençken bir kavgaya karıştığı için ıslahevinde yattığını ama çok büyük bir olay olmadığını söylemişti. Adının neden Kertenkele olduğunu sorduğumda Mood bilmediğini söylemişti ama Yorubalar kertenkeleleri çok severdi. Kertenkele gibi insanlar ne kadar izole bir hayat yaşadığımı fark etmeme sebep oluyordu, bu

da bir şeyden kurtulmuştan çok mahrum kalmış gibi hissettiriyordu, sanki yetersiz gibiydim.

Yenilik ve yabancılık hissi çok uzun sürmedi ama tamamen kaybolmadı da. Ayrıca ne kadar iş ve görev alırsam alayım, okuduğum bölüme karşı hiç ilgim olmadığını saklayamıyordum. İlgi göstermeden de okuyabileceğimi düşünmüştüm ama benim gibi öğrencilerin ya da annemin dırdırı olmadan yabancı, düşman bir şehirde yaşamanın beni ne kadar huzursuz edeceğini tahmin edememiştim. Yabancıların yanında konuşmanın zorluğunu düşünememiştim. Amir dayımın gözü sürekli üzerimdeydi ama onun da işi gücü vardı, genelde yorgundu ve kaydettiğim ilerlemeyi kabaca anlatmam ona kolayca yetiyordu. Yemek sırasında ya da yemekten sonra günümün nasıl geçtiğini sorardı ve her küçük zaferimden benim kadar zevk alıyormuş gibi görünürdü. Yengemle çocuklar yanımızda değilse okuldaki kızlarla ilgili şakalar yapar, birinin telefon numarasını alıp alamadığımı sorardı. "Aldım," desem kaşlarını çatıp nasıl bakacağını tahmin edebiliyordum. "Buraya bunun için mi geldin? Zamanını İngiliz kızlarla ahlâksız şeyler yaparak mı geçireceksin?"

Elimde gördüğü kitapların çoğunun muhasebe ve idare metinleri değil, okul kütüphanesinden aldığım romanlar olduğunu ona söylemezdim. Virginia Woolf, Joseph Conrad ve John Dos Passos ile ilk kez o kütüphanede karşılaştım. Onları acele etmeden okuyabilmek, okudukça hiç bilmediğim başka kitapları ve yazarları keşfetmek bana derin bir haz veriyordu.

Bazı akşamlar Amir dayım diplomatik davetlere katılırdı. Eve gelir, duş alıp resmî kıyafetlerini giyer, daveti sabırsızlıkla beklerken ıslık çalar ve çocuklarıyla şakalaşırdı. Yemek ceketi ve papyonuyla çok şık görünürdü, cumartesi geceleri televizyona çıkan şarkıcılara benzerdi. Kendini o kadar beğenirdi ki bir odaya girip kimseyi görmediğini, tüm dikka-

tinin kendisinde olduğunu hayal edebilirdim. Bazen Asha yengem de onunla giderdi ama davetleri dayım kadar sabırsızlıkla beklemezdi. O akşamlar dayımın bana ayıracak zamanı olmazdı, o yüzden kontrollerinden kaçmak çok zor olmazdı. Ayrıca ilk yıl derslerim oldukça iyiydi, buna da güveniyordu. İlk yaz tatilimden döndüğümde ise okul hayatım yerle bir oldu. Bir şekilde notlarımdaki düşüşü aylarca saklamayı becerdim ve dönemin kalanında çok yoğun çalışırsam durumu telafi edebileceğime kendimi ikna ettim.

* * *

Sık sık evde Asha yengem ve çocuklarla yalnız kalırdım. Çocukları eğlendirmek için ya da mutfakta yardıma ihtiyacı olduğunda beni alt kata çağırırdı. Yemek yapmakla alakalı sorular sormam hoşuna giderdi. Annemin aksine Asha yengem titiz bir aşçıydı, bir yerde okuduğu ya da dışarıda yediği yemekleri yapmayı denerdi. Bazen de mutfakta yanında durup işinde olanları anlatmasını dinlerdim. Annem ise menüsünü neredeyse hiç değiştirmezdi, her hafta aynı yemekleri yapardı, ancak bir malzemeyi bulamamışsa yeni bir şey yapardı. Bu rutin bazen yorucu bir hal alırdı.

Asha yengemin konuşmaktan en çok zevk aldığı konular kendisi ve çocuklarıydı. Gençliğini, Suffolk'ta yatılı okuldaki anılarını, hayatının en güzel dönemini anlatırdı. Dublin ve Paris'te geçirdiği tatillerinden, keyfi yerindeyse o zamanlar Amir'le birbirlerine ne kadar âşık olduklarından bahsederdi. Babasından bahsederdi; artık hükümet için çalışmıyordu, ben onunla hiç tanışmamıştım ama sık sık televizyonda görürdüm. Yine hiç tanışmadığım ama tarafsız bir sükûnetle nefret ettiğim kardeşi Hakim'i anlatırdı. "Üvey baban sayılır," derdi, ben de tepki vermemeye çalışırdım. Amir dayımdan ve annemden bahsederken farklı konulara girip çıkar, bir şey saklardı, olayları kendilerini iyi gösterecek şe-

kilde anlatırken olan biteni biraz değiştirirdi. Bir keresinde az kalsın başlarının belaya girdiğini söyledi, sonra hemen kendini toplayıp konuyu değiştirdi. Bir türlü anlatmadığı o olayın ne olduğunu ve benimle alakası olup olmadığını çok merak ettim. Bazen sözünü yarıda keser ve meraklı gözlerle bana bakardı, ben de olabildiğince zararsız görünmeye çalışıp aptala yatardım. Sorular sormayı, çok fazla şey öğrenmek istememeyi, hikâyenin daha önce anlatılıp anlatılmadığına takılmamayı öğrendim. Gerektiği zaman yengemi pohpohladım ve yavaş yavaş, hâlâ bütün taşları yerine oturmayan bir hikâyenin parçalarını teker teker topladım.

Bana hep doğruyu söylediğini sanmıyorum, bazen sesinden apaçık yalan söylediğini anlıyordum. Bir sebebi olduğundan mı sadece alışkanlıktan mı yalan söylüyordu bilmiyorum. Bana güvendiğini düşünüyordum çünkü bir dediğini iki etmiyordum ve çocuklarla, benim deyişimle kraliyet çocuklarıyla çok zaman geçiriyordum. Anne babaları olduğu sürece parlak gelecekleri ve şık meslekleri olacağı kesindi.

Amir dayıma bir zamanlar beslediğim hayranlığın son izleri de kaybolmuştu ve emir verip kontrol etme dürtüsünden kaçınmayı, bir parçası olmamı şart koştuğu boğucu aile yaşamından kaçmayı öğrenmiştim. Muhtemelen beni kaybettiğinin farkındaydı. Öyle bir ihaneti saklamak mümkün değildi. Londra sokaklarına alışmıştım ve rahat rahat yürüyebiliyordum. Hafta sonları arkadaşlarımla geziyordum; futbol oynuyorduk, akşamları şehir merkezine gidiyorduk, Batı Londra'da boş boş geziyorduk, bazen de odamda kitap okuyup müzik dinliyordum. Derslerimin çoğuna gitmiyordum, bölümüme karşı görev bilincimi kaybetmiştim, artık sadece ilgimi çekmeyen bir alanı öğrenmek için çabalıyor, öfkeli ve yetersiz hissediyordum. Çekilmez derslerime girmem gereken saatlerde okul kütüphanesinin bir köşesine

çekilmiş, bir romana dalıp gitmiş oluyordum. Bir noktada işin işten geçtiğini, bıraktığım hasarı düzeltmenin yıllar alacağını ama elimden bir şey gelmediğini anladım. Bu bilgiyi kendim de dâhil olmak üzere herkesten sakladım. İçimde bir felç haline doğru yol alan acınası, ergen çocuğu görmezden geldim. Amir dayım durumu yokladığında yalan söylüyordum. Derslere nadiren gidiyordum, ödevleri yapmıyordum, sonunda hocalar da benimle uğraşılmayacağına kanaat getirdi.

Martta bir pazar günü, sınavlardan birkaç ay önce, ihmalkârlığım beni gerçekten acınacak hale getirmişti, haftalarca o moddan çıkamadım. Artık karnım ağrımaya, endişelerim ve kendime olan nefretim fazla gelmeye başlayınca gerçeği açıklamaya karar verdim. Hemen orada karar vermedim tabii, ağzımdaki baklayı çıkarana kadar günlerce kendimle diyaloglara girdim. Sıcak bir akşamüstüydü. Öğle yemeğini yemiştik, Amir dayımla verandada oturuyorduk, Asha yengem bahçede çocuklarla eski çarşaflardan çadır yapıyordu.

Dayım bana döndü, ben de bir anda, "Sınavlara giremeyeceğim. İşletme okumak istemiyorum. Hata yaptım. Yeteneğim yok," dedim.

Çok şaşırmıştı, bir süre sadece bana baktı, bir şey söylemedi. Ağlamaya başlamak gibi saçma bir şey yapacağımdan korkuyordum. "İçeri gel," deyip ayağa kalktı. Peşinden çalışma odasına girip kapıyı arkamdan kapattım. Beni azarlamasını tüm dünyanın duymasına gerek yoktu. Amir dayım beni biraz daha süzdü, söylediğim şeyi görünüşüme bakarak anlayacakmış gibi, kaşları çatıktı. "Ne demek bu şimdi? İyi gidiyordun. Ne oldu?"

"Dersler beni çok zorluyor. İlgimi de çekmiyorlar yeteneğim de yok. Anlaması çok zor ve çok sıkıcı," dedim, sesimdeki sızlanmayı duyuyordum ama onu bastıramayacak kadar perişan hissediyordum. *Sıkıcıymış*. Çocuk gibi. "Üç yıl

daha nasıl okuyabilirim bilmiyorum. Yeteneğim yok dayı. İki ay daha çalışıp bir işime yaramayacak sınavlara girmenin ne anlamı var?"

Ben konuşurken Amir dayım bana bakıyordu, yüzünde şaşkınlıkla acı karışımı bir ifade vardı. Benimle konuştu, beni ikna etmeye çalıştı: "Pes etme, olur böyle aksaklıklar, olmaz sanma." Beni devam etmeye ikna etmeye çalıştı, yeteneklerimi ve mesleki potansiyelimi övdü, sonra sabrı tükendi ve "Salaklık etme," diye bağırdı. "Tabii ki gireceksin sınavlara. Hayat kolay mı sanıyorsun sen? Yeteneği yokmuş! Nereden çıktı bu yetenek safsatası? Oturup çalışma yeteneği lazım sana, başka bir şey değil. Sonra farklı kariyer seçeneklerini konuşuruz. Şimdilik sızlanmayı kesip kıçını sandalyeye koyacaksın. Bu kadar zaman, bu kadar harcama, seni buraya getirip sana bakmak için bu kadar uğraş... Bunlardan sonra pes edemezsin." Dayımın öfkesi bütün odayı dolduruyordu. Bağırışlarının arasında nefes almaya çalışırken ağzı açılıp kapanıyordu, sanki farkında olmadan öfkesi onu ele geçirmiş gibiydi. Dudaklarımın titremesine engel olamadım. Korkudan ya da acıdan değil, öfkesinin bana yaşattığı gerilimden.

"Sınavlara girersem geçemem," dedim dikkatlice, dudaklarımın titremesini gizlemeye çalışarak. Amir dayım kendini tutmaya çalışarak doğruldu. "Elimdeki notları çalışamam. Bütün dönem dersleri astım. Uzun zamandır ödev de yapmadım. Boşa olur."

Amir dayım konuşmadan bana baktı, yüzü yavaşça şişiyordu. Tam tekrar bağırmaya başlayacağını sandığım anda derin bir nefes aldı ve bana arkasını döndü. Bunu diplomatlık eğitiminde öğrenmiş olmalı. Birkaç saniye sonra bana döndü ve sakin, keskin bir sesle, "Bana bak saygısız piç," dedi. "Ben ne dersem onu yapacaksın, derslerine tekrar gitmeye başlayacaksın, her akşam kıçını kırıp dersini çalışacaksın

ve o sınavları geçeceksin, yoksa kafanı kırarım. Sen kim olduğunu sanıyorsun? Aptallık genlerini babandan aldın herhalde. Şimdi odana git ve çalışmaya başla... Git!"

Tabii ki gittim, gitmesem tek seçeneğim evi terk etmek olurdu ve o durumda ne yapabilirdim bilmiyorum. Açıkçası bana sinirlenmesini umuyordum çünkü onun yöntemi buydu ve sinirlenilmeyi hak ediyordum ama sonrasında, "Tamam, bundan sonra ne yapacağımızı düşünelim," demesini isterdim. Sonraki birkaç gün bana ayaküstü derslere girip girmediğimi sormak dışında tek kelime etmedi. Asha yengem ise kısa konuşmalar ve tembihler ile moralimi düzeltmeye çalıştı. Bana söyleneni yaptım çünkü başka seçeneğim yoktu. Ülkedeki kefilim ve para kaynağım dayımdı, isterse beni tek sözüyle sınır dışı ettirebilirdi, bu yüzden derslere gittim ve ödevleri elimden geldiği kadar yapmaya alıştım. Asha yengem derslerimin nasıl gittiğini sordu ve dayıma sonuçları iyi iletmiş olacak ki o da tepeden bakan teşvik sözleri söylemeye başladı: "Aferin, böyle devam."

Asha yengem, "Dayın bunları senin için olduğu kadar annen için de yapıyor, unutma," dedi. "Sadece kendini düşünmemelisin." Teşviklerinin ne kadar etkili olduğunu ve o korkunç haftalar boyunca nasıl sıkı çalıştığımı görünce bana güveni biraz yerine geldi ve daha anlayışlı konuşmaya, halime biraz üzülmeye, hatta arada bir bana çay getirmeye başladı. Kendime acımayı bir şekilde tatmin edici bulmuş olmalıyım, zira gerekmediği zamanlarda bile kendimi ezer oldum. Bir gün bana gösterdikleri kibarlığı hak etmediğimi söyledim, Asha yengem erdemle parıldadı. "Söyledim sana, senin için olduğu kadar annen için de," dedi.

Mutfak masasında önümde notlarım ve defterlerimle oturuyordum, Asha yengem yemek pişerken tabak çanağı kaldırıyor, mutfağı siliyordu. Bir davet gibiydi ve dayanamadım. "Ama ona hiçbir şey borçlu değilsiniz," dedim.

Ağzından laf almak için çevirdiğim dümeni fark edip konuyu değiştirmesini bekledim ama uzun süre düşündükten sonra bir karar alıp sessizliğini bozdu. Masaya gelip, "Dayın bir nevi borçlu sanırım. Hatırlıyor musun sana bir kere az kalsın başımızın belaya girdiğini söylemiştim, çıkmaya yeni başladığımız sıralarda?"

"Hatırlıyorum," dedim.

"Dayının günlerce gözaltında kaldığından bahsetmedim, değil mi?"

"Hayır! Nasıl gözaltı, hapiste mi? Hiç duymadım bunu," dedim abartılı bir korkuyla, Amir dayımın gözaltına alındığını cidden bilmiyordum ama. Demek hikâye buymuş diye düşündüm.

"Evet, hapiste," dedi Asha yengem. "O zaman dayının başı beladayken annen ona yardım etti. Neden gözaltına alındı biliyor musun? İkimizle alakalıydı, o ve benle. O zamanlar yeni tanışmıştık ve kardeşim Hakim, dayınla ilişkimizi onaylamıyordu."

Bunu söyledikten sonra durup bana kışkırtıcı bir bakış attı, hikâyeyi burada kesip devamını anlatmamayı düşünür gibi. Anlatmaktan zevk aldığını hissediyordum ve kendi perişan halime rağmen gülümsedim. O da gülümsedi ve devam etti. "Onaylamamak hafif kalır gerçi. Amir'e çok çok çok ÇOK kızdı ve Amir tepesi atınca nasıl oluyor biliyorsun. Amir..." Biraz bekleyip doğru kelimeleri aradı, bulamayınca başka bir yoldan anlatmaya karar verdi. "Hakim, Amir'i tutuklattı. Hata yaptı, her şeyi yanlış anladı. Ailemizin hakarete uğradığını hissetti. Kendini kaybetti ve alçaklık yaptı, bu kadar. Ama—" Güldü, kardeşinin öfkesini bir el hareketiyle savuşturdu. "—Annenin ona âşık olduğunu görünce Amir hapisten salındı, sonra da sonsuza kadar mutlu yaşadık. Dayın bu yüzden annene borçlu."

Konuşmadan önce sözlerim ağzımda birkaç dakika dur-

du, sonunda onları tutamaz olduğumda, "Annemin seçeneği var mıydı?" diye sordum. Gözlerimi masaya çevirmiştim, bir atışma olmasından kaçınıyordum.

Yengem, "Ne?!" diye parladı, masadan uzaklaştı ama sonra daha sakince konuştu. "Ne demek istiyorsun?"

Bu soru aylardır aklımdaydı ama sormaya cesaret edememiştim çünkü çok vahşiceydi. O adamı televizyonda görmüştüm, Bilmemneden Sorumlu Devlet Bakanı. Kafası tıraşlı, o güçlü, dik duran boynuyla oradaydı, ona bakınca tek bir şey düşünebiliyordum: Annemi zorladı. Neden olmasın? Güçlü insanlar insanların karılarına kızlarına zorla el koymuyor mu? O zamanlar Amir dayımın gözaltına alındığını bilmiyordum.

Ben cevap vermeyince Asha yengem, "Sen ne dedin?" diye sordu, sesinde öfke parıltıları belirmeye başlamıştı, ben de ipucunu yakalayıp cevap vermedim. "Kimse anneni zorlamadı, anlıyor musun? İstiyorsan ara sor. Annen hakkında nasıl böyle konuşursun? Saygısız seni. Neden bahsettiğinden bile haberin yok. Nasıl böyle bir şey dersin? Pis, yılan! Amir dayın ne oluyor o zaman? Bu ne cüret?! Bu ne cüret?!" Artık sesi öfkeyle köpürüyordu. "Pis, iğrenç hayvan seni. Nankör, pis. Adam başının üstüne çatı koydu, nasıl böyle bir şey dersin? Sana babalık etti be. Önüne koyduğumuz yemeği yiyip nasıl böyle düşünürsün?"

"Çünkü zayıf ve arsızım ve kendime böyle boklar yemeyi öğrettim," diye düşündüm ama söylemedim, söyleyemedim. Çünkü anne sütü diye itaat ve yenilgi emdim. Çünkü annem benim için bunu istedi ve yeterince üzüntü çekti. Şimdi ben burada, sizin merhametinize kalmış bir serseriyim.

"Bundan dayına tek kelime etmeyeceksin, anlaşıldı mı?" dedi Asha yengem ve mutfaktan çıktı.

Ben de ayağa kalktım, artık itaatkârlığımın göstergesi olarak evin içinde yanımda dolaştırdığım kitaplarımı topladım ve odama çıktım. "Anneme yazacağım, bilmeyi talep edece-

ğim," dedim kendime ama yazamayacağımı biliyordum. Asha yengemin bu kadar öfkelenmesi kötü bir şey olduğu anlamına geliyordu ve babamın gitmesiyle ilgili olabilirdi.

Amir dayım eve geldiği gibi Asha yengemin söylediklerimi istediği gibi çarpıtarak anlatmasını ve dayımın hemen yukarı gelip beni azarlayacağını düşündüm ama merdivene vuran ayak sesleri hiç gelmedi. Yemek hazırlanınca beni çağırmaya Eddie geldi. Aşağı indim ve Amir dayımla Asha yengem çocuklarıyla konuşurken ben sohbetlerinin dışında, yemeğimi yedim; bu gece öğüt konuşması yoktu. Sonraki günlerde Amir dayım benimle hiç konuşmadı, benden tarafa bile bakmadı. Asha yengem ve çocuklarıyla normal normal, ben orada değilmişim gibi konuşmaya devam etti.

Canımı dişime takarak çalışmam çok az bir sonuç verdi. Her sınavdan geçemeyeceğimi bilerek çıkıyordum. Konuları elimdeki kısa zaman dilimine sığdıramıyordum ve hiçbir şey bilmiyordum işte. Son haftalarda gerçekten çok çalışmıştım ama sadece bir soruya cevap verebiliyor, diğer iki soruya ancak göz atabiliyordum. Amir dayımla konuşmaya, o beni ülkeden kovdurmadan evden bir çıkış yolu bulmaya karar verdim. İki yıldır İngiltere'de yaşıyordum ve artık iyice kendi yolumu bulabiliyordum ama ülkede kalmak için dayımın işbirliğine ihtiyacım vardı. Hafta sonu, sonuçlar açıklandıktan sonra, dayım çalışma odasında evrak işleriyle uğraşırken kapısını çaldım.

"Bu bölüme girmem hataydı," dedim. "Benim hatamdı, daha erken söylemeliydim, sana yalan söylememeliydim. Gerçekte okumak istediğim bölümü söylemeli ve beni desteklemeni istemeliydim. Cömertliğinin karşılığını başarılı bir öğrenci olarak veremediğim için özür dilerim. Kendimi verip sıkı çalışırsam ilgimi çekmeyen bir alanda bile başarılı olabileceğimi düşündüm ama olamadım. Size verdiğim rahatsızlık için çok özür dilerim.

Şimdi edebiyat okumak istiyorum ve bunun için okula tekrar kaydolacağım. Tekrar tam zamanlı öğrenci olarak kaydolmam lazım yoksa vize alamam. Sonra kayıt dışı bir iş bulup kendi başımın çaresine bakacağım. Yine de okurken paramın nereden geldiğini bir şekilde belgelemem lazım. Bana kefil olur musun? Para vermen gerekmeyecek. Bir diğer seçenek kayıtlardan kaybolmak ama onu yaparsam okumaya devam edebilir miyim bilmiyorum. Kefil olamayacaksan benim için en iyi seçenek geri dönmek olacaktır."

Amir dayım bana uzun süre bir şey söylemeden baktı, ben de söylediklerime bir ekleme yapmadım. Sonra başıyla onaylayıp, "Derdini açıkça anlattın," dedi. "Ben de eline geçen bu fırsatı böyle harcadıktan sonra ne yapacağını merak ediyordum. Aptal ve nankör bir çocuksun. Bu yönünü daha önce görmemiştim ama bizimle yaşadığın sürede çok yakından tanıdım. Keşke daha önce tanısaymışım, o zaman ne bu kadar stres yaşardık ne de seni okumaya niyetin yokken okutmaya çalışmanın derdini çekerdik. Buna ek olarak görünüşe göre ruhunda çürümüş ve kötücül bir şey var, kötülük yapmak istiyorsun. Asha annen hakkında söylediklerini bana anlattı. Söylediklerinin gerçekle uzaktan yakından alakası yok. Hem bana hem ona gösterdiğin nankörlüğü annene anlatacağım. Eminim senin için daha büyük umutları vardı.

Neden edebiyat okumak istediğini bilmiyorum. Bu fikir nereden çıktı bilmiyorum. Gereksiz bir alan, okumanın da kimseye faydası yok. Edebiyat okuyacaksın da ne yapacaksın? Ne para kazanabilirsin ne seni hayatta bir yere getirecek bir şey öğrenebilirsin ama bunlar seni ilgilendirir. Ben sana yardımcı olmaya çalıştım, karşılığında sadece yabanilik ve cehalet gördüm. Okuluna da sordum ama bana ne sorun olduğunu söylemediler. Ah bu ülke ve aptal kuralları! Herhalde uyuşturucu bağımlıları ve suçlulara bulaştın, şe-

hirde onlardan bol bir şey yok. Şimdi onlara katılıp gerçek bir işsiz mülteci olabilirsin. Ben sana bundan daha değerli bir şey vermeye çalıştım. Sana bir fırsat ve bir ev verdik ama sana yetmedi. Sen vaktini o mülteci çakal takımıyla geçirmeyi seçtin. Kardeşimin oğlusun, hâlâ senden sorumluyum ama bir daha gözüme görünme. İstediğin gibi sana kefil olacağım ama para vermeyeceğim. Artık seni burada istemiyorum. Biz tatile gitmeden önce kendine kalacak bir yer bul. Sonra ne cehenneme gidiyorsan git. Benden başka bir şey isteyecek olursan not yaz."

4

A.B.O. Evi

Camberwell'e, Guinea Sokağı'na taşındım, üç ev arkadaşım vardı ve hepsi Afrikalı erkeklerdi. Holland Park'taki elçilik evinden çok uzaktaydı, hem lüks bakımından hem farklı bakımlardan. Camberwell Caddesi'nde trafik iki yöne akıyordu ve Peckham Caddesi'nin kargaşasıyla çöplü kaldırımları sadece birkaç dakika ötedeydi. Evi Mood'dan duydum, o da evde yaşayan kuzeninden duymuştu. Ev sahibi Bay Mgeni yan evde kalıyordu. Camberwell, Londra'nın daha önce gitmediğim bir tarafıydı ve benim zihnimde Southwark; duvarları is, içerisi insan sıvılarıyla kaplı, karanlık evlerden oluşan bir bölgeydi. Bir yerde okumuş olacağım, orayı çok eski acılarla bağdaştırmıştım. Nehirden güneye çok inmemiştim zaten; bir kere Mood'la metroya binip Brixton pazarına gitmiştik, bir arkadaş grubuyla bir akşam Greenwich'e gitmiştik, bir kere de Beşeri Bilimler hocamız bir müze gezisi düzenlemişti, bu kadar. Ünlü bir müze değildi, sergilerin çoğunda dünyanın fakir ve zulüm gören yerlerinden tekstil ürünleri vardı, gezinin amacı kısmen de olsa bize *etnik sanat* göstermek, geri kalmış insanların ka-

baca uğraşlarından iğrenmemeyi öğretmekti. Odayı görmeye bu macera ruhuyla gittim.

Bay Mgeni; altmışlarında, şık görünümlü, arkadaş canlısı, neşeli, sesine dikkat ederek konuşan bir adamdı. Kısa ve sıskaydı, kırçıl bir bıyığı ve sık saçları vardı. Sürekli neşesini göstermek istermiş gibi abartılı şekilde hareket ediyordu. Yürürken hafifçe salınıyordu, ellerini ceket cebine koyup sadece kendi duyabildiği bir şarkıya eşlik ediyormuş gibi tüm vücuduyla sallanarak yürüyordu. Onda biraz öğretmen tipi olduğunu düşündüm ama uyanık gözlerinde görmüş geçirmiş bir hava da vardı. Onu görür görmez sevdim ve tanıdıkça daha da sever oldum. Onu Svahili dilinde selamladığımda bana uzun uzun baktı ve genişçe gülümsedi.

"Hah, tahmin etmiştim," dedi. "*Jamaa, mswahili mwenzangu.* Gördüğüm anda anladım. *Mswahili huyu.* Böyle dedim. Biz aynı kandanız."

Ben de adından tahmin etmiştim, yüzünü görünce de emin olmuştum. Bay Mgeni nereden geldiğimi sordu, kendisinin Malindi, Kenyalı olduğunu söyledi. Göçeli o kadar uzun zaman olmuştu ki neredeyse hiçbir şey hatırlamıyordu. Yok, öyle değildi de hiçbir şeyin bıraktığı gibi olduğundan emin olamıyordu. Malindi'ye hiç gitmiş miydim? Şimdi çok farklı görünüyor olmalıydı, reklamı yapılan tatil paketlerindeki gibi. Onun bildiği Malindi bir tatil paketine dâhil edilecek gibi bir yer değildi. Broşürleri görmüş müydüm? Kesin hepsinin sahibi pis suçlulardı, kara para aklıyorlardı milleti tatile götürerek. Broşürlerdeki oteller rüya gibiydi. Turistler saraylarda kalma şansları olmasa oraya gitmezdi, sanki kendi evleri saraydı da. Odayı görmek ister miydim? Burası bekâr evidir, mobilyaları yepyeni, tam senin gibi bir *jaluta*ya uygun. Bir haftalık peşin para ve bir el sıkışma yeterliydi. İstersem oda benimdi. Biraz küçüktü ama boştu, istersem hemen taşınabilirdim.

Camberwell'den döndüğümde Asha yengeme ertesi sabah evden çıkacağımı söyledim. Bunu söylememi muhtemelen nezaketsizlik ve küstahlık olarak gördü ama ben küçük bir bağımsızlık hareketi olmasını istemiştim. Tüm eşyalarım hâlâ evden getirdiğim küçük, karton valize sığıyordu. Erken kalktım, yıkanıp giyindim ve ev halkının uyanmasını beklemeye başladım. İki yıldır yattığım odaya göz gezdirdim ve titredim. Güneşli bir pazar sabahıydı ve kimsenin acelesi yoktu çünkü dün gece ben üst katta eşyalarımı topluyormuş gibi yaparken onlar "Alaaddin"i izliyor, beni görmezden geliyor ve evden gidişimi bir törenle onurlandırmıyorlardı. Böyle gergin bir sessizlikle gitmek birden üzücü geldi. Herkesin kalktığını duyunca veda etmek üzere aşağı indim. Kady'yi iki yanağından öptüm, o da beni öptü. Eddie'nin elini sıktım, on yaşına gelmişti ve artık öpülmekten hoşlanmıyordu. Asha yengeme teşekkür edip elini öptüm. Şakasına omzuma vurdu ve daha koca adamlara elini öptürecek yaşa gelmediğini söyledi. Sonra birden ellerimi tutup bir süre bırakmadı. "Kendine iyi bak, irtibatı koparma," diye fısıldadı. Niye öyle dedi bilmiyorum.

Amir dayım çalışma odasındaydı ve veda etmek için odasına gitmem gerekiyordu. Konuşmaya yeltendiğimde elini kaldırıp beni susturdu. Kibirli bir hareketti, merhamet dilenmemi durdurmak üzere yapmıştı. Yüzü hâlâ katıydı ama artık onunla yaşadığım zamanki gibi beni korkutma ve tehdit etme gücü yoktu. El sıkıştık, sonra Amir dayım biraz parayı sol elinden sağ eline alıp bana uzattı, para avucunda almamı bekliyordu. Bir an bu tepeden bakan hareket beni şoke etti, sonra kafamı sallayıp mırıldanarak teşekkür ettim. "Al işte, salaklık etme," dedi ve parayı gömlek cebime tıkıştırdı.

Valizim ve sırt çantamla kaldırımdan otobüs durağına yürürken kendimi bir roman karakteri gibi, romanın sonuna gelmişim ve kendi maceralarımı yaşamaya gidiyormuşum

gibi hissettim. Gerçekte ise Guinea Caddesi'ne gidiyordum ve maceradan çok sıkıntı ve kalp kırıklığı yaşayacaktım. Bunları düşünürken olduğum ve olmak istemediğim yerde yalnız kalmaktan duyduğum kendime acıma ve pişmanlık duygusu gözlerimi doldurdu.

Sevgili Anne,

Salamu na baada ya salamu. Londra'nın sokakları kocaman, hepsi değil ama çoğu. Hep böyle olmuş olamazlar. Yolları genişletmek için çok bina yıkmış olmalılar. Ben bizim şehri ise bina bina, parça parça inşa edilmiş bir şehir olarak düşünüyorum, her binayı bir ustalık ayakta tutuyor çünkü yıkılmak da bir nevi ölüm bence.

Sana üzücü haberlerim var. Lütfen beni affet. Son birkaç ay çok zor geçti ve her şeyi elime yüzüme bulaştırdım. Yine eylül oldu, iki yıldır buradayım. Eylülü korkunç bir ay olarak düşünüyorum. Buraya gelip serseri olduğumda, o kadar şeyi kaybettiğimde eylüldü. Başlangıçta esas hayatımın Londra'ya geldikten sonra başlayacağını, buraya geldikten sonra her şeyi farklı yapmaya başlayacağımı düşünüyordum. Bu lüks, özgürlük ve fırsatlar ülkesinde her şeyin değişeceğini, bir daha hiçbir şeyin bana engel olmayacağını düşünüyordum. Böyle olmasını sağlayacağıma söz vermiştim kendime. Ama böyle çıkmadı. Başka seçeneğim olmadığı için kendimi kabul etmeye zorladığım bir yalanmış sadece. Bunun için yeterince dayanıklı ve güçlü değilmişim. Bugün Amir dayımla Asha yengemin evinden ayrıldım. Gitmemi onlar istedi ama benim isteğim de bu yöndeydi. Olmamı istedikleri kişi olamadım. Onlara katlanamadım ve nihayetinde onlar da bana katlanamadı. Amir dayım bana gereksizce sert ve kalpsiz şeyler söyledi ama açıkçası şaşırmadım.

Bu sayfayı bıraktım, yenisine başladım.

Sevgili Anne,

Salamu na baada ya salamu. Umarım sen de babam da iyisinizdir, umarım ondan haber alıyorsundur. Yine eylül oldu, iki yıldır buradayım. Eğer şanslıysak eylül çok güzel bir ay olabiliyor, ağaçlar ya hâlâ yeşil ya sararmaya yeni başlıyor. Soğuk gelirken yapraklar renklerini değiştiriyor. Bunu okulda coğrafya derslerimde öğrenmiştim ama burada görene kadar ne demek olduğunu tam olarak anlamamıştım. Yaprakları sararırken ağaçların nasıl göründüğünü hayal dahi edemezsin. Yaprakları bir ritme uyar gibi hareket ediyor, sanki günlerce süren bir müziğe eşlik ediyorlar. Anlatamıyorum. Sonra güçlü rüzgârlar geliyor ve yapraklar birkaç saat içinde dökülüyor.

Sana yeni adresimi de yazıyorum. Muhtemelen bildiğin üzere artık Amir dayım ve Asha yengemle yaşamıyorum. Bu adrese birkaç gün önce taşındım. Şimdiye kadar bana baktıkları için onlara ne kadar teşekkür etsem az. Sınavlarımda başarısız oldum ve işletme okumayı bırakıp edebiyat okumaya karar verdim. Başından beri istediğim buydu ama geldiğimde söyleyemedim. Şımarıklık ediyor gibi olacağımı düşündüm, o yüzden vazgeçtim. Bana eğitim görme fırsatı verdiler, ben de işe yarayacak, bolca para kazandıracak bir şey öğrenmemin daha iyi olacağını düşündüm. Edebiyat ne işe yarıyor ki? Bence bu soruyu soran birisi zaten cevabımı ikna edici bulmayacaktır. Tekrar deneyeceğim, diyebileceğim başka bir şey var mı bilmiyorum. İşe gireceğim ve derslerime elimden geldiği kadar sıkı çalışmaya devam edeceğim. Sana daha sık yazmaya çalışacağım, söz veriyorum. Zamanın olunca bana cevap yazabilir misin? Mektubun sana ulaştığından ve yeni adresimi aldığından emin olmak istiyorum.

Sevgiler,

Salim

Annem haftalar sonra cevap yazdığında Muallim Yahya'nın geri geldiğini ve babamı Kuala Lumpur'a götürdüğünü söyledi. Bu satırları okurken yıllar önce okul müdürünün odasındaki fotoğrafta gördüğüm adam gözlerimin önüne geldi ve onu ilk kez dedem olarak düşündüm. Bir de gitmeye o kadar direndikten sonra giden babamı gördüm.

Annem şöyle dedi:

> Baban artık annesiyle, kız kardeşleriyle ve yeğenleriyle orada kalacak. Ona iyi bakacaklar, onu mutlu edecekler. Çalışmalarının şimdiye kadar sonuç vermemesine üzüldüm ama beceriksiz olduğun için böyle olduğunu düşünmemelisin. Daha gençsin ve evini terk edip ilk denediğin şeyde başarılı olmak kolay değil. Ama pes etmemelisin. Denemeye devam edeceğini biliyorum, işini tamamlayınca da bize döneceksin. Benim ve dayın hakkında kötü şeyler söylediğini duyduğuma da üzüldüm. Bunu hak etmek için sana ne yaptım bilmiyorum. Elhamdülillah ama sen ne dersen de seninle ilgilenmek benim sorumluluğum, senin de bana karşı sorumlulukların var. Ayrıca her zaman, herkese kibar olman gerektiğini unutmamalısın, özellikle senin için yaptıkları ve yapmak istedikleri için dayına. Sana yardım etmeyi ne kadar istediğini anlayamazsın bile. Senden çok yüksek beklentilerim var. Zamanın olunca beni ara, sesini duymak istiyorum.
>
> Annen

Cevap yazdım:

> Sevgili Anne, dayım yalan söylemiş. Senin hakkında kötü hiçbir şey demedim. O adamın seni zorlayıp zorlamadığını sordum.

Bu sayfayı defterimde bıraktım.

* * *

Benimki evdeki en küçük odaydı. Bir yatak ile pencerenin altında kapaklı bir raf sığacak kadardı, biraz da boş alan vardı. Yatağımdan her yere yetişebiliyordum. En azından duvar kâğıdı temizdi ve pencere kolayca açılıyordu. Pencere asfalt kaplı bir avluya bakıyordu, avluda zorlukla büyüyen bitkilerin ya da otların olduğu saksılar, bir de pas tutmuş mangal vardı. Karşı evin penceresi benim tam karşımdaydı, dört metre kadar ilerimdeydi. Sırf sabah güneşini dışarıda tutmak için bile panjurların arkasından perdeleri çekmem gerekiyordu. Duş ve tuvalet alt kattaydı; parlak mermerden değildi ama iğrenç de sayılmazdı.

Bay Mgeni eve A.B.O. evi diyordu: Afrika Birliği Organizasyonu. Tüm kiracılar Afrikalıydı: Alex, Nijeryalıydı, Mood'un kuzeni Mannie, Sierra Leoneliydi ve Peter, Güney Afrikalıydı. O pazar öğleden sonra eve geldiğimde Bay Mgeni beni ev halkıyla tanıştırdı. Peter grubun en alenen saygısız ve en pişkin olanıydı, diğerleri sorularını ona soruyordu. Bay Mgeni A.B.O. şakasını yaptıktan sonra Peter, "Bence A.B.O. kulağa adi bir finans şirketi ya da kara para aklayan bir banka gibi geliyor," dedi.

Bay Mgeni, "Kara para aklamak ne demek?" diye sordu.

"Suç işleyip üstüne yasal kılıf uydurmak," dedi Peter; sonra fatura şişirmeyi, yurtdışındaki bankalarda hesap açmayı, gerçek fiyatından fazlasına mülk satmayı, nakit ekonomisini ve sonu gelmeyen dolandırıcılık yöntemlerini anlattı. "Bizim A.B.O. kahramanlarımız da dâhil, tüm uluslararası suçlular bunları öğrenmek, bilen birini tutmak ya da paylarını tartışırken büyük, küresel şirketlerle bu konuda anlaşmak zorundadır yoksa kirli paralarını ancak yastık altında saklarlar çünkü o parayı kendi pis çevreleri dışında harcamaya kalkarlarsa haklarında anında dava açılabilir."

"Nereden biliyorsun böyle şeyleri?" diye sordu Bay Mgeni hayran hayran.

Zamanla dördümüzün de düzensiz hayatlar yaşadığımızı, geç saatlere kadar çalıştığımızı, borçlarla ve düzlüğe çıkma hayalleriyle yaşadığımızı fark ettim. Onlarla ilk tanıştığımda böyle düşünmemiştim. Sakin ve rahat görünmüşlerdi bana, ben burada hâlâ küçük kasabasından gelmiş bir yabancı gibiyken onlar şehirde yaşamaya alışmışa benziyordu, bense hâlâ sokaklarda yolumu şaşırıyor ve bunu elimden geldiğince saklıyordum.

Alex, Ulusal Galeri'de güvenlik görevlisiydi. Zayıf ve şık bir çocuktu, sekerek yürüyordu. Bazen ses çıkarmadan bir şarkı söylerdi ya da bir konuşmanın ortasında dans etmeye başlardı. Galeride etrafta kimse yokken de bunları yaptığını, duvarlara asılı tablolardaki insanları dansıyla büyülediğini hayal ederdim. Alex çok karakterli bir çocuktu ama muhtemelen Amir dayım tarzını onaylamazdı. Kot pantolon, deri ceket ve iki tarafı farklı renkli gömlekler giymeyi severdi; bu yüzden gecekondularda iş yapan beceriksiz bir dolandırıcıya benzerdi ama bu kostümü üzerinden çıkarmazdı çünkü hepsini eğlencesine yapıyordu, kıyafetinin gülünçlüğüne gülümsemenizi isterdi. Eminim sadece leopar desenli bir yelek ve bir penis koruyucu giyse bile kıyafetini taşıyabilirdi.

Mood'un kuzeni Mannie bir ofis temizlik şirketinde çalışıyordu ve sabahın erken saatlerine kadar Londra'nın kulelerini süpürüp paspaslıyordu. Düşünceli ve sessiz bir yapısı olduğu için ilginç biri gibi, güvenebileceğim biri gibi görünüyordu ama bu Mood'un kuzeni olduğu için de olabilir. Hepimiz tamamen tesadüfen bir araya gelmiş insanlarken akrabasını tanıdığım biriyle tanışmak farklı hissettiriyordu.

Peter en nüktedan olanımızdı. Saçma bulduğu her şeyle küçümseyerek dalga geçerdi: televizyondaki sunucular, her cenahtan politikacılar, fanatik Müslümanlar, kafayı Af-

rika'yla bozmuş gurular ve özellikle uluslararası topluluklar, bankacılar, generaller, dua ile hastalık iyileştirenler... Yalancılar, alayı palavracı. Bedava bir yerel gazetede reklam satıcısı olarak çalışıyordu. İşletmeleri arayıp gazetelerine reklam vermeye ikna etmeye çalışıyordu, bir yandan da fırsatını buldukça gazeteye birkaç yazı yazıyordu. Son yazısı "Emekli Kahraman Dükkân Yangınını Söndürdü" idi. Hepsi *apartheid* sonrası için birikimdi, zaten sonu geldi gelecekti, kardeşim, sonra Cape Town'a dönüp düzgün bir gazetede çalışabilecekti. Gardını indirdiği anlarda sessizliği derin ve dertli gelirdi.

Amir dayım olsa hepsine çakal takımı, çapulcu, yeteneksiz, mülteci, başarısızlığa mahkûm derdi. Bense hayatımda ilk defa zamanımı nasıl değerlendireceğimi kendim seçiyordum: Çalışabilirdim, uyuyabilirdim, yemek yiyebilirdim, bütün gün ayaklarımı uzatıp televizyon seyredebilirdim. Aylaklık etme zamanım derslerim ve işimle sınırlıydı ama aradaki sürede bir seçim şansım olduğu fantezisine inanabiliyordum. Akşamları birkaç saat süpermarkette, yasal işimde çalışıyordum; her zamanki gibi raflara mal diziyor ve yerleri siliyordum. New Cross'taki kaçak bir kıyafet atölyesinde yasadışı olarak çalışıyordum ve Bay Mgeni bir işte yardıma ihtiyacı olduğunda benden istiyor, karşılığında nakit para veriyordu. Sanırım durumumu en başından anlamıştı ve bana bulabildiği her fırsatta iş buluyordu.

Bay Mgeni kendi inşaat şirketinde çalışıyordu. Peter'ın gazetesine reklam verir ve hangi işleri alacağına kendi karar verirdi. Kendi deyişiyle bir-iki yardımcı ele ihtiyacı olduğunda beni de yanında götürürdü; harç karıştırırdım, üst katlara yük taşırdım, kalas kaldırırdım ya da hayatını ve gezilerini anlatmasını dinlerdim. O, hikâye anlatmaya bayılırdı, ben dinlemeye. Hiç onun kadar içten biriyle tanışmamıştım. Karısı Marjorie Jamaikalıydı ama on yedi yıldır birlikte olmalarına rağmen Bay Mgeni hiç Jamaika'ya gitmemişti.

Marjorie evine dönmek istediğinde kızları Frederica ile gidiyordu. Şantiyelerde birlikte çalışırken Bay Mgeni bunun gibi çok hikâye anlattı bana, çok dikkatli dinlediğim için hiçbir detayı atlamıyordu. Konuşmaktan yorulunca üstüne harç ve beton parçaları sıçramış, eski bir kasetçalardan Nat King Cole çalardı ve Kral'a eşlik ederdi. *Rambling rose, rambling rose, why I want you, heaven knows.*

"Malindi'ye gitmeyeli de çok uzun zaman oldu, on yedi yıldan çok daha fazla," dedi bir gün. "Neden dersen o başka hikâye, belki bir gün kendin öğrenirsin. Neyse, diyeceğim o ki Marjorie de benim memleketimi hiç görmedi. Sürekli seyahat etmekten ve hiç dinlenememekten yoruldum, burada Camberwell'de mutluyum. Uzun yıllar gemilerde çalıştım, dünyayı gezdim. Güney Amerika'daki Amazon Nehri'nin ağzını gördüm. Oraya gittim desem daha doğru aslında, çünkü *görebileceğin* bir şey değil, denizde olmak gibi. Karayipler'de Sargasso Denizi'nde günbatımını izledim, kilometrelerce uzanıp ada gibi görünen yosunları gördüm. Batı Afrika sahillerinde gençlerle ve balıkçılarla dalgalarda dans ettim. İnanılmaz, unutulmayacak deneyimlerdi, canım çıkana kadar çalıştığıma değdi gerçekten. Baltık limanlarına kadar Kuzey'e gidip geri geldim, önermem. Denizcilikten yorulunca ise önce kaynakçı, sonra marangoz, sonra inşaatçı oldum. Bir gün iş kazası yaptım, Marjorie ile öyle tanıştım, St. Thomas Hastanesi'nde hemşireydi. O günden sonra peşini bırakmadım. Onu gördüğüm anda kaderi mühürlenmişti. St. Thomas ne muhteşem bir hastane!"

Bay Mgeni konuşurken hikâyelerinin gittiği yönü çok sık değiştirirdi, ben de yeni yönümüzü anlamak için başımla onaylardım. "Hastanenin muhteşem olduğunu fark etmemiştim," dedim. "Binaları kastetmiyorsunuz, değil mi?"

"Bakması güzel anlamında demiyorum, arkasındaki fikir muhteşem, hastaların iyileşmeye gittiği bir yer. Hastanele-

rin olayı budur diye düşünürsün, değil mi? Hastaları iyileştirmek. Evet, ama o hastanenin bin yıl önce açıldığını biliyor muydun?" Bu beklenmedik iddiaya gülmemin üzerine Bay Mgeni, "Şaka yapmıyorum," dedi. "Senin benim dedelerimiz bin yıl önce hasta olduklarında ne yapıyorlardı? Muhtemelen yataklarına yatıp inliyorlardı, Azrail gelip işini yapsın diye beklerken bir şeyh çağırıp dua okutuyorlardı, Tanrı saygısızlıklarını affetsin. Bu insanlar hastaları için hastane yapıyorlardı, hastaneleri muhtemelen İran ve Mısırlı Müslümanlardan öğrenmiş olmalarına rağmen."

Bay Mgeni benimle Svahili dilinde konuşuyordu, sanırım hikâyelerini dinlemekten bu kadar zevk almamın bir sebebi de buydu. "Artık böyle konuşacak kimsem kalmadı. Kimse dilimizi tam anlamıyor, araya Somalice ve Kikuyuca karıştırmadan, hiç bilmediğim yeni argo kelimeler kullanmadan konuşamıyor. Eski dili konuşmak, kallavi kelimeleri tüm zenginlikleriyle, incelikleriyle, yaani'leriyle kullanmak beni mutlu ediyor."

Bay Mgeni her gün evimize gelip bir selam verirdi ve biraz otururdu. Bazen geldiğinde lavaboda kirli bulaşık görünce bizim yerimize yıkardı. Arada meyve ya da Marjorie'nin çocuklara yaptığı keklerini getirirdi. Akşamları ancak birkaç dakika durur, konuşmamızı ve şakalaşmamızı biraz dinleyip evine giderdi. Hepimizin iyi anlaştığını kontrol etmeye geliyor gibiydi âdeta. Sık sık gelmesinden kimse rahatsız olmuyor gibi görünüyordu.

Peter'ın kız arkadaşı Fran eve çok sık gelirdi. Peter'la arkadaş olmuştum, bazen planlarına beni de dâhil ediyorlardı. Fran çekici, tatlı dilli, uzun, fit bir kadındı. Bronz tenliydi, siyah saçlarını arkadan toplardı. Peter'ın nüktedanlığı ve gevezeliği onda hiç yoktu, hep gülümseyen, ağırbaşlı bir kadındı. Giyimine dikkat ederdi, özenle seçildiği belli olan şık kıyafetler giyerdi. Pahalı giysileri ve bakımlı görünüşü bizim

gösterişsiz evimizde göze batmasına sebep olurdu. Yirmili yaşlarındaydı ve mahcup görünüşüne rağmen bastırılmış bir cinsel enerji yayıyordu, en azından benim masum aklım onu öyle görüyordu. Londra'da büyük bir mağazanın finans departmanında çalışıyordu, kıyafetlerini ve takılarını buradan sağlam bir indirimle alıyordu. Peter Fran'ın "orta sınıf kostümü" adını verdiği görünüşüyle sık sık dalga geçerdi.

Fran'ın yanında bana, "Kıyafetlerini annesi seçiyor bence, sence de öyle değil mi?" diye sordu. "Annesi İngiliz ve kızının İngilizliğini unutmasını istemiyor." Babası Ruandalı bir teoloji öğrencisiydi, okulunu bitirdikten sonra evine dönmüş ve sesi kesilmişti. Bunları bazen kız arkadaşının hayatını anlatan Peter'dan öğrenmiştim. Bazen Fran'dan utandığını, hem onu hem kendini cezalandırmak için ona kaba davrandığını düşünürdüm. Ona şakayla karışık sataşması Fran'ın her zamanki titiz davranışlarına uymayan bir şey yapmasıyla başlıyordu genelde, bıçağını yalamak ya da kavanozdan elleriyle bir turşu almak gibi.

"İngiliz annen görmesin Fran, ne deriz sonra?" Böylece saldırıya başlar, sonra da annesinin Fran'ı evlatlıktan nasıl reddedeceğini anlatırdı. "Bir de papaz kızı olacaksın."

Fran bu sataşmalara ses çıkarmaz, kendini savunmazdı, şaşırtıcı derecede sabırlı görünüyordu. Benim bilmediğim bir şey biliyor ve Peter'ın tam olarak ne demek istediğini anlıyor gibiydi. Böyle zamanlarda Peter'ı sevmek zor işti. Bu alaylar ile kendi utancını mı saklıyordu, Fran'a karşı ciddi hisleri olmadığını ve ona sadece tahammül ettiğini mi anlatmaya çalışıyordu bilmiyorum. Mahrem meselelerimizi birbirimize açmazdık. O konularla kendimiz ilgilenirdik. Evde sadece ben varsam Peter ile Fran biraz oturup televizyon izlerdi, sonra kanepede fısıldaştıklarını ve Peter'ın Fran'ı nasıl tuttuğunu görürdüm. Diğerleri de evdeyse ikisi yukarı, Peter'ın odasına çıkardı, bazen Fran geceyi bizde geçirirdi. Di-

ğerlerinin yanında Fran'ın rahatsız olduğunu hissederdim, belki Peter arkadaşlarının yanında Fran'la çok dalga geçtiği içindi. Aramızda en fazla iki-üç yaş olmasına ve aynı boyda olmamıza rağmen Fran bana küçük kardeşiymişim gibi davranırdı. Genç kadınların çoğu bana kardeşleriymişim gibi davranırdı, cesaret kırıcı bir durumdu.

Alex ve Mannie kız arkadaşlarını eve hiç çağırmazdı, ya da en azından hiç gelmezlerdi, o yüzden onlarla hiç tanışmadım. Bir gün Alex, omzunun üzerinden kameraya bakan, alımlı bir poz veren bir kadının fotoğrafını gösterdi. Vücudu hafifçe başka tarafa bakıyordu, aşağı bakıyormuş da fotoğrafı çeken kişi seslenince başını kaldırmış gibi öne eğilmişti. Kumral peruğundan birkaç tel sol gözünü kısmen kapatıyordu. Beyaz koşu atleti göğüslerini sıkıca sarıyordu, fotoğrafta sadece belden yukarısı vardı ama beyaz eşofmanının bir karışlık kısmı aşağıdan görünüyordu. Parlak, siyah karnı çıplaktı. "Güzel, değil mi? Adı Christina ve bir gün gelinim olacak," dedi ve fotoğrafı cüzdanına kaldırdı.

Alex, Nijeryalı siyasetçilerin çalıntı para aşkından bahsetmeye bayılırdı. Halkın parasını araklamaya gelince Nijeryalılar *kesinlikle* dünyanın en kötüsüydü. "*Kesinlikle*" derken tuhaf bir vurgu yapardı, sanki hayranlık ve saygı duyuyormuş gibi. Yolsuzlukta kimse Nijeryalıların eline su dökemezdi. Seyahat harcı, seçim harcı, yardım harcı, ihtiyat fonu, mısır fonu... Ceplerine para girsin de, nasıl olsa oyu kendileri veriyorlar. Fonlar bir tarafa, bir de isimsiz hesapları ve gizli komisyonları vardı. İnanılmaz miktarlarda paranın çalındığını, kimsenin parayı doğru düzgün takip etmediğini söylüyordu. Politikacıların asistanları ve akrabaları binlerce doları çantalarına dolduruyor, sonra parayı takside ya da bir bekleme salonunda unutuveriyorlardı. Bu olayları sapkınca bir gururla anlatıyordu; ülkesinin başındaki insanların yüzsüzlüğünü ve umursamazlığını gözleri parlayarak anlatıyor,

gülmekten yerinde sallanıyordu. "Dünyada bizim kadar yolsuzu, bizim kadar açgözlüsü yoktur."

Alex her cumartesi yıkanır, kremini parfümünü sürüp pırıl pırıl olur, sonra da renkli gömleğiyle deri ceketini giyip Tottenham'a kız arkadaşını görmeye, Bethany Diriltilmiş Ruhlar Kilisesi'ne giderdi. Pazar akşamı olmadan dönmezdi.

Mannie'nin kız arkadaşı Coventry'de yaşıyordu. Ondan hiç bahsetmezdi, sadece bazen birkaç günlüğüne Coventry'ye gideceğini söyler, döndüğünde gözle görülür şekilde daha mutlu olurdu. Kızı Mood'dan öğrendim. O da kızla hiç tanışmamıştı ama Martinik'ten geldiğini ve Katolik olduğunu biliyordu. Mannie'nin babası Sierra Leone'de Sünni bir imamdı ve Mannie'nin kız arkadaşını öğrense mutlu olmazdı.

"Sierra Leonelilerin din konusunda ne kadar hoşgörülü olduğunu herkes bilir," dedi Mood.

"Evet, herkes kendi ülkesini öyle anlatır," dedim.

"Ama doğru," dedi Mood, gülüp başımı çevirmeme içerlemişti. "Ama bence Mannie ailesinin çok kızacağından korkuyor çünkü her şeye ek olarak kız arkadaşı evli. Bir kocasından bir Mannie'den çocuğu var ama kocası boşanmayı kabul etmiyor. Mannie'nin babası dini bütün bir imamdır, hacıdır, açık fikirli değildir. Ne yapacaklar bilmiyorum, belki böyle devam ederler. Mannie kız arkadaşından bu yüzden bahsetmiyor... Çok suçlu hissediyor. Ailesinin öğrenip babasına yetiştireceğinden korkuyor. İnsanlar neden kendilerine böyle imkânsız seçimler yapıyorlar anlamıyorum vallahi."

Benim kız arkadaşım yoktu, diğerleri sürekli bu konuda beni sıkıştırır ve "tam benlik" arkadaşlarını anlatırlardı. Fran bile onlara katıldı; kardeşiyle konuşur gibi, ne kadar yakışıklı olduğumu ve okuldaki bütün kızların muhtemelen çıkma teklif etmemi beklediğini söyledi. Bana yakışıklı dedi-

ğinde Peter kaşlarını çattı ama bu benim Fran'a olan gizli arzumu körükledi.

Bir kadınla baş başa olma fikrine yabancı hissettiğimi onlara söyleyemezdim, en azından fiziksel arzularıma rağmen kendimi buna inandırmıştım. Arzularım, isteklerim olmuyor değildi, onları tatmin etmek için gerekeni yapmıyor da değildim ama bir kadınla yakınlaştığımı düşündüğümde bedenimi bir bulantı ve telaş sarıyordu. Babamı saran mağlubiyet sessizliğinin anılarını, annemin zorlandığı düşüncesini ve o adamın anneme dokunduğu fikrini kafamdan kovmam gerekiyordu. Cinsel yakınlık fikri bana çirkin ve utandırıcı bir kuvvete boyun eğmek gibi geliyor ve içimi korkuyla dolduruyordu.

Sevgili Anne,

Salamu na baada ya salamu. Aylar geçmiş ve ben sessiz kalmış olsam da seni hep düşünüyorum. Zaman geçiyor ama ben unutamıyorum ve her şeyi çok özlüyorum. Tanıdık yüzler, eski binalar ve sokaklar görmeyi özlüyorum. Gözlerimi kapatınca o ya da bu sokakta yürüdüğümü hissedebiliyorum, Postane Caddesi'ne girerken hafifçe sola dönüyorum, pazarın arkasındaki sokaklarda yürürken arkamdaki ıslak yolda bisiklet tekerleklerinin çıkardığı sesleri duyabiliyorum. Bildiğimden haberim bile olmayan görüntüleri ve kokuları özlüyorum. Ne zaman gördüğümü bile hatırlamadığım manzaralar inanılmaz detaylarla gözümün önüne geliyor ve yoklukları canımı yakıyor. Bu hasreti neden bir türlü üzerimden atamıyorum bilmiyorum. Neden bir yer başka bir yerin yerine geçemiyor? Aklıma getirmemeye çalıştığım bir düşünce var: Bana ihanet ettiğin, artık işine yaramadığımı düşündüğün için, ayakaltından çekileyim diye Amir dayımın yanına yolladığın.

Tekrar başladım.

Sevgili Anne,
Guinea Caddesi'ne taşınalı aylar oldu; çeşitli işlerde çalıştım derslerime gittim ve biraz para biriktirdim. Bu şekilde farklı dünyaları görmüş oldum. Bunlar şu an işime yaramıyor ama bildiğimi düşündüğüm şeyleri daha iyi anlamamı sağlıyor. Kış bitmek üzere ama bazen ayağını bahar aylarına da uzatıyor, mayısa hatta hazirana kadar soğuk günler oluyor. O zamanlar soğuk hiç geçmeyecek, hayat hiç değişmeyecek ve ben buradan hiç dönemeyeceğim gibi hissediyorum.

Eylülde buraya gelişimin üçüncü yılı olacak, ben hâlâ etrafımda yıkıntılar birikirken olduğum yerde duruyor gibi hissediyorum Çok çalıştım ve çok şey öğrendim, özellikle bu yıl. Gerek kendim gerek başka insanlar hakkında; çoğu bana çok iyi davrandı. Bu iyilikleri hak etmek için ne yaptım bilmiyorum, bilhassa Bay Mgeni'den bahsediyorum. Bunları hak edecek bir şey yapmadım gerçekten, kendi vasıflarımla elde ettiğim şeyler de değiller. Korkunun ve sıkıntının aynı anda bu kadar fazla olabileceğini, insanların ne kadar karmaşık olduğunu hiç bilmezdim. Bay Mgeni beni ailesiyle yemeğe davet ediyor, işlerime falan da yardımcı oluyor. Keşke daha atılgan olsam da her şeyi göğüsleyip becerebilsem. Bunun yerine utangaç ve çekingen olduğumu, insanları gücendirmekten korktuğumu öğrendim.

Seni ve babamı düşünüyorum ve anlamaya çalışıyorum. Sence babam Kuala Lumpur'u sevmiş midir? Sana hiç yazdı mı? *Salamu Munira.*

Sevgiler,
Salim

* * *

İşe gittiğimizde hikâyeler anlatmanın yanı sıra Bay Mgeni bana da çok soru soruyordu. Bazen derslerimi soruyordu, o sırada işlediğimiz kitabı uzun uzun anlatmamı sabırla dinliyordu, *Gökkuşağı*'nın açılış sahnesini, "İhtiyar Denizcinin Ezgisi"ndeki köle gemisi benzetmelerini, kısacası onun hiç ilgisini çekmeyen türlü türlü şeyi anlatıyordum ama anlatırken dilimi hiç tutmuyordum. Bazen özel hayatımla ilgili sorular sorardı. Başta bu sorulara direndim ama sonra pes ettim, kendime bile başka seçeneğim olmadığını söyledim.

Old Kent Road'da bir dairenin üst katını dekore ederken birdenbire, "Buraya niye geldin?" diye sordu. O sırada merdiven boşluğundaki eski duvar kâğıdını soyuyorduk. Bitkin düştüğüm zamanlarda ben de bu soruyu kendime çok sık soruyordum: Burada ne yapıyorum? Başkasının ağzından duyunca soru o kadar gereksiz, cevabı o kadar bariz geldi ki hemen cevap veremedim. Böyle olurdu da ondan. Anlamadığımı düşünmüş olacak ki daha ayrıntılı bir şekilde tekrar sordu: "Londra'ya yani, neden geldin buraya?"

"Dayım getirdi," dedim.

Bay Mgeni biraz bekleyip cevap verdi. "Anladık dayın getirdi, çok komik. Getirdi de niye getirdi?"

"İşletme okuyayım diye okula yazdırdı, ben derslerimden kaldım, o da bana gitmemi söyledi," dedim.

Bay Mgeni bu bilgiyi hazmederken duvar kâğıdını soymaya devam ettik. "Dayın Londra'da mı yaşıyor?" diye sordu.

"Evet," dedim. Kâğıdı özenle soyuyordum, Bay Mgeni'ye hafifçe sırtımı döndüm.

"Dayını bulup ikna edelim ister misin?" diye sordu, ona bakmamama rağmen gülümsediğini sesinden anlayabiliyordum. Söylediğinde ciddi değildi. "Gerçek dayın mı?"

"Annemin kardeşi," dedim.

"Öyle kapı önüne koydu seni, öyle mi?" dedi, sonra bir

süre ikimiz de konuşmadık. "Bana söylemediğin ayıp bir şey yapmadın, değil mi?"

Başımı salladım. "Hoşuna gitmeyen bir şey söyledim. Nankörlük ettiğimi düşündü."

"Sinirli bir adam mıdır?"

Biraz düşündüm. "Sanırım insanları korkutmayı seviyor."

"Şans işte," dedi Bay Mgeni. "Elden bir şey gelmez. Dayın Londra'da ne yapıyor?"

"Diplomat."

"Hımm, büyük adam demek. Annen baban sağ mı?"

"Sağlar ama birlikte değiller."

"Onlar yardımcı olamaz mı sana?" diye sordu Bay Mgeni.

Soru sormuştu, ben de kısaca, "Hayır," dedim. Beni yollayanın annem olduğunu, babamın hayatında bir şeyler kırılalı uzun yıllar olduğunu, benim de onların düzensiz hayatlarından kalan enkaz olduğumu söylemedim. Konuyu iyice ayrıntılı şekilde anlayana kadar soru sormaya devam etti, bir daha da annemlerle ilgili bir şey sormadı. Eve taşınırken Amir dayımın bana kefil olduğunu ama bana sinir ve kin beslediğini, bu yardımını da muhtemelen yakında keseceğini biliyordu. Bir-iki yıla muhtemelen ya Tanzanya'ya dönmem ya da ortadan kaybolmam gerekecekti. Bay Mgeni durumumu iyice anlayana kadar birkaç soru daha sordu, sonra bir plan geliştirdi.

"Bir tanıdığım var," dedi. "Sudanlı bir avukat, bu tip davalarda çok iyidir."

"Nasıl yani? Hile mi yapıyor?" diye sordum.

"Yapıyor bir şeyler işte," dedi ve devam etmesini isteyip istemediğimi ölçmek için bana baktı. Tabii ki istiyordum, başımı sallayıp hevesimi gösterdim. "Kendisiyle daha önce iş yaptım. Aileleriyle bir araya gelmek için evrak toplaması gereken mağdurlara yardımcı oluyor, uzmanlık alanı bu. Müvekkillerinin çoğu Somalili ve Eritreliler, ücreti biraz yük-

sekçe ama yıllar önce Toxteth'te kardeşiyle birlikte yaşıyordum. Aynı evde, sıkış tepiş bir sürü insan kalıyorduk, hiçbir şey anlamıyorduk. Senin işini de çözer, eminim."

Avukatın ofisi Walthamstow'da, eskiden ortaokul olan bir binadaydı. Jafar Mustafa Hilal Avukatlık Bürosu levhasının yanı sıra başka levhalar da vardı. Binanın dışında da düzgün işyerleri vardı: bir taş ve dijital baskı merkezi, bir tekstil tasarım atölyesi, bir de muhasebe bürosu. Yakışıklı, genç bir sekreter bizi avukatın ofisine götürdü ve kapıyı arkamızdan kapattı. Odada başkası yoktu, en azından öyle görünüyordu. Bay Mgeni masaya bakan sandalyelerden birine geçti, ben de yanındaki sandalyeye oturdum. Biraz sonra akan su sesi duydum ve odanın boş olmadığını, köşedeki paravanın arkasında birinin ellerini yıkadığını fark ettim. Paravanın arkasından ellerini silerek birisi çıktı. Jafar Mustafa Hilal ellili yaşlardaydı, uzun, koyu tenli ve yapılıydı. Yuvarlak suratı tıraşlıydı, dudakları kalın ve şişkindi. Kısa saçları vardı. Gülümsedi ve elini uzatarak Bay Mgeni'ye doğru yürüdü ama tehditkâr havasından hiçbir şey kaybetmedi.

"*Ahlan wa sahlan*, eski dostum," dedi. Bay Mgeni'yle kısaca tokalaştıktan sonra elini bana uzattı. "Genç adam bu demek. Hoş geldin çocuğum," dedi. Sol eliyle Bay Mgeni'yi bırakmamıştı, sağ eliyle benim elimi eziyordu. İkimizi de bırakıp eliyle sandalyelere geçmemizi işaret etti. Hepimiz oturduğumuzda Bay Mgeni konuşmaya başladı, durumumu açıkladı ama Jafar Mustafa Hilal pek dikkat ediyor gibi görünmüyordu. Gözlerini bana dikmişti; meraklı gözlerle beni inceleyip gülümsüyordu, bana tehditkâr görünüyordu.

Bay Mgeni perişan halimi anlatırken soluklanmak için bir saniye durduğunda Jafar Mustafa Hilal, "Anladım, anladım," dedi. "Elbette sana tabi olabilir, hiç sorun değil. Ne yapabiliyoruz bir bakalım."

Dirseklerini sandalyesinin kolçaklarına yaslayıp geri yaslandı, gözleri nerdeyse kapalıydı, yapacağı kanunsuzlukları memnuniyete benzer bir ifadeyle aklından geçiriyor gibiydi. "Yepyeni bir evrak seti çıkarttırmamız gerekecek. Biraz zaman alacak, biraz da masraflı olacak ama süreci olabildiğince kolaylaştırmak için elimden geleni yapacağım. Bizim aramızda paranın lafı olmaz kardeşim, biliyorsun, sadece tanıkların ve evrakları veren ofislerin parasını vermemiz gerekecek."

Bunu söyledikten sonra başını salladı, Bay Mgeni de başını sallayarak karşılık verdi ve gülümsedi, sonra hafifçe öne eğilerek minnetini belli etti. Bay Mgeni kardeşi için büyük bir iyilik yapmış olmalıydı. Toxteth hikâyesinin sözü açılsa diye hevesle bekliyordum. Sonra Jafar Mustafa Hilal bana döndü. "Biraz zaman alacak ama imkânsız değil," dedi, acaba şişkin dudakları konuşmasını zorlaştırıyor mudur diye düşündüm, belki oynatması daha çok güç gerektiriyordur. "Senden birkaç ayrıntı isteyeceğim, sonra işi bana bırakabilirsin. Sen derslerine odaklan, öğrenmek kadar değerli bir şey daha yoktur. Bay Mgeni'nin yeğeni olacaksın, o da senin hayatta kalan son akraban olacak. Bağımlılık durumunu güçlendirmek için yaşını da küçülteceğiz. Evrakların gelmesi biraz zaman alacak ama geldiğinde ikamet işini de halledeceğiz. Ben seninle iletişime geçeceğim. *Maasalama ya habibi*," dedi. Bakışları sevgi dolmuştu, yumuşamıştı.

"Toxteth hikâyesi nedir?" diye sordum Bay Mgeni'ye daha sonra.

"Kimseye anlatmayacağıma söz verdim," dedi ama gözlerindeki hınzırlığı gördüm, söyleyeceği belliydi.

"Ben yeğeninizim," dedim.

"Tatsız bir hikâye," dedi Bay Mgeni, hiç direnmeden. "Kardeşimi anlattım mı sana hiç? Bir erkek üç kız kardeşim vardı, hepsi benden küçük. Erkek kardeşim en küçüğümüzdü. Sonra babam annemizden çok daha genç bir kadınla ev-

lendi. Bu yeni aile ve genç kadının anneme davranışlarına dayanamaz oldum. On altı yaşındaydım, denizde çalışmaya başlamıştım, liman ticaretiyle uğraşıyordum ve babamın her gecesini geçirdiği bu kadının küstahlığını çekemiyordum. Ben de gittim bir kargo gemisine yazıldım ve dünyayı gezmeye başladım. Dünyanın etrafında güneş gibi o kadar çok döndüm ki sonunda evimin yolunu unuttum.

Kardeşime Liverpool'dan yazdım ve orada yaşadığımı söyledim. Yazmayı yeni öğrenmiştim, akşamları ders alıyordum, o yazdığım ilk mektuptu. Kardeşim haftalar sonra cevap yazdı... Daha doğrusu dediklerini yazacak birini buldu, yazmayı bilmiyordu zira. Yanıma gelebilmesi için para yollamamı istiyordu, yalvarıyordu, eski evimizdeki hayatın iyice çekilmez hale geldiğini söylüyordu. Parayı biriktirip ona gönderdim ve gelip benimle yaşayabileceğini söyledim.

Dediğim gibi Toxteth'te yaşıyordum, birkaç ev arkadaşım vardı, hepsi Müslüman'dı, bir tanesi Jafar Mustafa'nın kardeşi Sadiq'ti. Çoğumuz sıkı çalışıyorduk ve hepimiz fakirdik... Evlerinden uzak siyahi adamlardık işte.

Kardeşim tembel ve sinirli bir adam çıktı. Hiçbir işinde uzun süre kalamıyordu. Sadece şakalaşmak, işsizlik maaşı almak, kadınlarla düşüp kalkmak ve uyuşturucu istiyordu; Sadiq de tam aradığı ortak çıktı. İngilizlerin bizi gördükleri gibilerdi tam. Sokaklarda geziyor, kadınlara ve barlara gidiyorlardı. Derken bir gün bir kadın öldürdüler. Evet, şiddetli bir seks oyunu oynarken bir fahişeyi öldürdüler. Hemen eve gelip bana söylediler. Elimdeki tüm parayı onlara verdim, kaçtılar. İkisi de yasadışı göçmendi, tutuklansalar hepimizin başı derde girerdi. Kaçmalarına yardım etmek çok kötü bir şeydi ama mecburdum işte... Haliyle polis geldi, epey bir soru sordular. Hiçbir şey bilmediğimizi söyledik. Sonradan öğrendik ki kadın ölmemiş, zaten kadın da siyahi olduğu için polis olayın üzerinde çok durmadı. Toxteth hikâyesi

bu işte. Avukat Jafar Mustafa Hilal bu yüzden yardım etmeye bu kadar hevesli."

"Onlara ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordum.

Bay Mgeni omuz silkti. "Dünyanın bir yerinde aynı pis işleri yapıyorlar," dedi. "Belki Avukat Jafar biliyordur, ben bilmiyorum."

* * *

Bu sırada ben Bay Mgeni'nin kızı Frederica'ya âşık oldum. On altı yaşındaydı, güzeller güzeli bir kızdı ve kendime engel olamıyordum. Ne zaman aileleriyle yemek yemeye gitsem, bir işe gitmek için Bay Mgeni'yi beklesem ya da paramı almaya gitsem (Bay Mgeni paramı insanların gözü önünde vermeyi tercih ederdi) onun da orada olacağını umuyordum. Flörtleşmenin bu kadar sık ve yoğun yapıldığı bu ülkede cinsel deneyimsizliğim bana bir yük olmuştu, kendimi küçük ve yetersiz hissediyordum. Frederica'nın tavırlarından, ailesinin koruyucu davranışlarına rağmen bu konuda benden daha tecrübeli olduğunu anlıyordum. Ona gizlice hayranlık duyduğumu bildiğinden ve ilgilenmediğinden emindim ama aramızda büyük olan oymuş gibi arada sırada beni bir gülümseme ya da bir iltifatla ödüllendiriyordu. Kulağa komik geldiğinden eminim ama Frederica'ya derinden âşık olmuştum ve aylarca bana hiç ilgi göstermemesinin yol açtığı acı anlatılmaz bir seviyeye ulaşmıştı. Yazmayı bilsem bir şiir ya da şarkı yazardım. Bir şekilde canlandırıcı bir etkisi vardı. Eminim Bay Mgeni ve Marjorie de durumun farkındaydı ve arkamdan eğleniyorlardı.

Acımın yoğunluğunu dindirmek için birinin yardımına ihtiyacım vardı, Frederica'nın da yardım etmeye niyeti olmadığı için acım vücudumda bir çatlak bulup dışarı sızıyordu. Bunun gerçek bir şey olduğundan emindim, hakiki bir acıydı, uydurduğum ya da hayal ettiğim bir şey değildi. Yal-

nızlık ya da sıla hasreti vücudumu ele geçirdiğinde yaşadığım şey gibiydi. Sıla hasreti kulağa saçma, genç işi bir dert gibi geliyor ama beni tamamen ele geçirdiği, yataktan çıkamaz hale getirdiği oluyordu, kendimi odama kapatıp saatlerce ağlıyordum. Bu da komik gelebilir ama gayet gerçek bir durumdu ve tartışılacak gibi değildi. Istırabım o kadar ağırdı ki trajik bir duruma gelmiştim ama elden bir şey gelmiyordu ve bir süre sonra kapımı açıp dışarı çıkmam gerekiyordu. Çok fazla şeyi çok hızlı öğrenmek zorundaydım ve elimde sürekli çok iş vardı, artık ne bildiğimi bile doğru düzgün anlayamıyordum.

Okulda gösterdiğim performans göz doldurucuydu ama hocalarımın beni teşvik etmek için notlarımı bol verdiğinden şüpheleniyordum. Çoğumuz daha önce bir bölümde başarısız olmuş ve ikinci denemesindeki öğrencilerdik, tabii bu aramızda zeki ve yetenekliler olmadığı anlamına gelmiyordu ama belki de hocalarımız özgüvenimizin az olduğundan endişe ediyordu. Kendimden şüphe ettiğim ya da bana verilen bir görevden gözüm korktuğu zaman kendime başarılı olmanın mümkün kılacağı şeyleri hatırlatırdım. Bir üniversite öğrencisi olabilir ve entelektüel yaşamın bir parçası olabilirdim, bu arayışa her şeyden çok önem veren insanların arasında olabilirdim.

A.B.O. evindeki o yıl çabucak geçti. Çok çalışmıştım, bağımsız olmayı öğrenmiştim, zevk aldığım bölümü okumuştum ve karşılıksız aşka yakalanmıştım.

Sevgili Anne,

Beni bu yere sevdiğin için yolladın. Benim için en iyisini istediğini söyledin ama aslında dayımın beni almasına izin verdin çünkü kendi hayatını rahatça yaşamak istiyordun. Bazen seni bir daha hiç göremeyeceğimi, senin istediğinin de bu olduğunu düşünüp paniğe kapılıyorum ama panik

geçiyor, ben de işime gücüme dönüyorum çünkü yapabileceğim başka bir şey yok. Bazen karanlıkta sesini duyuyorum. Sen olduğunu biliyorum, uykundan yeni kalkmışsın gibi sesin biraz çatallı oluyor ama sen olduğunu biliyorum.

* * *

A.B.O. evindeki ikinci senemde kiracılar değişti. Alex evlenmeye Nijerya'ya döndü, yerine başka bir Nijeryalı adam geldi. Adı Amos'tu, kavgacı adamın biriydi, kendini eve zorla aldırdı ve evin havasını zehirledi, düzenimizi kendisine uyacak şekilde değiştirdi. Peter'la ben gülüştüğümüzde ya da herhangi bir şekilde iyi vakit geçiriyor gibi göründüğümüzde sessizce bizi izlerdi, sonra gülerek bize laf atar, sataşırdı. Kısa ve bodur bir adamdı, inanılmaz bir enerjisi vardı ve bir kavga çıksa hepimizi indirebilecek kadar güçlü görünüyordu. Neredeyse sadece itiraz etmek ve anlaşmazlık çıkarmak için konuşuyordu, sanki kendi iyiliği için bunu yapması gerekiyormuş gibiydi. Amos, Bay Mgeni'ye bile sataşmaya başladı, Bay Mgeni de Amos evdeyken uğramamaya başladı. Amos eve gelir gelmez televizyonun önüne kurulur ve sesi sonuna kadar açıp haberleri dinlerdi, çeşitli tencereler ve kaplarla buzdolabını işgal ederdi. Açtığımız müziği beğenmez ve sessizlik isterdi ve alkolden nefret ederdi, birisi onun yakınlarında bir kutu bira bile açsa yüzünü buruştururdu. Hiç aksatmadan her hafta kiliseye giderdi ve Müslümanlardan korkardı. Haberlerde İslâm'la alakalı bir şey çıktığında hemen bana dönerdi, sanki Londra'daki tek Müslüman benmişim ve hoşlanmadığı şeylerin sorumlusu benmişim gibi.

Öfkeden gözleri yerinden fırlayacakmış gibi, "Müslümanlar fanatiktir, emperyalisttir ve ırkçıdır," dedi. "Afrika'ya geldiler ve kültürümüzü yok ettiler. Bizi ezdiler, bilgimizle icatlarımızı çaldılar ve bizi köle yaptılar."

Amos'un öfkesini neden sadece ben hak ediyordum bilmiyorum, Mannie de Müslüman'dı, üstelik babası imamdı. Hakeza Bay Mgeni ya da suçu paylaşabilecek milyonlarca Afrikalı. Bir tek Peter, Amos'un sataşmalarına sessiz kalmıyordu, hemen her akşam bağrışıp tartışırlardı, birbirlerine girmenin eşiğine gelirlerdi.

"Ne icadıymış onlar? Hangi icadınızı çalmış Müslümanlar?" diye sordu Peter. "Afrikalılar mızraktan başka bir şey icat etmedi, onu biz de icat etmiştik. Ya siz ne yaptınız o kadar sene? İncik boncuk için birbirinizi satıyordunuz."

"Siz Güney Afrikalıların hiç tarih bilinci yok," diye hırladı Amos. "Beyaz adam sizin beyninizi nesiller önce yemiş."

"Tamam haklısın, boktan bir halkız," dedi Peter. "Ama en azından biz boktan geçmişimizi biliyoruz, sizin gibi kıçımızdan tarih uydurmuyoruz."

"Sen kendinden nefret eden bir kâfirsin arkadaşım," dedi Amos.

"Arkadaşın kim? Ben yobazlarla arkadaş olmam."

Amos kemerini çıkarıp kemer tokasını tehditkâr bir hareketle Peter'a salladı ama yaklaşmayınca Peter tehdidi görmezden geldi. Amos'un yaygarası ve gürültüsü beni o kadar rahatsız ederdi ki sık sık salondan odama çıkardım, ders çalışmam için böylesi daha iyiydi zaten.

Holland Park'taki evi terk ettiğimden beri Amir dayımla Asha yengemi görmeye gitmemiştim, onlara Guinea Caddesi'ndeki adresimi de vermemiştim. Finansal kefaleti yenileme evrakımı elçiliğe göndermiştim. Başta evden çıkışımdan sonra onları görmeye dayanamayacağım ve dayımın bana veda ederken söylediği sert sözleri aklımdan çıkaramadığım içindi. Zaman geçtikçe onlardan uzak durma sebeplerim arttı: Başarısızlığımdan utanıyordum, beni buraya getirdikleri için onlara kızgındım, kendini beğenmiş hallerinden iğreniyordum, onlara hiçbir şey borçlu değildim. Bu yüz-

den o yıl Noel yaklaşırken Roma'dan elçilik kâğıdına yazılmış bir mektup aldığımda şaşırdım. Adresimi annemden almış olmalılardı.

Zarfın arkasında Amir dayımın adı Sayın Büyükelçi diye yazıyordu, demek yıllar önce söz verdiği gibi sonunda büyük adam olmuştu. Amir dayımın el yazısıyla yazılmıştı, bana derslerimde ya da her ne yapıyorsam o konuda başarılar diliyordu ve bana yeni adresini bildiriyordu. Roma! Keşke ben de Roma'ya gidebilseydim. Keşke herhangi bir yere gidebilseydim, kendimi Londra'daki hayatımın zincirlerinden kurtarabilseydim. Dayıma ve yengeme itaat etseydim Noel tatilini Roma'da geçiriyor olabilirdim. Londra Köprüsü'nün olduğu bir kartpostal yolladım; yeni makamı için dayımı tebrik ettim, Asha yengemle çocuklara sevgilerimi iletmesini söyledim. Başka ne yapabilirdim ki?

O yaz sınavlarıma girdim ve hepsini geçtim. Mannie iyi haberi duyunca bana hiçbir şey demeden sarıldı ve iki yanağımdan öptü. Peter uzun uzun sırıttı ve beni kutlamak için yemek yemeye bir Türk kahvesine götürdü, bana öğrenci hayatı hakkında tavsiye verdiği uzun konuşmalarımızın ilkini yaptık. Sınavlarımı geçtiğimi ve iki aya üniversiteye başlayacağımı söylemek için Amir dayıma yazdım. Roma'dan elçilik kâğıdına yazılı cevabı gelmeden haftalar önceydi bu. Mektupta ne yazdığını tahmin ediyordum. Açmadan önce zarfı elimde epey bir çevirdim, bir zamanlar sevdiğim dayımı düşündüm. Beni evimden ayırdığını ve böyle kısır bir hayata terk ettiğini düşünmeden edemiyordum. Mektupta şöyle yazıyordu:

> Sevgili Salim, başarılı olduğunu öğrendiğime çok memnun oldum, üniversite öğrenciliği kariyerinde şans dilerim. Bana bu haberi üniversite harcını ödememi istediğin için verdiğini tahmin ediyorum ama maalesef ödeyemem. Birikim

> hesabım pek çok diğer hesapla birlikte çöktü, ne yazık ki seni destekleyecek durumum yok. Senin için yaptığım hiçbir şey için bir teşekkür etmedin ve mektubun gelene kadar kaydettiğin ilerlemeden de haberim yoktu. Bize ne bir haber ne bir kartpostal yolladın. Bu nankörlüğü sergileyen kişi bir zamanlar oğlum yerine koyduğum bir akrabam da olsa bir şekilde sineye çektim. Ancak herkesin yaşadığı ve gittikçe daha kötüye giden bu ekonomik zorluklar içinde ben kendi çocuklarımın geleceğini düşünmek zorundayım, sen de kendi başının çaresine bakmayı öğrenmek zorundasın. Asha yengenle çocuklar selam söylüyor.

Bu mektubu uzun süredir bekliyordum, dayımın son kin gösterisi, nankörlüğümü bir kez daha yüzüme vuruşu. Amir dayımın beni neden İngiltere'ye getirdiğini sık sık merak ederdim. Anneme olan borcunu ödemek için yaptığına inanmıyordum. Bu bir sebepse bile tek sebep olamazdı, daha büyük bir amacı olmalıydı. Amir dayım karışık işlerden elini ayağını olabildiğince çabuk çekmek isterdi, her gün karşısında yüzümü görmesi ise bunu yapmasına engel olurdu. Bence etrafına ailesine karşı sorumluluklarını bilen ve üstlenebilen, varlıklı bir adam olduğunu göstermek istiyordu. Hayatıma girmiş ve beni yerimden söküp ta masal şehri Londra'ya getirmişti ama ben başımı eğip her emrini yerine getirmek yerine inatçı ve yeteneksiz bir çocuk çıkmıştım ve anlaşılmaz dertler edinip durmuştum. Hayatımda yarattıkları kaos için kendilerini çoktan affetmiş olan Amir dayım ve Asha yengemin gözünde nankör piçin biri olmalıydım. Bu yüzden istedikleri itaatkâr besleme yeğen rolünü oynayamayacağım belli olduğundan beri beni böyle bir kenara atmalarını bekliyordum zaten.

Ancak Amir dayımın mektubu Roma'dan gelene kadar Avukat Jafar Mustafa Hilal gerekli evrakı toplamıştı ve Bay

Mgeni öğrenci kredisi çekmeme yardımcı olmuştu, eylülde Brighton'a taşındım. *Paranı başına çal dayı.* Artık her şeyin farklı olacağını düşünmeden edemiyordum.

Hove'da iş buldum, Café Galileo. Kampüste de bir oda tuttum. Odam küçüktü, mavi ve beyaz boyalıydı ve bir özgürlük havasıyla doluydu. Bir hafta sonu gezi olsun diye Camberwell'e Bay Mgeni'yi, Marjorie'yi ve Frederica'yı görmeye gittim. Hem onları görmeyi hem de onların beni yeni halimle görmesini istiyordum. *Ne kadar başarılısın. Seninle gurur duyuyoruz.* Birlikte çevirdiğimiz dolap neticeye ulaştığı için Bay Mgeni arada bir dizime vuruyor ve beni gülümseyerek sessizce tebrik ediyordu. Sonra selam vermeye yan daireye de gittim, beni sevinçle ve gülerek karşıladılar. Amos bile beni gördüğüne sevinmiş görünüyordu ve gerçek bir üniversiteli olduğumu kanıtlamam için ezberden Shakespeare okumamı istediler. Bay Mgeni'yi ve diğerlerini görmek eve dönmek gibiydi, gerçekten çok içten gülüyordum ama bir yandan da bir an önce Brighton'a dönmek istiyordum.

Brighton'da deniz kenarında olmayı çok seviyordum. Sahil yolundan giden otobüslere biniyordum ve yamaçlara çıkıyordum, kendimi soğuk esintiye bırakıyordum ve dalgaların peş peşe kayalık sahile vurmasını dinliyordum. Bazen kumsalda oturuyor ve köpüklü çizginin sessizce kumlara ilerlemesini izliyordum. Bana babamı düşündürüyordu, babamı düşünmem gerektiği kadar düşünmediğimi fark ettim. Bu yalnız yürüyüşler babamın tüm arkadaşlarından uzaklaşmasını hatırlatıyordu. Ona bundan bahsetmek için hayalî bir mektup yazdım.

> Sevgili Baba,
> Sessiz ve yalnız olmayı en iyi sen anlarsın diye düşündüm. Belki Kuala Lumpur'da, ailenin yanında artık buna zamanın olmuyordur. Eminim buranın yamaçlarını, coşkun denizi-

ni ve yağmurda yürüyüşe çıkmayı çok severdin. Güneş vurunca yamaçlar kardan yapılmış gibi görünüyor. Sen hiç kar gördün mü baba? Kuala Lumpur'da kar olduğunu sanmıyorum. Ben buzun üzerinde durdum. Düşünebiliyor musun? Bana kulağımı kalbime yakın tutmamı söylediğinde kalpsiz olmamı önlemeye çalıştığını tahmin ediyorum. Sanırım şimdi anladım. Yoksa öylesine mi konuşuyordun? Umarım Kuala Lumpur'da huzur bulmuşsundur. Ben de senin gibi avare oldum. Bazen karanlık çok sert geliyor ve çocukken hissettiğim gibi içimi bir dehşetle dolduruyor ve fark ediyorum ki her şey hayatta kalıyor, çok az şey yok oluyor, yok olanları da hayal gücü tamamlıyor. Hiçbir şey unutmadığımı ve muhtemelen asla unutmayacağımı fark ettim.

İyi dileklerimle,
Salim

Sevgili Anne,
Sana daha sık yazmaya söz vermeme rağmen bu kadar geç yazdığım için özür dilerim. Yanlışlarımı düzeltmek için hiçbir şey yapmazken sürekli özür dilememden sıkılıyor olmalısın ama gerçekten daha sık yazmak istiyorum, sadece, tek sorun... Bilmiyorum. Bazen bana çok uzakmışsın gibi geliyor ve yaşadığım hayat gerçek değilmiş gibi hissettiriyor, başkasının hayatını yaşıyormuşum gibi. Yine de seni ihmal etmem doğru değil. Bundan sonra daha düzenli yazacağım. Yine taşındım, artık Brighton'da oturuyorum, üniversitem de burada. Burayı çok seviyorum. Deniz kenarında bir şehir ama bizim denizimize hiç benzemiyor. Yeni adresimi yolluyorum.

Sevgiler,
Salim

5

Küçük Ütopya

Oldum olası üniversite öğrencisi hayatına, akademik çevrelere, kampüs yaşamına, seminerlere katılmaya özenmiştim ama şimdi bu hayatın sınırlarına gelmiştim ve sınıfta neredeyse hiçbir şey söylemiyordum. Konuşmam bana yanlış geliyordu; cümlelerimin gramer yapısı değil, daha derin bir şey, sanki söylediklerimi uyduruyormuşum ve herkes nasıl bocaladığımı fark ediyormuş gibi. Diğer öğrencilerin soğukkanlılığı bende yoktu ve onların yanında rahatsız hissediyordum.

Ne kadar çok meseleyle ve davayla ilgili olduklarını görmek beni şaşırttı: Güney Amerika'daki özgürleşme politikaları, Güney Asya'daki pedofili operasyonları, Orta Avrupa'da Roman halklarının çektiği zulüm, Karayipler'de eşcinsel hakları, Çeçenistan'daki savaş, hayvan hakları, kadın sünneti, NATO'nun Bosna'ya müdahale etmesi, ozon tabakası, sömürgecilik tazminatları... Anneme Londra'da dünyanın her yerinden insan olduğunu söylemiştim ama ben hayatımı böyle yaşamıyordum. Şehirdeki dünya vatandaşlarının hiçbiriyle geride bıraktıkları hayat hakkında konuşmu-

yordum. A.B.O. evinde birbirimize temel sorular sorardık ama geçmişe dair konuları deşmezdik. Amos kavgacı üslubuyla sorana kadar Peter'ın ailesinin Güney Afrika'da hangi sınıftan sayıldığını bilmiyordum (bunlar Apartheid'ın son günleriydi). Peter gönülsüzce ailesinin Renkli sınıftan olduğunu söylemişti. Amos da Biafra Savaşı sırasında çocuk asker olduğunu söyledi ama ona bunun hakkında bir şey soramıyorduk çünkü o sözcükler ağzından çıktığı anda gözleri doluyor ve hemen odasına çekiliyordu.

Her şey karmaşıktır ve sorular yalnızca yakınlık ve deneyim ile anlaşılabilecek şeyleri basitleştirir. Ayrıca herkesin hayatında suçluluk, kabahatler ve attığı yanlış adımlar vardır, merakınızdan sorduğunuz bir soru karşı tarafa bir itiraf talebi olarak yansıyabilir. Aptal bir soru sorarak nasıl bir kutu açacağınızı bilemezsiniz. Herkesi sessizliğine bırakmak en iyisiydi. Bana böyle geliyordu ama öğrenci dostlarımın çoğunun hemfikir olmadığı belliydi. Kampüsteki posterler, gösteriler ve protesto yürüyüşlerinden anlaşılıyordu ki dünyanın her yerindeki adaletsizlikleri düzeltmeyi kendi görevleri olarak benimsemişlerdi ama hepsinde bu düzensizliği kutlar gibi bir havailik vardı. Başkalarının acısını üstlenmek isteyen şanslı insanlardı. Öyle görünüyordu ki atalarının dünyanın her yerine yayılması ve onlardan sonraki nesillerin yapmaya devam ettiği şeylerden, tüm o çabadan ve dikkatsizlikle uygulanan zulümden sonra, İngiltere halkı artık iyi bir hayat yaşamak, olumlu gelişmeler görmek, nefret ve şiddeti kınamak, her şeyi bırakıp herkesin insanlığına saygı duymak istiyordu.

Dönem başında Café Galileo'da çalışmaya başladım. Kafenin sahibi Mark pek güler yüzlü bir adam değildi, daha çok sürüsünü güden bir çoban gibi başımızda dururdu. Gözleri her yeri görürdü ve her an her yerdeydi; mutfağı kontrol ederdi, yemeğin hazırlanmasına yardım ederdi, masalara si-

pariş götürürdü, kasaya bakardı, sevdiği müdavim müşteriler geldiğinde meşgul değilse kahvesini alıp onlarla oturur ve sohbetleriyle rahatlardı. Ciddi bir adamdı, rahatlamak için oturduğunda bile çalışıyor gibi bir havası olurdu. Başlarını eğip birbirlerine yaklaşırlardı, birbirlerini hafifçe kaşlarını çatarak ve dikkatle dinlerlerdi, bazen de sesli kahkahalara boğulurlardı, ben de birisinin müstehcen bir şaka yaptığını anlardım. Mark, İngiliz değildi. Müdavim müşterileriyle Arapça konuşurdu. Konuşurken vücutları farklı hareket ederdi; omuz silkerlerdi, el hareketleri yaparlardı, konuşurken dudakları farklı şekiller alırdı ve konuşmalarında Beyrut ve Lübnan'ın sık sık geçmesinden nereli oldukları belli olurdu.

Derken bir pazar günü nereli olduğunu kesin olarak öğrendim. Üstü başı dağınık ve akşamdan kalma Mark bitkince kahvesini yudumluyordu, çok bitkin görünüyordu. Sonra yorgun argın, "Salim," dedi. "Nerenin ismi bu, nerelisin sen?"

Ona bir fincan daha kahve koydum ve, "Zanzibar," dedim.

Mark şaşkınlık ve hayret gösteren bir ıslık çaldı. "Afrika'nın bayağı ucunda orası, değil mi? Ekvator'un altında, iyice aşağıda hani, dünyanın öbür ucunda." Başımla onayladım ve sonraki yorumunu bekledim. Nazikçe, "Kara Afrika'nın da karası," dedi. Eski Arapça ismini kullanarak, "Zengibar," diye devam etti. "Lübnan'da çocukken okulda Zengibar'ı işlemiştik." Gerçek adı Mousa'ymış ama iş hayatında sıkıntı çıkarmasın diye Mark adını kullanıyormuş. Böyle olunca müşteriler daha rahat ediyormuş.

"Mülakata geldiğinde seni Batı Hint Adaları'ndan sanmıştım," dedi. "Adını söyleyene kadar."

"Batı Hindistan'da da Salim ismi yok mu?"

Omuz silkti. "Varsa da ben duymadım. Batı Hint Adalıları sevmem," dedi.

"Niye?" diye sordum.

"Sebeplerim var," dedi.

* * *

Noel günü kafe kapandı, ben de kampüsteki mavi beyaz, sessiz ve neredeyse bomboş odamda kaldım ve anneme uzun bir mektup yazdım. Yeni hayatımı, derslerimi ve yaşadığım zorlukları, Mark'ı ve kafeyi, kafede yaptığımız yemekleri ve nasıl yapıldıklarını anlattım. Umurunda olacağını düşünmüyordum ama ona alışık olduğumuzdan farklı bir hayat yaşadığımı anlatmanın tek yolu buydu. "Keşke burayı daha çok sevebilsem ama sevdiğim yanları da var," dedim. Kışları havanın saat üçte karardığını ama yazın gece ona kadar aydınlık kaldığını anlattım. İlginç bulduğum şeylerden, girdiğim ufak tartışmalardan, başıma gelen talihsizliklerden bahsettim. Kendimi biraz şapşal ve hayat şartlarıyla boğuşuyor gibi, ulaşmak için çok çalıştığım bu hayatı güçbela idare edebiliyor gibi gösterdim. Bu tonda yazmak beni mutlu ediyordu, okurken annemin de koca dünyada yolunu bulmaya çalışan sakar oğluna gülümseyeceğini umuyordum. Kendi hayatıyla ilgili hiçbir şey sormuyordum. Bu öylesine bir Noel hediyesiydi. Mektubun yanında Munira'ya ilk kartpostalımı attım, on yaşına gelmiş olduğunu fark ettim. Ne çok zaman geçmişti.

O kadar rahat bir rutin oturttum ki mutlu hissetmeye başladım. Okumam gereken kitaplar bana dünyayı açıyor ve düşündüğümden daha geniş olduğunu fark etmemi sağlıyordu. Bana cesaret veren ve gözlerimi açan kitaplar okuyordum ve hâlâ dünyanın beni kirletmediğini düşünüyordum. Doğru yerde olup olmadığımı, doğru bölümde okuyup okumadığımı merak ettiğim zamanlar da olmuyor değildi tabii. Salim Masud Yahya, sen burada ne yapıyorsun? Belki herkesin böyle anları oluyordur. Okumam gereken kitaplardan bazıları bana gösterişçi, çokbilmiş ya da amaçsız geliyordu; bunlar beni yabancılaştırıyordu. Bazılarını tüm çabalarıma

rağmen anlaşılmaz buluyordum ve hayatlarını bu aşırı işlenmiş çirkinlik abidelerini yaratmaya ve anlamaya adayan insanlara karşı hayranlık ve öfke arasında kalıyordum. Sonra yazmaya koyulunca aslında bir şeyler anladığımı ve bu eserlerin içinden bir çıkar yol görmeye başladığımı fark ediyordum. Ha gayret, ha gayret!

* * *

O yaz kafede tanıştığım bir arkadaşımla eve çıktım. Adı Basil'di, Yunanistan'dan gelmişti ve iktisat okuyordu. Bölümünü yeni bitirmişti ve eylülde yüksek lisansa başlayacaktı. Kendisi gibi Yunanistan'dan gelen ve iktisat okuyan kız arkadaşı Sophie ile bir ev kiralamıştı. Basil uzun, zarif bir hovardalığı olan, telaşsız biriydi. Müşterilere siparişleri o kadar şık bir sakinlikle götürürdü ki serviste hıza önem veren Mark bile onu azarlamazdı. Vardiyası bitince ince bir atkıyı omzunun üstünden umursamaz bir hareketle atar ve sokağa öyle çıkardı.

Sophie'nin babası Arushalıydı. "Afrika'yı sadece kara ve sorun dolu bir yer olarak görmeyip dikkat etmemi sağlayan babamın Arusha'yı anlatmasıydı," demişti Sophie. "Detaylarını görmemi sağladı diyebiliriz. Muhtemelen bu yüzden gelişme çalışmaları alanında çalışmak istiyorum, bir bağ olduğunu düşünüyorum."

Sophie'nin parlak siyah gözleri, kısa kıvırcık saçları vardı ve çok geçmeden yine gizlice âşık oldum. Bekâret artık omuzlarımda katlanılmaz bir yük olmaya başlamıştı. Sophie salon penceresine bir hamak astı; akşamları orada sallanıyor, kitap okuyor, bir şeyler not alıyor, mektup yazıyordu. Bu sırada Basil kulaklıkla müzik dinliyor, meslek dergilerini okuyor ya da bilgisayar başında takılıyordu. Neredeyse her gece sevişiyorlardı, elimde olmadan fark ediyordum çünkü Sophie zirveye ulaştığında çok ses çıkarıyordu. Ardından

gülüşmelerini ve kıkırdamalarını bastırmaya çalışmalarını, sonra da Sophie'nin parmak uçlarında tuvalete gittiğini duyabiliyordum. Yatağından tuvalete çıplak gittiğini hayal etmeyi seviyordum. Bazı geceler yatmadan önce onun acılı inlemelerini duymayı bekliyordum. Sophie çok mütevazı olduğumu, biraz dik durmayı öğrenmem gerektiğini söylemişti. Bildiğim bir yoldan benimle flört ettiğini düşündüm. Benimle dalga geçmek istediğinde çok masum olduğumu söylerdi. Terbiyeli bir Hint Okyanusu çocuğu.

Bir hafta sonu Peter ziyarete geldi. Basil araba kiraladı ve hepimizi Beachy Head'e götürdü; bir kulübe tuttuk ve iki gece orada kaldık. Yürüyüşe çıktık, yemek yaptık, içki içtik ve gecenin geç saatlerine kadar saçma sapan kart oyunları oynadık. O hafta sonundan sonra Peter'ı bir daha görmeyeceğimi bilmiyordum. Birlikte geçirdiğimiz son gece bana, "Yalnız hissetmeyi seviyorsun sen, değil mi?" diye sorduğunu hatırlıyorum. "Toyluklarından biri." Sonradan acaba kendisinden mi bahsediyordu diye merak ettim. Birkaç ay sonra Cape Town'dan bir kartpostal yolladı, evine döndüğünü ve ülkesine özgürlük geldiğini söylüyordu. "Arayı açmayalım kardeşim," yazmıştı ama açtık.

* * *

Kış Masalı'nda bir rol için seçmelere katıldım. Yönetmen Dr. Hobson, Shakespeare hocamızdı, aşırı kilolu ve ter kokan bir adamdı. Her zaman koyu renk bir kazağın üzerine gri-yeşil arası renkte bir tüvit ceket giyerdi ve üstünü düzenli olarak değiştirse de kıyafetleri kokardı. Seçmelere gittiğimde Dr. Hobson oyunculuk tecrübem olup olmadığını sordu, ben de okuldayken rol aldığım tek perdelik üç oyundan bahsettim, bir tanesi Svahili dilindeydi. Oyunların adlarını söylediğimde Dr. Hobson tepki vermedi. Biri Çehov'un bir oyunuydu çünkü öğretmenimiz hiç anlamadığımız bir

sebepten Çehov'a hayrandı. Karakterlerin hepsi hayat karşısında korkudan bayılmak üzere gibi duran, gergin aristokratlardı. İkinci oyun Rabindranath Tagore'undu, aynı öğretmenimiz bu oyunu bize dünya sanatlarını göstermek için seçmişti. "Tiyatro, Shakespeare, George Bernard Shaw ve cansız emperyalistler sürüsünün geri kalanından ibaret değildir," demişti. Svahili dilindeki oyunu öğretmenlerimizden biri yazmıştı. Adı *Msitiri Mwenzako*'ydu, Dr. Hobson'a adını *Arkadaşını Utançtan Kurtar* olarak çevirdim. İçinde komedi, ihanet, entrika ve vahşi bir öfke patlaması olan bir sahne vardı. Dr. Hobson defterine bir şeyler not aldı, bana teşekkür etti ve reji ekibine katılmamı teklif etti.

Dr. Hobson beni oyununda istemedi. İngiliz Ulusal Partisi'ni desteklediğini, hatta kampanyaları için metin yazdığını duymuştum. Gidebildiğim tüm provalara gittim, yönetmenimiz gittikçe daha çok sinirlenirken sessizce oturup oyunun ilerlemesini seyrettim. Aynı zamanda oyunculardan birinin de hayranıydım. Adı Marina'ydı ve edebiyat derslerimden birine giriyordu. O derste Herman Melville ile tanışmıştım. *Zıpkınlar ateş!* Marina'ya uzaktan bir hayranlık besliyordum, tabii bu ona gizlice âşık olmama engel olmuyordu.

İngiltere'de geçirdiğim üç yıl içinde bazı partilerde, sözcüklere gerek kalmayan zamanlarda birkaç kızı öpmüştüm; müzik gürültülüyken ve herkes bir-iki içki içmişken birkaçıyla biraz daha ileri de gitmiştim. Dürüst olmak gerekirse üç farklı partide üç kız *benimle daha ileriye gitmişti*, üstelik ben dikkatlerini çekmek için hiçbir şey yapmamıştım. Bir tanesi gömleğimi çıkarıp pantolonuma uzanırken siyahi olmasam benimle yatacağını ama olduğum için yatmayacağını söylemişti. Çinli olsam yapıp yapmayacağını sormuştum. Biraz düşünüp yapacağını söylemişti. Sonra beni öpmeye devam etti, onurum onu üzerimden itip basıp gitmemi gerektiriyordu ama hiç direnmedim.

Marina'nın gözü kadrodaki açık ara en iyi aktör, yakışıklı Robbie'den başkasını görmüyordu. Fark etmezdi zaten. Benim için fazla güzeldi ve onu uzaktan seyretmekle yetiniyordum. Gür, siyah saçları vardı, hızlıca ışığa döndüğünde kahverengi gözleri parlardı. Son kostümlü prova sırasında salonun bir köşesinde oturuyordum, Marina sessizce yanıma geldi ve hiçbir şey söylemeden bana sıkıca, içtenlikle sarıldı. Beni tuttuğu ve tüm vücudunu bana bastırdığı o anda tüm provalara neden geldiğimi anladığını düşündüm. Sonra yavaşça boynumu öptü. Ardından geri çekildi ve sadece bir metre öteden bizi izleyen Robbie'yi gördüm. Loş ışığın altında gözleri zehir saçıyordu ve benden kendini geri çekerken Marina'nın kollarımda sarsıldığını hissettim. O gece Robbie rolünü sinirli bir pezevenk gibi oynadı ve oyundan sonra olay çıktı. Marina benimle göz göze gelmekten kaçınıyordu, ben de itiraz etmeden gölgelerin içindeki yerime çekildim. Oyun tek bir kere oynandı, seyircilerin çoğu oyuncuların yakın çevresinden kişilerdi ve zaman zaman oyuna yanlış sebeplerle güldüler.

Marina'nın bana sarılmasını ve bölünmesek arkasından gelecek öpücüğü özlemle hayal ettim. O ânı hiç unutmayacağımı biliyordum ve Marina'ya daha da derinden âşık olduğumu hissettim. Belki daha cesur olmalıydım, peşinden gitmeliydim. Çekincelerimiz bize ihanet eder. Göremediğim bir ipucu, cesaret isteyen şeyleri çekinmeden yapmanın bir yolu olmalıydı.

O yaz Basil ile Sophie evden ayrıldı. Birbirimize mektup yazmaya söz verdik ve sonraki yaz Atina'da yanlarında kalmaya gideceğime yemin ettirdiler. Ayrılırken Sophie bana sarıldı ve, "Seni hiç unutmayacağım," dedi. "Ben de seni hiç unutmayacağım," dedim. Yunanistan'a dönmelerinden sonra bir süre yazıştık ama kartpostallar gittikçe azaldı ve zamanla gelmez oldu.

Fiveways'te büyük bir eve taşındım, hepsi yabancı öğrenciler olan beş ev arkadaşım vardı. Odayı Mark'ın kafesinde çalışan başka bir öğrenciden duymuştum. Pis bir evdi ve kışları soğuk olacağını düşündüm. Pencereler paslıydı ve rüzgâr esince zangırdıyordu. Halılar ve örtüler yırtık pırtık şeylerdi, evi çeşit çeşit iplik ve tozla dolduruyorlardı ve hepimize muhtemelen ömür boyu sürecek alerjiler verdiler. Doğramalar hep nemliydi ve eve girdiğim anda bütün evi hastalıklı bir hava gibi saran bir çürük kokusu fark ettim. Evin kimseye iyi gelmeyeceğini derhal anladım ama elimizden gelen bir şey yoktu.

* * *

Kafe iyi iş yapıyordu. Güzel yaz havasında kaldırım masalarından müşteri eksik olmuyordu. Artan işler yüzünden Mark yeni bir garson aldı ama kafe ekibine bir de kadın lazım olduğunu söyledi. Bir kadın garson daha olması turistlere daha çekici ve güvenli gelirdi. Böylece Annie aramıza katıldı ve işkenceme son verdi. Benim gözümde tam Mark'ın işe alacağı gibi bir kadındı. Hızlıydı, müşterilere hep kibar davranıyor ve yardımcı oluyordu, mutfakta güzel sohbet ediyordu ve hiç geç kalmıyordu. Daha önce garsonluk yapmıştı, bu yüzden rahat ve kendine güvenliydi. Mark onu kaldırıma verdi, Annie de bir sahnede gösteri yapar gibi masaların arasında dolaştı ve yoldan geçen, oturup oturmamayı düşünen insanlara gülümsedi. İkinci gününün sonunda Mark Annie'ye her baktığında gülümser olmuştu, Annie ona bakmazken bile.

Annie zayıftı, yuvarlakça bir yüzü ve kısa, kahverengi saçları vardı. Orta boyluydu ve tüm bu özelliklerinin bir şekilde dengeli ve güzel göründüğü o yaştaydı. Onu asıl çekici yapan ise kafede dolaşırken taşıdığı soğukkanlı havaydı, hiç tereddüt etmiyor, asla hata yapmıyordu. Her hareketinden

emindi, en azından bana öyle görünüyordu. Mark onunla yakından ilgileniyordu ama kafeye başlayan tüm kadınlara başta böyle davranırdı zaten. Kur yapma yeteneklerini ölçer gibi onlarla biraz flört ederdi, kadınlar sevildiklerini anlayınca da flörtün dozunu azaltır ama muhabbeti tam olarak kesmezdi, kadınları işlerine bırakırdı. İş başka aşk başka.

Neticede Annie seçimini yapmıştı ve inanamıyordum ama beni seçmişti. Bana dostça gülümsüyordu ve bir sorunu ya da halledemediği bir sıkıntısı olduğunda bana geliyordu. Bir keresinde benimle konuşurken elini koluma koymuştu, bir diğer seferinde kısa bir süre sessizce bana yaslanmıştı. İlk haftasının sonundaki cumartesi, öğle yemeği kalabalığı gittikten sonra, o akşam ne yapacağımı sordu.

Omuz silktim, "Hiç," dedim. "Sen?"

"Eve gideceğim, *carbonara* yapacağım," dedi, gözlerini açmıştı ve içtenlikle gülümsüyordu. "Bana eşlik etmek ister misin?"

"*Carbonara*'ya bayılırım," dedim, işimi ne kadar kolaylaştırdığına gülümsemeden edemedim.

Uzun, sıcak bir gün olmuştu ama kafeden çıktığımızda denizden gelen serin bir esinti karşıladı bizi. Çıkarken Mark'la göz göze geldik, belli belirsiz gülümsüyordu. Kafeden Annie'nin evine kadar yürüdük çünkü hava güzeldi ve çok yakında, Fountain Sokağı'nda oturuyordu, yirmi dakikada vardık. Yüzünde kurumuş terinin, gözlerinde gülüşünün ve heyecanının parıltısı vardı. Ben nasıl görünüyordum bilmiyorum. Kafeden çıktıktan kısa süre sonra elimi tutmuştu ve Fountain Sokağı'na dönerken beni kaldırımda durdurmuş ve öpmüştü, dudaklarını uzatıp dilimi hissetmek istemişti. Evi üçüncü kattaydı, kapıyı açıp koluyla geniş bir yay çizerek beni içeri davet etti. Dışarısı hâlâ aydınlıktı ve geniş pencereden salona ışık doluyordu. Yatağı köşedeki bir girintideydi, Annie oraya giderken ben de onu ta-

kip ettim. O gece *carbonara* yapmadı, onun yerine saatlerce seviştik. İlk seferim gibi hissetmedim, yapmayı bilmediğim şeyleri içgüdülerimle yapıyordum. Annie ne istediğini biliyordu, ben de ellerimi ve ağzımı onun arzularının rehberliğine bıraktım. Sonra yan yana yatarken bana uzun uzun sarıldı, dudaklarımız uzun, yavaş öpüşmelerle buluştu. Yallah, böyle olacağını bilmeliydim.

Işık gökyüzünden çekildikten sonra zaman algımı kaybetmiştim ama ikimizin de uyumaya niyeti yoktu ve ellerim onu okşarken daha önce bilmediğim bir serbestlikle konuştuğumu fark ettim. Belki ilk seferler hep böyle oluyordur. Söylediğim her şey doğru muydu bilmiyorum ama dilimden çok güzel dökülüyordu. Ellerini vücudumda dolaştırdı ve tekrar tekrar, "Çok güzelsin," dedi. Ben mi? Bir noktada uyuyakalmış olmalıyız zira sabahın ilk ışıklarıyla birden uyandım ve nerede olduğumu hatırladım. Annie yanımda mışıl mışıl uyuyordu, bana doğru dönüktü, hafif hafif nefes alıyordu. Önceki gecenin hatıralarıyla kontrolsüzce gülümsedim, onun dudaklarında da küçük bir gülümseme görür gibi oldum.

Tekrar uyumuş olmalıyım çünkü saatler sonra Annie'nin yüzüme dokunmasıyla tekrar uyandım. Saat sekizi geçiyordu ve kafeye şimdiden geç kalmıştım. Küçük duşunda hızlıca yıkandım, her müsait olduğum gün çalışmayı kabul ettiğime lanet ettim ve Annie'ye acele bir öpücük verip merdivenleri indim. "İşten çıkınca doğruca bana gel," dedi. "*Carbonara* yeriz." Bir saat geç kalmıştım ve kafe tıklım tıklım doluydu; pazar kahvaltıları, espressolarını içip gazetelerini okuyan kaldırım müşterileri derken herkes arı gibi çalışıyordu. Mark bana bakmadı, benim de keyfim o kadar yerindeydi ki çok umursamadım. Gözleri kafesini dolduran insanlara memnuniyetle bakıyordu. Beni fark ettiği zaman abartılı bir hareketle saatine baktı ve, "İş başka sikiş başka," dedi.

Kafe pazar günleri sabah açılıyordu, işten çıktıktan sonra Church Sokağı'ndan gidip yolumu uzattım. Amacım diş fırçası almaktı ama Fountain Sokağı'na dönüşümü uzatmaya çalıştığımı fark ettim. Bir şey yanlıştı. Bir şeyi ihmal ettiğimi, yanlış bir şey yaptığımı hissediyordum. O pazar sabahı Church Caddesi'nde yürürken bir keder, annem ve babam ve yaşadıkları acılar için bir suçluluk hissettim. Annie'yle geçirdiğim gece düşüncesiz bir zevk gecesiydi, böyle bir bencillik yapmaya hakkım yoktu. Bu düşünceyi aklımdan uzaklaştırıp Annie'nin evinin olduğu sokağa döndüm. Kapıyı diyafona konuşmaya başladığım anda açtı. *Carbonara* birkaç dakika içinde hazırdı; büyük, açık pencerenin önünde tabaklarımızı kucağımıza alıp yedik.

Öğleden sonra yatağa döndük ve bu bitkin düşürücü zevkler sonsuza dek sürebilecek gibi görünse de tabii ki süremezdi, biz sürdüremezdik. Sonra Annie bana durumu açıkladı. Mahcup ya da duygusal değildi, başının çaresine bakmayı bilen, güvenli bir kadın gibi konuşuyordu.

"Erkek arkadaşım gemilerde çalışıyor. David. Portsmouth-Santander arasında gidip geliyor yani pazartesi sabahı dönecek. Bundan önce Portsmouth-Caen arasındaydı, gece gidiyor, sabaha dönüyordu. Orada tanıştık, geminin restoranında çalışıyordum. Gemilerde ilişki bir süre güzeldi, şaşaalıydı, geç saatlerde çalışıyorduk, her gün yeni insanlarla tanışıyorduk ama sonunda bana göre olmadığına karar verdim. Gece geç saatlere kadar duramıyordum ve yorgun olduğumda deniz tutuyordu. Neyse, pazartesi kafeye başladığımda..."

"Daha geçen hafta mıydı? Seni daha uzun süredir tanıyormuş gibi hissediyorum," dedim. Sözünü keserek birkaç okşama fırsat daha elde etmiştim.

"Ne diyordum? David'in hafta sonu burada olmayacağını biliyordum," diye devam etti, beklentiyle gülümsüyordu. "O yokken bir kaçamak yapmak istedim. Fırsatını buldukça

arada yapmayı severim. Seni ne kadar arzuladığımı fark etmedin mi? Çok bariz değil miydi?"

"Ben göze çarpmadığını düşünmüştüm," dedim.

"Güzel vücudundan başka neyini seviyorum biliyor musun? Benimle çok yumuşak konuşmanı ve beni dikkat etmezsen elinden kaçacakmışım gibi tutmanı," dedi. "Çok seviyorum ama bu gece kalamayacaksın. Pazartesi David gelmeden evi temizlemem, çarşafları yıkamam ve her şeyi eski haline getirmem gerek. Saçımdan kokunu çıkarmam gerek."

Eve yürürken kendi kendime gülümsedim. Yumuşak dilli ve güzel vücutlu... Terbiyeli Hint Okyanusu çocuğu seni. Çok saçmaydı, sinekler bile yapıyordu bunu (Bunu Romeo mu Mercutio mu demişti?) ama cesurca bir şey yapmış gibi hissediyordum.

Annie, David'le arasındakinin kalıcı bir şey olacağını düşünmüyordu ama öyle olsa da olmasa da kaldığı ev David'indi, kirasını David ödüyordu, buna saygı duymak zorundaydı. Belki David yine gittiğinde böyle bir hafta sonu daha yaşayabilirdik. Annie ağustosun sonuna kadar kafede kaldı, bu sürede Fountain Sokağı'nda üç gece daha geçirdim. İşyerinde bana dokunmuyordu, belki sadece yanımdan geçerken hafifçe sürtünüyordu ama bizi izleyen kimse olmadığından emin olduğu zamanlar öpücük gönderiyordu. Kafede bir aydan biraz daha fazla çalıştı ama ben koca bir mevsim gelip geçmiş gibi hissettim, günlerim heyecan ve yabancı bir telaşla geçti. Annie, Marina'ya duyduğum özlemi ve bir süreliğine her şeyin anısını yok etti. Bir ateş bir ateşi söndürüyordu, birinin acısı diğerinin ağrısını dindiriyordu. Eylülün başında erkek arkadaşıyla Portsmouth'a taşındı. Başından beri planı buydu ama vakit gelince tereddüt ermeye başladı. Portsmouth'ta ne vardı ki?

"Sonra sen varsın," dedi. "Ona senden bahsedip Brighton'da kalmak istedim ama kalacak yerim mi var? Sürekli fa-

kirlik içinde yaşarım, gecekondunun birinde bulurum kendimi. Bunu istemiyorum ama seni bırakmak dayanılmaz olacak. Sanırım sana biraz âşık oldum. Sen beni özleyecek misin sence?"

Gittikten sonra, kafede geçirdiği süre bir fantezi gibi gelmeye başladı ve hatırası vücudumda yıllarca yaşadı. Sonradan anlayacaktım ki o bana fazla gelirdi ve zevk dolu yaşam çok farklıydı. Seviştikten sonra tatmin olmuş haliyle ağzının açık kaldığını hatırlıyordum. David hakkında ne derse desin birlikte yaşamlarının onun söylediğinden daha uzun süreceğini tahmin ediyordum. Belki de insanların her an bir kriz çıkabilecek şekilde yaşamaları o kadar tuhaf değildi. Onu birisine anlatmak istiyordum ama aklıma kimse gelmiyordu.

* * *

Son yılın başında üst katta, tek odalı, su deposunda ev sahibinin tesisatçısının tamir edemediği bir sızıntı olan bir eve taşındım. Birkaç hafta sessiz geçti, sonra gecenin geç saatlerinde sızan suyun sakin fısıltısını ve su deposundan klozete akan damlaların şırıltısını duyar oldum. Bazen akıntıya katlansam mı diye düşünüyordum, klozetin taşıp alt katın tavanını çökerteceğinden korkuyordum. Bunu düşünmeye başlayınca uyuyamamaya başladım ve korkuyu kafamdan bir türlü atamadım.

Londra'daki ilk yıllarında babamın düşkün hali gözümün önünden gitmiyordu. Sokaklarda dilencilik yapmış mıydı? Yapmadığından emindim ama elini uzatarak insanlara yaklaştığını hatırlıyordum, çok canlı bir görüntüydü, hatırlamaktan nefret ediyor ama unutamıyordum. Gecenin köründe ağzımdan kaçan bir çığlığın yankısıyla uyanıyordum çünkü annemin sessizce yaşadığı suçluluk duygusuyla kendisine zarar vereceğinden korkuyordum. *Yanlış yaptım ve yaptığımı geri alamıyorum, o zaman ölmeliyim.*

Altımdaki dairede yaşlı, Çinli bir çift oturuyordu. Genelde sessiz bir çiftlerdi, sadece camı açmaları gerekecek kadar sıcak günlerde mutfaklarından kızartma sesi gelirdi. Bazı hafta sonları Çinli genç bir kadın ziyaretlerine gelir ve market alışverişlerini getirirdi. Bazen küçük bahçede temizlik yapardı; yaban otlarını yolar ve saksıları marketten aldığı süs bitkileriyle tazelerdi, hava nemli değilse bazen çarşaflarını ipe asardı. Kızları olduğunu tahmin ediyordum, eve geldiğinde anne babasının hayatına girip onları azarlar gibi konuşurken sesini duyabiliyordum. Belki de tanımadığım biri bilmediğim bir dili konuştuğu için sesi bana agresif geliyordu. Belki de sadece haftasının nasıl geçtiğini anlatıyordu. Yaşlı çift hiç bahçeye çıkmazdı ve onları dışarıda sadece iki kere görmüştüm: İki seferinde de biri önde biri arkada, ana caddeye doğru yürüyor ve konuşuyorlardı, yaşlılıktan buruşup küçülmüşlerdi. Adam eski, bol, belki bir zamanlar üzerine daha iyi oturan bir takım elbise giyiyordu, kadının üzerinde de kat kat bluz ve ceket vardı. Bir etkinliğe gidiyor gibi görünüyorlardı. Belki bir arkadaş toplantısı, bir cenaze ya da bir hastane ziyareti. El sallayıp selam verdim ama beni görmezden geldiler.

Sevgili Anne,

Salamu na baada ya salamu, sana yeni bir adres daha veriyorum. Son mektubun için teşekkür ederim, yazın taşındığım için neredeyse elime geçmiyordu. Kontrollerini yaptırmaya Dar'daki hastaneye gitmek zorunda kalmana üzüldüm. Ne için gittiğini söylemedin. Umarım sonuçlar olumludur. Birkaç gün önce ben de biraz korktum. Odamda kitap okuyordum, birden bir titreme geldi ve terlemeye başladım. Derdik ya, *shetani anapita*. Ama soğuk terler birkaç dakika boyunca kesilmedi. Bir çeşit kriz geçirdiğimi düşündüm; kalbim, ciğerlerim, dalağım, ne olabilirdi?

Ertesi sabah üniversitenin kliniğine gittim, olabilecek en kötü şeyi bekliyordum ama doktor hiçbir sıkıntı bulamadı. İlk kez detaylı bir sağlık muayenesi yaptırdım; kalbime, ciğerlerime, tansiyonuma, kan şekerime, her şeyime baktılar, hiçbir sorun bulamadılar. Sonunda doktor gülüyordu, bu kadar sağlıklı olduğum için şanslı olduğumu söylüyordu. Sonra çok iyi hissettim.

Seni ziyaret etmemi istemiştin, para biriktirebildiğim zaman geleceğim, ayrıca telefon numaran için teşekkür ederim. Artık bir şey olursa sana nasıl ulaşacağımı biliyorum. Munira'ya sevgilerimi ilet ve ortaokulda şans dilediğimi söyle.

Sevgiler,

Salim

Babama da yazıyordum ama mektup değil, bazen defterime birkaç satır yazıyordum ya da kafamda evirip çevirdiğim bir paragrafı not alıyordum. El Biruni ya da Alhaj Ahmed ibn Halaz el Hallaz el-Aduvi ya da adı her neyse onun sesinden kısa özlü sözler yazıyordum, babamın Kuala Lumpur'da bir ağacın altında yere yakın bir sandalyede yazdıklarımı okuduğunu hayal ediyordum: *Huşu içinde tahtaya baktım ve bilgi bahçesinin parıltısını gördüm, orada gönül meselelerinin çözüldüğünü gördüm.*

Sevgili Baba,

Bir gerçeği sakladığım hissiyle yaşıyorum. Beni üzen şeyleri nasıl dile getireceğimi, hiç geçmeyen kayıp ve hatalı olma hissini nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Belki de kimse sormayı bilmiyor. Sormaya yeltenenler bile benim gibi birinin içine nelerin dert olduğunu anlayamıyor. Senin durumun da böyle miydi? Belki kimse kimseyi önemseyecek kadar tanımıyordur, belki kimse peşin hüküm vermek istemiyordur ya da soracak sıkıntılı bir şey göremiyordur. Soran olsa

da nereden başlayacağımı bilemem zaten; annem ve başına gelenlerden mi, senden mi, Amir dayımdan mı, bu ıssız yere gelişimden mi, bu hayattan, yerden, tiksintiden ne kadar nefret ettiğimden mi?

Birisi sorarsa herhalde gülümseyip geçiştiririm. Kendime öğretmeye çalıştığım bir şey bu. Yalan söylemek ya da kaçınmak, sahildeki yazlıktan bir hikâye anlatmak, okula yürüyüşümden bahsetmek ya da şiddetli yağmurdan bahsetmek daha kolay olurdu. Eskiden şiddetli yağmurları kendim bile açıklayamadığım bir hüzünle severdim: Eski ışık, dünyanın köşesinden düşmek üzere, su basmış kara parçası ve gölgelerdeki canavarların sesleri. Kuala Lumpur'da da canavar yağmurlar vardır diye tahmin ediyorum.

İyi dileklerimle,

Salim

* * *

Mezun olduktan sonra Brighton'da kaldım. Eve dönmek için çok uzaktı ve evden uzakta geçirdiğim sürede hiçbir şey başaramadığım için henüz dönmeyi hak etmemiştim. Elim ve cüzdanım boş dönersem annemin adını ağzıma almadığım sevgilisinin merhametine kalırdım. Bana bir iş bulur, elimden tutar ve ahırlarından birine yerleştirirdi. Londra'ya dönebilirdim ama Brighton'a geldiğimden beri şehrin gürültüsünden, kargaşasından ve pisliğinden iğrenmeye başlamıştım. Belki kaçınılmaz olanı yapmadan burada biraz daha zaman geçirebilirdim.

Yıllar içinde tam bir kirli çıkı olmuştum. Çaktırmıyordum ama her kuruşu sayıyordum ve ayırabildiğim kadarını kenara ayırıyordum. Ucuz giysiler alıyordum ve hepsini giyilmez olana kadar giyiyordum. Olabildiğince az şey alıyordum ve kazandığım parayı inatçı bir kararlılıkla biriktiriyordum. Bunu yaptığımı kendi kendime inkâr etmenin verdiği bir zevk var-

dı. Tek başıma tek odalı eve çıkmak beni zorlamıştı ama Fiveways'teki ortak evin pisliğine ve kargaşasına artık dayanamıyordum. Başlangıçta buradaki hayatım çekilmez olursa diye eve bir bilet alacak kadar para biriktirmeyi düşünmüştüm. Londra'da Amir dayım ve Asha yengemin korumasında yaşamaya geldiğimde yaşadığım ilk panik dalgası sırasında düşünmüştüm bunu. Koruyucularımın bana bakmaya ne kadar niyetli olduğunu anlayınca güvenlik hissimi kaybetmiştim. Eve dönüş bileti başlangıçta biriktirmesi imkânsız görünen bir parayaydı ama yıllar içinde kuruş kuruş biriktirdim, banka dökümümdeki miktarın artışını gizli bir gururla izledim, mezun olduğumda bilet parasından fazlasını bile biriktirmiştim.

Anneme yazdım:

> Sevgili Anne,
> Biraz tatil yapmanın ve kutlamanın vakti geldi. Buraya geleli yedi yıl oldu. Saymayı bıraktın mı yoksa? Umarım lüks dairende rahatın yerindedir ve insanların ruhunu çalan o insanlarla iyi vakit geçiriyorsundur. Ben de saymayı bırakmayı öğreniyorum ve yakında buraya tamamen alışmış olacağım. Bu ülkede benim gibi insanlara böyle oluyor. Şanslıysak yabancı olmayı bırakıyoruz ve alışıyoruz. Her şey çok değişti, hayati bir şeyi kaybetmiş gibi hissediyorum ama en azından mezun olabildim. Çok uzun sürdü ve elde ettiğim şeyin çektiğim çileye değip değmediğinden emin değilim. Amir dayımı dinlemiş olsaydım şimdi muhasebecilik gibi işe yarar bir mesleğim olurdu, şimdi ise bir kafede çalışıyorum ve başka ne yapabilirim bilmiyorum. Babamdan haber aldın mı? Kuala Lumpur'da huzur dolu bir hayat yaşadığını, botanik bahçelerinde gezdiğini (İngilizlerin sömürgeleştirdiği yerlerde hep botanik bahçeleri olur) ya da babasının evinin verandasında bir gölgeye uzandığını ve çocukken ezberlediği dizeleri okuduğunu hayal ediyorum.

Tekrar başladım:

Sevgili Anne,

Salamu na baada ya salamu. Umarım Munira da, sen de iyisinizdir. Yağmurlar geçtiğine göre oralar şimdi çok güzeldir, her yer serin ve yeşildir. Sonuçlarımı bugün aldım, sana tüm derslerimi geçtiğim müjdesini vermek için yazıyorum. Keşke yanında olsaydım da bu haberi yüz yüze verebilseydim ama başıma ne zaman iyi bir şey gelse seni düşünüyorum. Testlerinin sonuç vermediğine üzüldüm ama bu iyi bir anlama da gelebilir.

Sevgiler,
Salim

Mezun olduktan sonra başka işlere başvurduğum sırada Mark'ın kafesinde tam zamanlı çalışmaya devam ettim. İstediğim kadar kalabileceğimi ama maaşıma zam yapmayacağını söyledi. "İş başka arkadaşlık başka aziz dostum," dedi, şişman ve düşkün görünüyordu. Bulabildiğim her işe başvuruyordum: İngiliz Havayolları İdaresi'ne (Gatwick'e trenle yirmi dakika), yerel gazetelere, emlak bürolarına, bankalara, American Express'e (İngiltere ofisleri Brighton'daydı), Sussex Üniversitesi'ne, Brighton Üniversitesi'ne, avukatlık bürolarına... Makinistlik eğitimi veren bir kurs reklamı da aklımı çelmişti. Neden olmasın? Sonuçta hiçbiri olmadı.

* * *

Yılbaşında Bay Mgeni'yi ziyarete gittim. "Senden bir daha ses çıkmaz sanmıştık," dedi. A.B.O. evini Zaireli bir işadamına satmıştı, ev bir aile evi olmak üzere tadil ediliyordu, sonra da satılacaktı. Oturdukları caddede ev fiyatları tavan yapmıştı. Mannie Coventry'ye taşınmış ama bir adres bırakmamış. Amos Libya'da bir iş bulmuş ve kötü bir

kaza geçirmiş. Gözüne bir çakıl taşı girmiş ve iltihap kapmış. Bay Mgeni haberi aynı iş için Amos'la Libya'ya giden bir marangozdan almış. "Birisi seni sordu," dedi Bay Mgeni. "Mannie'nin genç akrabası vardı ya, arkadaşın hani. Mood. Mood ne biçim isim diye sordum, Mahmud'un kısaltması dedi. Ne güzel adı varmış, niye kısaltmış ki? Ona demedim tabii bunu, iyi görünmüyordu zira; titriyordu, burnunu çekiyordu, kıyafetleri pisti. Kesin bir şey kullanıyor. Bir pound istedi ama vermedim, öyle işlere bulaşanlara para verirsen geri gelirler. Seni nasıl bulabileceğini sordu, bilmediğimi söyledim."

"Adresimi vermiştim size ama," dedim.

"Seni bulmaya ta Brighton'a mı gelseydi? Bir telefon alsana sen de."

Bay Mgeni'yi birkaç aydır görmemiştim. Zor nefes alıyordu ve gözlerindeki eski parıltı gitmişti. O kadar zaman sonra ilk görüşmemizde sağlığıyla ilgili sorguya çekmek istemedim. Marjorie küçük bir ziyafet hazırladı, Frederica da öğle yemeğine geldi. Kırmızı, ince bir pamuk elbise giymişti ve harikulade güzel görünüyordu. Geldiğinde Bay Mgeni güldü, kollarını uzatıp kızını tuttu, ona iyice baktı ve kendine çekip hafifçe sarıldı.

"Canım kızım, büyüleyici görünüyorsun. Onu etkilemeye geldin, değil mi?" diyerek beni gösterdi. "Diğer çocuktan vazgeçtin ve çocukluk aşkına dönmeye karar verdin."

Frederica babasının eline vurdu, kadınların kendileriyle flört eden yaşlı adamlara ya da kızların şakalaşan babalarına vurduğu o oyuncu vuruşla. Marjorie, Frederica'nın Streatham'da sevgilisi Chris'le yaşadığını, yakında evlenmeyi planladıklarını açıkladı. Frederica'nın olağanüstü güzelliğinin sebebini anlayamamıştım, bir mucize gibiydi. Güzelliğinin bir anlamı olması gerektiğini düşündüm. O anlamı bulabilirsem önemli bir şeyi de anlamış olacaktım.

“Her gün daha güzel görünüyorsun,” dedim. “Chris ne şanslı adammış.”

Frederica gülümsedi ve şüpheyle bir kaşını kaldırdı, sanki iltifatım sadece arkadaşlar arasında bir şakaymış gibi.

“Yemeğe o da gelecekti,” dedi Frederica. “Ona senden bahsettim, seninle tanışmak da istiyordu hatta ama bugün çalışması gerekiyor. Denmark Hill Hastanesi’nde fizyoterapist, bugün işten kaçamadı.”

Frederica, Brixton’daki Lambeth Konseyi’nin personel departmanında çalışıyordu. Ben Brighton’da bir kafede çalıştığımı ve Londra’ya dönmeyi düşündüğümü söylediğimde birkaç gün içinde Lambeth’in yayınlayacağı bir iş ilanı için gözümü açık tutmamı söyledi. İlan yayınlandığında bana yolladı, başvurmak için son ana kadar beklememe ve kabul almayacağımdan neredeyse emin olduğum başka bir sürü işe başvurmama rağmen Lambeth işinden kabul aldım ve teklifi geri çevirecek gücü bulamadım. Yerel hükümette memur oldum.

6

Billie

Brixton Hill'de, bir motosiklet dükkânının üzerinde, küçük bir stüdyo daire buldum. Dükkân yeterince gürültülü değilmiş gibi aynı kattaki komşularım da gecenin körüne kadar bağrışıp etrafa vuran, birbirlerine bir şeyler atan, kavgacı bir çiftti. İlk fırsatta taşındım ve önce Clapham Common'da devren kiralık, küçük bir daireye, sonra da Putney'de iki odalı bir daireye girdim. Bu yolculuğum bir sene sürdü, bu sürede pek çok şeye alıştım, en çok da sıkı çalışmamın karşılığında aldığım ve banka hesabımda sessizce biriken maaşıma. Café Galileo'da koşuşturmak beni yormuş ve hep diken üstünde tutmuştu, duyularımın bir kısmını bir şekilde zedelemişti ama Turizm Departmanı'ndaki işim çok daha düzenli ve kontrollüydü.

Bir süre halimden gayet memnundum. Kendime yapacak başka bir iş bulana kadar bir çeşit tatilde gibi olduğumu söyledim ama haftalar geçtikçe endişelerimin geri dönmesine engel olamadım ve akıntıya kapıldığımı düşündüm. Bu ifadeden korkuyordum. İngiltere'nin kölelerinden birine dönüşmekten, prangalara alışmaktan korkuyordum. Bel-

ki de hazır hâlâ gücüm varken dönme zamanıydı, belki bir-iki yıl bekleyebilirdim, artık oturma iznim olduğu için ülkeden atılma korkum yoktu. Para biriktirebilirdim, belki tekrar okuyup Körfez'de ya da Güney Afrika'da iş arayabilirdim, benim gibi insanlara verecek iş olan bir yerde. Bir seçenek de eve dönüp orada bana göre iş olup olmadığına bakmaktı. Bazı günler döneceğim günü bekliyor gibi, bazı günlerse hiç dönmeyecek gibi hissediyordum.

Bu sırada işe gittim ve görevlerimi yaptım. Çalışmak bir rutine dönüşene kadar ve benden isteneni yaparken yaşadığım işe yaramazlık hissini bastırmak zorunda kalmayana kadar dişimi sıktım. Bazı çalışma arkadaşlarım işlerini imrendiğim ve paylaşıyor gibi yaptığım bir görev bilinciyle yapıyordu. Acaba onlar da mı taklit yapıyor diye düşünürdüm. İşten arkadaşlarımla içmeye çıkıyordum, bazen kriket ya da futbol maçına ya da motosiklet yarışına gidiyordum. İstediğimiz yere günübirlik gezilere, bir müzik festivaline, sirke, dünyanın en büyük tenis turnuvası Wimbledon'a... Aynı taraftaymışız, aynı dili konuşuyormuşuz ve benzer çocukluklar geçirmişiz, benzer zevklerimiz olmuş gibi konuşuyorduk. Benim geldiğim yerde kimse kendilerine ait bir şeyin dünyanın en iyisi olduğunu söylemeyi hayal bile etmezdi. Tüm dünyayı görmeden bunu nasıl söyleyebilirdik ki? Burada dünyanın en iyisi olan çok şey vardı: dünyanın en iyi kalecisi, dünyanın en iyi üniversitesi, dünyanın en iyi hastanesi, dünyanın en iyi gazeteleri... Böyle şeyleri utanmadan söyleyebilmek için duymaya bebeklikten başlamanız gerekirdi. Gerektiği zaman ben de söylüyordum. Alışıyordum.

Kadınlarla ilişkilerim oluyordu. Yani tanışıp muhabbeti ilerlettiğim kadınlarla kısadan hallice münasebetlerim oluyordu, kendileri de karmaşık olmayan ilişkileri tercih ettiği sürece. Karmaşıklığı uzak tutmak her zaman mümkün olmuyordu, bazen kırıcı sözler kaçınılmaz olabiliyordu ama

çekilmem gereken zamanı anlamakta gittikçe daha iyi oldum. Uzun yıllar boyu kadınlara nasıl yaklaşacağımı öğrenmemiştim; cinsel yakınlığı, kurbanını bir bayağılık tuzağına düşüren, aşağılayıcı ve baskılayıcı bir şey olarak görmüştüm. Zamanla iki istekli partner dışında hiçbir şey gerektirmediğini öğrendim. İstekli kadınları fark etmeyi ve kendi isteğimi ortaya koymayı öğrendim, fazla istekli ya da açgözlü görünmemeye çalıştım. Su yolunu buluyordu ve olaylar sürtünme olmadan gelişiyordu. Bir süre zevk arayışını her şeyin merkezine oturtmuş olabilirdim. Bu münasebetlerin karşılıklı egoist ve kısa süreli doğası bana heyecan veriyordu, böylece bazen kaçınılmaz olan tatsızlıkları bastırabiliyordum.

Bay Mgeni tamamen emekli olmuştu. Artık çalışacak gücü yoktu ve tansiyonu tehlikeli derecede yüksekti. Doktor fark etmeden ufak bir inme yaşamış olabileceğini söylemiş. Artık vücudunu zorlamaması gerekiyordu yoksa kendine zarar verebilirdi. Bay Mgeni doktorların dediklerine güvenmiyordu ama Marjorie güveniyordu. Kocasına ilaçlarını zorla aldırıyordu, Bay Mgeni almamaya çalışıyordu çünkü ilaçlar şişkinlik ve kabızlık yapıyordu ama Marjorie tartışma kabul etmiyordu.

"İnatçı, cahil herif," dedi. "İlaçları öyle ya da böyle alacaksın, bari şimdi al da biraz rahat et."

"Altmış yedi yaşındayım daha," dedi May Mgeni inatla ve zayıflık göstermeyi reddederek. "Ne yapayım bu yaştan sonra, oturup göbek mi büyüteyim? Bütün hayatım boyunca çalıştım ben, çocukluğumdan beri çalışıyorum. Şimdi nasıl durayım?"

"Yorulmuşsundur işte," dedi Marjorie. "Yat dinlen artık."

Bay Mgeni'nin kilo alacağını sanmıyordum. Hatta kilo veriyordu ve yüzü, bilekleri ve belki de vücudunun göremediğim başka kısımları şişiyordu. Çok bir şey yapacak gü-

cü varmış gibi görünmüyordu. Fincanını alırken eli titriyordu ve eskiden olduğu kadar yardımsever değildi. Hemen siniri bozuluyordu ama öfkesini genelde sadece kendisine ve Marjorie'ye yönlendiriyordu. Çok kolay ağlıyordu. Gözlerinin yaşlandığını gördüğümde benim de gözümden yaşlar gelecek korkusuyla başımı çeviriyordum. Bitkin görünüyordu ve onunla konuşmak gittikçe zorlaşıyordu çünkü dikkati dağılıveriyordu. Bazen geceleri uyanıp nerede olduğunu hatırlayamadığını söylerdi. Aklı tekrar tekrar denizde geçirdiği yılların zorluklarına, sonra İngiltere'de geçirdiği onlarca yıla, yağmur çamur demeden çalışmasına, motellerde ve kalabalık kamplarda kaldığı günlere ("hayvan gibi yaşamak" diyordu) ve sonunda Tanrı'nın onu Marjorie'yle kutsamasına gidiyordu. Hikâyeden hikâyeye atlıyordu, bazen bir yeri ya da tarihi hatırlayamayınca veya hikâyelerin sonunu karıştırınca kendine kızıyordu. Gücü varken düzeltmiş olması gereken hatalardan bahsediyordu. O hataları sorduğumda hiçbir şey söylemiyordu.

"Evinizi mi düşünüyorsunuz?" diye sordum.

Bir süre cevap vermedi, ben de tekrar sormadım. Sonra "Benim evim burası," dedi.

Annemin tekrar test yaptırmak için Dar'a gittiğini söylediği mektubunu aldıktan birkaç gün sonra Bay Mgeni'nin evine bir daha gittim. O gün eskiden olduğu gibiydi; gülüyor, hikâyeler anlatıyor, öğütler veriyordu. Annemi sorunca yaptırdığı testlerden bahsettim.

"Ne testi?" diye sordu.

"Bilmiyorum, söylemiyor," dedim. Annemin test yaptırdığını daha önce de söylemiştim ama her söylediğimi hatırlayamıyordu artık. "Bilirsiniz, insanlar hastalıklarından bahsetmeyi pek sevmezler."

"İnsan, oğlundan saklamaz. Ara anneni. Evinde telefon var artık. Aramanı istiyormuş gibi düşün ve ara," dedi. Be-

nimle daha önce yapmadığı kadar azarlar gibi konuşuyordu, düzgün bir dayı gibi.

Amir dayım ve Asha yengemle yaşadığım zaman düzenli olarak evi ararlardı, bir noktada beni de annemle biraz konuşmam için çağırırlardı. Annem telefondan nefret ederdi, bunu hep bilirdim ve ben de telefondan nefret ederdim ve annemin sesini telefondan duymaktan da nefret ederdim. Ama o cennetten kovulduktan sonra onu aramadım çünkü telefonu adam açabilirdi ve onunla konuşmaya hiç niyetim yoktu.

Evet, yeni dairemde bir telefonum vardı ve annemin numarası telefonun yanında yazılı duruyordu ama aramaya elim varmıyordu. Tasalarımdan biriydi işte, ona ne diyeceğimi bilmiyordum. Telefonu söyleyecek acil bir şey olduğunda kullanılacak bir alet olarak görüyordum ve söyleyecek acil bir şeyim yoktu. Onunla yıllardır konuşmamıştım ve nereden başlayacağımı bilmiyordum. Ayrıca telefonu adam açabilirdi. Ama o hafta sonu suçluluk duygusu ve Bay Mgeni'nin ısrarları birleşince dayanamadım, annemi aradım. Numarayı çevirdim, birkaç kere çaldıktan sonra tam kapatacaktım ki karşıdan biri ahizeyi kaldırdı. Başkasıyla asla karıştıramayacağım bir ses cevap verdi.

"Alo," dedi. Oydu. Cevap vermeyince, "*Nani huyu?* Kimsiniz? Alo, yurtdışından mı arıyorsunuz? Sesim geliyor mu?"

Kapattım. Sesi o kalın boyun ve sert ellere sahip olan birinden bekleyeceğim kadar derin ve keskindi. Konuşup annemi istemeliydim. Dünyayla baş etmeyi öğrenmiş bir yetişkin gibi konuşmalıydım ve çocuk gibi kaçmamalıydım. Olayı aklımdan çıkarmaya çalıştım ama nasıl utandığımı bir türlü unutamadım. Günlerce aklımdan çıkmadı.

Birkaç hafta sonra pazar günü öğle yemeğine Bay Mgenilere gittim, konuşurken söz annemin testlerine geldi. Yalan söyledim, aradığımı ama açmadıklarını söyledim.

“Bir kere mi denedin?” diye sordu. Cevap vermedim. “Numarası yanında mı? Kes inadı, git şimdi ara. Bizim telefonu kullan.”

“Sonra ararım,” dedim.

“Ver numarayı,” dedi. “Ben arayacağım, beş para etmez bir yeğen olmanın yanında hayırsız bir evlat olduğunu söyleyeceğim.”

“Numarası yanımda değil. Eve gidince ararım,” dedim. İnanmış olacak çünkü öğleden sonra bir ara dizime vuracak kadar bu konuşmayı unutmuştu.

Frederica’nın düğününde neredeyse eski halindeydi. Herkese gülümsüyordu, onun için Nat King Cole çaldığında piste çıkıp biraz dans bile etti. Frederica’yı bazen işte görüyordum, hep anne babasından haber veriyordu, evlendikten sonra benimle farklı konuşmaya başlamıştı: Sesinde flört esintileri vardı ama aynı zamanda mutlak bir güven taşıyordu, bir çocukla şakalaşan yetişkin bir kadın gibi. Yıllar önce Peter’ın sevgilisi Fran’ın da bana böyle davrandığını hatırladım. Fran’a ne olmuştu acaba? Peter’la mı gitmişti? Yeni Güney Afrika’da Peter’a ne olmuştu?

Putney’deki ikinci yılımda Bay Mgeni öldü, Streatham’daki krematoryumun dua odasındaki cenazeye ben de katıldım. Marjorie herkese Bay Mgeni’nin evini ve çocukluğunu hatırlatacak bir şeyler okumamı istedi. Fatiha ve İhlas surelerini okudum, hiç cenaze duası bilmiyordum ve Bay Mgeni’nin de bildiğini sanmıyordum. Bay Mgeni’nin ölümünü haber vermek için anneme yazdım. Ona Bay Mgeni’yi çok kez anlatmıştım, birlikte Svahili konuştuğumuzdan, işlere gittiğimizden ve evine gittiğimden bahsetmiştim. Bay Mgeni öldükten sonra sanki annem onu tanıyormuş ve ölüm haberini almalıymış gibi hissetmiştim. Şöyle yazdım: Onun için dua okuyacak benden başka kimsenin olmaması yanlış gelebilir, ben de yalnızca Fatiha ile en kısa sureyi okuyabildim ama bence

o üzülmezdi. Bütün ailesi oradaydı, kendisi ailesinden tanrının onu "kutsaması" olarak bahsederdi. Ailesinin orada olması onun için Yasin suresini okumamdan daha değerlidir. Çok kayıp yaşamıştı. Mektubu yazarken Bay Mgeni orada olsa ne derdi diye düşündüm. Anneni ara. Bu düşünce beni ürpertti, daha fazla düşünmeden telefonu elime aldım.

"Selamünaleyküm," dedi insanın ruhunu kemiren adam.

Cevap vermeden önce bekleyebildiğim kadar bekledim, kapatsam mı cevap versem mi diye düşündüm. Sonunda "Aleykümselam. Annemle konuşabilir miyim?" dedim.

"Salim, sen misin? Saatten haberin var mı?" dedi katı sesiyle. Sonra gülüp, "*Haya*, bir dakika. Nasılsın, iyi misin? Bir sorun yok ya?" dedi.

"Sorun yok. Öylesine aradım," dedim.

"Alo," dedi annem. Sesi sanki geçen gün konuşmuşuz gibi tanıdıktı.

"Anne," dedim.

"Sen olduğunu biliyordum," dedi neşeyle. "Daha Hakim telefonu açmadan biliyordum. Gece yarısından sonra başka kim arar ki?"

Saat farkını unutmuştum. Onunla konuşurken yüzünü, gözlerini ve el hareketlerini gözümün önüne getirdim. Bir şey demek için aramadığımı, içimden geldiğini söyledim. Sağlığını sordum, o da benimkini sordu. Testlerini sordum, doktorların kesin bir şey diyemediklerini söyledi. Genel halsizlik ve baş ağrısı gibi sıkıntıları varmış, erken menopoz olabilirmiş, testlere devam ediyorlarmış. Annesinin ölüm sebebinden emin değillermiş. Kalıtsal bir şey olma ihtimaline karşı kalbini, tansiyonunu, böbreklerini falan sürekli kontrol ettiriyormuş ama kesin bir şey çıkmıyormuş. "Ne zaman geleceksin?" diye sordu. Yakında geleceğimi söyledim. Sesini duyduğum için çok heyecanlıydım, söyleyecek çok bir şeyim yoktu.

Birkaç beklendik konudan daha konuştuktan sonra, "Ben kapatayım," dedim. Babamdan haber alıp almadığını sormak istedim ama sormadım. "Yine ara," dedi. "Sık sık. Bir daha Munira'nın konuşabileceği saatte ara. Akşam ara, saat farkını unutma. Hep seni soruyor. Tipini bile hatırlamıyor."

"Ararım," dedim.

Kendime ise şöyle dedim: Bir şeyler yapmazsam ben de Bay Mgeni gibi İngiltere'nin kölelerinden biri olacağım, sonra günün birinde İngiltere beni de öldürecek. Telefonu kapattıktan sonra günün erken saatlerinde, karanlıkta saatlerce yattım, o güne kadar hayatımın amaçsızlığının önüne geçmek için yaptığım planları düşündüm. Sabah olunca iş için giyindim ve güne hazırlandım.

Cenazeden sonra Marjorie tatile Jamaika'ya gitti. Bir ay kalacaktı ama dönme zamanı gelince bir ay daha, sonra bir ay daha kalmaya karar verdi. St. Thomas Hastanesi onun işini uzun süre başkasına vermedi ama Marjorie geri dönmedi. Jamaika'da kaldı ve evindeki eşyaları almaya bile gelmedi. Eşyalarını Frederica ile Chris topladı. Marjorie'nin isteyeceğini düşündükleri şeyleri kargoyla yolladılar, kalanını sağa sola dağıttılar. Sonra evi satılığa çıkardılar ve Marjorie'nin emeklilik hesabındaki parayı çektiler. Frederica, Marjorie'nin her şeyi bırakıp Jamaika'ya döndüğünü anlatırken dayanamayıp güldüm. "Elinde olsa yıllar önce giderdi, babamı da götürürdü," dedi Frederica. "Ama çok yorgundu, bir daha taşınmaya gücü yoktu."

* * *

Bay Mgeni'nin ölümünün beni kendimle yüzleştirip ufak bir krize soktuğu bu dönemde Billie ile tanıştım. Tam adı Bindiya'ydı ama çocukluğundan beri herkes ona Billie diyegelmişti. Babası İngiliz'di ama hayatının çoğunu Hindistan'da geçirmişti ve çocuklarına sadece İngilizce kısaltmala-

rını kullandığı Hintli isimlerini vermekte ısrar eden de oydu. Yani Eddie'nin kardeşleri için de İngilizce isimleri vardı ve isimlerini yalnızca kutlamalar ya da azarlamalar sırasında kullanıyordu.

Billie ile Ulusal Tiyatro'da *Vişne Bahçesi*'ni izlemeye gittiğimde tanıştım. Oyunu pazar gazetesinde görmüştüm: Trevor Nunn'ın büyüleyici yapımı Corin ile Vanessa Redgrave'in ve yıldızlarla dolu bir kadronun olağanüstü performanslarıyla buluşuyor. Okul yıllarımda kendisiyle son heves kırıcı karşılaşmamdan sonra Çehov'a bir şans daha vermemin zamanının geldiğini düşünmüştüm. Oyun Cottesloe'da oynuyordu, salon ağzına kadar doluydu ama benim solumdaki koltuk kapılar kapanıp ışıklar sönmeden birkaç saniye önceye kadar boş kaldı. Koltuğun sahibi geldiğinde bir kadın olduğunu gördüm, parfümünden ve kıyafetlerinin sürtünürken çıkardığı sesten anladığım kadarıyla muhtemelen sağımdaki (keten pantolon ve kalın bir hırka giyen) kadından daha şık ve güzeldi. Dikkatimi sahneye vermek için kadın hakkındaki merakımı bastırdım ama bu biraz vaktimi aldı.

Birkaç dakika sonra kendimi oyuna kaptırdım, dokunaklı diyaloglar, göz alıcı sahne ve ışıklandırma beni büyülemişti. Vanessa Redgrave, Lyubov Andreyevna Ranevskaya'yı, Corin Redgrave de geveze kardeşi Gayev'i oynuyordu. Kardeşleri oynayan kardeşler, eleştirmenlerin en sevdiği klişeydi ama performansları inanılmazdı. Lyubov Andreyevna birdenbire, "Ah bu yük omuzlarımdan kalksa, ah geçmişimi unutabilsem," diyerek ıstırabını dile getirdiğinde çocuğunun yasını tutan orta yaşlı kadın için gözlerim doldu. İnsanın hüznü hep pişmanlık ve geçmişteki acılara dayanıyor gibi görünüyordu, ne yer, ne tarih ne de zaman bunu değiştirebiliyordu. Sonra kocasının ihanetini ve sevgilisinin onu yüzüstü bıraktığını anlatırken onun için ağladım. Oyunun

sonunda Lopakhin'in ekibi vişne bahçesini kesiyordu ve ben vişne ağaçlarına vuran baltaların sesinin hep benimle kalacağını biliyordum, sanki darbeler kendi vücuduma iniyormuş gibi. Üç saat çabucak geçti, sonunda ben de ayağa kalkmıştım ve coşkuyla alkışlayan kalabalığa katılmıştım.

Çıkmak için solumdaki kadınla aynı anda kalkıp döndük. Perde arasında o bir yere gitmişti, ben yerimde kalmıştım, o sırada güçlü vücut hatları olmasına rağmen narin görünümlü bir yüzü olan, çekici bir kadın olduğunu görmüştüm. Koltuklar arasında ilerlerken bir an gözleri bana takıldı, sonra tekrar baktı ve gülümsedi. Sessizce, "Merhaba," dedi, tanıdığını sandığı biriyle konuştuğu belli oluyordu. Benim aklım hâlâ oyundaydı ve düzgün cevap verememiş olmalıyım çünkü gülümsedi ve birkaç ay önce bir düğünde tanıştığımızı hatırlattı.

"Lucy ile Morgan... Thames'te teknede hani," dedi omzunun üstünden, bir yandan salonun çıkışına ilerliyordu.

Theresa ile gittiğim düğünü hatırladım, ne gelini ne damadı tanıyordum ve bizzat davet de edilmemiştim. Theresa hiç sorun etmeyeceklerini söylemişti ve sesinden onun sınıfındaki insanların birbirine gösterdiği misafirperverliği beklediğini anlamıştım. Theresa ile bir arkadaşımın bahsettiği ya da bir tanıtım broşüründe gördüğüm, Kilburn'deki bir caz kulübünde tanışmıştım. Başka bir grupla masalarımızı birleştirmiştik ve kendimi onun yanında bulmuştum. Yumuşak, kara gözleri ve hafif bir gülümsemesi vardı ama sonra alaycı şakaları seven ve seslice gülen, hızlı konuşan bir kadın çıkmıştı. Bir firmada halka ilişkiler uzmanıydı ve ajansının Afrika'da çok iş yapan bir madencilik şirketiyle çalıştığını söylemişti. Şirketin adını sanki ortak bir noktamızı bulmuş gibi söylemişti. Gecenin bir noktasında pullu bir elbise giyen, çok renkli bir türban ve bir deve kuşu tüyü takan Afrikalı bir kadın sahneye çıkıp kimsenin anlamadığı bir dil-

de bir şarkı söylemişti. Görmeye geldiğimiz kadın oydu. O geceden sonra Theresa ile üç kere buluştum, bana eğlenceli hikâyeler anlattı, halkla ilişkiler dünyasının perde arkalarında olan yakışıksız şeyler. Bana cinsel bir ilgi duymuyordu, ben de ona duymuyordum. Thames'te Lucy ile Morgan'ın evliliğini kutladığımız partiden sonra bir daha görüşmedik.

Oyun boyunca yanında oturduğum ama düğünden çıkaramadığım kadını fuayede iyice inceleme fırsatı buldum. Oradaki kimseyi tanımıyordum, belki de birkaç kadeh içkiden sonra onu gördüysem bile unutmuştum. Peki o başkalarını tanıyor muydu? Lucy ile üniversiteden arkadaş olduklarını, hâlâ görüştüklerini söyledi.

"Hâlâ görüşürüz," dedi gülerek.

"Ne güzel," dedim. "Bazı insanlarla irtibat çok kolay kopuyor. Bir kadeh içelim mi?"

Tiyatronun barı çok kalabalıktı, biz de dışarı çıkıp bir şarap barı bulduk. Billie ile böyle tanıştım, daha doğrusu tekrar tanıştım. Birkaç gün sonra tekrar aradım ve cuma akşamı yemek yiyip sinemaya gittik. Sonrasında bir kadeh içmeyi önerdiğimde geri çevirdi, ertesi gün işe gitmesi gerektiğini söyledi. Liverpool Caddesi'nde bir bankada çalışıyordu ve sabah önce Acton'a, oradan tekrar şehre gitmek çok uzun sürerdi. Yakında taşınmayı düşünüyordu ama şimdilik o yolu çekmek zorundaydı. Herkesin aynı durumda olduğunu söyledi ama yine de yorucuydu. Zaten annesiyle yaşıyordu, eve geç geldiğinde annesi endişeleniyordu. Ağabeyi de onlarla kalıyordu ama o erkek olduğu için haliyle istediği saatte gelebiliyordu. Babaları ölmüştü, Billie beş yaşındayken ölmüştü.

Tekrar görüşmek isteyip istemeyeceğini sorduğumda emin olmadığını, belki arayıp sorabileceğimi söyledi. Hafta içinde aradım ve işten sonra bir kadeh içmek için buluştuk. Böylece yavaş ilerliyorduk: işten sonra bir içki, belki ye-

mek ve bir film. Böyle böyle altı-yedi hafta geçti. Daha fazla bastırmalı mıyım, geri mi çekilmeliyim; ağır ağır ilerlemeyi mi tercih ediyor, gönlü mü yok, onu rahatsız mı ediyorum emin olamıyordum. Gönlü olmamasını anlardım: Annesiyle yaşayan yarı Hintli bir kız, Zanzibarlı Salim gibi biriyle görüşmeye başlıyor, olacak iş mi? Başkası olsa çoktan vazgeçmiş ve başka birinin peşine düşmüş olurdum ama Billie ile bu rutinden çıkmıştım ve şimdi o rutini merhametsizce ve saldırganca buluyordum; Billie'den ise vazgeçemiyordum.

İki ay kadar sonra bir akşam Ulusal Galeri'de buluştuk, Holborn'de sessiz bir restoranda oturmuştuk, belli ki dikkatimi pek vermediğim bir şey anlatıyordu ki ona karşı daha önce hiçbir kadının hissettirmediği bir hassaslık hissettim. Bunu onunla paylaşmalı ve beni bırakıp gitmesine engel olmalıydım. Nisanda güneşli bir cumartesi günü Kew'a gittik ve onu kollarıma aldığımda beni hemen bırakmadı. O an bir kadınla ilk kez sevişirken duyulan arzuyu duydum. Bahçede yürüdükten sonra öğleden sonrayı çimlerde yatarak geçirdik, paltolarımızı altımıza serdik, öpüştük, sarıldık ve konuştuk. Kendimizi birbirimiz hakkında edindiğimiz bu yeni farkındalığın huzurlu kollarına bıraktık.

"Annenler nasıl tanışmış?" diye sordu bana.

"Gençlik Kolları merkezinde bir öğrenci münazarasında," dedim.

"Ne güzelmiş, anlatsana," dedi.

"Bildiğim bu kadar. Sen seninkileri anlatsana."

"Delhi'de tanışmışlar, babam Canon fotokopi makinelerinin satış temsilcisiymiş," dedi. "Satıcı değil bak, satış temsilcisi. Hindistan'da bir İngiliz'e satıcılık yaptırmazlar. Hepimiz Delhi'de doğduk. Suresh, diğer adıyla Sol ve Anand, diğer adıyla Andy. İkisi de benden büyük. Ben doğduğumda büyük ağabeyim on bir yaşındaymış ve babam ortaokulu İngiltere'de okumasını istiyormuş. Belki evini özlemiştir ama

üniversiteye gitmenin Sol ve sonra bizim için daha iyi olacağını söylemiş."

"Babamız üniversiteye gitmemiş. Yatılı okulu bitirdikten hemen sonra iş bulmuş; Hindistan'da tanıdıkları olan bir akrabası ayarlamış işi. Babam Delhi'de Canon için çalışmaya başlamış. Ama artık farklı bir dünya varmış, üniversite diploması olmadan yapabileceği çok az şey varmış. Biz de Londra'ya gelmişiz," dedi Billie. "Babamın şirketi Londra'ya gelişimizi hiç sorunsuz ayarlamış. Babam için temelli dönüştü ama küçük ağabeyim ve ben ilk kez geliyorduk, gerçi ben daha bebektim ve umurumda değildi. Suresh ve annem daha önce babamla gelmişler, babam onları turist gibi Bath'a, Margate'e, Cambridge'e, Norfolk düzlüklerine götürmüş, pansiyonlarda ve Londra'ya geldiklerinde Wanstead'deki halamda kalmışlar. Holly halam, hâlâ burada yaşıyor, yetmiş bir yaşında.

Ama Londra'ya taşınmak babama iyi gelmemiş. Annem babam için çok geç olduğunu düşünüyordu. Tüm benliği; aklı, kolları ve özellikle kalbiyle Hindistan'a dönmek istediğini söylüyordu. Annem böyle konuşmayı pek sever. Fırsatını buldu mu hemen bir metafor sıkıştırır, hele duygularla ilgili bir şeyse. Özel bir olay varsa Hintçe şiirler yazar; aşktan, görevlerden, annelikten, fedakârlıktan bahseder. Dinî şiirler, dua gibi denebilir. Öyle ağır yazıları seviyorsan hiç fena da değildir."

"Nasıl ağır yazı?" diye sordum.

"*Hayat da neşe de divanelikten doğar, sonsuz önümüze açılır/Yüce annemizin bilgisi ve sevgisi için bu baş yere kapanır.* Böyle şeyler," dedi Billie. "Neyse, babamızın Hindistan'a dönmek istediği doğru olsa da olmasa da Londra'da sağlık durumu hızlıca kötüye gitmeye başladı, iki-üç yıl sonra çalışmayı bıraktı. Annemizden büyüktü ama çalışmayı bıraktığında emeklilik yaşına gelmemişti. Elli dokuz yaşındaydı,

artık ortalama ömür çok daha uzun, biliyorsun. Holly halama bak mesela, ayrıca annemin annesi de, babası da seksenlerinde öldü."

"Hastalığı neydi?" diye sordum.

"Kalp. Ben beş yaşındayken bir gün bahçede çalışıyordu, birden inme indi. Ben de bahçedeydim, oyuncak sulama kabım ve plastik bardaklarımla oynuyordum. Bir ses çıkardığını duydum, bir baktım dizlerinin üzerinde. Sonra ne oldu hatırlamıyorum, herhalde ya ağlamaya başladım ya da içeri koşup annemi çağırdım. Bilmiyorum. Sonraki birkaç korkunç haftanın hastanede geçtiğini hatırlıyorum."

"Uzun bir süre onu öyle hatırladım," dedi uzun bir sessizlikten sonra. Bu sırada anılarını düşündüğünü tahmin ettim. "İşkence gibi hastane ziyaretlerini hatırlıyorum, o ilaç almış uyurken biz başına dizilip ağlıyorduk. Sonra başka anılar aklıma gelmeye başladı ama şimdi bile onu düşünürken hastane yatağındaki görüntüsünü görmemek için uğraşmam gerekiyor. Anlıyor musun? Bir anın görüntüsü durup dururken çıkıyor ve diğer tüm görüntüleri bastırıyor. Ben Bindiya ismimi tercih etmeme rağmen bana Billie diyordu, ona sadık olduğumu göstermek için onun tercih ettiği ismimi kullanıyordum. Duygusal bir çocuktum galiba."

"Artık değil misin?" diye sordum. Gözleri dolmuştu.

"Pek değilim," dedi. "Neyse işte, herkes bana Billie diyordu, ben de herkesi tek tek düzeltmek çok uzun sürer diye düşündüm. Büyük ağabeyim İngilizce adından nefret ederdi, artık hiç kullanmaz o adı. Madrid'de yaşıyor, yepyeni tanıdıklara tercih ettiği adı kullanmayı öğretiyor şimdi. Araba tasarımcısı, bunu söylemiş miydim?"

"Söylemiştin," dedim. "Diğer ağabeyin ne işle meşgul?"

"Bir emlak şirketinde ölçümcü, Hope & Borough. Milyonlarca poundluk mülkler satıyorlar. Duymuş muydun?" diye sordu Billie, heyecanla bakıyordu.

"Yok, duymadım," dedim.

"Ünlüdürler."

Saat ilerlemişti, benim eve gittik. Yaz boyunca cumartesilerin çoğunu böyle geçirdik; gündüz bir yerlere gittik, bana gidip seviştik, sonra bazen dışarı çıktık bazen de evde yemek yaptık. Geceleri kalmıyordu. "Burada seninle olmayı seviyorum," derdi. "Tüm gün seninle olmayı seviyorum, tüm gece seninle olmak da isterim ama henüz değil. Annemle yaşadığım sürece her gece eve dönmem lazım. Onu tanısan anlardın ne demek istediğimi. Onu evde tek başına bırakamam."

"Annem aslen Bombaylı," dedi. "Eski adıyla tabii. Babası memurmuş, Delhi'ye tayini çıkmış. Yıllar sonra orada babamla tanışmış. Annem de Canon için çalışıyormuş.

Ben doğduktan kısa süre sonra Londra'ya taşınmak onun için zor olmuş. Büyüdüğü evde hizmetçileri varmış hep, işlerini onlara yaptırmaya alışkınmış. Çocukken etrafında hep akrabalar, aile dostları ve onların çocukları varmış, çocuklarla arkadaşlık edermiş. Londra'da kendi işini kendisi yapmak zorunda kalmış ve şehrin ve ona dayattığı hayatın ilk şokunu hiç atlatamamış, özellikle şehir hızla kocasını elinden alırken. O öldükten sonra depresyona girmiş ve sesi cırtlaklaşmış. Bilerek böyle diyorum bak, 'cırtlak,'" dedi Billie, sonra dediğini hazmetmem için biraz bekledi. "Ben çocukken annemin cırtlak olmasından utanırdım. Sesinin sokaktaki evlerin duvarlarını deldiğini ve komşuların bize güldüğünü düşünürdüm. Depresyonda, yalnız ve panik içinde olduğu bilmiyordum."

"Neden Hindistan'a dönmedi?" diye sordum. Billie uzun bir saniye boyunca bana baktı, ne düşündüğünü biliyordum: Sen niye dönmedin? Senin burada ne işin var o zaman? "Dönmeyi düşündü mü demek istedim."

Billie omuz silkti. "Karışık mesele," dedi. "Acton'daki ev ona kaldı, çocukları okula gidiyordu, bütün düzenleri bura-

da kuruluydu. Babaları Acton'u okulları hâlâ güvenli olduğu, gecekondu mahallesi olmadığı için seçmişti. Hindistan'a dönerse çocukları babalarının onlar için istediği hayattan koparmış olacaktı. Ayrıca Hindistan'a dönerse anne babasının evine taşınması gerekecekti, bunu da istemiyordu. Nihayetinde babamızın bizim için yaptığı okula ve üniversiteye gitme planına sadık kalmayı görevi olarak gördü."

"Babam öldükten sonra annem kendini dine verdi. Ben çocukken ondan çok bahsederdi," dedi Billie. "Saatlerce babamdan konuşurdu, biz de zorla dinliyormuş gibi hissetmezdik. Konuşmaları babamı tanımak için bir yol olarak görüyordum, o kadar ayrıntılı anlatıyordu ki bana gayet gerçek geliyordu, sanki babam her an kapıdan içeri girecek gibi. Başta zorlanıyormuş gibi hissetmiyorduk ama sonra annem bize kendi istediği şeyleri yaptırmak için bu hikâyeleri alenen şantaj malzemesine dönüştürdü."

Artık Billie günlerimin merkezine oturmuştu. Bazen haftanın ortasında işten sonra buluşuyorduk ama genelde hafta sonunu bekliyorduk. Cumartesi sabahlarını öyle heyecanla bekler oldum ki onu görmeye hazırlanırken mutluluğumu bastıramıyordum. Bu mutluluk hissi çok kırılgan ve dayanıksız bir temel üzerine kuruluydu. Geç kalırsa hemen endişelenmeye başlıyordum ve beni bir daha hiç görmeye gelmeyeceğinden korkuyordum. Ya hep aynı şeyleri yapmamızdan sıkıldığı için olabildiğince geç gelmeye çalışıyorsa? Benden, işimden, yeterince hevesli olmamamdan, tuhaflığımdan, basitliğimden, siyahlığımdan, fakirliğimden utanıyor olmalıydı. Sonunda gelip bana gülümsediğinde ve bana sıkıca sarıldığında, içime dolan zevki asla unutamayacağım o sarılmalar sırasında, bana öyle sarıldığında içimdeki karanlık havaya karışıyordu ve mutluluktan ağlıyordum. Durumumu biliyordu, onu nasıl dört gözle beklediğimin farkındaydı ama göründüğümden çok daha kırılgan olduğumu bilmi-

yordu. Onu şevkle arzuladığımı düşünüyordu ve istekliliğime gülümsüyordu.

O yıl sonbaharın sonlarına doğru, kaldırımlar yapraklarla kaplı, parklar kirli ve rüzgârla dağılmışken, yedi aydır birlikteydik. Billie ilk kez geceyi benim evimde geçirdi. Annesine üniversiteden bir arkadaşıyla kalacağını söyledi. Ayrıca yakında işten bir arkadaşıyla eve çıkmayı düşündüğünü de söyledi.

"Annem bu isteğimi anlayamıyor. Bugün konuştuğumuzda bana... Nasıl desem, hiç olmayacak kadar absürt bir şey söylemişim gibi baktı," dedi Billie. "Buraya gelmeden hemen önce söyledim, çok bir şey diyemeden çıktım evden. Ben dönene kadar biraz düşünsün dedim ama dönünce beni sağlam bir konuşma bekliyor."

Sonraki aylarda Billie her gün ettikleri sert kavgaları, acı dolu sessizliklerini ve annesine verdiği sonu gelmeyen sözleri bana anlattı. Onlarla yaşayan kardeşi Anand da Billie'nin tarafını tutmuştu. "Ona burada hayatın böyle olduğunu anlatmaya çalışıyorum. Herkes kendi evine çıkıyor, kendi hayatına başlıyor. Herkes kendi hayatını kontrol edebilmek istiyor. Anlıyor ama tabii ki bunu garip bulmuş gibi yapıyor, kendi başına kalmaya dayanamayacağı için hepsi. Ağabeyim Suresh, Madrid'e taşınmak istediğinde de aynı şeyleri yaptı."

Annesinin Billie'nin evi terk etmesine itiraz etmesi beni hiç şaşırtmadı. Ben evi terk etmek istesem benim annem de ne gereği olduğunu anlamazdı ve kafası karışırdı. Aylardır görüşüyor olmamıza rağmen (bu İngiliz hüsnütabirlerine bayılıyorum, "görüşmek") hâlâ ailesinden kimseyle tanışmamıştım. Başta bunu hiç dert etmedim. Tanıdığım hiçbir kadının ailesiyle tanışmamıştım. Birisi beni ailesinin de olacağı bir yemeğe çağırdığında kibarca geri çevirirdim. O tarz bir yakınlık aramıyordum. Billie ile ise farklıydı. Taşınmayı planlıyordu ve kimin yanına taşınacağını bilmek annesiyle ağabeyinin içini rahatlatabilirdi. Ne zaman bundan bahset-

sem konuya açıklık getirirdi. "Daha taşınmaya çok var," derdi. "Ama önünde sonunda tanışacaksın."

Ailesine anlattığı hikâye, işyerinden bir kadın arkadaşıyla eve çıkacağıydı, şimdi beni görürlerse şüpheye düşebilirlerdi. Tanışmamızı erteleyip durmasının sebebinin beni onaylamayacaklarını düşünmesi olduğunu düşünmeden edemiyordum. Onaylamamaları için bir sürü sebep düşünebiliyordum ama Billie ciddi ciddi yanıma taşınmayı düşünüyordu, bir an önce gidip ailesiyle tanışmanın en iyi fikir olduğunu düşünüyordum zira beni sonsuza kadar saklayamazdı. Ne zaman bundan bahsetsem kafasını sallardı ve ısrar edersem sıkıntı çıkacağını anlardım.

Endişelerime rağmen Billie cidden de taşındı. Bir hafta sonu birkaç günlüğüne kalmaya gelmiş gibi elinde bir bavulla geldi ve bütün hafta kaldı. Hafta sonu boş bavuluyla evine döndü ve pazar günü biraz daha eşyasıyla geri geldi. Böylece evinden tek seferde ayrılmadan, yavaş yavaş taşındı. Onunla birlikte yaşarkenki yakınlaşmalarımıza bayılıyordum: İkinci bir set anahtar yaptırmak, merkezî ısıtma sistemini onun rahat edeceği şekilde ayarlamak, iç çamaşırını askıya asmak, birlikte alışverişe çıkmak, her gece onunla yatmak ve sabah onun yanında uyanmak, bazı günler ilk ve son iş olarak sevişmek... Kitaplıklarıma çok göz gezdirirdi ama nadiren eline kitap alırdı. O sıralar sistemli olarak Çehov okuyordum, onu da başlatmaya çalışıyordum.

"Sonuçta bizi Çehov tanıştırdı," diye hatırlattım.

"Yok, okumayı pek sevmem," dedi. "*Vişne Bahçesi*'ni okulda işlemiştik, oyuna o yüzden gitmiştim, bir de bankada biri yapımın ne kadar müthiş olduğunu anlata anlata bitirememişti. Akşam Anand oyunu anneme anlattığımı duymuş, bana bilet almış. Öyle küçük sürprizler yapmaya bayılır. Ben de gideyim dedim, gidince bir de ne göreyim, sevgilim yanımda beni bekliyor."

Annesi Billie'nin bankadan ev arkadaşıyla tanışmayı hiç istemedi ama Billie onu davet ederse geleceğini belli etmiş. Yine de her ihtimale karşı Billie aceleyle evdeki tüm izlerimi yok etme ve beni de bir şekilde saklamak üzere bir acil durum planı yaptı. Planı uygulamaya çalışmasını izleyince hep gülüyordum çünkü her seferinde bir yeri atlıyordu. Suç delilini kaldırıp, "Bu ne bu?" derdim: kırk üç numara ayakkabı, bir kemer, kirli sepetinde bir don ve bir çift çorap...

Kirli sepeti için, "O sayılmaz," dedi.

"Niye sayılmazmış? Annen kirli sepetine bakmaz mı sanıyorsun? Evini kiminle paylaştığını anlamaya çalışsam benim ilk bakacağım yer," dedim.

Bu dolabı birkaç ay sürdürdük, bir gün Billie annesini ziyarete gittiğinde onu eve Anand bıraktı, böylece tanışmış olduk. Hiç şaşırmışa benzemiyordu, sanki önemli bilgileri önceden almış gibiydi. Billie sırrını ona açmış ama annesine hâlâ söylememişti. Anand elimi sıktı ve karşılık beklemeden gülümsedi. Yumuşak dilli, yapılı bir adamdı ve gür, kestane rengi saçları vardı. Adının Anand olduğunu söylediğinde herkesin bir kaşını kaldırdığını tahmin ettim, hiç Anand'a benzemiyordu. Eve girdiğinde gri gözleri odayı hızlıca taramaya başladı, hem bir denetçi hem bir ağabey gibi etrafa göz gezdiriyor, kafasında hesaplar yapıyordu. Oturmaya gelmedi ama Mercedes'iyle uzaklaşırken bize dostça el salladı.

Böylece Billie'nin ağabeyiyle paylaştığı sırrı oldum. Billie ağabeyinin sır tutmakta zorlandığını söyledi. Ziyarete çok nadir geldi, kardeşini görmek istediğinde genelde şehirde öğle yemeğine çağırırdı. Nerede ve kiminle yaşadığına dair bu yarı sır haricinde bizim için her şey yolunda gidiyordu. Ona dokunmayı seviyordum ve pürüzsüz teninin hissini asla unutmayacağımı biliyordum. Sevgilinin teni hep böyle mi hissettirir? Bir gece Billie'ye tüm dikkatimi ona verdiğim için epeydir ihmal ettiğim annemden bahsettim, Amerikan pem-

be dizileri izlerken konuşmaya katılamadan uyuyakaldı. Kıyıda uzun bir gün geçirmiştik, yemekte şarap içmiştik, Billie yorgunluğa çok dayanamazdı. Ertesi gün hatırladı: "Dün annenle babandan bahsediyordun, uyuyakaldım."

"Sadece annemden bahsediyordum. Sinir bozucu bir huyu vardı, televizyon izlerken konuşmasından diziyi anlayamazdım, senaryoyu kafasına göre yeniden yazardı bir nevi," dedim, konuyu kapatmaya çalıştım.

"Hayır," dedi Billie. "Devam et."

"Ben yedi yaşındayken babam bizi terk etti," dedim ve bunu daha önce kimseye söylemediğimi fark ettim. "Bu kadar. Niye gittiğini bilmiyorum."

"Anlat," dedi, ona arkamı dönerken beni tuttu. Ben de anlattım ama yine her şeyi anlatmadım. Biraz daha anlattırana kadar kolumu yakamı çekiştirmeye devam etti. Anlatabildiğim her şeyi anlattıktan sonra bile anlatmadığım şeyler kalmıştı: babamın sessizliği, yemek sepeti, annemin sevgilisiyle gizli gizli görüşmesi, Amir dayım, Munira, annemin mutsuzluğu... "Annem bazen öyle bomboş bakardı, sanki gözleri geriye dönmüş de içeri bakıyormuş gibi. Bazen de bir yerine yumruk yemiş gibi aniden dudaklarını ağzına çekerdi. Aklına ne hatırası gelirdi de böyle yapardı bilmiyordum ama sonrasında hep kederli kederli otururdu. Tabii önünde sonunda hep geçerdi, geçtikten sonra bakışları yine telaş ve neşeyle hızlanır, gözleri fıldır fıldır dönerdi.. Ne olduğunu sorduğumda bazen bazı şeyleri hatırladığını söylerdi sadece."

"Ne hatırlıyormuş?"

"Bilmiyorum," dedim. "Kendinden bahsetmeyi sevmezdi. Bizi terk ettikten sonra babamın içinde bir şey kırıldı. O günden sonra ne çok bir şey dedi ne bir şey yaptı. Bir dükkânın arkasındaki odada münzevi gibi yaşamaya başladı. İkisi de pek konuşkan değildi."

"İçindeki karanlık bu demek," dedi Billie, biraz sessiz kalmamın üzerine. "Sakladığın bir şey olduğunu biliyordum."

Buna ihtiyaç duyduğum için aşağılanmış hissediyordum, sanki ona ihanet etmiş gibiydim, çektiğim acıyı bana acısın diye kullanıyordum ama o hayır dedi, bu geçmemiz gereken bir çizgiydi. İnsan, canını yakan şeylerden bahsetmeli.

Yazın bir ara başka bir şey oldu. Billie'nin annesi eve ziyarete gelmeye karar verdi, kızının yaşadığı yeri görmek istiyordu. Billie ertesi gün, yani ziyaret günü, acil durum moduna geçti ve beni uzun bir yürüyüşe yolladı. Bence çok saçmaydı çünkü kimse, hele bir anne o eve girip orada iki kadının yaşadığına inanamazdı. İkinci odada kutular, kitaplar, bir masa ve Billie'nin annesi gelirse diye koymayı akıl ettiğimiz, sözde ev arkadaşının yatağı vardı ama bankada çalışan bir kadının odası olmadığı belliydi. Maratonumdan döndüğümde Billie televizyonun önünde oturuyordu, televizyon kapalıydı.

Nasıl geçtiğini sorduğumda, "Seninle tanışmak istiyor," dedi. "Yarın."

"Emir büyük yerden galiba," dedim. Bana sinirle baktı ama bir şey söylemedi. "Çok mu kötüydü?" diye sordum kendimi affettirmek için.

"Sence?" dedi.

Annesi Anand ile gelmiş ve evi şöyle bir gezdikten sonra "Amma kitap kurdu adammış," demiş. Ardından uzun bir sorgu başlamış ve Billie itiraf etmek zorunda kalmış. "Er geç öğrenecekti," dedim. "Yarın buluşuruz, ne yapacağımıza ondan sonra bakarız." Billie'ye neden bu kadar karamsar olduğunu söyletmeye çalıştım ama söylemedi. "Merak etme," dedim. "Ben ona kendimi sevdiririm." Billie birden parladı ve bana aileleri hiç anlamadığımı söyledi. Ertesi gün Acton'a giderken Billie'nin yüzünden şüphe akıyordu, ben de eve çekinerek gittim. Anand bizi içeri aldı, benim kayıtsızca elimi

sıktı ve kardeşini öptü, sonra salona geçtik. Billie'nin annesi kanepede oturuyordu, hoş geldin anlamında hafifçe gülümsedi, bekleneceği gibi.

Billie, "Salim," diyerek beni tanıttı ve salona ibadet yerinde küfredilmiş gibi bir hava çöktü. El sıkışmak üzere öne çıktım. Billie'nin annesi altmışlı yaşlarında gibi görünüyordu, yüzü kızından biraz daha tombuldu ama hatları benziyordu. Kahverengi, safran rengi ve krem rengi bir sari giyiyordu, kalın çerçeveli gözlük takıyordu, hiç çekinmeyen ve dost canlısı bir tavrı vardı. Kanepede yanındaki yere eliyle vurdu ve Billie'nin adını söyledi. Bu sırada Anand bana pencerenin yanındaki sandalyeye oturmamı işaret etti, kendisi de kanepenin diğer tarafındaki, odanın daha içinde kalan başka bir sandalyeye geçti. Amaçlarının beni göz önünde tutmak olduğuna şüphe yoktu. Konuşma yükünün çoğunu Billie ile Anand çekti, işte yaşadıkları şeylerden, havadan sudan bahsettiler. Bazen bir soruyla beni de muhabbete çekiyorlardı ama zorlamıyorlardı; fikrimi söylemeye ya da önemsiz bir bilgi vermeye davet ediyorlardı sadece. Billie'nin annesi neredeyse hiçbir şey söylemedi ama her şeye gülümseyerek ve iyi niyetli bir ifadeyle karşılık veriyordu, göz göze geldiğimizde bile ifadesi değişmiyordu. Durum iyi görünüyordu diye düşündüm ve Billie'yle göz göze gelmeye çalıştım ama o, bakışlarımız buluştuğu anda gözlerini kaçırıyordu.

Suçlayıcı ve nefret dolu bakışlar ve ailem, işim, dinim hakkında yaralayıcı sorularla karşılaşmayı bekliyordum ama en fazla Anand konuşurken annesinin düşünceli düşünceli bana baktığını gördüm, o kadar. Benimle göz göze gelince gülümsedi ve oğluna döndü. Sırasıyla pasta ve çay geldi, yaklaşık iki saatlik olaysız bir ziyaretten sonra Putney'e döndük.

"Anneni sevdim," dedim. "Çok zarif kadın. Güzelliğini kimden aldığın belli oldu."

Billie başını salladı, henüz bahsetmeye hazır olmadığı bir

şeye endişeleniyordu. Ziyareti kendi kafasında gözden geçirdiğini tahmin ettim. Konuşabildiğinde ziyaretin beklemediği kadar iyi geçtiğini söyledi ama sesinden bunu beni susturmak için söylediğini anladım. Ertesi gün beni işten aradı ve akşam Acton'daki eve gitmesi gerektiğini söyledi.

"Ne olmuş?" diye sordum. Benimle mi ilgili olduğunu sormak istemedim. Ya neyle ilgili olacaktı?

"Bilmiyorum," dedi. "Muhtemelen geç dönerim."

Ama ne geldi ne aradı. Aklıma kötü şeyler geldi durdu; Billie'nin yüzleşmeye zorlandığı acı gerçekleri, arkamdan söyledikleri acımasız sözleri düşündüm. Ailesi kimdir nedir bilmiyoruz. Öyle kaymak tabakadan olmadığı belli, Lambeth Konseyi'nin Spor ve Turizm Departmanı! Finansal açıdan yük olur sana. Bankada senin önün açık. Bak, şimdiden yatırım ve finans eğitimlerine yolluyorlar seni, gençken tanıştığın ne idüğü belirsiz bir çocuk için bunları riske atmaya değer mi? Afrikalı Müslüman'ın biri be kızım!

Billie'yi işyerinden aradım ama ulaşamadım. Öğlene doğru e-posta attım: *Dün gece için üzgünüm. Sonra görüşürüz.* Bunları yazmak beni sakinleştireceğine daha da endişelendirdi. Neden beni aramıyordu? Eve vardığımda Billie gelmişti, oysa normalde benden geç gelirdi. Ona sarıldım ama vücudunu salıvermiş gibiydi, gözlerinde yorgunluk ve yenilgi vardı.

"Ne oldu?" diye sordum.

"Özür dilerim. Çok özür dilerim," dedi.

Ne olduğunu tekrar sormadan biraz bekledim ama tahmin edebilmeye başlıyordum.

"Hepsi oradaydı," dedi bitkinlikle. "Suresh ta Madrid'den yumruğunu masaya vurmaya gelmiş. Biz gittikten sonra annem onu aramış. Seni görmeyi sadece ayrıntıları doğru anladığından emin olmak için istemiş. Sonra Suresh'i aramış, Afrikalı bir zenciyle yaşadığımı ve gelip beni ikna etmesi ge-

rektiğini söylemiş. O, Anand'dan duymuş zaten. Her şey planlıymış. O kelimeyi çok rahat kullanıyorlardı: Kibar da olsa zenci zencidir. Ben dinin sorun olur sanmıştım... Çok özür dilerim. Senden ayrılmak zorundayım."

"Hayır. Yapamazsın."

"Anlamıyorsun... Annem ayrılmazsam kendini öldüreceğini söyledi."

"Öldürmez!"

"Nasıl emin olayım?" dedi Billie, yanaklarından gözyaşları akıyordu. "Sen onu bilmezsin, kafasına taktı mı takar. 'Öyle şeyler deme anne,' dediğimde kendisini ailesinin onuru için feda etmekten çekinmeyeceğini söyledi. Aile onuru kavramını anlar mısın bilmem."

"Hayır, onu şey için demiştir... Ağabeylerin sana baskı yapsın diye," dedim.

Billie başını salladı. "Sözüne uymazsam yapar mı emin değilim. Annem depresyona girdiğinde intihardan bahseder. Bahsettiğini daha önce duydum. 'İntihar insanın gözüne bakar, doğumundan beri çeker ve ömür boyu üzerinde dolaşır,' dedi. Seninle geçirdiğim her dakika işkence çektiğini söyledi, senden bir an önce ayrılmazsam kendini öldürecekmiş. Yapmayacağını nereden bileyim? Yarın eve döneceğimi söyledim."

Onunla konuşmaya çalıştım ama başka seçeneği olmadığını söylüyordu ve konuşmak bir işe yaramıyordu. Yatağa gittiğimizde hiç konuşmadan yattı, ben dil döküp yalvardım, bir süre sonra bana sırtını döndü. Konuşurken uyuyakalmış olmalıyım çünkü birden sokaktaki sabah trafiğinin sesiyle uyandım. Billie sırtüstü yatıyordu, her zamanki gibi sağ kolunu başının üzerine atmıştı. Geç kalmıştım, aceleyle yıkanıp giyindim. Onu uyandırmamak için sessiz olmaya çalıştım ama uyuyor numarası yaptığından şüpheleniyordum. Eşyalarını toplayabilmek için bankaya hasta olduğunu

söyleyecekti. Tüm gün gittiğimde evde olmayacağını düşündüm ama evdeydi.

"Vedalaşalım diye bekliyorum," dedi sessizce, gülümsemeden, kararlılıkla.

"Böyle yapmamıza gerek yok," dedim nazikçe. "Gel seçeneklerimizi konuşalım. Her şeyi böyle silip atamayız."

"Bunu da başka bir şeyi de konuşmak istemiyorum. Gitmem ve olanları düşünmem lazım. Hızlıca yapsak daha iyi. Ben başka türlü yapamayacağım," dedi. "Ama veda etmeden gitmek yanlış geldi. Senin hatan değil. Lütfen bir şey söyleme. Anand'ı aradım, birazdan burada olacak."

Başımla onayladım ve birkaç saniye odada oturdum, Billie'nin kararlılığı karşısında sessizdim, sonra iş kıyafetlerimi çıkarmaya yatak odasına gittim. Anand gelince gülümseyerek selam verdi, Billie'nin eşyalarını yüklendi ve veda etmeden gitti. Zenci her zaman zencidir ama yüzüne değil. Giderken Billie'yle birbirimizi olabilecek en hafif şekilde öptük.

Benimle yaşamayı seçtiği hayat Acton'dan bakınca farklı görünürdü. Umursamaz, saf, hatta haince görünürdü. Herhalde ağabeylerinin gözünde işsiz güçsüz serserinin biriydim, sıcak aile yuvalarına sızmaya çalışıyor ve kardeşlerini sorumsuzluğa alıştırıyordum. Nihayetinde ağabeylerine karşı gelememişti, annesiyle ilgili de bana anlatmadığı bir şey olduğunu tahmin ediyordum. İntihar tehdidi bana manipülasyon ve kontrol amaçlı savrulmuş fevri bir tehdit gibi görünüyordu. İntiharın nasıl kutsal bir eylem olabileceğini anlamıyordum, dinine düşkün Hintli bir kadın için önemini ise o zamanlar tam olarak kavrayamıyordum. Billie gitmeden bunları açıklamadı, ben de sonradan öğrendiklerimle kendi tahminlerimi yapmak zorunda kaldım.

Billie hiçbir şeyi kolaylaştırmadı ve benden kaçtıktan sonra barışma ya da görüşme girişimlerimi geri çevirdi. Ağabeylerine ve annesine böyle yapacağını söylemiş olmalıy-

dı. İkinci aramamdan sonra bir daha cep telefonunu arayamayayım diye numaramı engelledi. E-postalarıma da yanıt vermedi, sonunda adresimi de engellemiş olsa gerek. İşyerini aradım ve telefona çıkana kadar beni ona bağlamayan insanlara direndim. Sonunda merhaba dememi sessizce dinledi ve, "Bir daha burayı arama, kovulacağım senin yüzünden," dedi. Sertliği karşısında reddedilmiş ve hırpalanmış hissettim, işyerini aradıktan sonra bir daha ona ulaşmaya çalışmadım.

Kwa mpenzi Anne,
Salamu na baada ya salamu, umarım sen de Munira da iyisinizdir. Geçen gün yine sessiz sessiz otururken Munira'nın on yedi yaşına geldiğini hatırladım. Neredeyse buraya geldiğimde benim olduğum yaşta, artık nasıl görünüyor tahmin bile edemiyorum. Tabii ki bir genç kadın olmuştur ama bir fotoğrafını görmeyeli çok uzun zaman oldu. Nasıl büyüdüğünü görebileyim diye her sene senden Munira'nın bir fotoğrafını istemeliydim ama istemedim. İhmalkâr aklıma gelmedi bile. Bazen hâlâ evi terk ettiğim yaştaymışım gibi hissediyorum. Düşünerek değil ama bazen kendimi şaşırtıyorum ve düşünüyorum, o zaman gözümün önüne yıllar önce buraya gelen on yedi yaşında bir genç adam geliyor ya da en azından onu hissedebiliyorum. O kadar zamandır buradayım, geldiğimde bu kadar uzun kalacağımı hiç düşünmezdim. Herkes böyle diyor: Bu kadar uzun kalacağımı düşünmezdim.

Bir süredir sessiz kaldığım için kusura bakma lütfen, sizi düşünmediğimden değil. Size ilgisizliğimden yazmadığımı düşünme. Sadece her gün aynı geliyor; işe gidip geliyorum ve anlatmaya değecek hiçbir şey olmuyor gibi. Ama bugün bir haberim var: Bir ev alacağım. Şu an oturduğum, Putney'deki evi. Görsen ev hakkında ne düşünürdün me-

rak ediyorum. Belki birkaç fotoğraf çekip sana yollarım, rahat okuma koltuğumda Çehov okurken. Sen muhtemelen evi basık ve boş bulurdun, sadece ben varım. Sık sık birlikte yaşadığımız küçük evi düşünüyorum, ne kadar yakın ve içli dışlıydık ama kimse kimsenin alanını işgal etmezdi. Burada bazen bitkin hissediyorum. Hava tozlu ve insan nefesi dolu, bazen boğuluyor gibi oluyorum.

Yaz geldi ama hava hâlâ fırtınalı ve dengesiz; yağmur yağıyor, dolu yağıyor, sonra biraz güneş açıyor. New York'taki cinayetlerden sonra burada da insanların konuştuğu dil değişti ve herkes radikal Müslümanlarla teröristlerden bahsediyor. Dillerinde hep tanıdık özgürlük kelimesi var ama planları özgürlüğü şiddetle uygulamak. Bu da tanıdık sanırım. Bazı sakallıların da söylediklerine inanamazsın; hepsini Kissinger ve Yahudiler planlamış, Amerika Müslüman dünyasını ele geçirip yok etsin diye bombaları Müslümanlar yerleştirmiş gibi göstermişler. Hepsi öfke ve nefret dolu, böyle acımasız şeyleri o kadar kendilerine hak görerek söylüyorlar ki gençken kalpten inandığımız hikâyelere hiç benzemiyor: "Medine'ye Dönüş", "Gece Yolculuğu", "Kubbet-üs Sahra". Artık daha da yabancı gibi hissediyorum. Buradan nefret ediyorum ama yine de kalıyorum. Bir hain gibi hissediyorum ama kime ihanet ettiğimden emin değilim.

Anne, birkaç hafta önce sevdiğim kadını kaybettim. Bir can kaybetmiş gibi hissediyorum. Ona senden ve babamdan, nasıl yürütemediğimizden bahsettim. Senden bahsettiğim tek kişi oydu, şimdi senin bir parçanı değersiz bir şey gibi kaybetmişim, herhangi birine vermişim gibi hissediyorum. Bazen yalnızlıktan hasta gibi oluyorum. Bazen günleri şaşırıyorum, çarşambayı perşembe sanıyorum. Oysa gençken çarşambaları hep bilirdim, haftanın bitmesine daha çok olması bana çok kötü gelirdi.

Neden bilmiyorum ama evi satın almak bana güvende hissettiriyor, artık karanlık boşluğa sürüklenmeyecekmişim gibi. Evi almak için alabileceğim kadar borç aldım ama bu gerekli bir acı olacak, bir şeyi bir yıldan uzun süre çok istememin cezasını çekeceğim. Defterim sana yazıp yollamadığım mektuplarla doluyor. Yakında yeni bir defter almam gerekecek.

7

Anne

Billie'nin gidişinin şokunun tüm bünyeme yayılması birkaç gün aldı, bu günlerin sonunda neşesiz, bitkin, zaman zaman hareket edemez haldeydim. Bizzat yaşamamış olsam öyle olacağına asla inanmazdım. Beni reddetmesini fiziksel bir bulantı, vücudumda bir iğrenti ve eksiklik gibi hissediyordum. En küçük şeyleri yapmak için bile kendimi zorlamam gerekiyordu: Yatağı topla, duş al, yemek yap... Yemek yaptığımda bile çoğu zaman yiyemiyordum. İki-üç saatten fazla uyuyamıyordum ve perişan halde uyanıyordum. İşime ya da okuduğum şeye odaklanamıyordum. Evin sessizliği beni boğuyordu ve bana onu hatırlatan çok fazla eşya vardı. Olayların akışını değiştirmek, annemi mutlu etmek, kendime de moral vermek için evi ziyaret etmeyi düşündüm. Eve gidersem muhakkak aklım ondan uzaklaşırdı ama hiçbir şey yapmadım. Kendimi bu hissiz halden çıkarmam haftalar aldı. Bunun için yaptığım şeylerden biri evi satın almaktı. Ev sahibi arayıp evi satmak istediğini söyledi, kabul ettim, bu iş düşüncelerimin büyük bir kısmını meşgul etti ve onu düşünmemi engelledi.

Yaptığım bir diğer şey uzun yürüyüşlere çıkmaktı. Billie'nin annesinin geldiği gün çıktığım yürüyüş bir şey başlattı sanırım. Yürümek hoşuma gitti, ben de Londra'da tek başıma gezmeye başladım. Bazen sabahları çıkıyor, nehre doğru gidiyor, doğuya ya da batıya, Chiswick'e ya da Hackney'e kadar yürüyordum. Tüm günü dışarıda geçiriyordum, adımlarımı zorla atmak ve Putney'e tren ya da otobüsle dönmek zorunda kalana kadar yürüyordum. Yanıma hep bir kitap alıyordum, keyfim varsa ve güzel bir yer bulursam oturup okuyordum. Bazen Camberwell'e yürüyor ve A.B.O. evinin önünden geçiyordum, Holland Park'a gidip İngiltere'ye geldiğimde yaşadığım eve bakıyordum. Bahar gelince bazen işten döndükten sonra hemen geri çıkıp parkta yürümeye, Clapham Parkı'na kadar gidip dönmeye başladım. Yolda bir kafede ya da barda oturuyordum.

Bir cuma gece boyu Wandsworth'e, oradan Tooting Bec'e, Brixton'a, Denmark Hill'e, Lewisham'a, ta Greenwich'e kadar yürüdüm. Gece kulüplerine takılan insanları, benim gibi Londra'yı uykularında gezenleri gördüm. Genelde geniş caddelere girmemeye, yolumu dar sokaklardan bulmaya çalıştım, yolumu bilemeyince sola döndüm. Charles Dickens'ın bir keresinde Londra'nın merkezindeki Tavistock Meydanı'ndan Rochester'daki evi Gad's Hill Place'e kadar yürüdüğünü okumuştum, geceleyin yedi saatlik bir yürüyüş olmuş çünkü karısıyla kavga etmiş. Chaucer'ın gezginlerinin Southwark'tan Canterbury'ye yolculuğunu yapan bir grup okumuştum. Yazın güneş yeri biraz daha ısıtınca o yola ben de düşmeyi planlıyordum, yolda damağımı ıslatmak için yanıma cep mataramı alacaktım.

Sevgili Anne,

Daireyi aldığıma sevindiğine çok memnun oldum ama küçük bir daire olduğunu, öyle çok iyi durumda olmadığımı

belirteyim. Hatta biraz zor durumdayım çünkü her ay ödemem gereken taksitler var artık. Sürekli test yaptırıp kesin bir netice alamamak sinirini bozuyor olmalı. Belki merak edecek bir şey olmadığı için böyle oluyordur. Burada günler (yıllar) geçiyor. Ne kadar kolay ve hızlı geçtiklerine şaşırıyorum. Yılları toplayınca burada geçirdiğim süreye hayret ediyorum. Sanırım haklısın, sen yüzümü unutmadan sizi ziyaret etmemin zamanı geldi. Yılbaşından sonra gelmek üzere bir plan yaptım. Biraz birikmiş iznim var, üzerine bir ay daha izin alıp vatanıma ve yaşlı anneme döneceğim.

Munira'nın fotoğrafı için teşekkür ederim. Geçen gün onunla ve seninle kısa konuşmamız bana çok iyi geldi. Dairenin bir fotoğrafını yolluyorum.

Sevgiler,

Salim

* * *

Yılbaşı günü bir arkadaşımda kalmaya Kent'e, Folkestone'a gittim. Kendisiyle bir eğitimde tanışmış ve yakınlaşmıştık, Londra'ya her geldiğinde ve birileriyle görüşmek istediğinde beni arıyordu, birkaç gece bende de kalmıştı. Adı Rhonda'ydı. İlişkimizi çok sıradanmış gibi gösteriyorum ama Rhonda sorunlu bir kadındı ve kendime bu yılbaşının onu son görüşüm olacağını söyledim.

Yılbaşı sabahı ılık bir hava vardı; ağır bulutlar ve ince, neredeyse görünmez bir sis ortalığı kaplamıştı. Kül gibi göğün arkasında beklenmedik bir parlaklık vardı, aynaların gümüş rengi parlaması gibi. Bu bana mutsuz hissettirdi, bazı çeşit ışıklar nedenini bilmediğim şekilde beni mutsuz ederdi. Rhonda'nın zemin kattaki dairesinin arka verandasında oturuyordum, binanın yanındaki ameliyathaneye doğru uzanan bahçeye bakıyordum. İki bina arasındaki sınırı belirleyen bir çit ya da çalı yoktu çünkü bahçe ameliyathane-

ye aitti. Günlerden cumartesiydi ve şehrin bu tarafı sessizdi, Viktorya döneminden kalma, bazıları üç katlı olmasına rağmen tek bir ailenin yaşadığı ev sıraları arasında çıt çıkmıyordu. Devasa ağaçların, yazın sokağı bir orman kadar basık hale getiren yaprakları şimdi dökülmüştü. Oturduğum yerden ameliyathaneyi görebiliyordum, Rhonda'nın oturduğu evin bir doktorun evi olup olmadığını, evle ameliyathanenin tek bir mülk olup olmadığını merak ettim.

Arada bir geçen arabaların fısıltısı geliyordu, yolun evin hemen önünde olduğunu bilmeme rağmen ses çok uzaktan geliyor gibiydi. Yılbaşı ve cumartesi olmasına rağmen başka hiç ses yoktu. Rhonda hâlâ yataktaydı, uyandırılmak istemediğini belirten uyku bandını takmıştı, kızı Susannah geceyi bir arkadaşında geçirmişti. O cumartesiden birkaç gün önce Rhonda beni sabahın erken saatlerinde aramıştı. O olduğunu anlamıştım çünkü tam onun aradığı saatlerdi. İlk aradığında yurtdışından birinin aradığını sanmıştım, şimdi gecenin bir saati ne zaman beni arasa annemi daha fazla aramadığım için suçluluktan karnıma giren ağrıları bastırmak zorunda kalıyordum.

Yılbaşından birkaç gün önceki o sabahın erken saatlerinde telefonu açacak kadar kendime gelebildiğimde arayanın Rhonda olduğunu biliyordum. Onu görmeyi hem istiyordum hem istemiyordum. Alo dedim ve Rhonda'nın konuşmalarımızda olmasını sevdiği birkaç saniyelik sessizliğin geçmesini bekledim, sonra Rhonda uyuyamadığını söyledi. Nefret ediyordu uyuyamamaktan. Yalnız mıydım? Uyanmış mıydım? "Evet" dışında bir şey söylemedim. Biraz daha bekledikten sonra yılbaşında da yalnız olacağını ve bunu kaldıramayacağını bildiğini söyledi. Kaldıramazdı, yılbaşında olmazdı. Müsait miydim? Gelip bir-iki gün kalmak ister miydim? Bu sefer ben biraz bekledim ve o sessiz saniyelerde Rhonda'nın görüntüleri aklıma hücum etti: Kederle par-

layan gözleri, yanımda yatarkenki sıcak çıplaklığı, çektiği acılar... Rhonda'nın bir sorunu vardı. Çenesi biraz gevşekti, gözleri oldukça küçüktü ama o kendini bir afet gibi görüyordu ve kendine olan sevgisi onu tahrik edici kılıyordu.

Birkaç hafta ses çıkarmadıktan sonra tekrar aradı. Birlikte olduğumuz son akşamı yaralayıcı tartışmalarla geçirmiştik ve çok geç olmadan geceyi sonlandırmaya karar vermiş, birbirimize ve bizi bir araya getiren her şeye lanetler okuyarak ayrılmıştık. Bu öfkeli ruh haline girdiğinde anlaşılmaz bir özgüvenle konuşurdu, kullandığı dil buruşan şakaklarında soyut şeyler görmeme sebep olurdu. Uzunca bir süre tereddüt ettim, sözcüklerine kendi anlamını veriyormuş, kendi vurgularına sahip kendi dilini konuşuyormuş gibi görünen bu kadının çekimine kapılmamın doğru olup olmadığını düşündüm. Hatırası vücuduma geri dönerken evet dedim, kapılacaktım. Bir an sonra telefon sustu, Rhonda gitmişti.

Rhonda işini böyle görürdü: Hızlıca, rahatsız edici, sinir bozucu, bana genelde mutsuzluğun eşiğinde gibi görünse de her hareketiyle uçuk kaçık özgürlüğünü ispatlamaya çalışıyordu. Yanından her ayrılışımda bunun son sefer olacağını düşünüyordum. Arka verandasında Rhonda'nın uyanmasını beklediğim o cumartesi sabahı da bu düşünceyle gülümsedim. Gülümsememde hüznün ve kendime acıma duygusunun izleri vardı; buna hangimizin, Rhonda'nın mı benim mi daha çok ihtiyacı olduğundan emin değildim.

* * *

Yılbaşından önceki gün annem öldü. Folkestone'dan pazartesi öğleden sonra döndüğüm için haberi dört gün geç aldım. Ben öğrenene kadar annemim cenazesi kalkmıştı, *khitma*[1] ve dua seansları bitmişti. Yas tutmaktan başka yapacak

---

1 Svahili kültüründe merhumun akrabalarının ve yakınlarının dualar okuduğu bir tören.

bir şey kalmamıştı. Pazartesi gecesi arayıp haber veren Amir dayım oldu.

"Salim, sen misin? Kötü bir haberim var maalesef," dedi. Kısa bir süre bekleyip, "Anneni kaybettik," dedi.

Vücuduma davetsiz bir sızı çöktü ama hiç sesim çıkmadı. Ben bir şey demeyince dayım vakur ve derin sesiyle konuşmaya devam etti.

"Belki cenazeye, olmadı ertesi gün dualara yetişebilirsin diye cuma sabahı Delhi'den aradım ama kimse açmadı. Munira doğru numarayı mı verdi, taşındın numaranı mı değiştirdin diye merak bile ettim. Ben Oman Air'in bir uçuşunu bulabildim, öğleden sonra geldim, cenazeye yetiştim. Seni her gün iki-üç kere aradım ama bugüne kadar hiç ulaşamadım. Elçilikten birine hâlâ orada mı yaşıyorsun diye bile sordum."

"Cuma işteydim," dedim. "Sonra birkaç gün eve gelmedim. Telefonuna çıkamadığım için özür dilerim."

"Anneni cuma öğleden sonra toprağa verdik," dedi. "Aynı günün sabahı da Mskiti Mnara'da bir *khitma* düzenledik. Senin yerine de dua ettik, burada olsan öyle yapmak isteyeceğini düşündük."

"Teşekkür ederim," dedim. "Aniden oldu herhalde."

"Elhamdülillah, mekânı cennet olsun diye dua ettik. Kardeşin Munira son anlarında annenleymiş, ruhunu teslim etmeden hemen önce şahadet getirdiğini duymuş. Büyük lütuftur. Tanrı istemeden, vakti gelmeden can çıkmaz," dedi Amir dayım, Kuran'dan alıntı yapıyordu. Sonra mevtayı kimin yıkadığını, duaları kimin yönettiğini, kardeşi ve oğlu yokken anneme iyi baktıkları için onlara ne kadar minnettar olduğunu söyledi. Amir dayımın perişan ve dindar konuşmaları beni şaşırtmıştı. Daha önce hiç böyle konuştuğunu duymamıştım.

"Beynine kan pıhtısı atmış, damar tıkanıklığı," dedi Amir dayım. "Tansiyonunun yüksek olduğunu biliyordun, değil

mi? Şeker hastalığını da, biliyorsundur? Belki bilmiyorsundur gerçi. Arayıp sormaya tenezzül etmezdin sen. Kırk yılın başı bir mektup yazardın, telefon ise hiç etmezdin. Nereden bileceksin? Neyse artık geçti zaten, elden bir şey gelmez. Bari ulaşmamız gerektiğinde arayalım diye bir numara bıraksaydın. Cep telefonun yok mu senin? Herkesin cep telefonu var artık."

O sırada söylemem gereken küçük düşürücü şeyleri söyledim: Hayırlı bir oğul gibi yasını tutmak için orada olamadığım için pişmandım, telefonlarına çıkmayıp onları endişelendirdiğim için üzgündüm. Birikim hesabımda hiç dokunmadığım bir uçak param vardı ama aradıkları sırada evde değildim ve telefonumu yanıma almamıştım. Cep telefonlarına pek alışamamıştım, hep ya yanıma almayı ya açmayı unutuyordum. Telefonumun başında olacağıma Rhonda'nın yanındaydım ve onun insafsız oyunları beni ihtiyaçlarımdan iğrendirdi.

"Artık yapacak bir şey yok," dedi Amir dayım, sesi pürüzlü ve zalim haline geri dönmüştü. "Sen iyisindir herhalde, hayatın bir şekilde devam ediyordur. Numaranı almış oldum, bir daha Londra'ya geldiğimde ararım, bir kahve falan içeriz. Cep telefonunu da versen iyi olur aslında, belki evde olmazsın. Bu arada cenaze masraflarını düşünmene gerek yok, Hakim'le ben hallettik. Oldu, tamam... ailen selam söylüyor. Kendine iyi bak, arayı açma."

Bu haberi bekliyordum, önünde sonunda geleceğini içten içe kabullenmiştim. Sürekli yaptırdığı testler içime kurt düşürmüştü, annem ne zaman sorsam testlerin sonuç vermediğini söylerdi, yalan söylüyordu herhalde. Elli üç yaşındaydı, bu devirde ve burada hiç ölünecek yaşta değildi. Ama burada değildi, yaşadığı devirse karmaşık bir konuydu. Ahizeyi indirmeden önce Amir dayımın kapatmasını bekledim. Cenazeyi kaçırdığıma üzülmüştüm ama depresyona da girme-

miştim. *Bu arada cenaze masraflarını düşünmene gerek yok, Hakim'le ben hallettik.* Annemi onurlandırmak için gerekeni yapmak onları tatmin etmiş olsa gerek. Esasında umurlarında olan annemin onuru değil kendi onurları olsa da. Amir dayım bana sorumluluklarımı yerine getirmediğimi bir kez daha hatırlatmak için masraf bahsini açmıştı.

Annemin mektuplarını tuttuğum ayakkabı kutusunu çıkardım ve akşamı hepsini okuyarak geçirdim. Onlarca mektup vardı. Amir dayım yine yalan söylemişti. Hatırladığımdan daha çok yazışmış olmalıydık. Tüm mektuplarına *Habibi* diye başlardı. Canım. *Mamako* diye de bitirirdi: Annen.

> Habibi,
> Mektubunu ve haberlerini aldığıma çok sevindim. Okula yazıldığına ve derslerinin yakında başlayacağını okuduğuma ne kadar mutlu oldum anlatamam. Cesur olacağını ve bu yolculuktan başarıyla dönmek için gereken her şeyi yapacağını biliyorum. Çok çalışacaksın ve dönüp bizimle güzel bir hayat yaşayacaksın. Ben hiçbir yere girmediğim için senin yaşadıklarını ve gördüklerini hayal etmem çok zor. Gözümün önüne getirebilmem için onları bana anlatmalısın. İnsanların söylediklerini anlayabiliyor musun? Kimse radyodaki ve televizyondaki gibi konuşmuyormuş, oraya gidince insanlar anlaşılmıyormuş diye duydum. Sen gittiğinden beri ev çok sessiz, tabii Munira elinden geldiği kadar kargaşa yaratıyor. O da seni çok özledi.
> Mamako

> Habibi,
> Ay başında yazdığın mektup bugün elime geçti. Kaç gündür posta kutusunda duruyormuş, haberim yoktu. Postane buraya çok uzak, ayda yılda bir gidebiliyorum. Geç cevap yazdığım için özür dilerim. Kar yağdığında çektirdiğin fo-

toğrafı çok sevdim. Daha önce tabii kar fotoğrafları gördüm ama seninkini görünce kara dokunasım geldi. Senin aksine ben hiç buz üzerinde durmadım! Nasıl da maceracısın.

Sinirli kalabalıklardan ve gürültüden şikâyet etme oğlum. Hayatta hiçbir şey kolay değil, sen uyanık kalmalı ve elinden geleni yapmalısın, belaya bulaşmamalısın. Avrupa'da gençler içip içip sağa sola saldırıyor diye haberler görüyoruz. İhtiyacın olduğunda dayın sana tavsiye verir, ona sormadan bir şey yapma. Dayınla Asha yengene selamlarımı ilet.

Mamako

Habibi,

Bugün beni bekleyen iki mektup vardı. Böyle devam edersen şımarırım, ona göre. Notlarının iyi gelmesine çok sevindim. Başarılı olup beni gururlandıracağından eminim. Burada yağmurlar dindi, havanın en güzel olduğu zamana girdik. Çok sıcak değil, her yer yemyeşil, sürekli serin bir esinti var. Burada olsan çok severdin.

Bugün yeni dairemize taşındık. Çok konforlu, bir sürü modern eşyası var, küveti bile var! Arkada saksıda çiçek yetiştirdiğim bir balkonumuz var. Hep evde çiçek yetiştirmek istemişimdir ama yerimiz yoktu işte. Eski evden çıkmak bazı açılardan üzücüydü ama bir yandan da iyi oldu. O dedikoducu Bi Maryam'dan kurtulmak ne büyük özgürlük!

Mutlaka fotoğraf gönder. Seni giymeye zorladıklarını söylediğin büyük çirkin paltonu görmek istiyorum. Muhtemelen iyiliğini düşünmüşlerdir, nankör serseri seni. Munira çok öpüyor, ben de öpüyorum.

Mamako

İlk yılından böyle çok mektup vardı; neşeli, cesaretlendirici, biraz buyrukçu. Okulla, Amir dayımla ve Asha yengemle uğraştığım dönemdeki mektuplarda tonu değişiyordu. Onla-

rı da, Holland Park'ı terk etmemden sonraki mektuplarını da okudum, başarısızlığım karşısında hayal kırıklığına uğradığını hissettim ve zoraki cesaret verici sesini duydum. Bundan sonra daha seyrek yazmaya başlamış olmalıyım, zira mektuplarının çoğu uzun zamandır sesimin çıkmamasından şikâyet ederek başlıyordu. Arada bir daha erken yazamadığı için özür dileyerek ya da yeni bir mektuba sevinçle başladığı mektuplar da çıkıyordu. Daha iyi olmalıydım. Annemin mektuplarını bitirince defterlerimi okumaya başladım. Üç tanelerdi, ilk defter göndermediğim ya da yarım kalmış mektuplarla doluydu ama ilerledikçe göndermeyi başından beri düşünmediğim mektuplar da yazmıştım. Annem hayalî okuyucuydu, gönderilmemiş mektuplar kafamda onunla girdiğim diyaloglardı. İki defter kapaktan kapağa doluydu ama üçüncüde ölü anneme bir mektup daha yazabileceğim sayfalar vardı.

Sevgili Anne,
Salamu na baada ya salamu. Kar geliyor gibi görünüyor. Havayı anlatmamı ne kadar sevdiğini biliyorum. Hava durumunu izlemedim ama soğuğa ve durgun havaya bakarak karın eli kulağında diyebilirim.

Bana şeker hastalığını ve yüksek tansiyonunu neden söylemedin? Pıhtı atması riskini biliyor muydun? Sanırım gitmeni bekliyordum. Ölmeni istediğim için değil, (Senin için bu kelimeyi kullanabilir miyim?) sana bu işkencenin bittiğini hiç söyleyemeyeceğimden, başarılı olup sana iyi haber vermeyeceğimden korktuğum için. Söyleseydin gelirdim. Sana anlatacak çok bir şey bulamadım, uç uca dizdiğinde bir hayat oluşturan ufak tefek şeyler sadece, ama umut yok değil. Heyecanlanacak bir şey yok, hepsi bu.

Sevgiler,
Salim

İki gün sonra (hazırlanmak için bu süreye ihtiyacım vardı) annemin telefon numarasını aradım. Hakim'in, artık adıyla hitap etmeye karar verdiğim adamın açmasını bekliyordum. Annemin inadımı bıraktığıma gülümseyeceğini düşündüm. Hakim'i ve hediyelerini reddetmemi kendisine yönelik bir hareket olarak görüyordu ama yanılıyordu. Telefon çalarken ufak bir isteksizlik hissettim. Belki korkuydu, ister istemez çaresiz hissediyordum. Ayrıca Munira'yla konuşmak istiyordum, o da annesini kaybetmişti. Sesini duymak, iyi dileklerde bulunmak ve orada bırakmak istiyordum. Ondan bir şey istemiyordum ve verecek bir şeyim de yoktu. Bunları düşünüyordum. Telefonu Munira açtı ama ben annemin sesini duydum.

"Munira," dedim.

"Salim," dedi hemen. "Salim, Salim! Seni duymak ne güzel, sesin hiç değişmemiş."

"Munira," dedim.

"Tanıdım seni. Uzak mesafe aramalarda gelen o boş ses gelir gelmez sen olduğunu anladım."

"Özür dilerim, haberi zamanında alamadım," dedim. "Gelirdim."

"Bir anda oluverdi," dedi Munira. "Tansiyon ilacını her zamanki gibi alıyordu, kendine iyi bakıyordu, o gün kalktığında baş ağrısı vardı. Birkaç gündür başı ağrıyordu ama önemli bir şey olduğunu düşünmüyordu. Bir semptom olabileceği aklımıza gelmedi. O gün biraz başı dönüyordu ve sağ bacağını hissedemiyordu. Sonradan damar tıkanıklığı olduğunu, vücudunun başka bir yerinde pıhtı atıp beyin atardamarlarından birini tıkadığını söylediler."

"Üzgünüm," dedim.

"Elinde olsa geleceğini biliyorum. Seni görmek çok güzel olurdu," dedi. "Böyle üzücü bir vesileyle olsa da. Seni çok özledik. Hep senden bahsederdi, neredeyse her gün, sanki se-

ni o sabah görmüş gibi. Sana ne diyordu biliyor musun? Senin sadık ve annesine bağlı biri olduğunu ve bir gün geri geleceğini söylüyordu. Olan oldu artık, yapacak bir şey yok."

Söyleyecek söz bulamıyordum, suçluluk dilime kilit vurmuştu. Çok fazla beklemiştim, şimdi de çok geç olmuştu işte. Kardeşimin cenazeyi anlatmasını dinledim. "Amir dayım tam zamanında geldi, havaalanına indiği gibi cenazeye geldi. Babam onu alması için birini yolladı. Asha halamla diğer halalarım da çok iyiydi. Babamın kuzenlerinden biri benimle kalmak için bir süreliğine buraya taşındı. Ne yapacağıma henüz karar vermedim. Bu evde tek başıma kalamam, Darüsselam'da son sınıfı okuyacağım daha. Ondan sonra karar vereceğim. Ev annemin üstüneydi, şimdi seninle benim oldu haliyle. Ziyaret etmek için bile gelsen kalacak kendi evin var yani."

Munira'nın sesindeki kendinden eminlik beni şaşırttı, telefonda konuşmayı bilen biri, alacak kararları olan biri gibi konuşuyordu. Güçlü insanların arasında büyümüştü, belki de bu nedenle bu kadar kendinden emindi. Belki de babasının küstahlık genini almıştı. Bir zaman sonra sessiz kaldığımı fark etmiş olacak ki, "Salim, orada mısın?" dedi.

"Buradayım, buradayım," dedim. "Seni dinliyordum da."

"Telefonda bir başladım mı susmuyorum," dedi gülerek. "Yurtdışını arıyorsun, çok yazmıştır şimdi. Bir dahakine ben seni arayayım."

"Boş ver sen ne yazdığını," dedim. "Sana e-posta adresimi vereyim. Öğrenci halinle yurtdışını aratmam sana."

Babamın döndüğünü Munira'nın e-postalarından biri sayesinde öğrendim. Şöyle yazdı:

> Annemin cenazesinden üç hafta sonra geri gelmiş. Gelmesinin annemin vefatıyla bir ilgisi var mı bilmiyorum. Bana da babam söyledi. "Birisinden Salim'in babasının döndü-

ğünü öğrendim," dedi. Temelli mi döndü ziyarete mi geldi bilmiyorum. Ben birkaç güne İşletme Bölümü'nde son senemin ikinci dönemi için Dar'a dönüyorum. Bir şey öğrenirsem sana yazarım, sen de bana yaz.

Babamın dönüş haberi çok beklenmedikti. Böyle bir şey yapacağını hiç düşünmezdim. Babamın dönmeye karar vermiş olması beni gülümsetti. Annemin vefatının haberini aldığı için döndüğü kesindi, içindeki duygusal ses onu geri dönmeye zorlamıştı. Ben de geri dönmeye, yıllar sonra yüzsüz ihtiyarla bir araya gelmeye karar verdim. Kararımı verir vermez Munira'ya yazdım ve babamın kalıp kalmayacağını öğrenmesini rica ettim. Munira da hemen cevap verdi. İkimiz de bilgisayarlarımızın başında oturuyorduk herhalde. *Yaşasın. Yallah, zamanı gelmişti. Dar'a gitmeden öğrenirim.*

Sevgili Anne,
Senin için geri geldi. O kadar mutsuzluktan sonra neden geldi bilmiyorum. Sence sorarsam söyler mi? Ben onu tanıdığım zamanlar pek konuşkan değildi. Senin sayende.

Üçüncü Kısım

8

Geri Dönüş

İşten izin aldım ve erkenden bir bilet aldım. Bir aylık iznimi kullanmak için hazirana kadar beklemem gerekiyordu ama acelem yoktu çünkü babamın eskiden olduğu gibi Khamis'in dükkânının arkasında kaldığını biliyordum. Munira onu sormaya ve mesajımı iletmeye gitmişti. Babam Kuala Lumpur'a gittiğinde Munira altı yaşındaydı ama onu tanımazdı, daha doğrusu babam Munira'yı tanımazdı. O zamanlar kimseyle pek münasebeti yoktu. Munira kendisini Salim'in kardeşi olarak tanıtmış, babam da, "Ah," demiş. Bu kadar: Ah. Fena görünmüyormuş; biraz çelimsizmiş ve Munira birkaç aya geri geleceğimi söylediğinde gülümsemiş. "İnşallah ben de burada olurum, söylersin," demiş.

Nerede kalacağımdan emin değildim. Hakim'in anneme verdiği evde mi kalmalıydım? Bunu istemediğimi adım gibi biliyordum, Munira'nın çok istediğini bildiğim gibi. Bir e-postasında "Annemin eviydi, artık bizim evimiz," yazmıştı. "Ayrıca ben hayatımın çoğunu orada geçirdim." Ev bana daha karanlık bir şeyler ifade ediyordu ve bulaşmak istemiyordum. Eskiden babasının malıydı, şimdi onun olmuştu. Ona

bunu bir şekilde anlatabilirdim. Gittiğimde tartışmaya mahal kalmasın diye internetten bir otelde yer ayırttım.

Babamı hayal etmeye çalıştım, ama çok zorlamadım. O akşam ona veda etmeye gittiğimdeki, Khamis'in dükkânının arkasında pasaklı ve bitkin görüntüsünün gözümün önünden gitmesi zordu. Bana verdiği anlaşılmaz öğüdü tam olarak hatırlayamıyordum. Şükretmek mi sevginin başlangıcıydı, sevgi mi şükretmenin? Önemli değildi aslında; sonuçta insanı uzun vadede mutsuz eden şeyler kelimeler değillerdi. İnsanı mutsuz eden anılardı, solmak bilmeyen, yerinden oynamayan karanlık anlar. Uçuşumu beklediğim haftalarda babam gençliğimde her gün gördüğüm o mırıldanan münzevi olarak kaldı. Sonra da o hayata geri dönmüştü! Nasıl bir inanç ona bunu yaptırmıştı acaba? Anneme bağlılık. Yaşlı hoca ölmüş olmalıydı, annem ölünce de babam ona yakın olmaya gelmişti işte.

İngiltere'ye gelişimden beri pek seyahat etmemiştim. İki kere Eurostar'la Paris'e gitmiştim, bir kere de Rhonda'yla günübirlik Boulogne'a gitmiştim. Birkaç sene önce bir hanım arkadaşımla Amsterdam'ı ziyaret etmiştim, yıllar içinde İngiltere'nin farklı yerlerini de görmüştüm. Eve dönüşüm ilk uzun yolculuğumdu. Bu kadar uzun süre sonra dönmekten gelen endişelerime bir de seyahat tecrübesizliğim eklendi ama büyük gün yaklaştıkça kendimi beklediğimden daha sakin buldum. Aradan çıksın diye Munira'ya otel ayarladığımı söyledim, cevap olarak beni havaalanında karşılayacağını söyledi.

Uçuş sırasında keyfim yerine geldi. Şafak sökerken ve uçak Zanzibar üzerinden geçerken, inişten önceki birkaç dakikada aşağı bakıp tanıdık manzaralar aradım. Düşünmediğim ve betimleyecek kelimelere sahip olmadığım bir şey olmasına rağmen ilk nefesimde havayı tanıdım. Bu kokuyu biliyordum, gecenin köründe uyandırıp sorsalar yine bilirdim.

Merdivenlerde arkamdaki biri beni iteledi. Uçak İngiliz turistlerle doluydu. Ben yavaş yavaş gezip geri dönüşümün tadını çıkarmak istiyorken onlar bir an önce tatillerine başlamanın derdindeydi.

Gümrükten geçerken bariyerin arkasında Munira'yı gördüm. Gelen yolcu kapısının dışında, kaldırımda duruyordu, sol elini yolcuları dışarıdan ayıran tırabzana dayamıştı. Onu e-posta ile gönderdiği fotoğraftan tanıdım ama göndermemiş olsa da tanırdım. Tıpkı anneme benziyordu, belki biraz daha uzundu. El salladım, o da bana el salladı. O mesafeden bile sakin ve sabırlı gülümsemesini görebildim, heyecanlı görünmüyordu, sanki birkaç gündür görmediği ağabeyini bekliyordu, gerçekten de tıpkı annem gibiydi. Sarılıp öpüştük, sonra geri çekildi ve beni kendine güvenli bir bakışla inceledi. "Hâlâ yakışıklısın," deyip beni arabaya götürdü. Kendisi sürüyordu. Ben gittiğimde bir kadının araba kullanması tuhaf karşılanırdı ama böyle şeylerin değişmiş olmasını bekliyordum. Onu son gördüğümde üç yaşındaydı ama beni hayatı boyunca tanımış gibi konuşuyordu.

Heyecanlı konuşmalarımız ile benim aynı anda hem onu dinleyip hem tanıdık bir şeyler görebilme çabalarının arasında "Bu arada," dedi. *Bu arada*, böyle sıradan bir şey söyleyecekmiş gibi konuşuyordu. Genelde bu söz sıradan olmayan şeylerden önce gelirdi, tüm dikkatimi kardeşime verdim.

"Bu arada," dedi gülümsemesini bastırmaya çalışarak. "Otel rezervasyonunu iptal ettim. Benimle kalıyorsun."

"Neden iptal ettin ki? Parasını ödemiştim," dedim.

"Ödememişsin," dedi kesin bir sesle. "Otele sordum. Hiç boşuna inat, itiraz etme. Kendi evimiz varken ağabeyimi otellerde yatırmam. Elâlem ne der düşünebiliyor musun?"

İtiraz etmeye devam ettim ama dediğim hiçbir şey sakin gülümsemesini bozmuyordu. "Hele bir evi gör," dedi. "İstediğin kadar kalabilirsin. Ben haftaya son sınavlarımı verme-

ye dört günlüğüne Dar'a gideceğim, ondan sonra seninim, arayı o zaman kapatırız. Görürsün bak, bir otele kapanmaktan iyidir."

Bir kez daha nasıl bu kadar özgüvenli ve kıvrak zekâlı olduğunu merak ettim. Annem hiç böyle değildi, bir zamanlar olmuşsa da ben doğmadan önce olmalıydı, Munira'nın bu özelliğini diğer ebeveyninden aldığı tahmin ettim. Daire Kiponda'daydı, Munira arabayı İsmâilî Jamatkhana'nın önüne park etti. Devasa giriş kapısı yepyeni görünüyordu, Munira yakın zamanda evi elden geçirdiklerini söyledi. Ağa Han Fonu eski İsmâilî binalarının tadilatına yüklüce bir para ayırıyordu ve şehrin her yanında kaldırımları yeniliyordu. "Forodhani'yi görünce inanamayacaksın," dedi.

"Araba benim değil," diye açıkladı. "Kardeşimin arabası ama istediğimde benim de kullanmama izin veriyor. Kendisi Boston'da okuyor, o yüzden bir yere bırakmamı istersen söyleyebilirsin, araba hep müsait. Babam Savunma Bakanı oldu ama emekliliğine çok az kaldı, tüm gün çalışmıyor artık. Arabayı vermeye gittiğimde ona da selam verebiliriz."

Hemen cevap vermedim. "Bu öğleden sonra babamı görmeye gideceğim," dedim, otelde kalma planımı uygulayamadığıma pişman olmuştum. Böyle vazifeleri yapmak istememekten suçluluk duyacağımı biliyordum, bu yüzden otelde kalmak istemiştim. Babamın, geri döndükten sonra görmeye gittiğim ilk kişinin o değil de o ruh kemirici adam olduğunu duymasına müsaade edemezdim. "Belki sonra," dedim.

Doğrudan Khamis'in dükkânına gitmedim, sokaklarda biraz dolaştım. Beni tanıyan ve görünce ayağa fırlayan insanlarla karşılaştım. Bu kadar yıl sonra nasıl tanıyabiliyorlardı beni? Ayrıca ben bu kadar değişmiş hissederken onlar nasıl gittiğimde nasıl görünüyorlarsa aynı öyle kalabilmişlerdi? Dükkâna vardığımda Khamis bir tentenin altında bir bankta oturuyordu, yaşlanmış ve kilo almıştı ama eski Khamis'ti.

Genç bir oğlan alüminyum kaplı kasanın arkasından müşterilere yardımcı oluyordu. Khamis beni görür görmez tanıdı ve ayağa kalktı, sevinçle güldü ve elini uzattı. Selamlaştıktan sonra, "Arkaya geçebilirsin," dedi. "Muhtemelen uyuyordur, girmeden seslen."

Babam uyumuyordu. Masasında oturmuş kitap okuyordu, tıpkı yıllar önce yaptığı gibi, tek fark artık gözlük takmasıydı. Ben kapıda belirdikten sonra gözlüğünü çıkardı ve bir dakika kadar yerinden kalkmadı, beni inceledi, sonra ayağa kalkıp elini uzattı. Elini görmezden gelip ona sarıldım, vücudunun ne kadar zayıf ve çelimsiz olduğunu hissettim. Beyazlamış ve açılmış saçları kısacık kesilmişti. Ona getirdiğim hediye çantasını verdim: birkaç gömlek, birkaç kitap ve şeker. Babam çantayı teşekkür ederek kabul etti ve içine bakmadan kenara koydu. Birkaç dakika daha selamlaşıp konuştuktan sonra, "Üstümü değiştireyim de biraz yürüyelim," dedi.

Başta konuşmadan yürüdük. Boyumun babamı geçtiğini fark ettim, gitmeden önce boy farkımızın bu kadar belirgin olduğunu hatırlayamadım. Yavaşça yürüyorduk, arada dengede duramıyormuş gibi yalpaladığına dikkat ettim. Zayıflığını ona sarıldığımda fark etmiştim, şimdi her adımında ve gülümsemesinde de görebiliyordum. Arada bir koluma dokunuyor ve şefkatli, takdir edici şeyler söylüyordu: Ne güzel görünüyorsun... Eskiden hiç olmadığı kadar açık konuşuyordu. Bir kafeye oturduk, çay söyledik. Kafenin gürültüsü, garsonlarla müşteriler arasındaki bağrışmalar yüzünden bir türlü gevşeyemedim. Ayrıca her şey çok yağlıydı: bardaklar, masalar, çayımızla gelen bisküviler... Gözle görülen çeşit yağ değildi, kafenin atmosferine ve dekoruna sinmiş bir yağdı. "Buna alışamam," diye düşündüm ama alıştım çünkü burası babamın en sevdiği kafeydi. Daha temiz kafeler vardı ama babam günde iki kere çay içmeye ve akşam yemeğini yemeye buraya geliyordu çünkü sahibi okuldan arkadaşıydı.

* * *

Kafeye tekrar tekrar gidip narin, nostaljik konuşmaları aradan çıkardıktan sonra zor sorulara geldik. Sabah yanına gittim, işlerini halletsin diye birlikte yürüyüşe çıktık. Öğle yemeği için meyve aldı, radyosuna pil aldı, kafede durup çay içtik ve bisküvi yedik, sonra ben öğle yemeğinde Munira'nın yanına gidene kadar odasına oturduk; Munira sabahları kendisine ayırmayı seviyordu. Babasının kuzeni Bi Rahma sabah gelip bize öğle yemeği hazırlıyordu, evi temizliyordu ve henüz davet edilmediğim ama her an edilmek üzere olduğumu tahmin ettiğim büyük evden selam getiriyordu.

Öğleden sonra tekrar babama gittim. Khamis ve karısıyla oturduk, sonra sahile doğru yürüyüşe çıktık, günün o saatinde insanların yaptığı gibi sokaklarda gezindik, insanlarla selamlaştık, arayı kapattık. Ne zaman babanın yanına döneceksin? Ailen de seninle geldi mi? Ne demek evlenmedin? İlk birkaç gün böyle geçti, hem babamla hem Munira'yla sohbetlerimin çoğu benim hakkımdaydı. Bu kadar yıl neler yaşamıştım? Londra'da yaşamak nasıldı? Nerede çalışıyordum? Ne iş yapıyordum? İngilizler göründükleri kadar kibirli miydi?

İngiltere'deki hayatımı olabildiğince neşeli anlattım ve beni de şaşırtan şekilde bu, yılların yükünü biraz hafifletti. Daha da şaşırdığım şey ise o hayatı özlediğimi fark etmem oldu. Babama soru sorduğumda kendi usulünce cevap veriyordu; doğrudan bir cevap vermiyordu, ben de ısrar etmiyordum, ağzından laf almaya da çalışmıyordum. Panik yapmasın diye dikkatli olmaya çalıştığımı sanıyordum ama babam gayet akıcı konuşuyordu, hiç çekincesi yok gibiydi, bana yakında her şeyi anlatacağını hissetmeye başladım. Sadece kendi istediği gibi anlatmasına müsaade etmeliydim. Ne kadar akıcı konuştuğuna şaşırıyordum; sırf eskiden çok ses-

siz olduğu için değil, ayrıca bu kadar bilgili olduğunu da hatırlamadığım için.

Sonraki haftanın başında Munira, İşletme Bölümü'nde final sınavlarını vermek üzere Darüsselam'a gitti, dört gün gelmeyecekti. Gittiği ilk gece babam beni körili keçi ve paratha[1] yanında kızarmış tekir balığı yemeye, kafeye çağırdı. Yemek yağdan resmen parlıyordu ama babam hiç çekinmeden yemeye başladı. Zevkle yiyordu, kıyafetlerine yağ damlatmamak için öne eğiliyordu. Ben de özenle yedim, "İngiliz olmuşsun" şakaları duymak istemiyordum çünkü. Üstelik sevdiğim yemeklerdi, tabii evde yapılan usulünü tercih ederdim: Daha az yağlı, kemikleri alınmış ve etin en ucuz yerleri konmamış. Bunu söylediğimde babam güldü, yıllar önce güldüğündeki gibi iki büklüm oldu. Bu kafenin çerçöp yemeğini sevmeye başladığını, Kuala Lumpur'dayken özlediğini söyledi. Gençliğini hatırlatıyormuş. O kadar yağın sağlıklı olamayacağını söyledim ama yorumumu cevap vermeden eliyle savuşturdu.

Sonra odasına döndük, o kadar geç saatlere kadar konuştuk ki ben halıya uzandım, o da yatağına yattı, gece boyu konuştuk. Bazen kendince kaçamak cevaplar veriyordu, tam bir krizden söz açacak gibi oluyor, son anda konuyu değiştiriyordu. Ama gece ilerledikçe daha içten ve samimi olmaya başladı. Bana her şeyi anlatmak istediğini hissediyordum. Hikâyeyi doğrudan anlatamıyordu, bazen uzun süre ses çıkarmıyordu ve ben uyuduğunu sanıyordum. İfade verir ya da özet geçer gibi anlatamıyordu. Bir anlatıp bir duruyordu, sanki betimlediği şeyi tekrar yaşıyordu ya da doğruluğunu kontrol ediyordu, bazı olayları tekrar yaşamaya yanaşmıyordu, bazılarını gülümseyerek ve akıcı bir şekilde anlatıyordu, anlattıklarına tepkimi görmek için dirseğine yaslanıp bana bakıyordu.

1 Gözleme benzeri bir Hint yemeği.

Bazı olaylar olurken orada olmadığı için annemden duyduğu kadarıyla anlatıyordu. Bazen bir detay hatırlıyor, daha önce anlattığı bir olaya geri dönüyordu, sonra o ayrıntının hikâyeyi değiştirip değiştirmediğini düşünüyordu. Bir kere bir ayrıntıyı anlamadığım için soru sordum, birkaç saniye kendini toparlayamadı, hislerini tekrar kazanmaya çalışıyor gibi sessiz kaldı. Sonra bu eski hikâyeleri cidden dinlemek isteyip istemediğimi sordu. Uykum gelmemiş miydi? Annemin Kiponda'daki evine dönüp uyumak istemez miydim? Başka soru sormadım. Babamın hikâyesini istediği gibi anlatmasına izin verdim.

Sabah eve dönüp biraz uyudum, öğleden sonra tekrar babamın yanına geldim. Şehrin etrafında dolaştık, bana anlattığı yerleri gösterdi. Eski evimiz ve yakınındaki kalabalık sokaklar hâlâ oradaydı, ana cadde üzerindeki apartmanlar da oradaydı ama yollar çöp doluydu, apartmanlar da pislenmişti, aralarında pis su birikintileri, metal hurdalar ve atılmış mobilyalar vardı. Her yerde hatırladığımdan çok insan, yollarda eskiden olduğundan daha çok araba, daha çok gürültü vardı. Yürüyüşümüzden sonra, anlatmak istediklerinin devamını dinlemek üzere babamın odasına dönmeden önce kafede durup yağlı öğünümüzü yedik. Bir gece daha anlata dinleye geçti. Bu ikinci gece bir noktada, sokaklar kararıp sessizleştikten sonra, tam aşkın onu yarı yolda bıraktığı ve annemi kaybettiği zamana gelirken babam kalktı ve ışığı kapattı. Bu kısmı karanlıkta daha rahat anlatacağını söyledi. Karanlıkta sesi bana çok yakın geliyordu. Bana şunları söyledi:

9

İlk Gece

Biliyorsun babam Muallim Yahya öğretmendi. Çocukken senin de gittiğin okulda din kültürü öğretmeniydi, sen başladığında çoktan emekli olmuştu tabii, hiç tanışamadınız. Din kültürü demek doğru mu bilmiyorum; din fikri ve felsefesinden çok İslâm dinini öğretiyordu. Sen okurken de din dersleri öyle miydi bilmiyorum.

Babam din hocasıydı. O devlet okulunda işe başlamadan önce yıllarca bir Kuran kursunda çalıştı. Kuran öğretmeye daha çocukken başlamış; hocaları Tanrı'nın kelamını çok iyi anladığını ve öğrenip gençlere yol gösterecek zekâsı olduğunu fark etmişler. Böyle yetenekli çocukları keşfetmek zor değilmiş, bazıları için Tanrı'nın kelamını öğrenmek akademik yeteneklerini kullanabilecekleri bir alan olmuş. Çevrelerinde ünlü olmuşlar, sokakta herkes onlara tebriklerini sunar, hafiften takılırmış. Babam Muallim Yahya da bu gençlerdenmiş. Ergenlik yaşlarında insanlar kendini öğrenmeye verdiği için onunla dalga geçerlermiş ama zamanla ün kazanmış, herkes cemaate namaz kıldırsın diye onu teşvik etmeye başlamış. Malı mülkü ya da gücü olmayan insanla-

rın birbirlerine bahşettiği bir onurmuş bu. Namazı sen kıldır, seni onurlandıralım. Muallim Yahya namaz kıldırırken en zor sureleri hiç sesi bozulmadan, kekelemeden, harfi harfine okurmuş. Ayrıca cemaatten birinin aklına bir ayetle ya da dinî bir meseleyle ilgili bir şey takıldığında sorularını cevaplarmış. O kadar akıcı konuşurmuş ki herkes bu yeteneğin ancak Tanrı vergisi olabileceğini düşünürmüş.

Babam sadece allame değildi, aynı zamanda tüm dünya anlayışı dine ve dinî metaforlara dayanan nesildendi. Bununla kafası Ortaçağ'da kalmış despotun biri olduğunu söylemek istemiyorum tabii; öte yandan havada dolaşan ve kararsız zihinlere musallat olan kötü ruhların olduğuna, şerrin insan hayatını bu şekilde etkilediğine de inanırdı. Avrupa'dan çıkan öğretileri ve başarıları hiç bilmez ve umursamazdı, neredeyse hiç. Savaşlarla, ulusal kimlik çatışmalarıyla dolu tarihle de hiç ilgilenmezdi, bu yüzden yaşadığımız dünyanın tarihsel açıklamalarını o taraflarda aramazdı. Avrupa'nın vahşet dolu hırsının sonuçlarını tüm dünya gibi o da biliyordu. Başka dinlerle halkların ne yaptığına da ilgisi yoktu, onları dünyanın alacakaranlıkta kalmış uçlarında kendi anlaşılmaz işlerine bakan yabancılar olarak görürdü. E yapıyorlarsa kendilerini ilgilendirirdi, başkasını değil. Bir hadise ya da ikilemin çözülmesi gerektiğinde muhakkak ya peygamberin, ya müritlerinin ya da Nebi Aleyhisselam'dan önce gelen peygamberlerden birinin hayatından bir anekdot olaya ışık tutabilirdi. Ayrıca Peygamber efendimizden sonra yaşayan sayısız allamenin naklettiği hadisler vardı. Babam, "Bize bu kadar yol gösterdiği için Tanrı'ya şükürler olsun," derdi.

Muallim Yahya'nın biz çocuklarına anlattığı hikâyeler bile hep dinî konularda olurdu, Peygamber efendimizin hayatından olaylar anlatırdı. Bunları çok üstünde durmadan, sanki o sırada zaten bunları düşünüyormuş da konuşmada yeri

gelince sözünü açmış gibi anlatırdı; bize zorla bir şey dayatır gibi değildi ama aslında dayatıyordu. Sınırsız bilgisi içinde resmen kayboluyordum, ona ne sorarsam sorayım anlatacak bir hikâyesi oluyordu ve hikâyelerini hiçbir detayını atlamadan, acele etmeden, örneklendirerek anlatırdı. Bazen babam cevap verecek hale gelene kadar soracağım soruları bir-iki gün saklardım, meşgul olmadığı ya da korkunç baş ağrılarının tutmadığı bir zamanı beklerdim. O zaman beni başından savacak kısa bir cevap vermeyeceğini, uzun uzun anlatacağını bilirdim.

Ne mesela? Ne gibi sorular? Bir keresinde adının anlamını sormuştum. O sıralar isimlerin anlamlarına kafayı takmıştım. Babam böyle istediği kadar uzun cevaplar verebileceği soruları severdi. Dedi ki: "Yahya Nasranilerin John dedikleri peygamberin adı. Annenin adı Mahfudha Tanrı'nın koruduğu demek. Kardeşinin adı Sufia temiz kalpli demek, sufi gibi." Benim adım da Abdullah bin Masud'dan geliyormuş, altıncı Müslüman olan çoban çocuk. Sonra eğitimsiz bir çobanın nasıl Peygamber'in zamanındaki en büyük Kuran âlimi, hafızı ve tercümanı olduğunu anlattı. Abdullah bin Masud'un Kufe'de geçirdiği zamanı, orada tanıştığı diğer âlimleri, onların öğretilerini ve ilime katkılarını anlattı. "İnancın gücü budur işte," dedi. "İnsanların usullerini yıkar, değiştirir; en mütevazı kişileri en ulu mertebelere çıkartır. Adını büyük bir adamdan alıyorsun."

Muallim Yahya'nın devlet erkek ilkokulunda öğretmenlik yapması tuhaftı çünkü kendisi öyle bir okula gitmemişti, Latin alfabesini bilmiyordu. Başta mesele yaşadığı topluma karşı sorumluluğunu yerine getirmekti, bunun için de bu görevi üstlenmesi gerekti. Yoksa ailesine Kuran kursunda hocalık yaparak bakacaktı ve bir din hocasının sofu yaşamını şikâyet etmeden yaşayacaktı. Çocuklarının Tanrı'nın kelamını öğrenmesi için anne babaların ödedikleri cüzi pa-

raya ve zaman zaman gelen hediyelere, bağışlara tamah edecekti. Hocaların hayatı böyleydi. Muallim Yahya din hocası hayatını ancak kendini tamamen adayarak, tamah ve şükrederek, belli bir yokluk içinde yaşayabilirdi. Zaman içinde babam öğretmenlik maaşı için de minnettar olmaya alıştı, maaşını her ay biriktiriyor, bazen kendisini ve bizi şımartacak şeyler alıyordu. Asıl görevi Tanrı'nın kelamını öğrenmek ve öğretmek, emirlerini paylaşmaktı. Bu görevi kendini vererek yerine getiriyordu ve yaptığı işten memnun kalıyordu. Okuldaki öğrencilerinin hepsi ya Kuran kursuna gidiyordu ya da önceden gitmişti, hepimizin gitmesi gerektiği gibi. Okul müfredatında olan şeyleri zaten biliyorlardı ama babam yine de bir daha anlatıyordu. Anlatmaktan ne zarar gelecekti ki? Herkes dersinden yüksek not alırdı, yoksa nasıl kendilerine genç Müslümanlar derlerdi?

Babamın nasıl devlet okulunda işe girdiğini merak ediyor olabilirsin. Sömürgecilerin hükümeti anne babaları çocuklarının beynini yıkayıp dinden çıkarmayacaklarına ikna etmek için okullarda İslâm eğitimini sürdürmeyi kabul etmek zorunda kalmıştı. Anne babalar kolay ikna olmamıştı. Zaten kimse devlet okullarını istemiyordu. Çocukların beynini yıkamaktan başka ne işe yarayacaktı ki? Tatlı dilli misyonerlerin çocukların aklına sızdığını herkes biliyordu ve bir şeyi kafalarına koydularsa İngilizlerden her türlü hinlik beklenirdi. Anne babalar çok diretti, İslâm müfredata eklenene kadar çocuklarını okula yazdırmadılar. Böylece Muallim Yahya İslâm'ı öğretmek için bir devlet okulunda işe başladı; böyle bir okula gitmemiş de olsa hadisleri ve yüzyıllardır nasıl yorumlandıklarını biliyordu, Kuran'dan ayetleri ve cenaze dualarını ezberden okuyabiliyordu. Sömürgeci eğitim çocukların hayatına girsin diye başka hocalar da başka okullara yerleştirildi. Sömürgeci eğitimi babam gibi din hocalarının mümkün kılmış olması ne ironik, değil mi?

Çok küçükken bile Muallim'le camiye ve insanlara namaz kıldırdığı diğer yerlere giderdim, törenleri izlerdim. Sonra spiralli kâğıtlarını taşımaya başladım, dua etme zamanı gelince gözlüğünü ve tespihini verirdim, istediği zaman insanlarla arasında mesaj taşırdım. Babamın beni işe götürmeyi sevdiğini biliyordum, insanlar da bana gülümsüyor ve şefkatle omzuma dokunuyordu, bir gruba dâhil ve ait olma hissini de çok seviyordum. Bana küçük evliya diyorlardı, babamın izinden gideceğimi tahmin ediyorlardı, o yaşta bu kadar dindar olmama gülüyorlar ama bir yandan beni takdir ediyorlardı. Zamanla sürekli dersim olduğunu söyleyerek babamın yanında gittikçe daha az görünür oldum. Babam da herkes de yalan söylediğimi biliyor olmalıydı, alenen kaçıyordum işte. Babamın ders verdiği okulda okuyordum, ne kadar dersim olduğunu biliyordu. Din ve hocalık sevdamın bu kadar zayıf olması onu hayal kırklığına uğratmış olmalı.

Bunlar bağımsızlık yıllarıydı, sonra devrim geldi, sonra da çok ama çok şey değişti.

* * *

Babam anlatmayı kesti, gözleri dalmıştı. Annemin de o zamanları anlatırken zorlandığını hatırladım, babamın sessizliği birkaç dakikayı bulunca onu daldığı yerden geri getirmek için bunu ona da söyledim. Bana baktı ama biraz daha sessiz kaldı. Sonra bir yudum su içip devam etti.

* * *

Devrimden bir-iki yıl sonra çoğu kıdemli öğretmen ve memur gibi babam da işini kaybetti. Bekliyordu zaten. Hükümet kemer sıkmaya başlayacağını, başka bir dönemden devraldığı müsriflik enkazını temizleyeceğini duyurmuştu. Yeni yöneticilerimiz ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti ve Çekoslovakya'daki kardeşleri, sosyalizm danışmanları durumu böy-

le görüyordu, eğitimimizi düzenleme görevine kendilerini layık görmüşlerdi (Hastanelerimizi Çinliler almıştı, Sovyetler de güvenlik güçlerimize ve ordumuza danışmanlık yapıyordu.) Bu danışmanlar muhtemelen başka bir dönemden devralınan müsriflik enkazını temizlemekten daha ağır ifadeler kullanıyordu. Muhtemelen sistemi arındırmak, kuruyan dalı kesmek, çürüdüğü yeren koparmak gibi sert, acımasız şeyler söylüyorlardı, aynı kendi reformları sırasında gözü dönmüş Sovyetlerin onlara yaptığı gibi. Şüphelendikleri kişiler için yapılabilecek tek reform ya ortadan kaldırmak ya da sürmekti, kuruyan dalı kesmek yani. Kısacası önceki dönemle bağlantısı kariyerini lekelemiş olan çoğu kıdemli yönetici ve öğretmen yakında işlerini kaybedeceklerini biliyordu. Bazıları varlıklı yaşamaya ve seçkin bir konumda olmaya alışmışlardı, kendilerinin ve denklerinin bu kadar düşebileceklerini hayal bile edemiyorlardı. Akabinde yaşadıkları rütbe kaybı ve fakirlik onlara eski hayatlarından çok daha zor geldi, oysa benim babam gibi hep mütevazı şartlarda yaşamış insanlar için de bir o kadar zordu. Babamın hayatı hep sıkışık evler, ocakta az yemek, her yemekten sonra boş kalan kaplarla geçmişti.

Tarih tekrar yazılırken oturup izlemekten başka yapacak bir şey yoktu. Budala gibi sessizce oturup eski hikâyelerimizin alay konusu edilmesini izlemekten, birbirimize yağmacıların bizden çalmaya çalıştıkları şeyleri fısıldayarak hatırlatacağımız zamanların gelmesini beklemekten başka bir şey gelmiyordu elden. Devir zorlaştıkça, aşağılamalar ve tehlikeler arttıkça iş ve güvenli bir yer aramak birçok insana Arap, Hint ya da İranlı olduğunu hatırlattı, unutulan bağlantılar yeniden kuruldu. Bu bağlantıların bazıları hayal ürünü, umutsuz duruma düşürülmüş insanların hayalleriydi ama çoğu çoktan unutulmuş da olsa gerçekti. İnsanlar böyle yaşıyordu: Okyanusun her kıyısına dağılmış akrabaları, tanıdıkları vardı, onlara karşı görevlerini yıllardır görmez-

den geliyorlardı ama birden eski mektuplardan adreslerini arar olmuşlardı. Hükümet de bu deliliğe bir yasak getirmedi. Bağımsızlaşma politikaları böyle sadakat sorunlarını mazur göremezdi, herkesin ülkesine ve kıtasına bağlı kalması gerekiyordu. Devrimden sonra politikalar vahşi ve cezalandırıcı bir hal aldı, çoğu insan canını ve geleceğini kurtarmak için kaçmak zorunda kaldı. Hükümet bu okyanus ötesinden bağlantı arayışını insanların içinde yatan yabancılığın dışarı çıkması olarak gördü ve sabırla gitmelerini bekledi, bu sırada onlardan alabildiği her şeyi aldı.

Bu arada Muallim Yahya, Dubai'den bir iş teklifi aldı. Pasaport çıkarttı, ülkeden çıkış izni aldı ki o zamanlar bu izin kolay alınmıyordu. Bir sebebi olduğundan değil, o zamanlar hiçbir şey kolay yapılmıyordu. Dubai'de bulduğu iş iyiydi, onun gibi bir hoca arıyorlardı ve emeğinin karşılığını veriyorlardı. Yüksek mevkilerden birinin dikkatini çekmemek için gidiş hazırlıklarını olabildiğince mütevazı şekilde yaptı. Feribotla gitti, yanına sanki birkaç günlüğüne gidiyormuş gibi sadece küçük bir valiz aldı. Dubai'ye uçak biletini Darüsselam'dan almıştı, orada kimse onu tanımıyordu ve işine taş koymaya çalışmazdı. Muallim Yahya saat takmanın Tanrı'nın zamana hâkimiyetini hiçe saydığını düşünen, "Tanrı uçmamızı istese bize kanat verirdi," deyip uçağa binmeyi günah olarak gören geri kafalı dincilerden değildi. Öte yandan onu Dubai'ye götürmeyi bekleyen uçağın nasıl bir ustalıkla yapıldığına da hiç kafa yormazdı. Eşekle de giderdi yelkenliyle de, Tanrı ne imkân verdiyse. Allah kerim. Muallim Yahya'ya göre uçağı yapan mühendisler ve uçuran pilotlar günlük hayatın sınırlarındaydı, gerçek hayatlar yaşamıyorlardı. Onu ilgilendirmiyorlardı. O zamanlar televizyonsuz, internetsiz, e-postasız küçük evlerde yaşamak, dünyanın kargaşasına bulaşmamak ama aynı zamanda kendine güvenini korumak mümkündü.

Dubai'ye sağ salim vardıktan haftalar sonra babam kiralık bir ev bulduğunu ve maaşı yatmadan önce ailesini de oraya taşımaya yetecek kadar bir kredi çekebildiğini söyleyen bir mektup gönderdi. Kiralık ev ararken yaşadığı zorlukları, ne kadar pahalı olduğunu ve kredi alabilmek için yaptığı anlaşmaların ne kadar küçük düşürücü olduğunu anlatmadı. Bir koca ve baba olarak onun görevi bu zorluklara göğüs germek ve bahsini açmamaktı.

Ne küçük düşürücü anlaşması? Bana sonradan anlattı. Kredi çekebilmek için altı kefil bulması gerekmiş. Hepsine bir ücret ödemesi gerekmiş ve banka hesap dökümünü görmekte ısrar etmişler. Her ay yüklüce bir taksit ödemeyi kabul etmiş, baştan da sağlam bir ön ödeme yapmış. Taksitleri ödemenin tek yolu da yine borç almakmış. Kâbus gibiymiş ama bir şekilde hepsini yapmış. Bize söylediğinde bunların üzerinden çok zaman geçmişti zaten. Annem sadece buluşmamız için gereken paranın elimizde olmasıyla ilgileniyordu, gerisi umurunda değildi.

Annem Mahfudha babamın talimatlarını söylediğinde bensiz gitmelerini söyledim. Gitmeyi reddettim. On yedi yaşındaydım; büyüdüğüm, ileride senin de büyüyeceğin evdeydim ve lise son sınıftaydım. Yakın geçmişte babamla aramız açılmıştı, bilgisi nedeniyle herkesin el üstünde tuttuğu ve Tanrı'nın sevgili kulu dediği babam... Babamla tartışmaya girmek istemiyordum ama çok ısrarcı olduğunu, hiç makul olmadığını, gittikçe daha hızlı tepesinin attığını düşünüyordum. Ayrıca Tanrı'ya olduğumdan ya da olmak istediğimden daha istekle bağlı olmamı beklediğini hissediyordum. Dediğim gibi, ergenlik çağımda Tanrı'yı memnun etme hevesim azalmıştı. Babamın bana kızmasının nedenlerinden biri bu olmalıydı, bir de devlet okulundaki işini kaybetmiş olması, Körfez'de iş bulamamaktan korkması vardı.

Babamın benden beklentilerinden yaka silkmiştim ve artık bunu içimde tutamıyordum, huysuzluğum yüzünden kendime kızdığım, itaat etmem gerektiğini kendime söylediğim zamanlarda bile. Başımı eğmemin, omuz silkmemin ve hemen her soruya "Bilmiyorum," diye cevap vermemin beni çocuk gibi gösterdiğinin farkındaydım ama bunu bilmek babamın bitmek bilmez tahriklerini ve tacizlerini daha çekilir kılmıyordu. Namaza gelmem için peşimde dolaşıyordu, gelmezsem görevimi yapmamış olacağımı ve Tanrı'nın beni cezalandıracağını söylüyordu ve bazen haddimi aştığımda beni uyarıyordu, ben ise söylediğim şeyin neden yanlış olduğunu anlamıyordum. Her ergen gibi ben de okul olmadığında yatağımda kalmayı seviyordum ama babam beni sarsarak uyandırırdı, bir iş yapmamı söylerdi.

"Dersini çalış," derdi.

"Bugün tatil," derdim. "Ders yok."

"Bana ukalalık yapma, keçi boku seni. Önümüzdeki döneme hazırlanabilirsin. Ya da benimle Kuran okuyabilirsin, annenle pazara gidebilirsin, dışarı çıkıp bir yürüyüş yapsan bile bir işe yararsın. Bütün gün halı gibi yatma. Tanrı'nın verdiği hayatı boşa harcama."

Babam sinema sevdama da karşıydı. Gençken sinemaya gitmeye bayılırdım. Muallim Yahya sinemaya boş iş, yozluk, küfür, ahlâksızlık ve para israfı derdi. Son kısmına katılıyordum. Devrimden sonra hükümet kafayı sansürle bozmuştu. Sovyetler'in ya da Doğu Almanya'nın etkisiydi herhalde. Biz maliklerimiz önümüze ne koyarsa onu izleyen cahil izleyicilerdik; koydukları genelde Hollywood, İngiliz ve Hint filmleri olurdu. Kovboy filmleri, ajan filmleri, müzikaller, aşk hikâyeleri, Tarzan... Bir sürü film sansür tezgâhında tanınmaz hale gelirdi ya da son anda yasaklanırdı ve yerine başka bir şey gösterilirdi. Başka bir film, dünya haberleri, bir çizgi film... Ben yine de sinemaya gitmeyi çok severdim.

Herkes sansürün kim olduğunu bilirdi: Yüksek yerlerdeki efendilerinin hoşuna gitmeyeceğini düşündüğü her şeyi kesip atan, çığırtkan, utangaç bir adamdı sansür. Sinbad, Alaaddin ya da Ali Baba gösterilmezdi çünkü yapımcılar hikâyeyi sevmiş de olsa karakterleri sarıksız hayal edememişti, demek ki indirilmiş sultanlarına bir özlem duyuyorlardı. Aynı sebeple ipek entariler, uzun sakallar, el öpmeler de gösterilmezdi. Ajan filmlerinde hep Ruslar kötü adam olduğu ve Ruslar hükümetin yeni arkadaşları olduğu için ajan filmlerini de göremezdik. İngilizleri yere göğe sığdıramayan ve kara tenli düşmanların hep yenildiği emperyal macera filmleri de elekten geçemezdi, bizi vahşiler gibi göstermemek için kıyafetsiz siyahilerin olduğu sahneler de kesilirdi. Bunların yerine bol bol kahramanları dakika başı dans etmeye başlayan melodramatik Hint müzikalleri, zayıf, kısa ve ağır makyajlı kadınların saatlerce yırtındığı Çin operaları, Yunan mitolojisinden kahramanların gülünç özel efektlerle dolu, sulandırılmış İtalyan versiyonlarını izlerdik. Bütün filmler düpedüz çöp değildi ama çoğu öyleydi, çoğu da bitmek bilmiyordu ve hiçbir şey anlaşılmıyordu (Rus filmleri) ama yine de sinemaya gitmeyi çok seviyordum. Para israfıydı ama az bir para israfıydı. O karanlık salonu, parlayan ışıkları, bir dünyadan diğerine geçebilmeyi, bir-iki saat sonra kendi evime dönebilmeyi seviyordum.

Babamın karşı çıktığı tek şey sinema değildi tabii. Arkadaşlarımı, ondan kaçınca buluştuğum insanları sevmezdi. Yüksek sesle gülen, sokaktan caka satarak geçenleri hiç sevmezdi. Onlara holigan derdi, değillerdi oysa. Sadece holigan taklidi yapıyorlardı, dalga geçiyor, kötüymüş gibi rol yapıyorlardı. Babamın esas demek istediği camiye gitmedikleriydi, bu doğruydu. Belki babalarla oğullar arasındaki bitmeyen didişme yüzündendir ve daha zeki olsam bir gün bunlara gülüp geçeceğimizi düşünürdüm. Ancak daha zeki de-

ğildim, on yedi yaşındaydım ve böyle tartışmaları babaların kazandığı bir yerde yaşıyordum. Bir baba ve din adamı olarak görmeyi beklediği saygıyı anlayacak kadar iyi tanıyordum babamı, benden istediğinin de kayıtsız şartsız itaat olduğunu biliyordum. Aramızda olan bitenin bu olduğuna inanıyordum, belki de tüm babalar ve oğullar arasında bunlar oluyordu.

Onunla yüzleşmekten kaçınıyordum, ihtimalini bile düşünemiyordum. Babama karşı gelmek hayal bile edilemeyecek bir saygısızlık olurdu ama ondan ve taleplerinden kaçınmanın bir yolunu buluyordum. Saklanıyordum, yalan söylüyordum, camiye doğru giden yoldan gidiyor, sonra ara sokaktan sinemaya ya da kafeye kaçıyordum. Bence yaptığım numarayı biliyordu ama beni yakalamak için fazla uğraşmıyordu, karşılığında ben de kaçarken en azından isteklerine saygılı ve itaatkâr görünmeye özen gösteriyordum. Dolayısıyla bütün aileyi Körfez'e çağırdığında gitmeyi reddetmem duyulmamış bir saygısızlıktı. Apaçık gitmeyi reddettim. Bunu babamın yüzüne yapmak daha zor olurdu ama babam orada değildi, anneme gitmeyeceğimi ve hiçbir şeyin fikrimi değiştiremeyeceğini söyleyebilirdim. "Burası benim ülkem," dedim. Evsiz barksız gibi bilmediğim yerlere gitmeyeceğimi, dilini bile anlamadığım insanlara da el açmayacağımı söyledim. Orada bu kadar güzel ne vardı ki buradaki her şeyi bırakmama değecekti? Burada kalacaktım ve hayatın geri gelmesini bekleyecektim. Annem ve kardeşlerim bir sene okulu bitirmemi bekledi, inadı kesip daha makul davranmamı umdular. O zamanlar herkesin dilindeki Körfez'de hayatın ne güzel olduğu hikâyelerini anlatıp durdular: İnsanları şöyle saygılı, böyle inançlı, iş bulmak çok kolay, evi arabası olmayan insan yok, otelleri rengârenk parlıyor, marketlerde yok yok, bir teknolojik aletler var ki akıl ermez, okulları şöyle iyi, devleti böyle cömert...

Anlattıklarına kendileri de inanıyorlardı ve tecrübesizlikten midir hevesten midir bilinmez ama, bunları hiç sorgulamıyorlardı, bunların işçi mültecilerin hayalleri olabileceğini hiç düşünmüyorlardı. Duyduklarını bana anlatıyor, dayatıyorlardı çünkü fikrimi değiştirip onlarla gelmemi istiyorlardı ama gitmeyecektim. Korkunç ve şiddet dolu zamanlar yaşıyorduk ama gitmeyecektim. Gitmek istemememin bir sebebi daha vardı: Annen.

* * *

Babam bunu söylediğinde gülümsemekten kendimi alamadım. "Ben de annem ne zaman gelecek diyordum," dedim.

Beni durdurmak ister gibi ellerini kaldırdı: "Sabırlı ol."

"Annem ikinizden pek bahsetmezdi," dedim. "Ağzından laf alamazdım."

Şaşırmıştı, söylediğim şeyi biraz düşündü. "Anneni çok sevdim," dedi. "Daha annen değilken bile çok sevdim. Böyle konuşmam seni rahatsız ediyor mu?"

Başımı salladım, gülümsedi ama duygularından gözlerinin dolduğunu görebiliyordum. Devam etmesini bekledim.

* * *

Gitmek istemememin sebeplerinden biri de annendi ama bunu kimseye, ona bile söylemiyordum, en azından Dubai'ye çağrıldığım zamanlar söylemiyordum. Böyle bir konuyu ona nasıl açacağımı bilemiyordum. Onu sevdiğim gibi kışkırtıcı bir şey söylemek bir yana, ona herhangi bir şey söylemenin fikri bile beni dehşete düşürüyor, nefesimi kesiyordu. Cidden diyorum. Küçükken öyle bir derdim vardı, panik yaptığımda dilim şişiyor gibi oluyordu, sadece boğulur gibi sesler çıkarabiliyordum. Birkaç kez babamla konuşurken, bazen öğretmenlerimin karşısında, bir kere de gece farımı yakmadan bisiklet sürdüğüm için beni durduran bir

polisle konuşurken olmuştu; annenle konuşursam da yine olacağını biliyordum.

Diyelim bir şekilde o sözleri söyleyebildim, annenin ne yapacağını epey iyi tahmin edebiliyordum. Evet, muhtemelen bana acıyarak bakacak ve kendine hâkim olamayarak gülmeye başlayacaktı. Ben acınası, değersiz, çirkin, kalın dilli, vasat bir öğretim görmüş, hiçbir şey vaat etmeyen çocuğun biriydim; beğenilecek son kişiydim. Ayrıca çok zayıftım, ayaklarım kocamandı, ayak bileklerim şişkin şişkindi ve elimden hiçbir iş gelmezdi; annen ise güzeller güzeliydi. Ama onun sevgisini kazanabilmenin ihtimalinden bile vazgeçemiyordum, en azından denemeliydim. Kendimle dalga geçtim, saçma fantezimi alay konusu yaptım ama onu ve onunla konuşmayı düşünmeden edemiyordum, onun yanında değilken bile. Onunla bu şekilde birlikte olma arzum öğrenilmiş, yapay bir şey değildi, insanların böyle şeylerden bahsettiğini duymazdım. Ondan bir parça benim vücuduma kaçmış ve bir yere öyle güzel oturmuştu ki hiç gitmeyeceğini ve azalmayacağını biliyordum.

Onunla partinin Gençlik Kolları'nın düzenlediği bir münazarada tanıştım... Ah, sen bu hikâyeyi biliyorsun! Bir şeyler anlatmış demek... Biliyorsun Gençlik Kolları'yla gerek gençlik heyecanıyla gerek azılı bir bağlılıkla herhangi bir münasebete girmek büyük hatadır. Gençlik Kolları kendini devrimin öncü kuvvetine dönüşmüş bir radikal siyasi işçiler topluluğu olarak tanıtırdı... Bolşevik usulü yuvarlak laflar işte. Fanatiklerle, partizanlarla dolu bir yerdi, hepsi genç de değildi; dillerinde şiddetten, kavgadan, kan dökmekten başka bir şey yoktu. Açıklamalarında ve beyanlarında ancak partinin ve devletin düşmanlarını ifşa ediyor, suçluyor, tutuklanmalarını istiyorlardı. Zaten partinin ve devletin düşmanları aynı kişilerdi. Tek bir siyasi partinin olmasına izin vardı; çoğu Afrikalı hükümet emperyalist yardakçılarının,

sosyal muhaliflerin ve cinsi sapıkların soruları ve itirazlarıyla uğraşmamak için bu kolaylıktan faydalanıyordu.

Kurtarıcımız ve Ulusun Muhafızları Hazretleri tek parti kuralını savunan argümanlarını sunmuştu ve bunun otoriter bir sistem olduğunu savunan sivil Afrikalıların düşmanlarından başka ortalıkta kimse kalmamıştı. Seçimler belirli aralıklarla düzenleniyor, Başkan ve hükümeti her seçimi kazanıyordu. Ya ne yapacaklardı? Başkan ve hükümetinden başka kazanacak kim vardı ki? İşsiz eşcinselin biri mi? Tövbekâr bir hırsız mı? Upuzun dilleriyle sistemi karalayanların inadı Afrika kültürlerinin karmaşıklığını anlayamamalarından kaynaklanıyordu: Afrika vatandaşları başlarında yiğit bir lider olacaksa tek partili sistemi tercih ediyordu.

Yüce Başkan Hazretleri'nin dediği gibi tek partili devlet esasen Afrika'ya özgü bir sistemdi, fikir birliğiyle yönetme geleneğinin devamıydı. Bir başkan olduğuna göre herkes ona hak vermek zorundaydı, başka bir parti kurmaya ne hacet vardı ki? Devlete yön vermekten artan zamanında şiir yazmayı seven bir diğer Başkan Hazretleri tüm vatandaşların tek partili devleti tercih etmesinin mantıklı olduğunu söylemişti. Bir muhalefet cephesiyle yarışma ortamı yaratıp işe fitne fücuru karıştırmaktansa tek partili devlet halkın konuşması ve kaynaşmasını körüklüyordu, tüm dünyanın kıskandığı birlik ve itaate dayalı Afrika ruhunu serbest bırakıyordu. Şair Hazretleri de itaatkârlığa pek düşkündü, önemli bir erdem olduğunu düşünürdü.

Benzer sebeplerle tek bir Gençlik Kolu'na izin vardı. En önemli girişimlerinden biri de daha çok genci partinin desteklediği aktivitelere kazandırmak için okullar arası bir münazara düzenlemekti. Maksat gençlerin milli birlik ve sorumluluk kavramlarıyla tanışması, retorik ve entelektüel becerilerini halklarının hizmetine sunmaya yönelmeleriydi. Münazarada benim okulum Saida'nınkiyle eşleşti, ikimiz de

takımlarımızın sözcüsü seçildik. Gerildiğimde donup kalma huyum vardı demiştim ya, bir sürü insanın karşısına çıktığımda da öyle oluyordu. Takımımızın başkanı bana iyi geleceğini düşündüğü için bilerek beni seçti; psikolojik engeli aşacaktım, kabuğumu kıracaktım. "Bir sorunun yok senin," diyordu. "Hepsi kafanda. Kafası güzel denizciler gibi konuştuğunu da gördüm." Takım başkanı olay çıkaran şakalar yapmasıyla bilinirdi, bu şakaları ceza olarak yapardı. Herkes şakalara bayılmazdı ama dayak ve sopa yemekten iyiydi, o yüzden huzurumuz kaçmasın diye gülüp geçiyorduk. Özrümü yenmemde bana yardımcı olmaya çalışırken bile yaptığı şakaya gülüyordu anlayacağın. Bence sessiz sedasız hallerimi hiç sevmiyordu, daha canlı olmamı istiyordu. "Beceremezsen, tek lokmayla tüm bir poğaçayı yutmuş gibi kalsan bile en azından Gençlik Kolları'ndan gelenler güler, yine iyi iş çıkarmış olursun. Yürü hadi. Canlarına oku," dedi.

Münazara, Gençlik Kolları'nın merkezinde yapılıyordu. Bugün yanından geçtiğimiz pazara yakın, gürültülü, üç katlı bir binaydı; artık orada küçük dükkânlar ve tefeciler var. Devrimden önce diğer partinin genel merkeziydi. O zamanlar geleni gideni çok olurdu, trafiği hiç durmazdı, her yanından bayraklar ve armalar sarkardı, önünde insanlar toplaşıp son dedikoduları paylaşırdı.

Münazara zamanında ise Gençlik Kolları'nın merkezi olmuştu. Çok az eşya vardı, odalar bomboş görünüyordu. Eski halinden eser kalmamıştı, yıkıntıdan halliceydi. Hükümetin yendiği düşmanlarından intikamının bir parçasıydı bu da, en şık yerlerini harabeye çevirmişlerdi. Okuldan Yusuf diye bir arkadaşım vardı, babası hükümette iyi bir mevkideydi, onunla oyun oynamaya birkaç kere binaya girmiştik. İyi arkadaşımdı, daha da bahsedeceğim ondan ama siz hiç tanışmadınız herhalde. Yusuf ile zemin katta oyunlar oynardık, orada bir masa tenisi masasıyla bir rafta kırık bir pervane de

vardı. Başka katlara ya da odalara hiç gitmemiştim. Sonradan öğrendim ki Saida binaya ilk kez giriyormuş, o yüzden üstünde bir gerginlik varmış. Gençlik Kolları anlayışsızlığıyla ve kurbanlarını aşağılamasıyla bilinirdi. Bazen rastgele gibi görünen, beklenmedik kişilere saldırırlardı. Daha da kötüsü bu, Saida'nın babasını öldüren partiydi ve partinin tüm faaliyetlerinden uzak duragelmişti. Muhtemelen duvarlarda kan lekeleri ve babasının adını bildiği katillerinin sinsi suratlarını göreceğini düşünüyordu.

Münazarada akılda kalacak hiçbir şey olmadı; etkinlik salonu ikinci katta bir odaydı, tek gelenler jüri, dört organizatör ve dört yarışmacıydı: İki erkek lisesinden, iki kız lisesinden. Hatırladıklarımın çoğu Saida hakkında. Kim olduğunu bilmeden birkaç kere sokakta görmüştüm onu, krem rengi *mtandio*[1] örtülü güzel bir kızdı işte, o zamanlar *mtandio* örtüleri çok modaydı. O münazara odasında karşı karşıya gelince ne kadar güzel olduğunu gördüm, ne olduysa o an oldu. Argümanını sunma sırası bana gelince... İkinci konuşmacıydım, sadece bir dakika konuşacaktım... Başını böyle yana eğmiş, konuşmamı beklediğini gördüm, entelektüel konuşmaya katılan biriyle dalga geçer gibi. Biraz alay edilmiş hissettim ama şaka yaptığını biliyordum o yüzden ben de ona döndüm, ilgisine karşılık verdim, dilimin bir şekilde dönmesini bekliyordum. Neyse ki sözcükler bir şekilde dökülmeye başladı ve gerekli süre boyunca konuşmaya devam edebildim. Gevelememin sonuna geldiğimi hissederken sekiz kişilik seyirciye coşkulu bir hareket yaptım ve bitirirken jüriye doğru hafifçe eğildim. Saida'nın hoşuna gitmişti, görebiliyordum. Bu hallerim hoşuna gitmişti, ben de sırf onu gülümsetmek için anlamsız bir coşkuyla bir hareket eklemiştim. İlişkimiz böyle başladı, o saçma sapan münazara sırasında ufak hareketler ve gülümsemeler ile. Organizatör-

1 Bir çeşit başörtüsü.

ler puanları eşit dağıttı, o yüzden kazanan kaybeden yoktu, tüm dünyanın kıskandığı birlik ruhumuz da bunu gerektirirdi. Sonra dört münazaracı biraz yürüdük, parçası olduğumuz komediye güldük, sonra herkes kendi yoluna gitti ama Saida'nın adını öğrenmiştim.

O günden sonra onu arar oldum, her gün onu düşündüm, takıntılı olmuştum. Genelde okuldan arkadaşlarıyla görüyordum onu, üniformalarıyla oluyorlardı, bazen bisikletle yanlarından geçiyordum ve bana sakin bir hareketle el sallıyordu. Diğer kızlar görüp gülüşüyorlardı. Ne yapacağımı bilmiyordum, hatta bir şey mi yapmalıyım yoksa öylece bekleyip akışına mı bırakmalıyım, onu bile bilmiyordum. Şimdiki gençler nasıl tanışıyor bilmiyorum ama biz büyürken akrabamız olmayan genç kızlarla konuşmak hakaret sayılırdı. Kimse bu işlerin nasıl yapıldığından bahsetmezdi. Sinemada kızlarla buluşan, otuz iki diş gülümseyen, üstü açık arabalarla gelen, hatta kızları öpen genç adamlar görüyordum ama tanıdığım kimseyi görmemiştim. Bekleyip ne olacağını görecektim. Bir sürü plan yaptım ama hiçbirini uygulayacak cesaretim yoktu. Saçma sapan şeylerdi zaten. Anneannesinin susamlı ekmek sattığını biliyordum, çaresizlikten belki Saida'yı görür, belki konuşurum diye oraya gitmeyi düşünüyordum ama bir türlü gidemiyordum. Niyetim çok belli olurdu, belki hoşuna gitmezdi.

Neredeyse on sekiz yaşına gelmiştim, okulun son senesindeydim, annemin Dubai'de babamın yanına gitmem için yaptığı baskılara direniyordum. Benim evim vardı, yersiz yurtsuz dilenciler gibi ülke ülke gezmek istemiyordum. Anneme sürekli aynı şeyi diyordum: Burada kalacağım ve hayatın normale dönmesini bekleyeceğim. Bir yandan da ne kadar saçma olduğunu bilsem de Saida'yı bırakmak istemiyordum. Bu, kendime sakladığım ve kendimle dalga geçmek için kullandığım bir sırdı ama gerçekliğini de inkâr edemi-

yordum. Onu düşünmek canımı acıtıyordu. Bilse benimle nasıl alay edeceğini düşünmek canımı acıtıyordu. Bu yüzden ona âşık olduğumu kendime fısıldar oldum. Saçları ağarmış babanın annenden böyle bahsetmesi sana komik geliyor mu? Onu özlemediğim bir gün dahi geçmiyordu ama sokaklara çıkıp onu aramaya direnmek zorundaydım, çocuksu aşkım ayyuka çıkarsa alaylara dayanamazdım, korkuyordum. Bu yüzden onu düşündükçe hissettiğim acıyı hayatımın bir parçası yapmayı öğrendim, katlanılır yoğunlukta yaşayabildiğim bir saplantı oldu. Başka ne yapabilirdim, bilmiyordum.

Okulu bitirdikten sonra annem Mahfudha'nın Dubai'ye gitmek için yakarmaları ağlamaklı bir hal aldı. Beni bırakmak istemiyordu. Babam ne derdi, tek oğullarını geride bıraktığını söylese annem ne cevap verirdi? Hasta olursam bana kim bakardı? Yemeğimi kim yapardı? Bunları düşünmüş müydüm? Her gün kafenin birinin pis yahnisini yemek zorunda kalırdım, sonunda ilelebet hasta olurdum. Kafenin pis yahnisi konusunda haklıydı ama yahniyi seveceğimi tahmin edemedi. Bir ihtiyacım olsa kimin kapısına giderdim? Kötü yollara düşerdim. Dünya tehlikeli yerdi, başıma her şey gelebilirdi. Burada ne bulacağımı sanıyordum ki? Gerisini sen hayal et işte. Benimle öyle konuşmasından nefret ederdim. Sesinin perdesi değişiyordu, gözleri acı çekiyormuş gibi bakıyordu ve bana kendimi bencil ve acımasız hissettiriyordu. Kendimi açıklamaya çalıştığımda sesini daha da yükseltiyordu, yakarışlarıyla ve sonunda gözyaşlarıyla beni utandırıyordu. Bazen komşumuz Bi Maryam duysun da onun sesi de kendisininkine eklensin diye o kadar bağırdığını düşünürdüm. O zaman gitmeyi reddettiğimi duymayan kalmazdı.

Kız kardeşlerim de gelmem için yalvarıyordu, ikisi de benden küçük, biliyorsun. Canları ağabeyleri yanlarında olsun istiyorlardı, bensiz aynı olmazdı. Geride kalırsam beni

kaybedeceklerdi. Onları dinledim, onlarla birlikte ağladım, azarlanmış gibi hissediyordum ama yine de gitmeyi kabul etmedim. Açıklamaya çalıştım ama ait olduğum, yaşamayı bildiğim yerde yaşama özgürlüğümü kaybetmek istemediğimi bir türlü anlatamadım, nasıl anlatacağımı bilmiyordum. Kalarak tutunduğum şeyi anlatacak doğru kelimeleri de bulamıyordum. Kelimeleri bilsem bile dilim onları işlemek için çok kalındı, kelimeleri doğru kullanamaz, ziyan ederdim. Bir daha babamın zulmü altında yaşamak istemediğimi söyleyemezdim, annem ve kardeşlerim bunu çok yaralayıcı bulurdu. Saida'yı kaybetmek istemediğimi de söyleyemezdim, daha ne onunla konuşmuştum ne bana karşı hisleri olup olmadığını biliyordum.

Fikrimi değiştirmeyeceğim, gelmeye razı olmayacağım kesinlik kazandığında annem bana çok sinirlendi, iki gün boyunca benimle hiç konuşmadı. Kız kardeşlerim de surat asıyor, sadece alaycı ve gücenmiş bir tonla konuşuyorlardı. Ancak sonsuza kadar böyle süremezdi elbette, sonunda olan biteni kabullendik ve barıştık. Pasaport almalarına yardımcı oldum, bir randevu koparana kadar her gün göçmenlik bürosunun önünde kuyrukta bekledim. Memur anneme ve kardeşlerime dair şeyler sordu, ben de onların yerine cevap verdim, erkek olduğum için hakkım vardı. Sadece üç ay süreyle ve Dubai'ye gidip gelmek için kullanılabilecek izinler aldılar. İzinlerinin geçerliliği bitmeden dönmezlerse bir daha seyahat etmelerine izin verilmeyecekti ve vatandaşlıklarını feshetmiş olacaklardı. Bu kadar sıkı kuralların ne manası olduğunu anlayamadım, kalma kararımdan bir kez daha emin oldum. Evsiz bir dünya gezgini olmak istemiyordum.

Biletleri geldiğinde annem yanında götüremediği eşyaları eşe dosta dağıttı. Biletler elden teslim ediliyordu, evimize gelene kadar Dubai'den elden ele dolaşmıştı. Neden? Otoriteler planlarımızı öğrenmesin diye. O zamanlar öyle bir kin-

darlık vardı ki memurun biri kafasına esti diye bizim biletleri yırtıp atabilirdi ya da kafası çalışıyorsa başkasına satabilirdi. Babam ayrıca bana biraz para yolladı, emanetler güvendiği ellerle taşınmıyor olsa o kadar para hayatta bize ulaşmazdı. Annem çeyizlik mücevherlerinden kalanları hatıra olsun ve göz kulak olayım diye bana verdi: Dört altın bilezik, bir altın zincir. Uçağa binmeden üstlerini arayan uğursuz bir göçmenlik bürosu memurunun mücevherlerini çalmasından korkuyordu. Yurtdışına seyahat ederken üstündeki kıyafetler ve birkaç parça paçavra dışında bir şey almak yasaktı, ulusal serveti yurtdışına kaçıramazdın. Göçmenlik bürosu memurlarının işlerini nasıl ciddiyetle yaptığını tahmin edersin. Seyahat günü hep birlikte taksiye bindik, uçak gözden kaybolana kadar gidişlerini izledim, annem ve kardeşlerimin asla geri dönmeyeceğini biliyordum, belki onları bir daha hiç görmeyeceğimi düşündüm.

* * *

Bizi saran sessizlikten gecenin çöktüğünü anlayabiliyordum. Saat ona geliyor olmalıydı, uzaktan gelen trafik gürültüsü kesilmişti, kafeler radyolarını ve televizyonlarını kapatmıştı ve turistler hariç çoğu insan evine dönüyordu. Babam bir süre kendi düşüncelerine daldı, sessiz kaldı, sonra meraklı gözlerle bana döndü.

"Uykun falan geldi mi? Eve dönmek istiyor muydun? Yarın devam edebiliriz istersen," dedi. "Sivrisinekler rahatsız ediyor, değil mi?"

"Yok yok etmiyor," diye yalan söyledim.

"Sprey sıkarım şimdi. Gel biraz hava alalım."

Kalkıp pencereyi kapattı ve odaya sprey sıkarken bana dışarı çıkmamı söyledi. Sonra zehir işini yaparken biz biraz yürüdük. Sokak lambaları yanıyordu ve fakirlere bayat ekmek, konserve balık ve süt veren bazı dükkânlar hâlâ açıktı.

Yolun bir tarafından gidip diğer tarafından döndük, çöplerin arasından, sokak satıcılarının toplanmış tezgâhlarının etrafından dolaştık. Bir kapının eşiğinde tortop olmuş uyuyan biri vardı, üstü örtülü kapkara bir topağa benziyordu. Yanından geçerken babamın adını söyledi. Dükkânların, tezgâhların ve seyyar satıcıların bekçisiydi bu, kendi kendine edindiği bir meslekti, karşılığında dükkân sahipleri cebine birkaç kuruş para koyuyor, sabahları kahvaltısını veriyorlardı. Çamurlu bir birikintinin üzerinden atladık, boş yolu geçtik ve kendimizi tekrar babamın odasında bulduk. Halıya oturup sırtımı duvara verdim, babamın hikâyesine devam etmesini bekledim.

* * *

Annem ve kardeşlerim gitmeden hemen önce, okulu bitirdikten birkaç ay sonra Sular İdaresi'nde işe başlamıştım. Milletçe fedakârlık yapma dönemiydi. ABD ve müttefiklerinin Barış Gönüllüleri, Uluslararası Gönüllülük Hizmetleri, Dan Aid gibi gönüllülük programları vardı; Sovyetlerin ve Kübalıların ise üniformalarıyla uygun adım yürüyen, partiye ve ulusa hizmete hazır Genç Öncüleri vardı, Afrikalı devletlerin çoğu da bir disiplin ve hizmet ortamı yaratmak için kendi gönüllülük programlarını kurmuştu. Ben ve benim neslimin tecrübe ettiğimiz kadarıyla işin gönüllülük kısmı lafta kalıyordu, bu da kuruma saygınlık katıyordu. Basbayağı ulusal zorunlu gönüllü hizmetti, biz de sesimizi çıkarmadık tabii.

Hükümet bütün mezunları asgari ücretle bir işe yerleştirdi, çoğu ilkokullarda babam gibi kıdemli öğretmenlerin altından çekilen koltuklara oturtuldu. Eğitim Bakanlığı kotasını doldurduktan sonra mezunların kalanı şehirdeki devlet dairelerine, politik ve fiziksel olarak uygunlarsa orduya, şanslılarsa ve bağlantıları varsa eğitimlerine devam etmek

üzere sağa sola dağıtıldı. Ben arkadaşım Yusuf sayesinde şanslı olanlar arasındaydım, hani Gençlik Kolları'nın binasında oyun oynadığım arkadaşım. Babası her yerde tanıdığı olan, yetkili bir adamdı ve ikimizin de adını Eğitim Bakanlığı'nın listesinden çıkarttırdı. Çok kolay oldu. Yusuf meseleden babasına bahsetti, babası iki dakikalık bir telefon görüşmesi yaptı. Yusuf babasının da çalıştığı Dışişleri Bakanlığı'na gitti, orada bir kariyer yapmayı planlıyordu. Ben de Sular İdaresi'ne gittim, Bakanlık kadar gösterişli değildi ama en azından yaşadığımız yere yakındı.

Hiçbir yer o kasabaya çok uzak değildi zaten, en azından kırsala açılana kadar. Yine de iki sokakta bir bölgenin adı değişiyordu ve insanlar o adın kullanılması için ısrar ediyordu. Gereksiz gösteriş işte, şiir gibi, ne kadar karmaşık olursa o kadar güzel olur diye düşünüyorlardı, detaylardan zevk alıyorlardı, bilinen şeyleri unutmamak için inat ediyorlardı. Her sokağa isim vermenin bir işe yaradığı yoktu aslında, zaten o kasabada kimse kaybolamazdı, en azından orada yaşayan ve orada uzun süredir bulunan insanlar kaybolmazdı. Ziyaretçiler bu yerlerin ancak birkaçının adını öğrenirdi ve genelde baş döndürücü yolların oluşturduğu labirentte nerede olduklarını anlayamazlardı. Zaten çoğu sokağın başında adı yazmazdı, kimse de harita kullanmazdı. Küçük bir kasabaydı işte, nerede olduğunu bilmiyorsan anlayana kadar yürürdün, ya da saf görünmekten çekinmiyorsan birine sorardın.

Devlet dairesinde çalışmak, her gün beyaz gömlek giymem ve onu çıkarmak zorunda kalmamam anlamına geliyordu, zira üstümü çıkarınca güneşte göğsüm terliyordu. Müteahhidin birinin kaprisini çekmek ya da birisi bana bağırırken geçenlerin gülüşlerine katlanmak zorunda kalmıyordum. Her günün sonunda yevmiyemi almayı beklemiyor ve ertesi gün gelmeme gerek olup olmadığını merak et-

miyordum. Pencereye yakınca, denizden esen rüzgârın geldiği bir masada oturuyordum. Sular çekildiğinde hava sıcaksa esinti ofisin karşısındaki, Saateni yakınında akan pis derenin kokusunu da getirirdi. Bazen de ne olduğunu anlamadığım kokular gelirdi ama bana odun dumanı ve yanmış deri kokusunu anımsatırdı. Sular ilerleyince güneş sudan parlayarak yansır ve dalgalı yansımalarla loş ofisimizin tavanını aydınlatırdı. Sudan serin bir esinti gelirdi.

Çalıştığımız bina ünlüydü. Blantyre diye bir şehirden (1881 yılında nüfusu dokuz bin) gelen İskoç bir gezgin aylarca burada kalıp kendisini bir geziye hazırlamış. Kıtanın derinliklerine gidip yardım muhtaç ruhlar ve bulursa ona sonsuz şöhret kazandıracak eski bir nehir arıyormuş. O zamanlar bir Avrupalı gözleriyle görüp isim verene kadar nehirlerin, göllerin, dağların, hayvanların varlığı kanıtlanmamış sayılırdı. İskoç gezginin aramaya hazırlandığı nehrin çok eskiden kalma bir adı vardı zaten ama adının kökeni bir Avrupalı tarafından onaylanmamıştı. Sular ilerleyip parıldayan sudan esinti gelince İskoç gezginin o pencerenin yanında oturduğunu, yolun karşısındaki mavi camiye baktığını ya da eve dönüp kurtulmayı düşlediğini düşünürdüm. Koku temiz havayı bastırdığında gezginin düşüncelerine odaklanamazdım ama kendine seçtiği kaderden pişman olduğunu tahmin ederdim. Öyle bir kokuydu.

Ofisimiz muhtemelen o yıllardaki diğer devlet daireleri gibiydi. Yeni mezunlar çalışıyordu, ne yaptıklarını da bilmiyorlardı yapacak çok işleri de yoktu, otorite karşısında korku ve saygıyla eğiliyorlardı. Otoritelerden herkes korkuyordu çünkü özellikle itaatkârlığından şüphe ettiklerine karşı ellerinin ne kadar ağır olabildiğini bizzat görmüştük. Otoriteler korku salmıştı ve bu şöhretten besleniyorlardı. Kimse ne olduğunu görmüyormuş ya da kimin neden yaptığını hatırlayamıyormuş gibi pis işlerine devam ediyorlardı.

Sular İdaresi'ndeki ekibim suyun şehre tedarik edilmesiyle ilgileniyordu. Kırsal bölgelere bakan arkadaşlardan daha az iş yapıyorduk, orada hükümet kuyular açıyor, altyapı döşüyor, o zamana kadar su akan muslukları olmamış köylere ve bölgelere su bağlıyordu. Kırsal bölge takımı kutsal görevleriyle meşgulken şehirde çoğu zaman sular akmıyordu; ya elektrik kesildiği ya pompaları çalıştıracak güç olmadığı, pompaların tamir edilmesi gerektiği ya da beklenmedik bir sıkıntı çıktığı için. Pompalar sık sık bozulurdu, yedek parçaları anakaradan ya da daha da uzaktan gelene kadar bazen günlerce bozuk kalırdı. İnsanlar idare etmeyi öğrenmişti: Su depoluyorlardı, kuyu kazıyorlardı, susuz idare ediyorlardı.

Su tesisatı çok eskiydi, çoğu 1880'lerde, Omanî hükümdarlığının alacakaranlık günlerinde, İngilizler dünyanın bize ait küçük köşesinde sabırsızca kontrolü ele almayı beklerken, Sultan Bargaş tarafından yaptırılmıştı. Sultan olmadan önce Bargaş, kardeşi Majid'e suikast girişiminde bulunduğu için İngilizler tarafından Bombay'e sürgün edilmişti, Omanî prensler kardeşlerine suikast düzenlemek için hep fırsat kollardı. Babaları, on beş yaşındayken, sultan olabilmek için kuzenini kendi elleriyle öldürmesiyle tanınıyordu. Krallık ziyafeti sırasında göğsüne bir hançer saplamış, sonra kuzen yaralarından ötürü yere yığılana kadar onu kırsal bölgeye kadar kovalamıştı. Uğursuz Vahabi gaspçı.

İngilizler iki tarafın birbirini katletmesine hiç karışmıyordu. Küçük toprağımızı iyiliğimizi istedikleri için değil, dünyanın düzenine kendileri karar vermek istedikleri için almışlardı, sırf kendi kaprisleri için olsa bile. Bunu sürün, bunun yerine başkasını getirin, muhalifleri asın, hatta bütün şehri bombalayın, dümdüz edin... Ne olacak ki? Kimin iktidar sahibi olduğunu, kimin boynunu eğip söz dinlemesi gerektiğini belli etmek için bunlar gerekliydi. Sonradan politikalarını ve her olaya karışmalarını açıklayacak, yarattıkla-

rı yıkım ve dehşeti güzel sözlerle anlatacak tarihçiler bulmak sorun değildi nasıl olsa. Makedonyalı İskender fethedecek toprak kalmadığını öğrendiğinde ağlamış ama aslında ne kadar toprak olduğunu ve ne kadarının nasıl bir sertlikle hizaya getirilmesi gerektiğini bilmiyormuş. Dağların, okyanusların ve çöllerin ötesinde ne bakir topraklar olduğundan haberi yokmuş, yağmalayacak koskoca Yeni Dünya'yı bile bilmiyormuş.

Bombay'de Bargaş gözlerini pek çok şeye açmış, bunların arasında şebeke suyu lüksü de varmış. Kardeşi Majid onun da işine gelecek şekilde genç yaşta ölünce Bargaş sultan olarak geri dönmüş ve hem kendine hem tebaasına gösterdiği yüce gönüllülüğü ile saraylar, bahçeler, hamamlar yaptırmış. Böyle lüksler Avrupa'nın çoğu kentinde bile daha hiç duyulmamışken kendi küçük şehrine şebeke suyu, sifonlu tuvaletler kurdurmuş. Bunlar Avrupa'da yoktuysa da muhtemelen San Francisco'da, St. Louis'de ve New York'ta bulunuyordur, zira Amerikalılar bütün dünyaya ne kadar gelişmiş olduklarını göstermek istiyormuş. O zamanlar Amerikalılar Panama Kanalı'nın inşaatı konusunu düşünüyormuş: İçinde yapay bir gölet ve gemileri bir okyanustan diğerine indirip çıkaran altı dev kilidiyle Panama Kanalı... Yani sifonlu tuvalet dediğin onlar için çocuk oyuncağıymış. Ama Sultan Bargaş altı üstü birkaç küçük adayı yönetiyormuş, koca bir kıtayı değil. Hatta onları *yönettiğini* söylemek bile biraz abartılı olur, anlayacağın şehre su bağlatmak onun için gayet zorlayıcı bir işmiş. Neyse işte, Sultan Bargaş'ın yüce gönüllülüğü yüz yıldan eski bir şey, haliyle o zamandan beri dünya çok yaşlanmış ve küçük şehir büyümüştü. Eski şehirde yeraltından giden bazı beton borular çatlamıştı, sürekli sızıntı ve ölçülemeyen bir su kaybı oluyordu, bu yüzden pompalar çalıştığında bile basıncı sabit tutmak zordu. Tamirata harcayacak para yoktu, varsa da başka yere harcanıyordu ve haya-

tımızda o kadar çok başka dert vardı ki hepsini düşünmeye kalksak keder içinde kalıyorduk.

Herkes gibi ben de elimden geleni yapıyor ve yıkımı mümkün olduğunca görmezden geliyordum. Eski şehirde evler bir gecede yıkılıyordu; yıpranmışlardı, bakımsızlardı ve duvarlarını ayakta tutacak güçleri dahi kalmamıştı. Sıvaları bir kere çatladıktan sonra yağmur suyu harca karışıyordu, duvarlar da ne kadar kalın olursa olsun önünde sonunda çatlıyor ve çöküyordu. Kim ne yapabilirdi ki? Pazarda bir tezgâhın birazı bana aitti, bazen oradan kazandığım para ofis işimden kazandığımı geçiyordu. Parasını babamın Dubai'den gönderdiği parayla ödüyordum. İmkânı olan çoğu kişi bunu yapıyordu ya da üç kuruş maaşlarının üzerine katkı olsun diye ikinci bir iş buluyorlardı. Bazı şanslılar belli devlet dairelerinde çalışıyordu, aralarından bazı yolsuzlukları yapmayı bilenler ve yeterince yüzsüz olanlar, fakir fukaranın elindekini alıyordu. Bunu tek yapan memurlar da değildi. Öğretmenler okula her zaman gelmiyordu çünkü daha iyi para veren başka bir işleri oluyordu, arada çocukların başlarında kimse olmadan bağrışarak ve didişerek geçirdikleri dersler oluyordu, teneffüsleri bir saat uzamış gibi. Daha tertipli okullarda çocuklar boş dersleri sınıflarını, okul tuvaletlerini ve okulun üstünde olduğu sokağı temizleyerek geçiriyordu.

* * *

Doğduğum; annemle, babamla ve kardeşlerimle paylaştığım, o güne kadar her gecemi çatısının altında geçirdiğim evde tek başıma yaşıyordum. O güne kadar bir kere bile o evde tek başıma uyumamıştım. Boşluk ve sessizliğin sinirimi bozacağını, çocukluğumuzdan beri bildiğimiz gece korkularına kapılacağımı tahmin ediyordum. Başta evin sessizliği ve dışarıdaki seslerin ne kadar farklı geldiği beni şaşırt-

tı; boğuk, yakından ve bazen kötücül geliyorlardı. Sokaktan geçerken boğazını temizleyen birinin sesi beni çok gerdi, sandalet seslerinin uzaklaşıp kaybolduğunu duyana kadar nefesimi vermedim. Pencereleri ve kapıları kapatıp cibinliği örtünce ve üstüme bir battaniye çekince güvende ve serbest hissettim, sanki tüm tehlikeler dışarıda kalmıştı.

Evde kiracıydık ama ev sahibi olmak yasalara aykırı olduğu için evin sahibi kira istemeye korkuyordu. Ev resmen hükümete aitti ama bu yolla o kadar çok eve el konmuştu ki resmî gazetede yayınlanan (yağmalamaya kibarca böyle deniyordu) evleri takip eden devlet dairesi durumu idare etmeye çalışıyordu ve evlerdeki kiracılara henüz bakamamışlardı. Ev deniz kenarında bir malikâne olsaydı başka türlü olurdu tabii, o zaman havasından geçilmeyen memurlar işlerini bir gün geciktirmeden yapardı ama karanlık bir caddede iki odalı bir baraka olduğu için resmen tanınmak için sırasını bekliyordu. Bu anlaşma devlet dairesinin işine geliyordu, torpil satarak ve süreci kafalarına göre hızlandırarak ceplerine para dolduruyorlardı.

Bu sırada evi temizlemeye karar verdim. Annem ve kız kardeşlerim varken yağlı duvarlara, küflü banyoya ve pis çarşaf kokusuna yüzümü ekşitsem de temizlik yapmak için parmağımı kaldırmazdım. Artık evde tek başıma olduğum için kirliliğini çekilmez buluyordum. Annemin ve kardeşlerimin yattığı büyük odadaki yatakların çarşaflarını çıkardım, çarşafları ve cibinlikleri yıkadım, yatakları havalandırdım. Her akşam eve gelince bir-iki parçayı yıkıyordum, sonra arka bahçedeki ipe asıyordum. Genelde hava kararmadan kuruyorlardı. Babamın geride bıraktığı kitapları, annemin birilerine vermediği kıyafetleri, sevmediğim küçük süslerin hepsini toplayıp bir sandığa koydum, onlarla ne yapacağımı bilmiyordum. Sandığın sessiz sedasız ortadan kaybolmasını ne kadar istesem de bir duvarın dibine itip üzerine bir ör-

tü attım. Bütün temiz çarşaflarla nevresimleri katlayıp gardıroba kaldırdım. Annemin sahip çıkayım diye verdiği mücevherleri bir keseye koyup çarşafların altına sakladım. Büyük yatak odasını bitirince uyuduğum küçük odaya geçtim.

Ondan sonra geniş antredeki her şeyi temizledim: Tencerelerle tavaların olduğu dolap, mangallar, tüp, halı, babamın biletlerle yolladığı paranın bir kısmıyla da birini tutup duvarları ve tavanı alçılattım. Beyazdan çok gri oldu ama yağ, ter ve hapsolmuş nefes kokusunun biraz hafiflediğini hissettim. Hepsi bittiğinde yeni hayatıma başlamaya hazırdım. Ev yepyeni ve jilet gibi olmuştu, dağınıklığı gitmişti ve eskisi kadar kasvetli görünmüyordu.

Komşularım Mahsen ile Bi Maryam koşturmamamı eğlenerek ve alay ederek izliyordu ama kafaya takmıyordum. Yalnız olmaktan gelen özgürlüğümü seviyordum. Bazen şafakta öten horozların sesine uykumda gülümsüyordum, sanki daha önce horoz sesi duymamışım gibi. Bazı akşamlar sinemaya gidiyordum, sansürlere rağmen bence kalkıp gitmeye değiyordu. Yalnız yaşamanın böyle olacağını bilmiyordum. İstediğim zaman arkadaşlarımla buluşuyordum ya da artık karışan olmadığı için evde kalıp kitap okuyordum.

O zamanlar yeni kitap bulmak zordu ama giden hemen herkes kitaplarını geride bıraktığı için sahaflar dolup taşıyordu. Mkunazini'de gene Hintli bir çocuğun işlettiği bir sahafa gidiyordum, adı Jaffer'di. Birkaç yıl önce Jaffer'in kardeşiyle aynı sınıftaydık, Nairobi'de özel bir okula gönderilmeden önce kısa bir arkadaşlığımız olmuştu. Akrabaları ondan çok şey bekliyordu ve Nairobi'deki akrabaları ona yardım etmek için yanlarına almıştı. Belki de bahsini iki çocuğuna da oynayan, bir yerde sıkıntı olursa diye sürekli bir çocuğu oraya bir çocuğu buraya gönderen ailelerdendi. Ailelerinin tekstil ve tekstil ürünleri şirketleri vardı, bildiğin tuhafiyeciydi ama devrim sırasında bütün stokları yağmalanmış-

tı. Ardından gelen belirsizlik ve endişe hali içinde Jaffer'in ailesinin geri kalanı da oğullarının peşinden Nairobi'ye gitmişti, Jaffer evlerine ve mobilyalarına elden çıkartana kadar göz kulak olmak için kalmıştı.

Bu sırada ailesinin tuhafiyecisini sahafa dönüştürmüştü, etrafını eskiden kumaş dolu raflara dizdiği yığın yığın kitapla çevirmişti, biraz kitabı da sırtları yukarı gelecek şekilde dükkânın eski vitrinine dizmişti. Jaffer bir kutu kitap alırsam indirim yapmayı önerdi. İkimiz raflar arasında geziyorduk, hatta dükkânın arkasına bile geçiyorduk, sahafını çok seven, hep bir sahaf işletmek isteyen Jaffer bana tavsiyelerde bulunuyordu. Kitapların çoğunu bizzat okumuş gibiydi ya da öyle davranmasını gerektiren bir tüccar kişiliğine bürünmeden edemiyordu. Karışık kitaplardan bir kitaplık oluşturdum: Sir Walter Scott'ın dört ciltlik tüm eserlerini aldım ("Ivanhoe" filmini izlediğim için) kovboy romanları aldım, gizem romanları aldım, *Bin Bir Gece Masalları*'nın kısa versiyonunu aldım, bir çocuk ansiklopedisi aldım (Jaffer onu hediye olarak verdi) bir de Collins'in bastığı *William Shakespeare: Tüm Eserleri*'ni aldım. Shakespeare'in harfleri çok küçüktü ve kâğıdı zar gibi inceydi ama kitap yine de ağırcaydı, kalınlığı bile altı santimetre vardı.

Daha önce hiç Shakespeare oyunu okumamıştım, eve gelince merakla kitabı elime aldım, gözümü korkutmasını bekliyordum. En ünlü oyunlarının açılış sahnelerini denedim; bir ders antolojisinde Mark Antony'nin konuşmasını okuduğumuz için *Julius Caesar,* çizgi romanını gördüğüm ve içinde hayaletlerle cadılar olduğunu bildiğim için *Macbeth,* diyetini ödeme fikri beni şaşırttığı için *Venedik Taciri*. Ama hiçbirini birkaç sayfadan fazla okuyamadım. Sonra başka birini denedim, bu sefer metne hiç çaba göstermeden kaptırdım kendimi. *Veronalı İki Centilmen*'di ve gece geç saate kadar oyunu okudum. Aylarca başka bir oyun okumadım.

Kendimi kaptırmadan ağır ağır gidiyordum, gizem ve kovboy romanlarımdan tüketiyordum, sevdiklerimi bir daha okuyordum. İmkânım olduğu zaman Jaffer'den o kitap kutularını almaya o zaman başladım. Akşamları çıkmamışsam patates, turp ve turşudan oluşan soğuk bir yemek yiyordum ve yapacak işim yoksa saatlerce okuyordum. Bu yalnız ve olaysız varoluş beni hiç beklemediğim kadar mutlu etmişti.

* * *

Yurtdışına çıkışlarının üç aylık süresi dolduktan sonra annem ve kardeşlerim dönmediler. Sağ salim varmalarından kısa süre sonra annemden bir mektup almıştım, posta kutusu numaralarını yazmıştı. Kardeşlerimin okula başladıklarını ve çok memnun olduklarını, kendisinin de şikâyeti olmadığını, yeni evini ve komşularını sevdiğini söylemişti. Babam da iyiydi ve selamlarını gönderiyordu, gelebileceğimi hissettiğim ilk fırsatta gelip onlara katılmamı istiyordu. Orada tanıdıkları bir sürü insan vardı, şaşırırdım, zaten daima tanıdıklarımla çevrili olurdum. Mektubu küçük kardeşim Halima (Babam yıllar önce adının sabırlı anlamına geldiğini söylemişti,) yazmıştı çünkü annem yazamazdı. Mektubun sonunda beni sevdiğini ve çok özlediğini söylüyordu: *Annen Mahfudha.* Altında bir dipnot vardı: Biz de, imzalayanlar Sufia ve Halima. Mektubu mücevherlerle birlikte dolaba kaldırmıştım. Üç ay geçtikten sonra yurtdışına çıkış izinlerinin süresi doldu ve vatandaşlıklarını kaybettiler. Üzerime yeni bir gerilim çöktü. Artık cidden tek başımaydım.

Günlerim sakince geçer ve hayatım sessizce ilerlerken Saida hayatıma daha çok girmeye başladı, ben de onu düşündükçe daha fazla gerilmeye başladım. Artık onu gördüğümde hiç olmadığı kadar güzel görünüyordu ama uzaktan özlemle bakarak devam edemezdim. Bir şey yapmam gerekiyordu, cesur olmalıydım. Kaderi elime alıp kendimin yap-

malıydım. Şans rolünü oynadı. Posta ofisinde sıra beklediğini gördüm ve yanıma gittim, havadan sudan muhabbet etmeye başladık. Bu biraz zor oldu, sonuçta biraz yüzsüzce bir şeydi. O günden sonra onu her gördüğümde konuşmak için durdum, okuldan arkadaşlarıyla birlikte değilse tabii. Bana kardeşim Sufia'yı sordu, aynı okula gidiyorlardı. Sağ salim vardıklarından ve yerleştiklerinden başka bir şey bilmediğimi söyledim. Saida'ya okulu sordum, herkesin bahsettiği bir olayı anlattı: Bir adam gelip erkek öğretmenlerden birini karısını aldatmakla suçlamış, öğretmenin karısı da ilk adamın kardeşiymiş.

"Nasıl utandığımızı düşünebiliyor musun? Resmen sınıfı bastı adam," dedi Saida, şaşırdığını göstermek için yine çenesi düşmüştü. "Öğretmen de dondu kaldı, zavallı adam namustan, utançtan bahsedip durdu, bir sürü tehdit savurdu. Rezil etti kendini, rezil."

"O öğretmenin adı çıkmış zaten," dedim.

"Aynen öyle, adamın kardeşi de düzgün koca seçseymiş," dedi Saida, ben de başımı salladım ama insan böyle şeyleri hep sonradan öğrenir diye tahmin ediyordum.

Bir akşam tek başına yürüdüğünü gördüm, bisikletimden inip evine varana kadar onunla on dakika yürüdüm, sonra durup birbirimize gülümsedik, insanların bize attığını bildiğimiz bakışları görmezden geldik. Ona bağlılığımı fark etmemiş olamazdı ama o bana biraz daha cesaret, kesin bir işaret verene kadar beklemem gerektiğini düşünüyordum. Artık başka insanlar da bizi biliyor ve aramızda laf taşıyordu. Bir arkadaşının kardeşi birine bir şey fısıldıyordu, o da onu başka birine söylüyordu, böyle böyle sözleri bana kadar geliyordu: Seni çok hoş buluyormuş, ya da tersi, öyle şeyler. Ben hâlâ aradığım işaretin geldiğinden emin olamıyordum.

Saida güzeldi, güzelliğiyle nam salmıştı. İnsanlar onu sokakta birbirine gösterirdi, bazen çocuklar hayran hayran ar-

kasından yürürdü. O yıllarda insanların nesillerdir uyduğu cinsellik kuralları bir kenara bırakılmıştı. Hükümetin yeni sahipleri ve alt kurumları arzuladıkları kadınların peşinden hiç utanmadan gidiyordu, belki de kadınları utandırmak için bilerek yüzsüzlük yapıyorlardı, erkeklerin yendikleri rakiplerine üstün gelmek için kardeşlerine ve karılarına saygısızlık ettiği gibi. Fetihlerinden ve savaş ganimetlerinden kendi aralarında böbürlenerek bahsediyorlardı, kendilerine olmadık isimler takıyor ve rezilliklerine kahkahalarla gülüyorlardı. Kadınların hayır demesi bazen imkânsız oluyordu çünkü erkekler çok ısrarcıydı, sevdikleri için korkuyorlardı, ailelerinin ihtiyaçlarının kesilmesinden korkuyorlardı ve sorumluluklarını anlıyorlardı. Bazı insanlar kızlarının büyüyünce beklediklerinden daha güzel olmasını bir lanet olarak görüyordu. Güzel kızın varsa rahat uyuyamadığın bir dönemdi. Bütün güzel kızlar zorlandığını düşünmüyordu ama. Bazıları bütün hayatlarını gözetim altında geçirdikten sonra beklenmedik bir özgürlük içinde kalmış gibi hissediyordu, bunun zevkini başlarına ne gelebileceğini önemsemeden çıkarıyordu. Bu boş vermişlikle hayatımızdan bir şey, bir ayıplama, duyarlılık ve dostluk kalitesi eksildi.

Saida hem yaşı hem güzelliği itibariyle bu avcı gözlerden kaçmazdı. Ona başta dolaylı ve nazikçe yaklaşırlardı, o da çoğu genç kız gibi onları hemen geri çevirirdi; lüks hükümet arabasıyla bırakılmayı reddeder ve otelde kahve içme davetine hayır derdi. Ama artık okulun son senesindeydi, mezun olup iş ya da yüksek eğitim fırsatlarını değerlendirmeye hazırlanıyordu, bunlar sözü geçen bir baba ya da sevgilinin yardımıyla çok daha kolaylaşabilirdi. Kızlara karşı jestler bu dönemde ısrara dönüşürdü, akbabalar arabalarını okulun çıkışına park edip şanslı kızların çıkmasını beklerdi. Saida artık ona ilgimi fark etmişti ve sanırım yamuk gülümsememi

herkesinkinden daha çok beğenmişti ama o da ne yapacağından emin değildi.

Okuldan arkadaşları mezun olmalarını kutlamak için bir parti düzenlemeye karar vermişti. Okulun büyük salonunu kullanmak için izin aldılar, böylece anne babalar çocuklarının başında birilerinin olduğunu bilecekti. Anne babalar bu plana ancak kardeşlerini de götürürlerse, parti de akşamüstü ve güneş batmadan olursa izin vermişti. Tüm bu önlemlerin amacı bir facianın ve utanç verici bir olayın önüne geçmekti. Bir yerden bir pikap bulunacaktı, yeni mezunlar da anne babalarının plaklarını getirecekti. Ayrıca okul dışından birkaç arkadaşlarını, yani erkekleri çağırmalarına da izin vardı. Bir sonraki karşılaşmamızda Saida davetlisi olmamı istedi.

"Birkaç plak çalacağız, dans edeceğiz ve abur cubur yiyeceğiz," dedi.

"Seve seve gelirim," dedim.

Hayatımda hiç dans etmemiştim. Olacak şey değil! Ben kiminle dans edebilirdim, Muallim Yahya ne derdi? Bunun için arkadaşım Yusuf'tan hızlandırılmış bir ders almam gerekti, o böyle şeyleri bilirdi, radyodan müzik çalarken nasıl sallanıp süzüleceğimi gösterdi. Beceriksiz çabalarıma gülmekten Yusuf'un gözlerinden yaş geldi, zaten zor olan egzersiz iyice çekilmez oldu. "Sen bana takılma, vücudunu oynatmaya devam et. Hepsi bu kadar, öyle kol kola dans edeceğiniz cinsten bir parti olmayacak zaten," dedi. "Parti demeye bin şahit ister, çocuk pikniği gibi bir şey."

Partiye gittiğimde her yaştan genç insanla dolu olduğunu gördüm, bayram şenliği gibiydi. İnsanlar yemek yiyor, bağırıyor, itişiyor, arkadan zayıfça gelen müziği dinliyordu. Dans etmeye ayrılmış az bir alan vardı, orayı da şov yapan birkaç kişi istila etmişti, Tom Jones "It's Not Unusual"ı, Ray Charles "Unchain My Heart"ı söylerken pikabın etrafına toplanmışlardı. Saida ile yaslanacak bir duvar bulduk, bir şe-

kilde ellerimiz dokundu. Kaçamak bir el tutma olmuştu ama her şeyi anlatmaya yetmişti. Ayrılırken bileziğini çıkarıp bana verdi. "Aslında teneke, altın rengine boyalı sadece," dedi. Değerli metallerden yapılmış gibi ciddiyetle kabul ettim.

Onu bir daha gördüğümde güzelliğinin ayı gölgede bıraktığını ve hayatımın ışığı olduğunu söyleyen bir not verdim. *Romeo ve Juliet*'i okumuştum, ayı gölgede bırakmak sözünü oradan almıştım. Hayatımın ışığı olduğu kendi sözümdü. Bir dahaki sefere o bana bir not verdi, yumuşak sesimi sevdiğini ve beni bazen uykusunda duyduğunu yazmıştı. Gençlik aşkı çok güzel bir şey. Birbirimizi neredeyse her gün görüyorduk, genelde çok kısa sürüyordu ama buluşmanın zor olması onu daha da tatlı yapıyordu. Bizi gören kimse olmadığından eminsek el ele tutuşuyorduk ve yeterince tenha bir yerdeysek öpüşüyorduk! Dudaklarımızı aralayıp kısaca değdiriyorduk sadece ama ne kadar tatlı geliyordu anlatamam. Ona güzel kokan nefesi hakkında bir not yazdım. Tek başına yaşadığım bir evim vardı ama beni ziyaret etmesini önermeye hayatta cesaret edemezdim. Saygısızlığım onu utandırırdı ve amacımı yanlış anlayabilirdi. Onun da gelmek isteyebileceğini hiç düşünmedim. Bazen evde benimle olduğunu düşünüyordum, yatakta beni beklediğini düşününce sabah işlerimi yapmak bile bana heyecan veriyordu.

Bir gün Kikwajuni'deki evlerine gittim, Bibi beni görsün diye. Normalde böyle hassas meselelerle bir teyze falan ilgilenirdi ama benim bu işe uygun akrabam yoktu, ben de kendimi tanıtmaya tek başıma gittim. Bibi beni iyice süzdü, kendine özgü içten üslubuyla sohbet ettik, araya ailemle ilgili detaylı sorular sıkıştırıyordu. Babamı, meşhur Muallim Yahya'yı elbette tanıyordu, annemi de biliyordu ama kardeşlerimi çıkaramıyordu, belki çok küçüklerken görmüş olabilirdi. Arap topraklarına gitmelerine Tanrı razı mıydı? İnşallah yolları açık olurdu da zengin Arap bir koca bulurlar-

dı. Tüm genç kızların hayali bu değil miydi? Saida hararetle "Hayır, genç kızların hayali hayatlarına bakmak," dedi. Bibi sinsice kıkırdadı, kuru ve çatlak dudaklarını büzdü. "Genç olsam ben zengin Arap koca arardım," dedi. O günden sonra Saida ile sözlenmiş gibi olduk. Aileme yazıp rızalarını istedim, iki ay sonra bir mektup ile biraz para geldi, yine elden ele dolaşarak gelmişti. Mektupta ailem ilişkime rıza verdiklerini belirtiyordu ve düğünden sonra karımla birlikte onlara katılmak üzere Bombay'a gelmemi istiyorlardı. Mektubu annemden gelen diğer mektubun yanına koydum, babamın gönderdiği paranın birazıyla pazardaki tezgâhtaki payımı artırdım.

* * *

Babam yatakta sırtüstü yatıyordu, anlattığı anıya gülümsüyordu. Onların mutluluğunu düşündükçe ben de gülümsüyordum. Bir süre daha burada kalmaktan şikâyeti yoktu, benim de acelem yoktu. Babamın anlattıkça o günleri tekrar yaşadığını ve hiçbirini anlatmaktan çekinmeyeceğini biliyordum. Kendi istediği gibi anlatmasına müsaade etmeliydim sadece.

Zaten geç kalmıştım, babam anlatmaktan yorulmadan gitmeyeceğimi biliyordum. Parlayan gözleri hayat doluydu, tüm geceyi orada geçireceğimi tahmin ettim.

* * *

Genç yaşta evlendik, yetişkin çocuklar gibiydik ama usullerimize göre çok genç sayılmazdık. İlk birkaç ay âdeta kendimize ait bir cennette gibiydik. Kimse bizi rahatsız etmiyordu. Arada Bibi bizi görmeye geliyordu, Bi Maryam da o sınırını bilmez halleriyle varlığını hissettiriyordu. Eğitim sistemimizi inceleyen Norveçli bir kurum Saida'ya geçici bir iş teklif etti, nedendir bilinmez. Eski öğretmenlerinden biri

Norveçliler için çalışıyordu ve Norveç'te okumak için burs alabilmeyi umuyordu, Saida'ya işi de o ayarlamıştı. Yani paramız az olsa da çoğu kişiden daha rahat yaşıyorduk. Amir sık sık geliyordu. O sırada Bibi'yle yaşıyordu ama orada rahat olmadığını ve bizimle yaşamak istediğini Saida'dan biliyordum ama Saida onu Bibi'nin ona ihtiyacı olduğuna ikna ediyordu.

Sen Bibi'yle hiç tanışmadın. Tam bir melekti, herkes öyle derdi. Yaşlanıyordu, artık işlerini zor görüyordu. Geceleri acıyla inliyordu, sabahları ayağa kalkmak için birkaç dakika çabalıyordu. Odanın bir köşesini Amir'e ayırmışlardı, kalanını ortak kullanıyorlardı. İpli yatakta Saida, yerde Bibi. Yataktaki tahtakurularından kurtulmak için yatağı her gün arka bahçede güneşe çıkarmışlardı, güneş böcekleri kavurup öldürmüştü, sonra da hindistancevizi lifinden döşek yerine pamuk lifinden döşek almışlardı. Saida her sabah Bibi'nin kalkmaya çalışırkenki inlemeleriyle uyanıyordu. Saida'nın yardımını kabul etmiyordu, Tanrı'nın vücudunu böyle zayıf ve güçsüz yarattığını söylüyor, doktora gitmeye razı olmuyordu. "Biraz tutulmuşum, geçer," deyip konuyu kapatıyordu. Saida benimle yaşamaya geldiğinde Bibi'ye ihanet etmiş gibi, nankör bir alçak gibi hissetti kendini ama Bibi böyle şeyler söylemesine izin vermedi. "Torunumu görmek istiyorum," dedi. "Bana bakacak bir yakışıklı var burada."

Amir'den bahsediyordu. Bibi, Amir'in onunla bir başına yaşamayı ne kadar zor bulduğunu bilmiyordu. İnlemesinden, horlamasından vücudunu kontrol edememesinden Saida'ya yakınıyordu. Güçten düştükçe o kadar çok ağlıyordu ki Amir onu nasıl durduracağını bilemiyordu. Hafızası da gidiyordu; tuvaletin yerini unutuyordu, bazen üstünü batırıyordu.

Saida'ya, "Gitse kendisi de kurtulur," dedi bir gün. Saida onu susturdu, öyle kötü şeyler dememesini söyledi. Ama Bi-

bi bir şekilde yaşamaya devam etti. "Seni bekliyorum," deyip dururdu. Elimizden geleni yaptık; başlarda olan birkaç talihsiz olaydan ve bir sene kadar uğraştıktan sonra Saida hamile kaldı. Bibi sen doğana kadar hayata tutundu, birkaç gün sonra da öldü. Şafağın erken saatlerinde sessizce gitmeden senin gelmeni bekledi. Tanrı onu aniden ve hızlıca aldı. Mekânı cennet olsun dedi herkes, tabii aylarca nasıl bir zayıflıkla baş ettiğini bilmiyorlardı. Ölmek çok küçük düşürücü bir olay.

Ondan sonra Amir yanımıza taşındı. Neredeyse on yedi yaşındaydı, yakışıklıydı, dost canlısıydı ve neşe doluydu. O gülümsedi mi herkes de ona gülümserdi, Amir'in gülümsemesi de hiç eksik olmazdı. Saida, Amir'in babalarıyla aynı asil duruşa ve yüze sahip olduğunu ama daha uzun olduğunu ve daha yüksek sesle güldüğünü söylerdi. Ne giyse yakışıyordu. Saida'nın dediğine göre Amir'in anne babasının ölümünden sonra şimdiki duruşunu geliştirmesi, o stresli ve korkak çocuktan şimdi gördüğümüz dost canlısı ve güvenli gence dönüşmesi biraz zaman almıştı ama gençken bile bu ışıltıyı görmek mümkündü. Bir şeyler yapmayı severdi, gözyaşlarının bile saklayamayacağı bir enerjisi ve kararlılığı vardı. Ayrıca ablası vardı: Saida. Yaşadıkları trajediler onları erken yaşta birbirlerine çok yakınlaştırmıştı, Saida saplantı derecesinde korumacıydı ve kardeşinin bir dediğini iki etmezdi. Amir istemekten çekinmezdi, Saida da isteği bekletmeden yerine getirirdi çünkü Amir çok narin ve ablasına muhtaçtı, Saida bunun için onu daha da çok seviyor ve hiçbir isteğini geri çevirmemeye çalışıyordu. İkisi de yas bağlarının onları sonsuza kadar bağladığını anlıyordu. Saida kardeşi için yapmayacağı şey olmadığını söylerdi.

Ayrıca Bibi'si vardı; Amir'e de Saida'ya da sık sık anne babalarının yaslarını daima tutmalarını ve onları daima sevmelerini ama kendi hayatlarını da erdem ve istekle yaşamayı

öğrenmelerini öğütlerdi. "Hepimizin sırtındaki yük bu: Faydalı bir hayat yaşamak," derdi.

Amir'in bu öğüde uymayı öğrenmesi zaman aldı ama nihayetinde Saida'dan daha çok uyduğunu düşünüyorum. Saida bazen tuttuğu yasın anısı karşısında çaresiz kalırdı, ileri yıllarda bile. Amir okulda ya da oynarken bir sıkıntı yaşadıktan sonra eve geldiğinde ablası ve Bibi onu dinler, avutur, acısını dindirirdi. Amir bu sevgiden destek ve güç aldı, sonunda kendine hâkim genç bir adam oldu ve bizimle yaşamaya geldi. Gerek kendi yaşıtı gerek büyüğü herkesle onları överek, memnun ederek konuşmayı bilirdi. İnsanların şakalarını ve hoşluklarını hiç kaçırmaz, hemen gülerdi. Öğretmenlerinin dediklerini içten bir dikkatle dinlerdi, en azından yüzlerine karşı. Birinin bir ihtiyacı olduğunu görse hemen yardım teklif ederdi ve ona bir çeşit cazibe veren bir kıvraklığı vardı. Atletik çocuktu, sesi güzeldi ve bir şekilde radikal fikirleri arkadaşlarını gücendirmeden dile getirebiliyordu. Kim baksa yakışıklı, gelecek vaat eden bir genç adam görürdü.

Benim için sevdiğim bir kardeş gibi olmuştu. Benimle konuştuğu zamanlar onu hep gülümseyerek dinlemişimdir. Bazen yüzüne geniş bir tebessüm kondururdu, karşısındakini memnun etmek için çok uğraştığı belli olurdu ama bunu saflığına yorardım ve gülümsemeye devam ederdim. Zamanla kendini bu kadar zorlamasına gerek olmadığını öğrenirdi nasıl olsa. Amir evde hiç müzik olmadığını gündeme getirince ona ikinci el bir radyo kasetçalar aldım. Makul bir paraya bulunabiliyor olsa yenisini de alırdım. Amir sabaha kadar radyodan müzik dinler, sevdiklerini kasete çekerdi, sevdiklerinin çoğu Amerikan ve İngiliz pop grupları olurdu. Odasında kaydettiği şarkıları tekrar tekrar, bazen saatlerce dinlerdi. Evde herkesin keyfi yerindeyse bize şarkı söyler, eşlik etmeyi öğretirdi, sözleri yazar ve bizi orkestra şefi gibi yönetirdi. Okulda seçmeli ders olarak gitar çalmayı öğ-

renmeye başladı, normalde biyoloji öğretmeni olan Muallim Ahmed öğretiyordu. Kendi gitarı olsa da evde pratik yapabilse ne güzel olurdu ama imkânımız yoktu işte. Amir'e harçlık olacak biraz para ayırabiliyordum, o parasını kıyafet almak için biriktirirdi. En büyük zevkleri müzik ve kıyafetti.

Aynı hevesi derslerine göstermiyordu ama sınavlarından hep bir şekilde iyi not alıyordu, ödevini kontrol etmesini ya da sınavlarına hazırlanmasını söylediğimizde bunu hep hatırlatırdı. "Sorun yok, konuyu biliyorum," derdi. Bazen başının etini yememize dayanamazdı, o zamanlar ödevini Saida bitirirdi. Okuldan kurtulmak için sabırsızlanıyordu ve bunu dinleyen herkese her fırsatta söylüyordu. Gitar öğretmeni bir gün Amir'i çaldığı grubun provasına davet etti. Gitariste ihtiyaçları yoktu ama acilen bir vokal bulmaları gerekiyordu. Amir bir denemek ister miydi? Hem gitaristlere bakarak kendi gitar tekniğini de geliştirebilirdi. Bu arada öğretmenin sahne adı Muallim Ahmed değil, Eddie'ydi ama Amir'in adında sorun yoktu, sahneye yakışıyordu. Bu konuşmayı ablasıyla bana anlatırken kendini geliştirme imkânının özellikle üzerinde durdu. Aylaklık etmeyecekti, gitar çalışını ilerletecekti. Adının sahneye yakıştığını söylediğinde gülümsemekten kendini alamadı. Grup hafta sonları bir dans kulübünde çalıyordu, provadan sonra Amir'i de kulüpteki konserlerine çağırmışlardı.

"Hâlâ öğrencisin ama," dedim. "Sınavların geçmesini beklesen daha iyi olmaz mı?"

Suratını asıp ablasına döndü. O da ona surat astı, sonra karşılıklı gülüştüler. Bu şekilde bana çok patronluk tasladığımı, gereksiz otorite rolü oynadığımı söylüyorlardı. Babamın kurallarıyla yasaklarını hatırladım ve hemen sustum. Bazen böyle yaparlardı, bakışıp bana karşı cephe alırlardı. Böyle zamanlarda Saida beni reddediyormuş gibi hissetmekten kendimi alamazdım ama incinmemeye çalışırdım

ve onun şefkatini görmeye daha yeni başladığımı hatırlatırdım. Zaten Amir neredeyse on sekiz yaşındaydı, cumartesi akşamı bir grupla şarkı söylemek istiyorsa kendi tercihiydi, hem öğretmeni Muallim Ahmed Eddie de yanında olacaktı. Sabaha karşı geldiğinde yatak odamızın camını tıklattı, gidip kapının sürgüsünü açtım. Çok güzel geçtiğini söyledi, hep söyledi hem de.

Takip eden aylarda Amir grupla sürekli söylemeye başladı, haftada birkaç akşam prova yapıyorlardı, bazen hafta sonları iki ya da üç kere sahne alıyorlardı, o çok sevdiği İngiliz ve Amerikan şarkılarını çalıyorlardı. Hâlâ sabaha karşı geliyordu, camımızı tıklatıyordu, ben kalkıp ona kapıyı açıyordum. Saida ise saatin kaç olduğunu öğrenmek istemediği için ya da şikâyet edersem beni duymamak için uyuyor taklidi yapardı. Kendimi saatin geç olması dışında şikâyet edecek bir şey olmadığına ikna etmiştim, saatten endişe etmemin sebebi de dışarının biraz ürkütücü olması ve Amir'in belli bir saatte dönmemesiydi. Son aylarda Amir'in okula devamsızlık sorunu olmamıştı, sınavlarını iyi geçebilmek için fazladan çaba bile harcıyordu. Dersleri için bir hevesi varmış rolü yapmıyordu ama gerekeni de yapıyordu. Sınavlarını verdikten sonra gururla okulla işinin bittiğini duyurdu. Artık bir grupta vokalistti. Çok parlak bir akademik kariyeri kenara ittiği de yoktu zaten.

Yeni mezunları asgari ücretle devlet dairelerine yerleştiren yönetmelik uygulamadan kalkmıştı. Devlette verecek iş kalmamıştı. Amir gruplarının kazandığı paradan bir pay alıyordu, eline geçen biraz para vardı yani. Ona pazardaki tezgâhta iş teklif ettim ama istemedi, gruptan az para kazanıyor olmasına rağmen provalara vakit ayırması gerektiğini söyledi. Bazı geceler eve gelmiyordu, bazı günler öğle yemeği saati gelene kadar yataktan çıkmıyordu, kalkınca esniyor ve geç kalktığı için kendine gülüyordu. Kıyafetleri sigara ve alkol

kokmasına rağmen nefesinden alkol kokusu alamıyordum. Konuyu Saida'ya açtığımda sadece siniri bozuldu.

"Ömrünü heba ediyor," dedim. "Ne iyi huylu bir çocuktu eskiden, bir sorun çıkacak bu gidişle."

"Heba ediyor da ne demek?" diye sordu, oysa ne demek istediğimi gayet iyi biliyordu. "Yapacak başka işi yok, bir tek pazarda senin için bamya satma şansı var. Bırak grubuyla çalsınlar işte, ne zararı var ki?"

"Müzik dehası olamaz demiyorum, sadece deli dolu yaşayan, çok yaşamayan müzisyenlerden olmamasını istiyorum," dedim. Amir'i korumaya ne kadar yatkın olduğunu bildiğim için hemen uzlaşma yoluna gittim. "Ben de burada durmuş, onun büyümesini engellemeye çalışıyorum. Ama geceleri eve gelmemesinden hoşlanmıyorum. Merak ediyorum, aklımdan çıkmıyor."

Saida sessizce başını salladı, bir süre konuşmadık. Sonra Amir'le konuştum, o da önce sessizce başını salladı, sonra neden endişelendiğimi anladığını ama endişelenmeye gerek olmadığını açıkladı. Sadece düğünler gibi gece dönmesi çok zor yerlerde kaldıklarında eve dönmüyordu, zaten alelacele dönmeye de hacet yoktu, değil mi? Elinde olsa bana önceden haber verirdi ama bu işler öyle yürümüyordu. Sık sık geç saatlere sarkabiliyordu. "Merak etme, hanene utanç getirmeyeceğim," dedi gülümseyerek, benimle dalga geçtiğini düşündüm.

O konuşmadan sonra Amir bir süre cumartesi gecelerini dışarıda geçirdi ama haftanın diğer günleri eve geldi. Saida ile eski rahatlığımıza dönmek için birlikte çalıştık; grubun nasıl gittiğini sorduk, Amir'in sesini övdük ama neşemiz kaçmıştı bir kere. Artık sözlerimize daha çok dikkat ediyorduk. İçimde kötü bir his belirmeye başlamıştı.

"Belki de sadece parayı dert ediyorumdur," dedim kendi kendime. İkamet Bakanlığı oturduğumuz evi gerçek sahi-

bine geri vermişti, şimdi yıllardır ödemediğimiz kiraları istiyordu adam. Bir sürü eski ev sahibi başvuru yapıp evlerini geri almıştı, tabii biraz para ve yalakalık karşılığında. Ev sahibi kapıma geldiğinde makul olmasını rica ettim. O kadar parayı nereden bulabilirdim? Parayı istemek onun hakkıydı, ödemeyi erteletip pazarlık yapmak da benim hakkımdı ama insan endişeleniyordu işte. Ev sahibinden zaten çekiniyordum, Hadramutlu bir adamdı, vaktiyle bir sürü ev sahibine borç verip ödeyemediklerinde evlerini aldığı söyleniyordu. Şimdi işlerini Darüsselam'a taşımıştı, orada bir içecek fabrikasına yatırım yapmıştı ve belli ki deli gibi para kazanıyordu. Darajani'deki kuru gıda dükkânını işletmesi için oğullarından birini geride bırakmıştı. Ev sahibi çıkmamızı istiyordu, çıkarsak borcumuzun bir kısmını silip evi güncel fiyattan kiraya verecekti.

Kira meselesi içime dert olmuştu. Saida'nın Norveçlilere yaptığı iş bitmişti ve Sular İdaresi'nde bir kâtip olarak kiraya para arttırmak bir yana, hepimizi geçindirecek kadar bile kazanmıyordum. Davalık olsak paçayı yırtabileceğimden de emin değildim. Ayrıca ev sahibinin istese bizi taşınmaya zorlayacak parası olduğunu da biliyordum. Saida'ya annemin bıraktığı mücevherleri satmam gerektiğini söyledim. Annem mücevherleri aynı zamanda acil durum sigortası olarak bırakmıştı. Saida kabul etmedi, altın bilezikleri değerinin altına satmış olacağımızı söyledi. "Dişimizi sıkıp idare edeceğiz. Hayat normale dönene kadar," dedim. Gülümsedi çünkü durum kötü göründüğünde hep böyle derdim.

Belki içimdeki kötü his üstümüzde dolaşan kriz bulutları yüzündendi; her zaman eksikliğini çektiğimiz şeylerden kaynaklanan huzursuzluğumdan daha fazla bir şey vardı. Çocukluğumdan beri bütün hayatımı böyle kıt kanaat yaşamıştım zaten. Babam burada yaşarken hiç konforlu yaşamamıza yetecek kadar kazanmazdı, Bombay'deki dolgun ma-

aş dedikoduları doğruysa muhtemelen artık durumları böyle değildi. Temel ihtiyaçların az bulunuyor olması bile hayatı çok pahalı kılarken benim kazandığım para ancak yetiyordu. Amir kazandığı parayı kendine saklıyordu. Zaten ondan para almazdım ama teklif etmesini tercih ederdim. Üstümdeki yük biraz hafiflemiş olurdu. Ama Amir'in başına Saida'yı da üzecek bir şey gelmesinden cidden korkuyordum. Onun için çok fazla sorumluluk alıyordu ve ona bakma yükümlülüğünü hiç gitmeyecek ve azalmayacak bir şey olarak görüyordu. Bunu ona hiç söylemedim, Amir'in düzgün bir iş bulmasını da hiç önermedim. Grubuyla isim yapmaya başlamıştı ve büyük heyecan duyduğu belliydi, belki cidden bir yere bile varırdı. Grupları şimdiden bir kere radyoya çıkmıştı. Amir'in artık bizimkilerden çok farklı ve benim itici bulacağım kurallara göre yaşadığını söylemekten korkuyordum, asla söyleyemezdim. O hayatın kokusunu üstünden alabiliyordum; gözlerindeki sertleşmiş ifadede ve bazen duygularına ihanet eden alaycı bakışlarında görebiliyordum. Endişelerimi Saida'ya açtığımda kardeşini öfkeyle savunuyordu ve o konuşmaların zehrinden öyle nefret ediyordum ki Amir'in adını anmaktan bile kaçınır olmuştum. Amir evdeki bu atmosferi hissetmiş ve kendisiyle ilgisi olduğunu tahmin etmiş olmalıydı ama bu da konuşmadığımız bir diğer şey oldu, geçti.

Bu aralar bir televizyon konusu açıldı. Gıda kıtlığı, dökülen evler ve sabundan pul bibere uzanan bir lüks eksikliğine rağmen hükümet ülkeye bir televizyon hizmeti getirme vaktinin geldiğine karar vermişti. Televizyon altyapısı kurulmakla kalmayacaktı, Sahraaltı Afrika'daki ilk renkli televizyon yayını olacaktı. Başkanın hevesinin ne olduğu belliydi: Halkına bu lüksü verip diğer lüksleri esirgemeye devam etmek ve kuzey ve güneyimizdeki boşboğazlara renkli televizyonları olmadığı için gülmek. Bu zor zamanlarda televiz-

yon çoğu insana müsriflik gibi geldi. Amir ise bir televizyon almak için yerinde duramıyordu.

"Paramız yetmez," dedi Saida. "Unumuz, soğanımız yok, şeker altın tozu pahasına gidiyor, keçi gibi otlamamıza az kalmış, bir de televizyon çıkardılar."

Amir, Saida'yı duymazdan gelerek bana, "Bombay'deki babandan isteyebilirsin," dedi. "Orada ucuzmuş diye duydum, hem en kaliteli Japon markaları varmış. Taşındıklarında neden ailenle gitmedin ki? Arap Emirlikleri'nde herkes lüks içinde yüzüyormuş diye duydum."

Amir'in benimle uğraştığını, kafa bulduğunu biliyordum ama bunu daha önce hiç sormamıştı: Taşındıklarında neden ailenle gitmedin? Çünkü yabancı gibi, başkasının ülkesinde sığınmacı gibi yaşamak istemedim. Dilini bilmediğim ve zenginlikleriyle beni küçük gören insanların arasında yaşamak istemedim. Kim olduğumu ve benden bekleneni bildiğim yerde kalmak istedim.

Şimdi Saida da Amir'in sorusunu tekrar etmişti: "Taşındıklarında neden ailenle gitmedin?" diye sordu kardeşine bakarak ve onunla gülümseyerek.

Senin için. Ona bunu zaten söylemiştim ama kelimeler ağzımdan çıkmıyordu. Karşılarında oturuyordum, onlar bakışıp gülüşürken dilim ağzımda yumruk gibi olmuştu. Hemen konuyu değiştirdiler, herhalde cevap vermek istemediğimi düşündüler, yaşadığım dehşet de yavaş yavaş azalarak söndü. Aptal ve dışlanmış hissediyordum, yetersizliğimi nasıl açıklayacağımı bilmiyordum. Karşılıklı gülüşmelerinde Amir'in bana karşı antipatisini görür gibi oldum. Benden epey nefret ettiğini düşündüm.

1970'lerin ortasında çoğu şey değişmeye başlamıştı. İlk yıllarında başkan suikasta uğradı, tebaası için kurdurduğu renkli televizyonu hiç izleyemedi. Yeni başkanın atanması başlangıçta devletin içindeki dizginsiz şiddeti azaltmadı,

uzun zamandır uğraştıkları düşmanlarının üstüne artık bir de suikastçılar çıkmıştı, çoğu eski yoldaşlarıydı. Halka açık duruşmalar düzenlemeleri, birilerini sınır dışı etmeleri, gaddarca sürgüne göndermeleri ve gönülsüzce birkaç af çıkarmaları gerekiyordu. Yeni başkan ise daha ılımlı bir adamdı; eski öğretmendi, oymak beyliği yapmıştı ve dindar olduğu söyleniyordu.

Yeni hükümet ufak değişiklikler yapmaya başladı, bunlara gelişme demek daha iyi yerlerde doğacak kadar şanslı insanlara komik gelir. Artık insanlar seyahat edebiliyordu, para gönderip alabiliyordu (daha çok alıyordu) ve önceden sürgüne gönderilenler ülkeye geri dönebilecekti. Hükümet halkın bölgesel kararların alınma sürecine katılmasına izin vererek despot duruşundan bir adım geri attı. Seçimler duyuruluyordu, mitinglere izin veriliyordu, bağıra çağıra anonslar ve konuşmalar yapılıyordu ancak oylamanın sonucunun düzeni bozmasına müsaade edilmiyordu. Yeni işletmeler açıldı; küçük işletmelerdi ve bazıları yeniden dükkân açan eski işletmelerdi ama çoğu son yıllarda devletin parasını cebine atanların yeni yatırımlarıydı: butikler, kahveciler, seyahat acenteleri, anakaradan tatil paketleriyle gelen turist akınının ihtiyacını karşılayacak oteller...

Yeni başkanın getirdiği değişim atmosferi içinde Amir bir seyahat acentesinde iş buldu, şarkıcılık kariyeriyle kazandığı hatırı sayılır şöhretin üzerine bir de bu eklenmiş oldu. Çok az bir maaş alıyordu ve Saida evin harcamalarına yardım etmesini istemenin ayıp olacağını düşünüyordu. Tadımız kaçmasın diye bir şey demedim. Ama işin Amir'e iyi geldiğini görebiliyordum. İşe giderken kısa kollu beyaz gömlek giyiyor ve siyah kravat takıyordu, yakasında da kalkan bir uçak şeklinde bir rozet vardı. Nairobi'deki genel merkezden gelen telefonlara bakıyor, Addis Ababa ve Hong Kong'a telgraf çekiyordu. İnsanlar seyahat planlarını güvenceye almak

için ona geliyordu, görevliler ve memurlar kafalarına göre planları değiştirebiliyordu çünkü. Eve gelince Brüksel'e giden yolcuların yirmi dört saat gecikmesine sebep olan karışıklık, sadece yedi yolcuyla Kahire'ye giden uçak gibi hikâyeler anlatıyordu. İnsanların seyahat ettiği yerleri söylemenin Amir'e ne kadar zevk verdiğini görebiliyordum, o yerlerle bir bağlantısı olması onu bizden daha havalı yapıyordu, bize tepeden bakıyordu.

Senin devlet okuluna başladığın sene Saida da iş aramaya karar verdi çünkü iki düşükten sonra belki de ikinci çocuğumuzun olacağı yoktur diye düşünmeye başlamıştık. Sabahları devlet okuluna, öğleden sonra Kuran kursuna gidiyordun, eve sadece öğle yemeği yemeye ve üniforma değiştirmeye geliyordun. Saida'nın yerine ben markete gidiyor ve tüm işlerini yapıyordum. "Bütün gün temizlik yapıyorum, yemek yapıyorum, uyuyorum, başka bir şey yaptığım yok," derdi. Bir arkadaşı annene Anayasa İşleri Bakanlığı'nda bir kâtiplik işinden bahsetmiş, o da başvurmaya karar verdi.

Senin okula başladığın ve ilk günden yetenekli bir öğrenci olduğunu belli ettiğin o yıl Amir'in seyahat dünyasından yeni tanıdıklarından biri Şanghaylı turistler için bir otel açtı. Adı Mercan Oteli'ydi ve yurtdışından çok sağlam para alıyordu, insanlar mafyanın orada kara para akladığını söylüyordu: uyuşturucu parası, rüşvetçilik, fuhuş, köle ticareti... Belki de Kenya'da eski gecekondu mahallelerini Avrupalı turistler için tatil paketine dönüştürenlerle aynı kişilerdi. Kimse böyle işlerin detaylarını bilmiyordu. Üst katta birisi komisyonunu alıyordu, kimse başka soru sormuyordu. Tüm dünyanın düzeni böyleydi, sadece bizim küçük parçamızın değil.

Amir müdür yardımcısıydı ve sosyal aktivitelerden sorumluydu: Müziği ve grupları ayarlıyordu, etkinlikler düzenliyordu, havuz görevlilerini denetliyordu, taşrada baha-

rat toplama gezileri düzenliyordu. İşi bize anlatırken, "Tam benlik," diyordu, hem kişilikli hem tarz sahibi birine göre. Yirmi beş yaşındaydı; yakışıklı ve cana yakın bir genç adamdı, kendini pek beğeniyordu. "Bu daha başlangıç," diyordu ve evi sohbetle, kahkahayla dolduruyordu. Ben ise yıllardır bizim üzerimizden geçindiğini, kibirli muhabbetiyle sempatimi azalttığını düşünüyordum. Keşke biraz da kendi evine çıkmaktan bahsetse diye düşünüyordum ama bunu Saida'ya hayatta söyleyemezdim, bana dik dik bakıp ayıp ettiğimi söylerdi.

* * *

Babam anlattıklarının son kısmını yatağında yatarak anlatmıştı, biraz sonra bana sırtını çevirip duvara döndü. Sesindeki incinmişliği ve bitkinliği duyabiliyordum, çok geçmeden soluk alışverişinden uyuyakaldığını anladım. Ben de çok yorulmuştum ve yerde oturmaktan sırtım ağrımıştı ama babam konuştuğu sürece burada kalmak istiyordum. Işığını kapatıp odasından çıktım. Kapının yanındaki köşede kasaya bakan Ali adlı genç adam uyuyordu, bana kapıyı açıp arkamdan tekrar kilitledi. Sessiz sokaklardan yürüyerek Kiponda'ya döndüm, ana caddeden gittim, kasvetli ara sokaklara girmedim.

10

İkinci Gece

Sabah erken kalkmamaya, olabildiğince çok uyumaya çalıştım ama artık yatakta saatlerce kalma alışkanlığımı kaybetmiştim. Bazen ışık gelse de kalksam diye saatlerce yatıyordum. Önceki gece o kadar geç yatmama rağmen saat dörtte müezzinin sabah ezanını okumasını duymuştum, sonra da ancak kesik kesik uyuyabildim, babamın anlattığı olaylar gözümün önünden geçiyordu. Sonra evin önündeki küçük meydandan gelen gürültüler uyumayı imkânsız hale getirdi. Meydana bağlanan üç tane yol vardı, bir çeşit kavşak gibiydi yani. Karşıdaki bakkal açılmıştı, alt kattaki terzinin makineleri vızıldıyordu, yayalar muhabbet ederek yürüyor ve bisikletliler zillerini çalıyordu, yanından geçtikleri tanıdıklarına selam veriyorlardı. Rahatsız edici bir ortam değildi, annemin burada, her şeyin ortasında yaşamayı çok sevdiğinden emindim.

Sular gelince vanayı açıp tankı doldurdum, sonra duş aldım ve birkaç kıyafetimi yıkadım. Denize doğru yürüyüşe çıktım ve sabahın kalanını okuyarak geçirdim. Babam kendine zaman ayırsın diye bilerek gecikiyordum. Zamana ih-

tiyacı var mıydı bilmiyordum ama erken saatlerde sesi kesilmeye başlayınca tavrında bir sertlik hissetmeye başlamıştım ve hâlâ anlatacak zor şeyler olduğunu biliyordum. Öğlen doğru dükkâna gittim ve onu dışarıda Khamis'le konuşurken buldum, giyinmişti ve öğlen yürüyüşümüze hazırdı. Önce kalabalık sokaklardan yürüdük, hapishaneye ve barakalara doğru ilerledikçe kalabalık azaldı.

"Dün seni çok ayakta tuttum," dedi.

"Uyuyakaldın," dedim gülerek.

"Hayır," dedi. "Konuşmaktan yoruldum."

Mkunazini'deki kafesinde durduk, bir çay içip dünyayı kaynatan komplo ve entrika hikâyelerini dinledik, sonra yemek için babamın evine daha yakındaki, en sevdiği döküntü kafeye gittik. Odaya dönmeden anlatmaya devam etmeyeceğini biliyordum ve kendi kendine edindiği disiplini değerli buluyordum. Yaptığı şeye bir seremoni havası katmayı ve dikkatinin dağılmamasını istiyordu, ben de sabırsızlığımı bir kenara ittim, beklemekten şikâyet etmedim. Odasına geçtiğimizde konuşmaya devam etti, ikinci geceyi başlattı.

* * *

Bir akşam kapı çaldı. İşten yeni gelmiştim, duşumu almış yatakta yatıyordum, Saida bir yandan ütü yapıyor bir yandan Anayasa İşleri Bakanlığı'ndaki mülakatını anlatıyordu. Sen Kuran kursundan dönmemiştin, o zamanlar akşamları kursta oluyordun. Kapıda bir eli bisikletinde, genç bir adam vardı, el sıkıştık. Gözleri iletmeye geldiği haberin heyecanıyla parlıyordu.

"Mercan Oteli'nde çalışıyorum," dedi, Amir'in o zamanlar çalıştığı otelde. Genç adam zayıf ve gergindi. "Amir'i götürdüler," dedi. "Gözlerimle gördüm. Resmî plakalı beyaz bir Datsun. Öğleden sonra geldiler."

"Nereye götürdüler?" diye sordum ama ne demek istediğini az çok anlamıştım. Anlamamış taklidi yaparak hem bildiğimi inkâr ediyor hem ayrıntı istiyordum. "Dur," dedim, bisikletine binip gitmeye yeltenmesini durdurdum. "Acelen ne?" dedim. "Dur biraz. Kim götürdü, nereye götürdü?"

Genç adam duraksadı, sonra omuzlarını silkti, söylediklerini anlamadığıma inanamıyordu. Omzumun üzerinden içeri baktı, sonra gözlerini kaçırdı. Herhalde Saida arkamdan gelmişti. Belki Amir'in adını duymuştu.

"Amir'i götürmüşler diyor," dedim ona dönerek, kangasını düzeltiyordu, gizli bilgi veriyor gibi alçak sesle konuşmuştum. "Kimin götürdüğünü söylemiyor ama. Resmî plakalı beyaz bir Datsun'muş."

Genç adam başını salladı, mesajını iletmiş olmaktan memnundu. Beyaz Datsun'un güvenlik servisi demek olduğunu hepimiz biliyorduk, kimin götürdüğünü sormanın ne manası vardı ki? Korktuğum için ya da belki daha iyi bir açıklama vardır umuduyla saçmalıyordum.

"Anlatacak başka bir şey yok mu?" diye sordu Saida. "Nerede oldu? Ne olur bir şey söyle." Genç adam anlamsız sorulara başını salladı ve bisikletine bindi. "Amir'in arkadaşı mısın?" diye sordu Saida.

Genç adam, "Ben dışarıda, bahçede çalışıyorum," dedi. "İki adam gelip Amir'le konuştu, sonra arabaya bindirdiler. Birinin silahı vardı sanırım. Elini böyle cebine sokmuştu." Elini cebine koyup silah işareti yaptı, ayrıntıları verdikçe gözleri yine parlamıştı.

"Bize geldiğin için teşekkür ederiz," dedi Saida, genç adamın gitmeye yeltendiğini görebiliyordu. "Adını da söyler misin?"

"Bakari," dedi genç adam gönülsüzce.

Bakari göz açıp kapayıncaya kadar yolun köşesini dönüp kaybolduktan sonra Saida birkaç saniye masada ses çıkar-

madan oturdu, ben de karşısına geçtim ve onu bekledim. Haber beni resmen felç etmişti, ne yapacağımı ya da söyleyeceğimi bilemiyordum. Yıllardır insanlar gözaltına alınıp salınıyordu, bazen salınmıyordu ama daha önce hiç bana yakın biri alınmamıştı. Olan her şeye rağmen kimse önümü kesip beni tutuklamakla tehdit etmemişti. Güçlüleri korkaklık ve itaatle pohpohlamayı öğrenmiştik. Amir neden tutuklanırdı ki? Tehlike anlarında insan çok acayip şeyler düşünebiliyor, ben bu yeni haberi merkeze oturtup Amir hakkında bildiğim her şeyi aklımdan geçirmeye, nasıl bir kusur işlemiş olabileceğini tahmin etmeye çalışmaya başladım, sanki uzun uzun düşünecek vakit varmış gibi.

"Babamı almaya geldikleri günü düşünüyordum," dedi Saida sonunda. "Diğer partideki tüm önemli isimleri tutukladıklarını biliyorduk. O zaman devrimdi ama. Amir bu insanların gücüne gidecek ne yapmış olabilir ki?"

Bilmiyorum manasında başımı salladım. "Ben bir şey olduğunu düşünüyordum," dedim sonunda. "Amir heyecanlanmıştı. Belki oteldeki yeni işidir dedim, belki ona heyecanlanıyordur. Ama bilmediğimiz bir şeye karışmış olması da mümkün sanırım."

"Nasıl bir şey?" dedi Saida endişeyle. Amir hakkında tek kötü söz duymaya tahammülü yoktu. "Konu Amir olunca en kötü ihtimali düşünmeye hep hazırsın."

Tekrar başımı salladım, dediği doğru değildi. "Öyle söyleme," dedim. "Ben bu işleri bilmem ki. Belki siyasete karışmıştır. Artık arkadaşları kimdir, kimlerdendir bilmiyoruz. Birinin gücüne gidecek bir şey yapmış olabilir, bu iktidardakilerin bazıları çok hassas oluyor."

Bir süre ne yapacağımızı konuştuk, nihayet benim otele gidip bir şeyler öğrenebilecek miyim diye bakmama karar verdik. Genelde öyle yerlere hiç gitmezdim; otellere, barlara, kulüplere falan. Yabancılar ve yabancılar gibi olmak iste-

yenlere göre yerlerdi oralar. En azından o zamanlar öyleydi. Şimdi turistler için öyle o kadar çok yer var ki herkes her yere gidiyor. Anlayacağın gidip araştıracağımı söyledim ama nasıl araştıracağımı bilmiyordum, o turist otelleri bana yabancı mekânlardı. Bakari bahçede çalıştığını söylemişti, demek ki ya bahçıvandı ya da yerleri süpürüyordu, bu haberi taşıdığı ortaya çıkarsa güçsüz kalacak, korkup sinecek biriydi. Görünüşüne bakılırsa bu işe, bize anlattığı kadarından bir kelime fazlasını anlatamayacak kadar ihtiyacı vardı. Bize anlatmaya gelmiş olması bile şaşırtıcıydı. Belki de Amir vaktiyle ona bir iyilik yapmıştı, Bakari de iyiliğin karşılığını veriyordu.

Neyse işte, belki biri bir şey görmüştür diye otelin yolunu tuttum. Filmlerde görmüştüm, gençken sinemaya çok giderdim demiştim ya hani, memnun kalmayan müşteriler hep müdürü görmek istiyordu. Baktım sora sora bir yere varamıyorum, bunu deneyebilirdim. Resepsiyondaki adama kardeşim Amir'e ne olduğunu bilip bilmediğini sordum, adam olaydan haberi olmadığını söyledi. Bu adamı tanımıştım. Akılda kalan, sarkık gözleri vardı ama adını bilmiyordum. İki adamın Amir'i beyaz bir Datsun'a bindirip götürdüğünü duyduğumuzu söyledim. Adam kimden duyduğumuzu sordu, "Komşumuz öyle bir dedikodu duymuş," dedim. Komşu gelip başka haber var mı diye sormuştu, bu kadardı. Bakari'nin adını vermedim. Sarkık gözlü resepsiyonist olay gerçekse de ilk kez duyduğunu söyledi. Bundan sonra müdürü görmek istedim, Sarkık Göz başını kaldırıp beni bir süzdü, yükseklerde bir tanıdığım olup olmadığını çözmeye çalışıyordu. Resepsiyonun arkasındaki bir ofise girdi, biraz sonra gelip beni müdürün odasına götürdü.

Müdür otuzlarında, donuk yüzlü bir adamdı, yabancı olduğu belliydi, bıyıkları bakımlıydı, sivri çeneliydi. Yüzü gülen ve parfüm kokan ama insanı bakışlarıyla delen ve boyu

bosu eşkıya gibi tipini açık eden adamlardandı yine de elini kirletmekten çekinmeyecek bir adamın sert bakışlarına sahipti. Bana inik kaşlarının altından baktı ve yerinden kalkmadan elimi sıktı. Sonra oturmam için bir sandalyeyi gösterdi. Bütün bunlardan bu kara para dalkavuğundan korkmam gerektiğini anladım. Benim gibi biri bile bu nahoş tipli adamın defterleri dolduran ve çekleri imzalayan kişi olmadığını anlayabilirdi. Müdür iki adamın Amir'i devlete ait bir araçla götürdüğü dışında bir şey bilmediğini söyledi. Onu pikniğe götürmeye gelmiş arkadaşları bile olabilirlerdi, bilmek mümkün değildi. Olay sırasında müdür orada değildi. Otoritelerden bir haber gelmesini bekleyecekti. Bu sırada her şeyin tatlıya bağlanacağını umuyordu. Çalışanı için tabii ki endişeleniyordu ama işletmenin zarar görmesini de istemiyordu. Yapabileceği bir şey olursa... Bunu dedikten sonra kalkıp elimi sıktı ve beni kapıya kadar geçirdi. Resepsiyonun olduğu alan boşalmıştı, Sarkık Göz gitmişti, oradan havuzun bir kısmını görebiliyordum, Avrupalı birkaç çocuk su sıçratıyor, güneşte oyun oynuyor, eğleniyordu. Neden bilmiyorum ama o görüntü bugün bile sinirimi bozuyor.

Eve dönerken tanıdığım insanlara rastladım, bazıları haberi almıştı. Böyle haberler hızlı yayılırdı, sonra dedikodular ve izahatlar başlardı, birkaç gün sonra da, yavaş yavaş, tutuklanan zavallı adamın nerede olduğuyla, belki neden tutuklandığıyla ilgili bilgiler ortaya çıkmaya başlardı. Bazen insanların aklında sadece dedikodular ve beraberinde getirdikleri saçma teoriler kalırdı. Meraklı sorulardan olabildiğince kibar şekilde kaçınmaya çalışıyordum, ben de bir şey bilmiyordum neticede ama Amir'in tutuklandığının duyulduğuna sevinmiştim. Böylesi daha güvenliydi.

Saida haber olmadığını öğrenince çok sinirlendi. "Bir şey öğrenemedin yani," dedi, beni işe yaramaz ve korkak hissettirdi. Sözlerinin beni incittiğini anlamış olacak ki uzanıp eli-

mi tuttu ve, "Sevgilim," dedi. "Kim aldı, neden aldı, nereye götürdü bilmiyoruz. Böyle boş boş oturmaya dayanamıyorum. Tanıdığımız kimse yok mu?"

Böyle olurdu çünkü. Bir sıkıntı çıkınca herkes kime gideceklerini, kimin yardım edebileceğini düşünürdü. Hâlâ da böyle. Bir şey öğrenmemize yardım edebilir mi diye Yusuf'a gittim. Yusuf'u hatırlıyorsun, değil mi? Okuldan arkadaşım, gençken çok yakındık. Bisikletimle Yusuf'un babasının evine giderken önce arasam mı diye düşündüm. Yol üstünde bir dükkân vardı, oradan arayabilirdim. Yusuf'un babası iyice yükselmişti, Dışişleri Bakanı'nın özel kalemi olmuştu. Yusuf da bakanlıkta giriş seviyesinde bir işteydi. Onu arada sırada görüyordum; güneş gözlüklerini takmış, kırmızı Honda'sıyla işe gidiyordu. Televizyondaki birisi gibi öyle geçtiğini görmek beni gülümsetiyordu. Beni görürse hep el sallardı, bu bana aramızdaki eski hissin hâlâ yerinde olduğunu hissettiriyordu. Şehirde karşılaşırsak hâlâ durup selamlaşıyor, sohbet ediyorduk. Son görüştüğümüzde ona diplomatik kariyeri için biraz takılmıştım, yakında Washington'a atanmayı beklediğini söylemişti. Mevkisini gülüp geçiştirerek söylüyordu, önemini alaycı bir şekilde abartarak anlatıyordu ama bu önemsiz olduğu anlamına gelmiyordu tabii. Yüksek yerdekilerin bütün çocukları da yüksek yerlere yerleştiriliyordu. Aileler böyle yapar, hiç değilse yağmalarının güvenliğini sağlamak için. Düzen böyle.

Yusuf babasının evinin bir kanadında, karısı ve çocuğuyla oturuyordu. Evi düşün; bir devlet büyüğü var, eşi var, çocuğunun ve ailesinin yaşayabileceği kadar geniş kanatları var, belki hizmetçileri ve bekçi köpekleri için müştemilatları var, arabaları için garajları var. Arasam telefonları dinleniyor olabilirdi, dışişleri bakanının özel kalemini dinlemek için değil de onu ve ailesini rahatsızlık veren ve hakaret eden kişilerden korumak için; böylece bu kişiler bulup saygısızlıkla-

rı için cezalandırılabilirdi. Eğer dinleniyorsa Yusuf'un dikkatli olması ve yersiz sorular sorarsam beni başından savmaya çalışması gerekirdi. Belki dinlemiyorlarsa bile beni başından savardı. Yardım edeceğine söz verir, sonra bir şey yapmazdı. Telefonda yalan söylemek yüzüme söylemekten kolay olurdu.

Öte yandan bakanın özel kaleminin evinin önüne öylece gidersem... Bu arada evin dikenli telli duvarlarla çevrili olduğunu ve önünde bir kulübede silahlı bir koruma olduğunu biliyordum. Öyle gidersem muhtemelen Yusuf'la görüşmeme izin vermezlerdi. Rahatsızlık verdiğim için, şüpheli tavırdan veya hadsizlikten tutuklanabilirdim bile. Hâlâ akşamüstüydü ve önceden ayarlanmış bir görüşmeye gelmemin aileyi boş zamanlarında rahatsız etmekten daha iyi görüneceğini düşündüm. Telefonla arayanlara edep gereği gösterilen kibarlığı gösterirlerdi herhalde. Hem olmazsa Yusuf'un ofisini arayıp ertesi gün orada bir görüşme ayarlayabilirdim. Yardım istemek için pedallara abanırken aklımdan bunlar geçiyordu.

Bakanın özel kaleminin evi ile yol arasında bir elli metre vardı. Patikanın iki tarafında da Japon gülleri, begonviller, zakkumlar, kana çiçekleri ve adını bilmediğim başka çiçekler ve çalılar ekiliydi. Bu görsel şölen yaramaz çocuklardan ve başıboş keçilerden korunmak için diz boyu telle çevrilmişti. Ev şehrin sınırındaydı, bazı insanlar keçilerini otlatmaya oraya götürürdü. Şimdi oraya hep bina diktiler, tabii yine hep kocaman bahçeli villalar.

Bakanın özel kaleminin evine doğru köşeyi döndüğümde yeşil kapının önünde iki asker olduğunu gördüm. Bir tanesi silahlıydı, diğeri paydos vermiş gibi beresini çıkarmıştı, aklı başka yerdeydi, başını kaşıyordu. Birkaç metre ötede seleden inip bisikletimle birlikte onlara doğru yürüdüm, yaklaşırken beni istedikleri kadar süzebilsinler diye. Hayatımda

bir silahı bırak, üniformalı bir adamın koluna dahi dokunmamıştım. Dokunmamıştım ama ikisini de hemen her gün görüyorduk tabii. Konuşurken sesimin titrememesini umuyordum. İkisi de beni gördü, silahlı olan ben yaklaşırken beresini düzeltti, beni vururken güzel görünmek istiyor gibi bir havası vardı. Aramızda birkaç metre kalmıştı ki beresiz olan, "*Simama hapo hapo, bwana*," dedi. Orada durun bayım.

"Selamünaleyküm," dedim ve iki askerin de duraksamadan selamıma karşılık vermesine rahatladım. O çabuk cevabı duymak her zaman içimi rahatlatır, refleks olarak cevap verdiğinde karşındakinin seni sevdiği için değil, bir Müslüman söylediği zaman Tanrı'nın selamını almak zorunda olduğu (bir kâfir söylediğindeyse almamak zorunda olduğu) için selam verdiğini anlarsın. "Bwana Yusuf'u görecektim," dedim.

Beresiz askerin diğerinin üstü olduğunu şimdi anlamıştım, etkilenmemiş gibi görünüyordu.

"Ne konuda?" diye sordu.

Gözlerimi saygılı bir şekilde yere çevirerek terbiyesizlik etmek istemediğimi ama konuyu ona açamayacağımı ima ettim. Bu yüksek mevkilerdekiler hep yapmamaları gereken bir şeyler yapardı, özel kalemin oğlu için pis bir iş yaptığımı hissettirirsem askerin fazla soru sormayacağını umdum. Başımı kaldırınca beresiz askerin beresini almak üzere kulübenin içine uzandığını gördüm. Takmadan önce birkaç kere kendini yelpazeledi. Saatine baktı ve tekrar kulübeye gidip ağır görünen siyah bir telefonu almadan önce beni baştan aşağı inceledi. Elinde telefon, başını bir yana eğip biraz bekledi, sonra gönülsüzce bir karara vardı. Yapmak zorunda kaldığı şeyden memnun değildi. Adımı sordu ve telefonu çevirmeden önce işitme mesafemizden çıktı.

Gördüğüme inanamadım ama birkaç dakika sonra Yusuf kapıdaydı. Bekletilmeyi ya da belki bir randevu verilip yollanmayı bekliyordum ama Yusuf oradaydı, yoldan beraber

görülmeyelim istiyormuş gibi içeri gelmemi işaret ediyordu. Bahçenin ortasında, korumaların görebileceği bir yerde durdu, kapı aralıktı. Daha önce hiç gelmediğim ve başka şartlar altında gelmeye asla cesaret edemeyeceğim eve bir sıkıntıdan ötürü geldiğimi tahmin etmiş olmalıydı. El sıkıştıktan sonra rahatlatıcı bir şekilde omzuma dokundu, gergin öğrencisini rahatlatmaya çalışan bir öğretmen gibiydi.

"Hoş geldin. Nasıl yardımcı olabilirim?"

Yakınımızda bizi duyabilecek kimse olmamasına rağmen fısıldayarak, "Resmî plakalı beyaz bir Datsun'a binen iki adam kardeşim Amir'i götürmüş," dedim. Sesimi yükseltip düzgün konuşmaya başladım: "Tutuklandığını düşünüyoruz. Nedenini bilmiyoruz, nereye götürüldüğünü de bilmiyoruz, kime soracağımızı da bilmiyoruz. Yardımını istemeye geldim."

Birbirimizi ilkokuldan beri tanıyorduk, eskiden rekabet eder, kitaplarımızı paylaşır ve tabii ki oyun oynardık. Bir ara görünüşümüz bile benzemişti ve insanlar bizi akraba sanmaya başlamıştı; ikimizin de büyük gözleri, yamuk bir gülüşü, koyu teni vardı ama ben boy atıp Yusuf kısa kalınca aramızdaki benzerlik kayboldu. Ben konuşmayı bitirince Yusuf başını sallayıp, "Amir, karının kardeşi," dedi.

"Karımın kardeşi benim de kardeşimdir," dedim.

"Ne yapmış?" diye sordu Yusuf.

"Bilmiyorum. İnan hiç fikrim yok."

Uzun bir süre sessizce birbirimize baktık. Birbirini uzun süredir tanıyan, çocukken paylaştığımız dostluktan gelen yakınlığın kalıntılarını hâlâ hisseden iki genç adamdık o anda. En azından ben hissediyordum, Yusuf'un da hissettiğini sanıyorum çünkü başını sallayıp, "Öğrenmeye çalışırım," dedi. "Söz vermeyeyim ama mutlaka çalışırım. Babamla konuşmam gerek. Yarın bir ara ofisime gel, orada daha rahat konuşuruz."

"Kaçta?" diye sordum, onunla aynı iş yapar gibi bir ses tonuyla konuşuyordum.

"Öğleden sonra olsun, daha çok zamanımız olur," dedi.

Yusuf'un babasının malikânesinin kapısının hemen önünde dikilirken evin cephesinin ne kadar geniş olduğunu gördüm; balkonları, pencereleri, duvarlarında asılı saksı sepetleri... Kapıdan başlayan patika, evin solundan arkaya doğru devam ediyordu, belki de garajlara, havuza ve bahçelere gidiyordu. Arkada ne kadar bir arazi olduğunu, evin kaç kanadı ve müştemilatı olduğunu bilmiyordum. Benim bildiğim köhne, odaları sıkışık, mobilyaları kırık dökük, pis kokan dünyadan başka bir dünyaydı bu.

Haberlerle eve dönerken Yusuf'la konuşmamızın üstünden geçtim. Biraz soğuk muydu? Mesafeli miydi? Yardım edemeyeceğini de söyleyebilirdi ama söylemedi. Amir'in adını söylerken sesinde kötü bir ton mu vardı? Ya şu Amir'in benim değil karımın kardeşi olduğunu söylemesi neydi öyle? "Benim arkadaşım sensin, senin kardeşin olsa ilgilenirdim ama karının kardeşiyle ilgilenmem," demeye mi getiriyordu? Yusuf, Saida'nın her şeyim olduğunu bilemezdi, neyin onun için veya benim için ne kadar önemli olduğunu da bilemezdi. Belki de Yusuf, Amir'in bir şekilde gücendirdiği insanlardandı.

Ertesi gün Dışişleri Bakanlığı'na gittim ve bana dendiği gibi bekleme salonuna geçtim. Resepsiyonist kadın geniş bir masada oturuyordu, önünde bir telefon ve birkaç parça kâğıt vardı. Arkasındaki duvarda bir havayolu şirketinin vahşi yaşam takvimi vardı, onun üstünde de başkanın iki yanında devlet erkânıyla fotoğrafları vardı. Kadının yanındaki geniş, parmaklıklı pencere açıktı, yoldan esen sıcak rüzgâr içeri doluyordu. En ufak hareketimde gözlerini masasından kaldırıp ne yaptığıma bakıyordu. Bana göz kulak olmasına gerek yoktu, bakışları sadece korkutma amaçlıydı. Ben yine de

sessiz sedasız oturmaya çalıştım. Belki oturduğum için, bana çok uzun gelen bir beklemenin ardından Yusuf geldi. Kısa kollu, beyaz bir gömleği vardı, ceketi yoktu, elimi sıkıp gülümsedi, tepeden tırnağa genç bir diplomattı. Ofisinin kapısını kapattığı anda gülümsemesi kayboldu ve yüzüne ciddi bir ifade yerleşti; hatta biraz rahatsız olmuş gibiydi bile diyebilirim. Oturmadı, beni de oturmaya davet etmedi. Kısa bir konuşma olacaktı. Üst katta, denize bakan, küçük ama havadar bir odadaydık, açık pencereden aşağıdaki trafiğin sesini duyuyordum. Bu ofiste çalışmak güzel olurdu. Yusuf'un pencerenin önüne geçmesini izledim.

"Kardeşin reşit olmayan, liseli bir kıza tecavüz ettiği için tutuklanmış," dedi. Cevap vermemi bekledi, yüzünde iğrenmiş bir ifade vardı. Söylediği şey karşısında dilim tutulduğu için cevap veremediğimi görünce, "Herhangi bir liseli kız da değil, başkan yardımcısının kızı. Kızın ailesi hikâyeyi böyle anlatacak, sinirli oldukları için. Kızlarına tecavüz ettiğini söyleyecekler ama bir zorlama durumu olmaması da mümkün, belki ikisi de ne yaptıklarını biliyordu. Bu kadarını öğrenebildim, bu bile çok zordu. Başka bir şey bilmiyorum. Bu meseleye daha fazla bulaşmak istemiyorum."

"Amir mi?" dışında bir şey diyemedim.

"Evet, Amir," dedi Yusuf.

Pencerenin önünden çekilip masasının başında durdu, ellerini beline dayamıştı, bu işe dâhil olduğu için kızgın görünüyordu. Ben aldığım bilgiyi sindirmeye çalışıyordum. Başkan yardımcısının kızına tecavüz etmek mi? Bu yalandı, temelsizdi, delice bir ithamdı, birinin hayal ettiği, uydurduğu bir şey gibiydi. Aynı anda Yusuf'un sözlerinin etkisini vücudumdaki bir boşlukta hissediyordum, Amir'in başına gelecekler kanımı donduruyordu. Yusuf'un öfkesine de şaşırmıştım, belki bu bilgiyi edinmek için kendini rezil etmesi gerekmişti. Sonra başını salladı ve kapıya döndü. "Çok yo-

ğun ve kargaşalı bir gün oldu," dedi. "Çalışmaya devam etmem gerek."

Sözlerinden konuşmanın bittiğini, söyleyecek bir şey kalmadığını, işin içinde güçlü kişiler olduğunu ve gitme zamanımın geldiğini anladım. Minnet ile elini sıkmak için uzandım. "Çok teşekkür ederim. Biz bilmiyorduk..."

"Evet, söyleyip duruyorsun," dedi Yusuf sesimi keserek ve elimi gereğinden bir saniye daha uzun tutarak. "Kardeşinin adı çıkmış bir kere," dedi ve bu sefer *kardeşin* derken yüzündeki iğrenme ifadesi görülmeyecek gibi değildi.

"Bilmiyordum," dedim

"Anladım eski dostum, şehirde bilmeyen bir sen kalmışsın demek," dedi. "Müsaadeni isteyeyim, şu kâğıtlara dönmem gerekiyor."

"Neredeymiş? Ne yapabiliriz?" diye sordum.

Yusuf ne diyeceğini bilmiyormuş gibi omuz silkti, sonra kapıyı açıp bana dışarıyı işaret etti. Binadan çıkarken, beni izleyen resepsiyonist Saida'ya selam söyledi, ileteceğimi söyledim ama kadının adını sormayı unuttum.

Yusuf'la konuşmamızı dinlediğinde Saida da bir an şoktan çıkamadı, dili tutuldu, sonra, "Bilmiyordum," dedi.

"Yusuf'un dediğine göre şehirde bilmeyen bir biz kalmışız," dedim.

Ama Saida başka bir şey demek istemişti. "Yani bu kadar güçlü kişilerle görüştüğünü bilmiyordum. Başkan yardımcısının kızı. Öyle insanlarla nerede tanışmış olabilir ki? Belki oteldedir. Rahatlamak için oraya gidiyorlardır kesin. Onu zorladığı doğru olamaz ama," dedi, o kelimeyi kullanmaktan kaçınmıştı. "Hem liseli olsa ne fark eder, çocuk olmayabilir."

"Kız reşit değilmiş, Yusuf öyle söyledi," dedim. "Yasal yaş sınırı kaçtır bilmiyorum, on altı olabilir. Eskiden millet kızını on dört yaşında evlendiriyordu, kimse ses çıkarmıyor-

du, hem kocaları on beş yaşında da olabiliyordu, elli de. Yasalarda yaş sınırı olduğunu bile bilmiyordum. Belki hep vardı ama kimsenin umurunda değildi."

"Tabii tabii tabii," dedi Saida sabırsızlıkla, boş konuşmam ilgisini çekmemişti. "Nerede olduğunu öğrenmemiz lazım," dedi. "Onu bulalım ki ne olduğunu öğrenelim. Yusuf'un dediği gibi olmadığına eminim. Tecavüz etmek nerede, Amir nerede! Hayatta inanmam öyle bir şey yapacağına. Tek kardeşim o benim, onu çıkarmak için ne gerekiyorsa yapacağız. Ne olursa olsun."

"Nasıl ne olursa olsun?" diye sordum.

"Yani nasıl biri olmuşsa ya da olacaksa umurumda değil," dedi. "Babamı götürdüklerinde hiçbir şey yapamadık. Annem öyle sersefil halde ölürken oturup izledik. Amir'e bir şey olmadan elimizden gelen her şeyi yapacağız, ne gerekiyorsa."

"O zamanlar farklıydı," dedim. "Hem ne yapabiliriz ki?" Belki korkuyla konuşuyordum. Başımızdakilerin bize müsamaha göstermemekteki kararlılığı hepimizi korkağa çevirmişti.

"Kızın babasına yalvarabiliriz," dedi.

Cesurca bir öneriydi, oturup sessizce düşündük, sonunda ben, "Adam daha da sinirlenebilir," dedim. "Belki biraz beklesek daha iyi olur. Bakalım ne haberler çıkacak. Belki sakinleşirler."

Ama Saida başını sallayıp, "Ben beklemem," dedi. "Yarın başkan yardımcısının ofisine gidip Amir'e ne olduğunu öğreneceğim. İster gel, ister sakinleşmelerini bekle."

Bütün gün komşular ve arkadaşlarımız gelip bir haber olup olmadığını sordu, hepsine, "Yok," dedik. Tek bildiğimiz Amir'i götürdükleriydi. Utancımızı göstermeye hazır değildik.

Ertesi gün Saida'yla birlikte başkan yardımcısının ofisine gittik, ben görüşmenin bizim için çok aşağılayıcı geçmesi-

ni bekliyordum ve çok gergindim. Başkan yardımcısını görmemize bile izin vermeyeceklerinden, korumalarının ve güvenlik görevlilerinin bizi azarlayıp kovacağından emindim. Kapıdaki silahlı koruma beklediğim kadar aşağılayıcı gözlerle bakıyordu ve binaya girmemize izin vermedi. Ne konuşacaktık ki başkan yardımcısıyla? Saida çok önemli bir aile meselesi olduğunu ve mutlaka *Mheshimiwa* ile bir görüşme ayarlamamız gerektiğini söyledi. Koruma çok sert konuşuyordu: Burası aile meselelerinin değil, devlet işlerinin yeriydi. Cebine biraz para koysak bizi içeri mi alır, durum daha mı kötü olur kestiremiyordum. Böyle işleri yapmayı bilmezdim ama koruma yapmamızı bekliyor olabilirdi, eğer bekliyorsa nasıl yapmam gerektiğini bilmiyordum.

"Bak," dedi Saida korumalara sonunda. "Neyin aile meselesi neyin devlet işi olduğunu biliyorsundur umarım. Çünkü ekselanslarını göremediğimiz için kötü bir şey olursa sorumlusu sen olursun, o zaman mesele kimi ilgilendiriyormuş anlarsın."

Koruma iyice rahatsız olmuştu, onu tehdit ettiği için Saida'ya bağıracağını sandım ama belki de başka bir sebeple korkmuştu. Biraz düşündükten sonra içeride resepsiyonistle konuşmamızı söyledi. İçeri baktı, geçen birini gördü ve seslendi. Bunun randevu sekreteri olduğunu, *Mheshimiwa*'nın bizi görmek için zamanı olup olmayacağını en iyi onun bileceğini açıkladı. Yardımcı olmaya karar verdikten sonra uysal konuşmaya başlamıştı, gücün nasıl kaprisli bir şey olduğunu gösteriyordu. Randevu sekreteri yanına yaklaşmamızı bekledi, sonra peşinden resepsiyon salonuna gelmemizi işaret etti. Kısa kollu, beyaz bir gömleği ve haki pantolonu vardı. Bu düşük seviyeli bir memura ya da öğretmene yakışacak bir kıyafetti, böyle yüksek mevkide birinin ofisinde görmek şaşırtıcıydı. Bize sakince baktı, onun kadar mülayim görünüşlü bir adamdan beklenmeyecek kadar kötücül bir donukluğu var-

dı, sonra ne iş için geldiğimizi sordu. Ben niyeyse kim olduğumuzu ve neden geldiğimizi bildiğini hissettim.

"Özel bir aile meselesi," dedi Saida.

Sekreter başını sallayınca Saida konunun kardeşi Amir Ahmed hakkında olduğunu söyledi. Sekreter bunu duyunca biraz düşündü. "Amir Ahmed Musa mı?" diye sordu, Saida başıyla onayladı. Sekreter uzanıp elini telefona koydu ama ahizeyi kaldırmadı. Amir'in adını duyduğunda gözlerinde bir parlama görür gibi olmuştum zaten. Telefonu alıp bir numara çevirdi, sonra, "Amir Ahmed Musa'nın kardeşi burada, ekselanslarıyla görüşmek istiyor," dedi. Kısa bir süre dinledikten sonra kalktı ve arkasındaki ofisten birini çağırdı. "Yukarı çıkıyoruz," dedi, Saida'yla beni de peşinden çağırdı. İki kat merdiven çıktık, *Protokol Müdürü* yazan bir ofisin önüne geldik. Randevu memuru kapıyı çaldı, açmadan önce birkaç saniye bekledi. Bize kapıyı açtı, sonra arkamızdan girip kapıyı örttü.

Ofis geniş ve klimalıydı, karşı duvarın önündeki masada temiz tıraşlı, otoriter görünümlü bir adam oturuyordu. Kapının yanında dikdörtgen şeklinde dizilmiş kanepeler ve sandalyeler vardı. Yüksek mertebelerden misafirler ağırlamaya alışkın, kıdemli bir memurun ofisiydi burası. Adam açık yeşil pantolon ve o dönem liderlerimizin pek sevdiği geniş yakalı gömleklerden giymişti. Şimdi hepsi ceket kravat dolaşıyor çünkü devlet adamına benzemek istiyorlar ama o zamanlar herkes gerillaya benzemek istiyordu.

Masanın arkasından kalkıp yavaşça bize doğru yürüdü. Yaklaşırken kanepelere ve sandalyelere doğru işaret etti ama yarı yolda durup masasına baktı. Sekreter bize başıyla onay verip kanepeleri ve sandalyeleri gösterdi, sonra kendini olayın dışına çıkarırmış gibi kenara çekildi. Bu sırada Protokol Müdürü geri döndü ve bize doğru gelmeye devam etti. Bu yürümeler durumun kontrolünün tamamen onda olduğu-

nu ve onun karşısında güçsüz olduğumuzu göstermek içindi. Zaten anlamıştık. Küçük bir kanepede yan yana oturuyorduk, birkaç adım ötemizde durdu. Kanepe yere yakın olduğu için dizlerimiz yukarıda kalıyordu, korkup sinmiş gibi hissettim. Protokol Müdürü bir şey demeden karşımızda durdu, bana çok uzun bir süre gibi geldi. Havada bir şey, bir bozunma, bir serinlik hisseder gibi oldum; sonra ürpertinin bedenime yayılan korkudan kaynaklandığını anladım. Randevu sekreterine baktığımda gözlerinin gülme, dalga geçme ya da aşağılamayla parladığını gördüm.

İkimiz de Protokol Müdürü'nü hemen tanımıştık, tabii o odada yaptığı iş gerçekten buysa. Sana orada olmayı ve bu şekilde muamele görmeyi biraz anla diye tarif ettim orada olanları ama odaya girdiğimiz anda ikimiz de karşımızda aslında kimin olduğunu anlamıştık. Başkan yardımcısının oğluydu, yüzünü haber programlarında sık sık görürdük; genelde babasının omzunun üstünden kaşlarını çatıp bakardı ya da davetlerde podyumların ikinci sırasında otururdu. Bu önemli insanların çocuklarının, karılarının yüzlerini hep bilirdik, haftada birkaç kere oynatılan eski konser kayıtlarında, konuşmalarda, törenlerde, cenazelerde hep gözümüzün önündeydiler. Tacize uğrayan kardeşin ağabeyi karşımızdaydı. Güç ve disiplin sahibi bir adam olarak tanınırdı. Daha çok ordu ile ilgilenmeyi, silahları, bağırmayı ve emir vermeyi tercih eden bir adamdı. Adı Hakim'di, akıllı ve bilge anlamına geldiğini biliyorsundur herhalde.

"*Sasa*," dedi. *Şimdi ne olacak?* Soru sorar gibi, bizi derdimizi anlatmaya davet eder şekilde sormuştu. Gözlerini Saida'ya dikmişti, ben ekselansları başkan yardımcısıyla görüşmek istediğimizi anlatırken bile bakışlarını ondan ayırmadı. Sonunda bana kısaca bir baktı, sonra hemen Saida'ya döndü. "Ekselanslarını neden görmek istiyorsunuz?" diye sordu Saida'ya.

Aldığımız haberleri açıklamaya başlamıştım ki Protokol Müdürü birden sertçe tısladı, klimalı ofiste sesi çok yüksek çıkmıştı, tek bir tıslamayla hem sabırsızlığını ve sinirini belli etmiş hem de bir uyarıda bulunmuştu. "Kardeşimiz Amir'in yerini öğrenmek istiyoruz," diye ısrarla devam ettim, ondan korkmayı reddediyordum ama konuşurken sesimin biraz çatladığını duydum.

"*Onun* kardeşi," dedi Protokol Müdürü abartılı bir kibarlıkla, tekrar bana baktı, tehlikeye ne kadar yakın olduğunu anlamayan bir aptalla konuşur gibi konuşuyordu. Gözlerindeki sert bakış bana sabrını zorlamamamı söylüyordu. Sonra tekrar Saida'ya dönüp, "Kardeşin için yalvarmaya geldin, öyle mi?" dedi. "Neden tutuklandığını biliyor musun? Bilmiyorsun, değil mi? On beş yaşında bir kıza tecavüz ettiği için tutuklandı. İyi bir ailenin kızı, hâlâ okula gidiyor, tüm ağabeyleri ve akrabaları onu çok sever. Kardeşin iğrenç, affedilmez ve korkunç bir şey yaptı. Onun gibiler onlarca yıldır böyle şeyler yapıyor, kardeşlerimizin iffetiyle oynuyorlar. Artık zaman değişti, yaptığının cezasını çekecek. Yaptığı iğrençliğe uygun bir ceza alacak."

Bu ağır laflar karşısında inanamadığım için istemsizce bir ses çıkardım. Onun gibiler de ne demek? *Senin* gibiler kimler oluyor? Senin işlediğin suçların Amir gibilerin sözde yaptıklarından farkı ne? Elimde olsa böyle söylerdim, neredeyse söylüyordum. Söyleyeceklerimi kafamda toplamıştım ama ne kadarını dile getirdim bilmiyorum. Güçlü insanlara hiç metotlarını ve nasıl düşündüklerini anlayacak kadar yakın olmamıştım, köşeme sinmek mi dik durmak mı daha iyi olurdu bilmiyordum. Ben devam edemeden Saida sıkıca dizimi tuttu, anlaşılmaz bir gevelemeden, anlamsız bir sesten başka bir şey çıkarabildim mi bilmiyorum. Ben cesur, gözü pek bir adam değilim. Ne dediysem korkmayı bile düşünemeden ağzımdan kaçmıştı, dünyamız korkuyla dolu olma-

sına rağmen. Hakim devam etmemi bekler gibi bana baktı ama ben taş gibi bakışlarının uyarısına boyun eğdim.

"Nerede olduğunu öğrenebilir miyiz? Olayı bir de ondan dinleseydik?" dedi Saida. "Ona nasıl yardımcı olabileceğimizi öğrenmiş oluruz."

"Olmaz," dedi Protokol Müdürü Hakim.

"Onu görmemize ve yardım etmemize müsaade etmemeniz doğru olamaz," dedi Saida. "En azından iyi olduğunu görsek, bakalım ne diyecek?"

"Olmaz," diye tekrar etti Protokol Müdürü, sanırım o sırada randevu sekreteri kendi kendine kıkırdadı. "Kardeşini görmen uygun bulunursa ne zaman görebileceğini yetkili merciler söyler."

"*Mheshimiwa*'yı görsek de bu iyiliği bizzat kendisinden rica etsek?" diye sordu Saida tekrar: "Kardeşime yöneltti̇ğiniz suçlamalara inanmıyorum. Anlattığınız gibi olamaz."

"Göremezsiniz, olay da anlattığım gibi oldu," dedi Hakim. "Suçlamayı yapan ben değilim, kızın kendisi. Ekselanslarını da göremezsiniz çünkü her şeyden önce kendisi yurtdışında, dört hafta boyunca Asya ziyaretlerini gerçekleştirecek." Bunu dedikten sonra Protokol Müdürü arkasını dönüp masasına ilerledi ve omzunun üzerinden, "Çıkabilirsiniz," dedi.

"Ona ne olacak? Davası görülmeyecek mi?" diye sordu Saida, ilk kez ısrarla, umutsuzlukla konuşuyordu. "Bizi meraklı vatandaşmışız gibi kenara itemezsiniz. Amir benim kardeşim. Ne olur kalbinize bir bakın, insanın kardeşi için endişelenmesi nedir bilmez misiniz?"

Protokol Müdürü bir şey söylemeden masasına oturdu, sekreter kapıyı açıp eliyle çıkmamızı işaret etti. Bu sırada başını endişeli bir ifadeyle yana eğmişti, kendi iyiliğimiz için çıkmamız gerektiğini ima ediyordu ama tepeden bakan sırıtışını da saklamaya çalışmıyordu. Resepsiyona döndüğümüzde adımızı ve adresimizi aldı, ifademiz gerekirse ya

da yeni bir bilgi ortaya çıkarsa bize haber vereceğini söyledi. Adının Abdalla Haji olduğunu söyledi. Gözlerinde hâlâ ufak bir heyecan parıltısı vardı ama sebebini çözemiyordum. Elindeki bürokratik güçten zevk mi alıyordu? Protokol Müdürü'nün kaslarını göstermesi hoşuna mı gitmişti? Sadece acımasızlığın bir parçası olmaktan mı keyif alıyordu?

Eve dönerken yolda hiç konuşmadık, eve varınca her şeyin üzerinden tekrar geçtik. Amir'e ne yapacaklardı? Onu yapmakla suçladıkları şey neydi? Bilmediğimi söyledim. Tutuklama emrini veren Hakim olmalıydı, ailesinin namusunun kirlenmesine öfkelenen ağabey. *Onun gibiler* dediğini duymadın mı? "Belki zamanla sakinleşir," dedim ama zalimlikten hiç geri durmayacak bir adama benziyordu. Belki Asya'dan döndüğünde babası daha merhametli olurdu.

"Hayır, bence durum umutsuz değil," dedi Saida. "Belki sadece bizi korkutmaya çalışıyordur. O sekreter Amir'in nerede olduğunu haber verecek, yoksa niye adresimizi alsın? Bir-iki güne haber yollayacak, sonra gider onu görürüz, yemek ve temiz kıyafet götürürüz."

"Evet," dedim ama şüphelerim sesime yansımış olacaktı ki Saida incinmiş gibi göründü, hemen cevap vermedi. Sonra Amir'in mesele çözülene kadar hapiste ihtiyacı olacak şeylerin listesini yapmaya başladı. Onu dinledim, söylediklerini yazmak için kâğıt kalem alsam mı diye düşündüm. Liste uzuna benziyordu. Belki de Saida kendini uzun süre beklemeye ikna etmişti. Ben hâlâ yapabileceğimiz en iyi şeyin ortamın yatışmasını beklemek ve belki başkan yardımcısı Asya'dan döndüğünde Amir'e merhamet eder diye dua etmek olduğunu düşünüyordum. Düşünceli ve makul bir adam olduğu, yapmak zorunda olduğu işte yeteneklerinin heba olduğu söyleniyordu. Siyasete atılmadan önce veteriner subayı olarak eğitim almıştı ve tarım araştırma ekibinde çalışıyordu, sonradan büyük ofise getirilmişti. Belki de elimizden ge-

len tek şey hakkında söylenenlerin doğru olmasını ve Amir'e acımasını ummaktı. Aynı şeyi Protokol Müdürü Hakim'den umabileceğimizi sanmıyordum. Ama Amir gerçekten kıza tecavüz ettiyse acıma muhtemelen söz konusu bile olamazdı. Bunu Saida'ya söylemedim çünkü Amir'e gerekli şeylerin uzun bir listesini yapmak keyfini biraz yerine getirmişe benziyordu ve tadını kaçırmak istemedim. Ama hayır, Protokol Müdürü Hakim'in Amir'i affetmeye niyeti olduğunu düşünmüyordum ve belki de onun bakış açısından, affetmesi için gerçekten de bir sebep yoktu.

"Ona ne yapacaklar?" diye sordu Saida tekrar, uzun bir sessizliğin ardından. Davasının bir süre görüleceğini sanmıyordum, tabii görülecekse. Bizim hükümetimiz davalarla pek uğraşmazdı. Muhtemelen Hakim incinmesini, sinirini ve ailesinin onurunun lekelendiği hissini doyurana kadar Amir hapiste ya da her neredeyse orada kalacaktı. Siniri düşündüğüm kadar yatışmazsa başkan yardımcısının da oğlunun kararına itiraz edeceğini sanmıyordum. Ama belki de Yusuf haklıydı, belki de ortada zorlama yoktu. Yusuf iğrenerek, "Amir'in adı çıkmış," derken tam olarak ne demek istemişti? Ne yapmış da adı çıkmış? Savunmasız kızları mı ayartıyormuş? Uygunsuz kadınlarla mı düşüp kalkıyormuş? Gözünü para mı bürümüş? Yusuf ayrıca Amir ile başkan yardımcısının kızının ne yaptıklarını biliyor olabileceklerini söylemişti, ben de öyle olmasını umuyordum, belki de sadece genç âşıklar ne yaparsa onu yapıyorlardı. Adını henüz bilmediğim kız da ağabeyinin öfkesi geçene kadar yalan söylüyordu, babası dönünce sevgilisini kurtarmaya çalışacaktı. O sırada umabileceğimiz en iyi durumun bu olduğunu düşünüyordum ama bu Amir'in o zamana kadar dayak yemesini ve aşağılanmasını önlemeyecekti.

* * *

Babamın gözleri parlıyordu. Daha yavaş ve sözcüklerinin üzerine daha çok basarak konuşuyordu, sitem ettiğini hissediyordum. Acı dolu ana yaklaştığımızı hissediyordum. Ali'den hazırlamasını istediği kahve termosuna uzandı, ikimize de birer bardak doldurdu, bunun da uzun bir gece olmasını bekliyordu.

"Şimdi anlatacaklarım olurken ben işteydim," dedi. "Yani anlatacaklarım Saida'nın bana sonradan anlattıklarından ibaret. Her şeyi anlattı mı bilmiyorum ve o kadar uzun zaman oldu, ben bunları o kadar çok düşündüm ki önemli bir şeyleri unutmuş olabilirim. Anlatması kolay olmayacak. O gün ben Sular İdaresi'nde işteyken olanları şöyle anlattı:"

* * *

Öğlene doğru evimize başkan yardımcısının randevu sekreteri Abdalla Haji'den bir mesaj gelmiş. Mesajı ileten adam "Sizi çağırıyorlar. Arabayı sokağın köşesine park ettim, sizi orada bekliyorum," demiş.

Saida düşünmeden, "Geliyorum," demiş. "Hemen geliyorum."

Ev kıyafetlerini değiştirip aceleyle çıkmış. Araba bir ağacın altına park etmiş, kimin için geldiğini merak eden birkaç insan arabaya bakıyormuş. Arabanın yanında *Başkan Yardımcısı'nın Ofisi* yazıyormuş ve başkanlık forsu varmış. Onları görünce, "Keşke kabul etmeseydim, yürüyerek gitseydim," diye düşünmüş, dikkat çekmekten rahatsız olmuş çünkü. Şoför onu onur konuğuymuş gibi kapının hemen önünde indirmiş, silahlı korumanın yanından geçerken son geldiğimizdekiyle aynı adam olduğunu görmüş, adam selam verir gibi dik duruyormuş. Sekreter, Saida'nın girdiğini ofisinin açık kapısından görünce gülümseyerek ayağa kalkmış. Selam verdikten sonra üst kata yönelmiş ve Saida'nın da peşinden gelmesini işaret etmiş. Protokol Müdürü'nün kapı-

sını çalmış, biraz bekleyip kapıyı açmış ve Saida için kapıyı tutmuş. Sonra içeri girmeden kapıyı çekmiş. Hakim yavaşça yürüyerek yaklaşırken Saida evvelsi günkü yoğun öfkenin azalmış olduğunu fark etmiş ama Hakim'in yüzü hâlâ sertmiş. Oturmasını işaret edip o da karşısına oturmuş.

İlk günkü gibi yine, "*Sasa*," demiş, bu sefer zehir saçmadan. O gün daha rahat giyinmiş, kırışık bir kumaştan uzun, neredeyse şeffaf, beyaz bir gömlek giymiş.

"Haber varmış dediler," demiş Saida.

Hakim biraz Saida'ya bakıp başını sallamış. "Hâlâ inanamıyorum, kardeşinin bu kadar vahşice, bu kadar hakaret eder gibi bir şey yapması... Yanlış yaptı. Bunu kabul ediyor musun?"

"Dediğiniz doğru çıkarsa ederim," demiş Saida inatla.

Hakim gülümsemiş, onunla oynuyormuş. "Yalan söylüyor olabilirim yani, öyle mi? Peki doğru çıkarsa kardeşinin yanlış yaptığını kabul edecek, onu savunmanın peşini bırakacak mısın?" Saida sonradan, Hakim böyle gülümsedikten sonra korkmaya başladığını söyledi bana.

"Onu korumayı bırakacak mısın?" diye sormuş tekrar, bu sefer Saida itaatkâr bir hareket yapana kadar beklemiş. Annen, "Israr ediyorsanız ederim ama önce işin aslını öğrenelim," der gibi, belli belirsiz bir hareket yapmış.

"O zaman otoritelerin bu çirkin suça uygun gördüğü cezayı kabul edecek misin?" diye sormuş Hakim, hâlâ gülümsüyormuş, Saida'yı itaate devam etmeye zorluyormuş, artık konuşurken alnındaki damarlar sinirden ya da başka bir güçlü duygudan kabarmaya başlamış. Hafifçe öne eğilmiş, Saida gömleğin üstünden boynunun sertliğini ve göğsünün derinliğini görebiliyormuş. "Bu durumda otorite ben oluyorum," demiş. "Ve benim elimde, yaptığının cezasını çekecek, sonuna kadar hak etti. Düne kadar, siz beni ziyaret edene kadar böyle düşünüyordum. Seni gördükten sonra kardeşini kur-

tarmanın bir yolu olabileceğini düşünmeye başladım. Anlıyor musun?"

Saida gayet iyi anladığını düşünmüş, çok güçlü görünen bu adamın karşısında olduğu yerde sinmiş, duymak üzere olduğunu bildiği şeye inanamamaya çalışmış.

"Onu sadece sen kurtarabilirsin," demiş Hakim. "Sen çok güzel bir kadınsın. Az önce kapıda belirdiğinde kanımın heyecanla göğsüme hücum ettiğini hissettim. Daha önce hiçbir kadın bana böyle hissettirmedi. Ne dediğimi çok iyi anlamanı istiyorum: Seni istiyorum. O *mtandio* örtüsünü çıkarmak, seni soymak ve vücudunun kontrolünü elime almak istiyorum. Bedenini bana teslim etmeni istiyorum. Ona sahip olmak ve onu istediğim gibi kullanmak istiyorum. Seni arzuluyorum. Seni incitmeyeceğim, canını yakmayacağım, anlıyor musun? Seninle sevişmek istiyorum, bir kere değil, istediğim kadar. Seni bu kadar istiyorum. Karşılığında kardeşini bırakacağım."

Ona dokunmaya yeltenmemiş. Yüzü ifadesizmiş, artık gülümsemiyormuş ve sözünü bitirdikten sonra arkasına yaslanıp Saida'nın cevap vermesini beklemiş.

Saida, "Bana hakaret ediyorsunuz. Ben evli bir kadınım ve bir çocuk annesiyim. Kocamı bu dünyadaki herkesten daha çok seviyorum, kocamın ve oğlumun evine böyle bir leke sürmem."

Hakim tekrar öne eğilmiş, bu sefer onunla uğraşır gibi gülümsüyormuş. "Ahlâklı bir kadın olmanı bekliyordum, sözlerin de bunu gösteriyor zaten. Amacım seni incitmek ya da aşağılamak değil. Seni arzuluyorum ama seni küçük düşürmek istemiyorum. Sadece vücudunu bana teslim etmeni istiyorum. Kardeşini kurtarmak istiyorsan dediğimi yapmaktan başka seçeneğin yok. Baban yıllar önce hain olduğu için vurulmuş, reşit olmayan bir kızı taciz etmesinin yanında, bu yüzden de kardeşinden şüpheleniyoruz. Benim istediğim

şey dışında hiçbir şeyin onu kurtaramayacağını anlamanı istiyorum. Bu meseleye kimse karışmayacak, başkan yardımcısı bile, kızın ağabeyi olarak son sözü benim söylemem gerektiğine inanacaklar. Bunu düşünmen için sana birkaç saat vereceğim, bu konuşmadan sonra kardeşinle sana bir görüşme ayarlayacağım; bir şeyi olmadığını, cildinde hasar olmadığını gör... Şimdilik tabii. Yarına kadar cevabını istiyorum. Evine leke sürülmesi konusuna gelirsek ben meseleyle bizzat ilgileneceğim, onurunuz olabildiğince az zedelenecek. Seni incitmek ya da aşağılamak istemediğimi iyice anlamanı istiyorum."

Hakim bu son sözleri de o belli belirsiz gülümsemeyle söyleyip ayağa kalkmış ve masasına geçmiş. Biraz sonra kapıda Abdalla Haji belirmiş, Hakim'in sakince verdiği talimatları dinlemiş ve Saida'ya dışarı kadar eşlik etmiş. O da gülümsüyormuş, Saida onun da Protokol Müdürü'nün vermek istediği şeyden haberi olduğunu düşünmüş. Abdalla Haji'nin onu hapishaneye götürmek için çağırdığı arabayı beklerken resepsiyondaki saatten daha saatin on bir olmadığını görmüş, yani Protokol Müdürü'nün odasında on dakika kalmış, saatler olmuş gibi hissediyormuş. Kısa süre sonra Amir'i görmek üzere arabadaymış. Şoför ana girişin önüne çekip tahta kapıyı çalmış. Kapıdaki pencereden görünen silahlı korumayla kısa bir konuşmanın ardından Saida'nın içeri tek başına girmesine izin vermişler. Başka bir koruma onu geniş, karanlık bir koridordan geçirmiş, koridor soğuk ve şaşırtıcı derecede sakinmiş, eski bir malikânenin antresi gibi. Beklediği gibi değilmiş. Bir sedye, küçük bir masa ve bir sandalye olan bir odaya girmiş. İçerisi garip kokuyormuş. Saida buranın revir, kokunun da ıstırap kokusu olduğunu tahmin etmiş. O ana kadar avluyu da hücreleri de görmemiş, hayal ettiği homurdanan mahkûmları ya da bağıran gardiyanları duymamış. Üstünün aranmasını bekliyormuş

ama koruma sadece sandalyeyi gösterip oturmasını ve beklemesini söylemiş, sonra kapıyı üstüne kilitlemiş.

Geldiğinde Amir yataktan yeni kalkmış gibi görünüyormuş; saçı dağınıkmış, gömleği kırışıkmış, gözleri şişkinmiş ama bunun dışında zarar görmüşe benzemiyormuş. Hakim'in söylediği gibi cildinde hasar yokmuş. Koruma dışarı çıkmış, kapıyı çekmiş ama aralık bırakmış. Saida kardeşine sarılmış. Amir'in gönülsüzce, mazlum ve aksi bir edayla cevapladığı sorularını sormaya başlamış. Saida kardeşinin babalarına ne kadar benzediğini, bir yandan da ondan ne kadar farklı, korkusuz, zorlu ve huysuz olduğunu düşünmüş. Saida nasıl devam edeceğini düşünürken sessizce oturmuşlar.

"Ne oldu? Ne oldu anlatsana?" diye sormuş.

"Onlar ne olduğunu söylüyor?" diye sormuş Amir.

Saida kardeşinin ses tonunu ölçmeye çalışmış: Şüpheli, dikkatli, ona ne kadar anlatması gerektiğini kestirmeye çalışıyor. Kardeşinin tutuklandığı için korkmuş ve ne yapacağını bilemez olacağını hayal etmiş ama hep olduğu gibiymiş, kendi küçük fikrini geliştiriyor, plan yapıyormuş.

"Önce senden duymak istiyorum," demiş Saida. "Kimse bir şey anlatmıyor, tutuklandığında bile bir şey söylemediler. Sadece Mercan Oteli'nden alındığını biliyoruz. Sağa sola sormak zorunda kaldık... Ne oldu?"

Amir'in yüzünde o hesap yapan ifadesi varmış, durumu değerlendiriyormuş, ne kadarını anlatacağına karar veriyormuş. "Kimse neden tutuklandığımı söylemedi," demiş. "İki adam otele geldi, arabaya binmemi söyledi. Birinin silahı vardı," demiş, sesi sinirle yükseliyormuş ama Saida kardeşinin şimdilik dramatik bir etki vermek için sahte bir şiddetle konuştuğunu fark etmiş. "Beni buraya getirip tek başıma bir hücreye attılar. İki gün iki gecedir buradayım. Cehennem gibi, sıcak, sivrisinekler... Kova kullanmak. Düşünebiliyor musun? Kokusu var ya... Ne yaptığımı da, bana ne ya-

pacaklarını da bilmiyorum. Kimse bana bir şey söylemiyor, sen bile. Kime sordun? Ne öğrendin?"

"Reşit olmayan, liseli bir kıza tecavüz ettiğini söylediler," demiş Saida kısaca. Bir saniye sustuktan sonra Amir alaycı bir ses çıkarmış. Saida devam etmiş: "Başkan yardımcısının küçük kızı."

"Ben... Öyle bir şey yapmadım," demiş Amir, fısıldamaya başlamış. "Kim dedi bunu?"

"Kardeşi Hakim," demiş Saida.

"Sizi görmeye mi geldi?" diye sormuş Amir, hâlâ fısıldıyormuş, sesinde şüphe varmış.

"Yalvarmak için kızın babasına gitmeye çalıştık ama yurtdışındaymış," demiş Saida. "Nereden tanıyorsun bu insanları sen?"

"Sesini yükseltme," demiş Amir başıyla aralık kapıyı göstererek. "Ne dediler?"

"Seni cezalandırmayı planlıyor," demiş Saida. "Tutuklama emrini o vermiş, sana çok kızgın. O yüzden hikâyeyi bir de senden dinlemek istedim, ellerinde delil var mı bilmek istiyorum."

Amir başını sallamış. "Tabii ki Asha'ya tecavüz etmedim," demiş. "Yaşını da bilmiyordum zaten. Birkaç kere aynı ortamda bulunduk, yakınlaştık. Otelde bir partiye geldi." Bir sonraki sözlerini düşünmek üzere durmuş. "Onu zorlamadım. Sonra otele kaç kere kendi geldi, beni aradı. Sevgilisi olmamı istiyordu."

Saida başını sallamış. "Ağabeyi kıza tecavüz ettiğini, kızın reşit olmadığını söylüyor. Asha olayı böyle anlatmış. İki suç: Bir kıza bir ailesine karşı."

"Hayır," demiş Amir sakince, eliyle bitkince yüzünü silmiş. "Nasıl inanırsın böyle bir şeye? Tabii ki tecavüz etmedim. Otele üç kere geldi... Gelmek onun fikriydi. Ona suit odalardan birini göstermemi istedi. Onun fikriydi. Bunu na-

sıl söylersin?" Biraz bekleyip, "Şimdi ne olacak? Beni görme iznini nasıl aldın?" diye sormuş.

"Hakim ayarladı," demiş Saida. "İyi olduğunu... Şimdilik iyi olduğunu görmemi istedi. Onu tanıyor musun? O da mı yeni arkadaşlarından?"

Amir başını sallamış. "Biraz tanıyorum. Sert bir adam. Öyle olmayı seviyor. Yapabileceğimiz bir şey var mı? Başka bir şey dedi mi?"

Saida başını sallamış. "Ne ceza alacağın tamamen ona bağlıymış. Bana aşağılayıcı bir teklifte bulundu. Ona teslim olursam seni bırakacak. Anlıyor musun? O tatmin olana kadar onunla yatarsam seni serbest bırakacak."

"Vay şerefsiz," demiş Amir. Uzun bir süre sessiz kalmış, duyduklarını düşünmüş. Sonunda Saida'nın da olacağını bildiği gibi, "Yapacak mısın?" diye sormuş.

"Ah Amir, kalbinin yerinde taş var senin," demiş Saida.

"Burada bana zarar verecekler," demiş Amir yalvarır gibi. "Beni onlarca yıl burada tutabilirler hatta daha kötüsü... Öldürebilirler. O adam nasıl serttir sen bilmezsin. Kardeşinin hayatını kurtarmanın nesi yanlış olabilir? O ne derse desin sen asilce bir şey yaptığını, kardeşinin hayatını kurtardığını söyleyebilirsin."

"Ya Masud? Masud'a ne diyeceğim?" diye sormuş Saida.

"Onun bilmesine gerek yok," demiş Amir, ablasını şimdi ikna ettiğini düşündüğü için zaferle gülümsüyormuş. "Kimsenin bilmesine gerek yok. Böyle şeyler hep oluyor."

* * *

Eve geldiğimde bunlardan haberim yoktu, bir süre daha da olmadı. O akşam, Saida hâlâ kendi içinde ne yapacağının ve bana ne kadarını söyleyeceğinin hesabını yaparken o gün onu almaya gelen arabayı sordum. Komşumuz Bi Maryam resmî plakalı bir aracın Saida'yı aldığını söylemişti. Ya-

kışıklıdan haber var mıydı? Bi Maryam, Amir'e Yakışıklı derdi. Saida bana günün olaylarını anlatmaya başladı, bir başladıktan sonra her şeyi döküldü. Midem bulanana, olaylar sırasında oradaymışım gibi hissedene kadar detay detay, darbe darbe.

"Yapma. Yapmamalısın," dedim, gece boyunca ona yalvardım. Bileklerinden tutup onu hafifçe sarstım, ağladım ama konuştukça anlıyordum ki hiçbir şey kardeşinin hayatını feda etmeye değmeyecekti. "Hayatı tehlikede değil," dedim. "Dedikleri doğruysa kız onu hapisten çıkarttıracaktır. O canavar Amir'i birkaç gün, bilemedin birkaç ay hapiste tutar ama sonunda kız olayı babasına anlatır ve Amir'i kurtarır. Hiç uğruna hayatımızı utanç dolu bir kâbusa çevirme. Hayatı tehlikede değil."

Ama Saida kendini ikna edemiyordu, tek düşünebildiği annesini ve babasını kaybettiği ve kardeşini de kaybetmemek için tek yapması gerekenin bir erkeğe boyun eğmek olduğuydu.

"Bana yardım etmelisin Masud," dedi. "Yanımda olmana ihtiyacım var. Beni terk etmemelisin. Yüreğimi kaybetmeme izin vermelisin. Bunu sensiz yapamam. Beni birkaç kere görmek ister sonra biter. Kimsenin haberi olmayacak."

"Hayır," dedim. "Bitmez. Adam söylemiş, seni tatmin olana kadar istiyor. Birkaç kere olup bitmeyecek. Seni aşağılayıp tüketene kadar bitmeyecek."

Ama ne kadar yalvardıysam da kâr etmedi. Birkaç gün sonra öğlen saatlerinde özel plakalı bir araç ağacın altına park etti ve Saida planlandığı gibi arabaya bindi. Akşam eve geldiğinde seninle masada oturmuş zencefil çayı içiyor ve kafeden aldığımız ekmekleri yiyorduk. Saida yıkanıp üstünü değiştirmeye banyoya gitti. Nereden geldiğini ne o söyledi ne ben sordum. Günlerce olabilecek en asgari düzeyde konuştuk, hiçbir şeyden bahsetmedik. Haftanın sonun-

da Amir hapisten salındı, gülümseyerek ve canlanmış bir biçimde eve döndü, sanki bize bir haftadır eşek şakası yapmış gibi davranıyordu. Ertesi hafta bir akşam vakti Saida evden çıkıp planlandığı gibi Hakim'i görmeye gitti. Önceki hafta yaptığı gibi arabayı yollamamasını istemişti, nereye gidiyorsa yürüyerek gitti.

O yokken annemin göz kulak olayım diye bıraktığı mücevherleri, Dubai'ye vardıklarında yolladığı mektubu ve evlendiğimde babamın yolladığı mektubu çıkardım. Onları ve birkaç parça kıyafetimi bir çantaya koyup çıktım. Bir saat kadar amaçsızca bisikletle dolaştım, nereye gitmek istediğimden emin değildim, Saida'yı ve tüm hayatımı kaybetmeye hazır değildim. Yavaş yavaş eve döndüm. Saida'nın Hakim'i görmeye üçüncü gidişinde orada yaşamaya artık dayanamayacağımı anladım. Benim mahcup kalbimle düşünebildiğim kadarıyla bana, aptallığıma, korkaklığıma ve utancıma gülüp kıkırdayan kardeşine de dayanamıyordum. Ne yapacağımı bilmiyordum. Hayatımın hiçbir önemli anında ne yapacağımı bilemedim. Hep beceriksizdim. Yaptığı şey hakkında Saida'yla nasıl konuşacağımı bilmiyordum. Yaptığı bana çok ağır geliyordu. Yapmaya neden devam ettiğini anlayamıyordum.

* * *

Babam ağlıyordu, kendini kontrol etmeye çalışıyordu ama çelimsiz bedeniyle sarsıla sarsıla ağlıyordu. Kalkıp ışığı kapattım ve yatağının yanındaki masaya oturdum. Kısa süre sonra odaya sessizlik çöktü, "Özür dilerim, bu yaşta gözyaşlarını tutamıyor insan," dedi.

"Işığı açayım mı?" diye sordum.

"Açma, böyle kalsın," dedi.

* * *

Saida'nın o hafta gittiği dördüncü akşamdı. Birkaç eşyamı seçip çantama koydum ve eve dönmesini beklemeden buraya geldim. Khamis'in kalmama izin vereceğini biliyordum. Başı otoritelerle beladayken babam ona yardım etmişti, o da bana yardım ederdi. Bana bu odayı verdiler. Çok kalmayı planlamıyordum ama tartışmalarla ve açıklamalarla yaşayamazdım. Ertesi gün Amir, Sular İdaresi'nde yanıma geldi, Saida'nın eve dönmemi istediğini söyledi. Gözlerimi kaldırıp ona bakamıyordum, masamdaki notları okudum ya da okur gibi yaptım. Amir'in iç çekip gittiğini duydum. Akşama doğru Saida geldi, işyerim eve yakındı zaten, eve gelmemi istedi. Herkesin önünde ağlamaktan korktuğum için onunla birlikte dışarı çıktım.

"Dönemem," dedim. "Yaptığın şeyi görmeye dayanamıyorum." Nerede kaldığımı sordu, bir oda tuttuğumu söyledim. Dükkân sahibiyle karısı arkada başka bir odada kalıyordu, ortak bir bahçemiz ve çamaşır makinemiz vardı. Kâfiydi.

"Eve gel," dedi.

Konuşamadığım için başımı salladım. Her şeyimi almıştı, o evde bana ait bir şey kalmamıştı.

Ertesi gün işten odama dönerken Khamis birinin bana bir şey bıraktığını söyledi. Bir tabak manyok yemeği ve biraz balık kızartmasıydı. Akşam yemeğinde onları yedim, sabah işe gitmeden tabakları yıkayıp Khamis'e bıraktım. Döndüğümde Saida tabakları almış, bir tabak pilav ve ıspanak getirmişti. O günden sonra her gün ben işteyken yemek getirmeye devam etti, sonra sen getirmeye başladın. Bazen geldiğinizde odamdaysam Khamis sepeti kendim alayım diye beni çağırıyordu, teşekkür edip yemeği alıyordum. Onu ne zaman görsem acıyla yıkılmamak için kendimi zor tutuyordum. Onun için mücadele etmeliydim ama hayatını ele geçiren o iki utanmaz adamla yüzleşecek cesaretim yoktu. Denememi ister miydi bilmiyordum. Aklımda sessiz bir yerde

onun da benden vazgeçmiş olduğunu biliyordum, her gün getirdiği yemek de yapmayı bırakamadığı şey için benden dilediği özürdü.

Onu terk ettikten sonra günlerce konuşamadım. Haftalar, aylar geçtikçe kendime karşı dile getiremediğim bir nefretin pençesine düştüm. Korkaklığım, acınası halim ve kalıpsızlığım için aşağılanmayı ve hor görülmeyi hak ediyordum. Ama bu sefil adamdan herkes kadar ben de nefret etsem de bununla yaşamayı bir şekilde öğrendim ve dünyaya açılan kapımı kapattım. Bu şekilde başarısızlıkla yaşamayı, bir şekilde onurlu yaşamayı öğrenebileceğimi düşündüm. Kendimi farklı bir gözle görmeyi, kendimi bu kadar ciddiye alıp da dünyayı ciddiye almamayı nasıl becereceğimi bilmiyordum. Sarılmaları gözümün önüne geliyordu, Hakim beni her gece öldürüyordu. Köpektim, köpek gibi hissediyordum. Elimden gelen bir şey olduğunu da düşünmüyordum. Neden konuşmadığımı sormuştun. Konuşsam zayıflığım ve korkaklığım için kendimi yermekten başka bir şey yapamayacaktım. Hayatım bomboştu, ne zevk kalmıştı ne bir amaç. Saida'nın beni böyle terk etmiş olmasını kabullenemiyordum. Onu kaybettikten sonra hiçbir şey uğraşmaya değer gibi görünmüyordu. Yolumu kaybetmiştim, artık böyleydim işte. Yapmaya zorlandığımız şeyden, engel olamamış olmamızdan, elimden bir şey gelmemesinden utanıyordum. Hiçbir şey yapacak gücüm yoktu ve Khamis ile rahmetli karısı olmasa kendime saygımdan kalan en ufak kırıntıyı da yitirir giderdim. Neden bana yardım etmeye zahmet ettiler bilmiyorum ama ettiler. Babama minnet borçlarını misliyle ödediler ama bana bakmayı hiç kesmediler.

Amir'e gelince, hapisten çıktıktan sonra hayatının baharı başladı. Benden iyi biliyorsun zaten, her işi yolunda gitti ve şansını değerlendirmeyi çok iyi bildi. Sonra seni de Londra'ya götürdü, seni bir daha görmeyeceğimden emindim. Sa-

ida'ya gelince ise... Hakim'in ondan asla tatmin olamadığı ortaya çıktı. Onu aşağılamak için çıktığı bu yol sonunda tutkuya dönüştü ve onu hiç bırakmadı. Sanırım ona âşık oldu, benim bildiğim kadarıyla Saida da onun sevgisinin en azından birazına karşılık verebilmeyi öğrendi çünkü kardeşi güvenliğe kavuştuktan sonra bile onu bırakmadı ve bir kızları oldu. İnsan nelere alışıyor... Sonra ben Kuala Lumpur'dayken tekrar evlenmek için boşanmak istediğini söyleyen bir mektup yazdı bana. Yazmasına gerek yoktu. Onu terk etmiştim. Sanırım kibarlığından yazdı. Mektubu nereye göndereceğini nereden öğrendi bilmiyorum. Kuala Lumpur bana iyi gelmişti ama utanç bedenimi bomboş bıraktığı ve canlılığım bir daha hiç dönmediği için bir daha sevemedim. Bir yaşa gelmeden hayatın ne kadar uzun olduğunu anlamıyorsun. Her şeyinin bittiğini sanıyorsun ama bitmiyor, uzun süre bitmiyor. Bedeninin hayatta kalmak için ne kadar az güce ihtiyacı olduğu anlamıyorsun, vücudun sana inat ölmeyi reddediyor.

Bunu sana anlatmayı yıllardır bekliyorum, tabii uzun süre boyunca yanlış sebeplerle istedim anlatmayı. Suçlunun kim olduğunu bilmeni istedim ama sen çok gençtin ve ben çok güçsüzdüm. Sonunda senin de tarafını seçmiş olabileceğini düşündüm. Şimdi sadece sorduğun için bilmeni istiyorum. Böyle konuşmayı bana babam öğretti. Gelip beni Kuala Lumpur'a götürene kadar onu anlamamıştım. Bazılarımız eskiden bugün olduğumuzdan daha iyi insanlar olduğumuzu düşünürüz ama ben onun hakkında yanılmıştım. Benim için dua ediyordu ve başta buna nankörlük ettim ama zamanla ona bakınca denemeyi hiç bırakmamış, inançlı bir adam görmeye başladım, onu yıllarca yanlış anlamıştım, dar kafalı adamın biri sanmıştım.

Kuala Lumpur'da bir İslâm okulunda hocalık yapıyordu, hayatı boyunca incelediği yazıları öğretiyor ve açıklı-

yordu. Kendi zamanında ve kendi cebinden verdiği parayla ise bir yetimhane okulu açmıştı, çocuklar bedava ilköğretim alıyordu. Kuala Lumpur'da bedava okullar bile ucuz değildi. Testler, kitaplar, defter, üniforma almak anne babalara düşüyordu. Babamın okulu bu yetim çocuklara baştan yardımcı oluyordu. Bunların yanında ayrıca imamlık yapıyordu. Okulda derslere başka gönüllü hocalar giriyordu, ben de girdim. Başta yardımcı olmak, sonra kendimi hayatımı eline geçiren sefaletten kurtarmak için. Hiç hoca olmadım ve onun dindarlığını paylaşmıyordum ama onu memnun etmek için elimden geleni yapıyordum, yıllarca sadece ona köstek olmak istedikten sonra hem de. Gelip beni o mutsuzluk batağından kurtardığı için minnettardım. Burada hissettiğim hayal kırıklığı ve utançtan uzakta gücümün geri geldiğini hissetmeye başladım. Başıma geleni ve yaptığımı unutmanın ya da telafi etmenin hiçbir yolu olmadığı fikrine alışmıştım ama orada yeni bir şeyin başlangıcını hissediyordum.

Kuala Lumpur'da babamın inancının dinle sınırlı olmadığını, insanlara da inandığını anladım. O inancı ben kaybetmiştim ve onun hayatını nasıl yaşadığını görünce böyle bir inanç olduğunu hatırladım, belki tekrar kazanabileceğimi düşündüm. Muallim Yahya birkaç sene önce öldü, yasını yirmi yıl öncesine kadar aralarında bir yabancı olduğu yüzlerce insan tuttu. Cenaze yürüyüşüne Kuala Lumpur'un her yerinden yüzlerce, yüzlerce insan geldi. Karısına rahat rahat yaşayabileceği kadar para bıraktı, kızlarının ikisi de Kuala Lumpur'da kendi ailelerini kurdu. Sonra kardeşimden Saida'nın öldüğünü duydum, mekânı cennet olsun, artık orada yaşamamın bir amacı kalmadığını anladım. Günlerimin kalanını burada geçirmeye karar verdim. Kuala Lumpur'u da anlatayım. Şaşırtıcı derecede konuksever bir şehir.

11

Şüphelerimiz Haindir

Babam kalmak isteyip istemediğimi sordu.

Bir an tereddüt ettim, sonra konuyu değiştirdim. Londra'daki arkadaşlarımı, Reşat'ı ve Mahmud'u anlattım. "Reşat her konudan bir belden aşağı espri çıkarır," dedim. "Özellikle heybetli kelimeler kullanırsan. Adalet, gelecek, sorumluluk gibi kelimeler söyledin mi elinden kurtuluşun yok demektir. Anne babanla tanıştırmak, birlikte yolculuğa çıkmak ya da çok bel bağlamak isteyeceğin biri değildi ama günde birkaç saat görünce insanı çok eğlendiriyordu. Mahmud çok farklıydı; hep gülümserdi, çok kibar, iyi kalpli bir arkadaştı. Başkaları da vardı ama onlarla o kadar yakın değildim, dünyanın her yerinden insanlar: Hindistan, Batı Hint Adaları, Malezya, İran..."

"Ben hiç öyle düşünmemiştim," dedi babam. "Etrafında hep sinirli İngiliz efendiler, burnu havada kadınlar vardır sanıyordum."

"Onlar da var ama hepsi onlar değil," dedim. "Bize kendileri hakkında söyledikleri ya da bizim inanmayı seçtiğimiz yalanlar kadar basit değil olay. Yani hepsi sinirli efendi-

ler ve burnu havada kadınlar değil. Onların da açı var, delisi var, dindarı var."

"Evet, biliyorum," dedi babam heyecanlanmama gülümseyerek.

"Bütün dünyanın yolu bir şekilde Londra'ya düşüyor," dedim. "İngilizler rahatını bozmadık millet bırakmamışlar, kimin elinde iyi bir şey varsa alıp götürmüşler, şimdi pejmürde zenciler ve Türklerden bir takım bunlardan pay almaya geliyor."

"Şu kibar, gülümseyen arkadaşın Mahmud'u anlatsana," dedi.

"Mahmud'la ilk tanıştığımda... Ona eskiden Mood derdik... Sierra Leone'de Müslümanlar olduğunu bilmiyordum. İnsanların dörtte üçünün Müslüman olduğunu söylediğinde inanmadım hatta. Ben Sierra Leone'yi hep İngilizlerin özgürleştirdikleri Afrikalı köleleri yollamak için uydurduğu bir ülke, dindar Hıristiyanların olduğu bir misyoner yerleşkesi zannederdim. Bir yerde okudum ya da bir tarih dersinde duydum herhalde, onların gelişi için topraklarının boşaltıldığı sanıyordum. Sierra Leone hakkında okuduğum tek kitap Graham Greene'in bir kitabıydı, orada da İngilizlerin küçümseyerek anlattıkları yoz Suriyeliler dışında Müslümanlardan bahsedildiğini hatırlamıyordum. Senin benim gibi insanlar dünyayı böyle öğreniyor, bizden nefret edenlerin yazdıklarını okuyarak. Reşat, Kıbrıs'ın da dörtte üçünün Müslüman olduğunu ama İngilizlerle Yunanların nüfus oranlarını yanlış aktardıklarını söyledi ama yalan söylüyordu. Reşat böyle atıp tutmayı severdi, yalanını yakalasan bile şaka yapmış gibi güler geçerdi."

Babama Bay Mgeni'yi ve A.B.O. evini anlattım. "Bir süre orada yaşadım," dedim. "Eve öyle diyorduk çünkü herkes Afrikalıydı. Bay Mgeni kapı komşumuzdu. O da Malindi'den gelmiş... Bizim Malindi değil, Kenya'daki Malindi... Ama o

da *mswahili*, bizden biri. Peter ve Mannie de vardı... Sonra Brighton'da Basil ile Sophie ama hepsiyle bağlarımız koptu."

"Kalmak istemiyorsun yani," dedi babam.

Hem kalmak hem de gitmek istediğimi söyledim. Çocukken bazen gecenin geç saatlerinde köpeklerin havlayıp uluduğunu duyardım. Çocuk aklımla o ulumalar bana birbirini günahkâr buluşmalara çağıran kötü ruhların ulumaları gibi gelirdi, çocukken bize böyle hikâyeleri çok anlatırlardı. Kulaklarımı kapatıp battaniyeyi kafamın üstüne çekmezsem büyülerine kapılıp onlarla gideceğimi sanırdım. Şimdi de daha mecazi olsa da benzer bir şey hissediyordum. Gidersem başka zenginlerin çöpüyle yaşayan leşçilere katılmamak için kulaklarımı kapamış, battaniyemi çekmiş olacaktım. Kalırsam dinlenebilecek, eksikliklerine rağmen halinden memnun bir yerde kalacak, tanıdık sokaklarda gezebilecek, tanıdığım insanları görebilecek ve içime çekmesi eski bir sevda gibi gelen havayı soluyabilecektim.

"Ama şansa bırakma özgürlüğümü kaybettim," dedim. "En azından başkalarının sebep olduğu olayların yarattığı şansa bırakma özgürlüğümü. Özgürlüğümün benden başka kimse için bir önemi kalmadı, bir açıdan benim için de kalmadı hatta. Ama bu durumda ne yapacağıma karar vermek zorundayım. Bir yanda beni zamanla güçten düşüreceğini düşündüğüm bir hayata dönmek var, korkarım beni de Bay Mgeni gibi öğütüp bitirecek. Sonunda meyvelerini verene kadar, hatta vermese bile o yarım hayata dönme ihtiyacını hissediyorum. Bu kadar yıl hiçbir şey yapmadım, yaptıysam da çok az şey yaptım. Ne bekliyordum bilmiyorum. Annemin vefatını duyunca, bir de senin döndüğünü öğrenince ben de geri dönmek istedim. Annemin hiç anlatamadığı şeyleri senden dinlemek istedim. Sen gittikten sonra başladığı şeyi sonuna kadar götürmekten başka çaresi olduğunu sanmıyorum, o kılığı kendi seçmiş gibi yaparak giymek zo-

runda kalmış olmalı. Bence bu konuyu asla konuşamazdı."

Babam başını salladı. "Onun hakkında kötü düşünme," dedi. "Amir'i öyle görüyordu işte. Çok fazla sorumluluk alıyordu."

"Kötü düşünmüyorum ama Amir dayım için çok fazla sorumluluk aldığından olduğunu da düşünmüyorum. Ne yapacağını bilememiş işte. Onların bizim anlamayacağımız yolları var, o yollarla bunaltmışlar annemi," dedim, sonra uzun süre bir şey demedim çünkü söylediğim şeyin ya da üslubumun babamı rahatsız ettiğini görebiliyordum. Sonra içini çekti, bakışlarını yerden kaldırdı ve başıyla onayladı, devam edebileceğimi ima etti. "Amir dayımın gerçekte nasıl biri olduğunu biliyormuş. Utancın nasıl hayatını bomboş bıraktığını anlattın. Amir dayımın utanmaya vakti yoktu. Ona kendine acıma ve bencillik gibi, zayıflık gibi gelirdi utanmak. Onu utandıracak olan şeyi bir hakarete dönüştürür, yüzüne bir çığlık atar ve tüm gücüyle vururdu, her erkeğin yapması gerektiği gibi. Bu yüzden fırsatını bulunca kendi iyiliği için anneme baskı yapmış, annem de kabul etmiş çünkü başka ne yapacağını bilememiş."

"Belki benzer şeyler söylüyoruzdur," dedi babam biraz düşündükten sonra. "Londra'ya döneceksin yani."

Başımı salladım. Bir şey söylememi sabırla bekledikten sonra "Ne gülümsüyorsun?" dedi.

"Erikleri hep sever miydi? Çok sevdiğini hatırlıyorum," dedim. "Bazen eve bir torba erikle gelirdi, oturur bütün torbayı bir oturuşta yerdik."

"Evet, hep severdi eriği ama burada erik bulmak kolay değildi," dedi babam. "Anakarada mevsiminin gelmesini beklemek zorunda kalırdık."

"Nasıl oluyorsa İngiltere'de eriklerin tadı buradaki gibi değil," dedim. "Eski *Shakespeare: Tüm Eserleri* kitabın duruyor mu?"

"Duruyor, Khamis her şeyi saklamış," dedi babam, eski dostunu düşününce gülümsedi. "Kitapların hiçbirini atmadığını çünkü geri döneceğimi bildiğini söyledi, benim bilmediğim bir şey biliyordu demek. Okuyabildiğim ilk oyun *Veronalı İki Centilmen*'di."

"*Kısasa Kısas*'ı okudun mu?" diye sordum.

Başını iki yana salladı. "Sanmıyorum. Belki yarım bırakmışımdır. Oyunların çoğu bana çok ağır geliyordu. Önsözlerdeki 'Aman Tanrım!' nidaları, "exeunt"lar,[1] bağrışmalar, didik didik okumalar beni yoruyordu, iki-üç sayfa sonra aklım başka yerlere kaymaya başlıyordu."

"Ben oyunu ilk okuduğumda beni üzen bir yankı duydum. Isabella bana annemi hatırlatıyordu çünkü Amir dayımı bilmesem de annemin yaptıklarının arkasında hep başka bir güç olduğunu hissediyordum. Sadece kalbi zorbalıkla dolu Lord Angelo'dan, ablasını boyun eğmeye zorlayan kalleş kardeşten emin değildim. Nasıl bir kardeş ablasına bunu yapar?"

"Oyunu anlatsana," dedi babam.

Böyle anlattım: Viyana Dükü, vekili Lord Angelo'yu test etmek istiyor ve uzun bir yolculuk ayarlayıp şehri Lord Angelo'ya bırakıyor. Lord Angelo yüce gönüllülüğü ve ahlâkıyla tanınıyor ama Dük'ün şüpheleri var, o yüzden aslında şehri terk etmiyor ve kılık değiştirip manastırda saklanıyor. Lord Angelo ahlâk konusunda fazla bağnaz, Dük'ün kanunu yeterince sert uygulamadığını, her türlü ahlâksızlığa göz yumduğunu düşünüyor. Artık kimse tarafından eli kolu bağlanmadan hareket edebileceğini düşünen Lord Angelo ilk iş Claudio'yu tutuklatıyor; Claudio hamile sözlüsü Juliet ile günah içinde yaşıyor çünkü. Genç adamı zina suçundan idama mahkûm ediyor, yasalar suça bu cezayı uygun görüyor. "İdam ne kadar barbarca!" diye düşünebilirsin. Oy-

1 Klasik tiyatroda oyundan "çıkış" direktifi – yay.haz.n.

sa Lord Angelo daha fazlasını da yapmak, Claudio'nun karnını deşmek ve hadım etmek istiyor da Viyana yasası sadece buna izin veriyor. Ayrıca hamile olsa da olmasa da aynı cezayı Juliet'e de verebilecekken sadece Claudio'ya veriyor. Namus ve itaatin her şeyden önemli olduğu bazı Müslüman bölgelerde zina yapanlarla nasıl ilgileneceklerini çok iyi bilirler ama genelde kadınlar olur bu. Yere bir çukur kazıp kadını çukura koyarlar, sadece başı yerden yukarıda kalır, sonra vücudunu çukura gömüp ölene kadar zina yapan kadının başını taşlarlar. Lord Angelo sadece adamı idama mahkûm ediyor, kadını rahibelere veriyor. Ama Dük anlayışlı olduğu için yasaların uygun gördüğü bu cezanın bile feshedilmesine izin veriyor.

Hapse götürülürken Claudio arkadaşı Lucio'yu görüyor. Lucio genelevlerden çıkmayan, sürekli olay çıkaran, ahlâksız şakalar yapıp duran serserinin biri. Claudio tutuklanmayı Lucio'ya anlatıyor ve Lord Angelo'dan af dilesin diye konuyu ablası Isabella'ya anlatmasını istiyor. Isabella bir rahibe olarak yeminlerini etmek üzereyken bu haberi alıyor ve Claudio'nun istediğini yapmayı, Lord Angelo'ya gidip kardeşinin canını bağışlamasını istemeyi kabul ediyor. Doğuştan hakkı olmadığı her şey için yalvarıp yakarması gerektiğini herkes gibi o da biliyor. Lord Angelo'yu görmesine izin veriliyor, Claudio'nun sabah erkenden idam edileceğini öğreniyor. "Hiç merhamet dileme, bana dil dökmek boşuna, kanun böyle, zaman kaybetmek yok," diyor Lord Angelo.

Isabella, Lord Angelo'ya gayretle yalvarıyor, başta çok ricacı ve nazik konuşuyor, işe yaramadığını fark edince ahlâklılık damarına basmak için gereksiz sertlik ve acımasızlık ettiğini söylüyor. Yeterince konuştuğunu düşünüyor, ertesi sabah Lord Angelo'nun cevabını öğrenmek üzere gidiyor. En azından idamı ertelemiş ve kardeşini kurtarma umuduyla biraz zaman kazanmış oluyor. Lord Angelo'nun Isa-

bella'nın güzelliğine ve erdemliliğine sapkınca vurulduğunu ve ona cinsel olarak boyun eğdirmek istediğini bilmiyor. Ertesi gün geldiğinde Lord Angelo durumu çok açıkça anlatıyor: *Sadece şunu anla: Seni seviyorum.* Claudio'nun yaşamasını istiyorsa ona boyun eğmek zorunda. Bir rahibe adayı olan Isabella bu acımasız fesatlıktan dehşete kapılıyor, Claudio'nun da kapılmasını umuyor ama kardeşiyle konuşmaya gittiğinde Claudio, Lord Angelo'nun isteklerini yerine getirmesini istiyor. "Ölüm çok korkunç bir şey. Kardeşinin hayatını kurtarmak için işlediğin günah sevap sayılır." Artık Dük de meseleye dâhil oluyor. Lord Angelo'nun yöneticiliği konusundaki merakını gidermiş, alçak ikiyüzlülüğünü görse de onu yanlış hüküm verirken yakalaması gerekiyor. Bir dolaplar çeviriyorlar, Dük Lord Angelo'yu yakalıyor, Isabella'nın onurunu kurtarıyor ve ona evlenme teklif ediyor. Sonuçta bu bir oyun.

"Bu Isabella'yı kurtaracak bir Dük, onu eline geçirdikten sonra bir daha bırakmayacak adamı engelleyecek biri yoktu," dedim. "Senin oynayacağın bir rol de yoktu baba, Shakespeare, oyunun kahramanı kızı Dük için ayırmıştı."

"Bana rol yoksa okumam ben de."

"Bazen merak ediyorum, acaba her şeyin böyle olması mı gerekiyordu yoksa hepsi bir hata mıydı?"

* * *

Munira sınavlarından pek neşeli döndü. Sınavlar iyi geçmişti. Babasını arayıp iyi haberi verdi ve akşam onu görmeye geleceğimizi söyledi. Sonunda onunla tanışmaktan kaçamayacağımı biliyordum. Kendime bunu Munira için yaptığımı söyledim. Babasıyla tanışmaktan kaçmam onu mutsuz ediyordu, aramızda bir sorun olmadığını belirtmiş olmama rağmen varmış gibi hissediyordu. Ben Londra'ya gittikten kısa süre sonra annemin tekrar evlenmek için boşanmak istediği-

ni babamdan öğrenmiştim. Beni üzmemek ya da aksiliğimle uğraşmamak için gitmemi beklemiş olmalıydı, sonra da söylememişti. Kısacası Hakim annemin kocasıydı, öyle ya da böyle onunla yaşamıştı ve öldüğünde ben Folkestone'da Rhonda'yla sevişip kavga ederken annemi saygıyla toprağa vermişti.

Hakim'in ilk ailesiyle yaşadığı büyük eve Munira ile birlikte gittik. Araba evin patikasına girerken köpeklerin havladığını duydum, bahçe tarafından üniformalı, cılız bir adam çıktı. Munira'yı görünce gülümsedi ve el salladı. Munira da ona el salladı. Evin önünde bir Land Cruiser park etmişti, soldaki garajlarda da iki araba daha vardı. Korumalar ve kapılar olmadan, köpekler bile göz önünde değilken bu kadar zenginliğin nasıl korunabileceğini merak ettim. Herhalde korkuya güveniyorlar diye düşündüm, korku herkesin günlük yaşamının bir parçası olmuştu. Bu kadar acımasız sahiplerinden çalarken yakalanmaya, neticesine katlanmaya kim cesaret edebilirdi ki!

Munira evin arkasına, bahçe kapısına yöneldi, omzunun üzerinden dönüp başıyla benim de gelmemi işaret etti. Kız kardeşlerinin okulda olduklarını söylemişti; biri Boston'da, biri Utrecht'teydi, ikisi de cömert devlet burslarıyla okuyordu. Erkek kardeşi oradaydı, bir akşam şehirde gezerken tanışmıştık. Munira ile aynı yaştaydı; bir el sıkışıp gülümsedikten sonra kendi işine gitmişti. Munira kendi evine girer gibi kapıyı çalmadan girdi. Beni mutfaktaki bir kuzeniyle ya da halasıyla tanıştırdı. Bunun başka bir Bi Rahma olduğunu tahmin ettim, ailede kendine iyi bir yer edinmiş olan hizmetçi. Annenin dinlendiğini söyledi ama Bamkubwa içerideydi. O sırada Munira içeri geçmiş, babasına sesleniyordu. Cam kapıdan geçip oturma odasına giden birkaç basamağı inerken sandaletlerini sallayarak çıkardı.

Hakim'i daha önce sadece televizyonda görmüştüm, sesini ise sadece telefonda duymuştum. Altmışlarının ortala-

rında gösteriyordu, gözaltı torbaları gözlerine gölge düşürüyordu ve kalın boynu sarkıp buruşmaya başlamıştı. Biz içeri girerken televizyon koltuğunu bize çevirdi ve ayağa kalktı. Zorlanmadan kalkmış gibi göründü bana, yaşına rağmen gücü kuvveti yerindeydi. Televizyonun sesini kapatmış, Avrupa Şampiyonlar Ligi finalinin tekrarını izliyordu, ayağa kalkarken televizyonu kapattı. Munira'yı görünce gülümsedi ve sarılacakmış gibi kollarını açtı ama bu öylesine bir hareketti çünkü hemen sonra öpmesi için elini uzattı. Munira eğilip elini öperken babası diğer elini kaldırıp omzuna koydu. Munira'nın hafifçe gerildiğini görür gibi oldum, beklenmedik bir dokunuş karşısında kasılır gibi. Belki de normalde ona öyle dokunmuyordu. Bir adım kenara çekilip bana döndü, yüzünde geniş bir gülümseme vardı.

Hakim bana uzun uzun baktı, ifadesi ciddiydi ve gülümsemiyordu. Sonra elini uzattı, ben de öne çıkıp elini tuttum. Kısa temasımız sırasında çok etli, kalın olmasına rağmen yumuşak bir el hissettim, bunu pahalı kremlere ve sabunlara borçlu olduğunu tahmin ettim. Hakim, bir sandalyeyi işaret edip kendisi büyük koltuğuna oturdu. Munira konuşuyordu, sandalyelerimize otururken oluşan boşluğu kelimeleriyle dolduruyordu.

"Salim, sonunda," dedi Hakim sakince, gülümseyerek. "Annen bu ânı görse çok mutlu olurdu."

"Lord Angelo," diye düşündüm. Yirmi yıl önce olduğundan daha da tehditkâr görünüyordu. "Sadece şunu anla: Seni seviyorum. Vücudunu bana ver ve kardeşini kurtar, seni kaltak." Konuşmadım, aramızdaki boşluğu Hakim ve Munira'nın gelecek planlarından konuşması doldurdu. İşletme yüksek lisansı yapmaya Columbia'ya mı gitseydi, Berkeley'e gidip iktisat mı okusaydı? İtalya'ya gitmeyi çok isterdi ama dili öğrenmesi yıllar alırdı. İtalyan erkeklerinin çok yakışıklı olduğunu söyledi ama dürüst olmak gerekirse emin de-

ğildi. Amerika'yı tercih ediyor gibiydi ama Londra'ya giderse de (bana baktı) benimle kalabilirdi. Hakim güldü ve, "Salim burada kalmıyor mu?" diye sordu. Döndüğüme göre geri gitmezdim. Konuşup konuşmayacağımı görmek için bana baktı. Cevap alamayınca devam etti: "Kalmak istersen burada mutlaka bir iş buluruz sana, endişen olmasın."

Ziyaretin bir noktasında cenazeye yetişemediğim için çok üzgün olduğumu söyledim, hem bu hem diğer zamanlarda cömertliklerini esirgemedikleri için Hakim'e ve Amir dayıma minnettar olduğumu söyledim. "Senin olduğu kadar benim de görevimdi," dedi. Ben kalkarken tekrar elimi sıktı ve, "Kalmak istersen teklifimde ciddiyim," dedi. Minnettar göründüğümü umduğum bir ifade ile başımı salladım ama içimden, "Dönersem senin ağıllarından birinde hayvan olmaya dönmeyeceğim," dedim.

* * *

Orada geçirdiğim ay sona eriyordu, Munira'ya uçuşumu teyit etmek için seyahat acentesini aradığımı anlatıyordum. "Kalmayacak mısın?" diye sordu. "Bir ay daha kal, daha yeni geldin."

"Oraya vardığımda bir daha düşünürüm," dedim.

"Ne var ki orada? Birisi için mi dönüyorsun yoksa?" diye sordu.

"Hayır," dedim. "Öyle bir şey değil. Yoluna koymam gereken birkaç parça iş güç işte. Hayat parçaları."

"Peki, git, düşün, sonra da geri gel," dedi. "Londra'da iyi bir işin olduğunu biliyorum ama babamın da dediği gibi burada da istersen iyi bir iş senindir."

* * *

Babam da aynı soruyu sordu. "Niye dönüyorsun ki? Sevdiğin biri mi var? Birisi yolunu mu gözlüyor?"

Babamın sorarken utançtan yüzünün girdiği hallere gülümsemekten kendimi alamadım. Böyle konuları konuşmaya alışkın değildik, zaten herhangi bir konuyu konuşmaya yeni başlamıştık. Bu ifadeyi seviyordum: Yolunu gözleyen biri, sırf seni bekleyen. Yüzümdeki gülümsemeyi silip, "Hayır, yolumu gözleyen yok," dedim. "Bir kadın demek istiyorsun, değil mi? Bir zaman önce bir kadına âşık olmuştum. Adı Billie'ydi ama onu kaybettim. Ailesi onu vazgeçirdi. Belki de beni yeterince sevmemiştir, bilmiyorum."

"Yine seversin," dedi babam.

"Sen sevmedin," dedim.

"Yalnız yaşayamazsın," dedi babam.

"Sen yaşadın," dedim.

"Yaşamadım. Ben yanlış giden aşkın getirdiği sefaletle yaşadım ve neredeyse canımdan oluyordum," dedi. "Ta ki o ihtiyar gelip beni götürene kadar. Belki bazen kendimiz için iyi olanı yapmaya zorlanmamız ya da kendimizi zorlamamız gerekiyordur."

Başımı salladım. "Öyle değil," dedim. "Söylemiştim. Başıma gelenin sonucu ne olacak görmek istiyorum. Olasılıklar beni mahvetti. İlk gidişimde söylediğin sözü yine söylesene, aşk ve şükretmekle ilgili olanı."

"Tam hatırlamıyorum artık. Eskiden babam söylerdi o sözü, ara sıra. Aşkın başlangıcı şükretmektir miydi, öyle bir şeydi," dedi babam. "Tanrı aşkından bahsediyordu tabii, bizim bahsettiğimiz dünyevi şeyden değil. Belki basit, günahkâr ölümlüler için de geçerli sayılabilir."

* * *

Londra'ya dönerken diken üstündeydim, çok gergindim. Böyle duygulara dikkat etmeyi öğrenmiştim, sanki bir şey beni uyarıyor gibiydi.

Babam ben Addis Ababa uçağına bindikten dakikalar son-

ra ölmüş. Addis Ababa Havaalanı'nda altı saat bekleyecektim ama uçuşum iptal olunca havaalanında, bana bir koltuk bulunana kadar, cehennem gibi yirmi altı saat geçirdim. Londra'ya gece uçağına bindim ve Putney'e planladığımdan bir gün sonra vardım. Sabah Munira arayıp babamın öldüğünü, ertesi gün de toprağa verildiğini söyledi. Dua okuma törenini benim Addis Ababa'da mahsur kaldığım gece yapmışlar. İnme inmiş. Yorgun olduğunu söyleyip uzanmaya gitmiş. Khamis'in yanındaki delikanlı Ali akşam bir bardak kahve götürdüğünde onu uyandıramamış, babam gitmiş.

"Mahsur kalmasan bile yetişemezdin," dedi Munira. "Babanın kenara koyduğu biraz para varmış, arkadaşı Khamis her şeyle ilgilendi. O ikisi kardeş gibiydi."

Babamın yıllar önceki halini düşündüm; sessizliklerini bana sakladığından, başka insanlarla konuşurken bir dükkân sahibi gibi çenesinin düştüğünden şüphelendiğimi düşündüm. Bazen eski bir kedere odaklanmış gibi bakan gözlerini düşündüm. Bir kere uzun uzun ayaklarına bakmasını izlediğimi hatırladım. "Bu ayak tırnakları da hep uzuyor. Bir an rahat vermiyorlar," demişti. O günlerde zavallı babam böyle şeyleri dert ederdi. Ama eskiden olduğu o pasaklı adamla benim gördüğüm adam aynı kişi değildi, ta ki birkaç gün önce Londra'ya dönmeye karar verene kadar. Kalmalıydım. İngiltere'de benim gibi birine ne ihtiyaç var ki? Öte yandan babam gibi birine nerede ne ihtiyaç var? Dünyada bazı insanlara ihtiyaç var, bir kalabalığa girip başını sallaması kadar küçük bir ihtiyaç bile olsa. Bazı insanlaraysa yok.